

Öwezduurdy NEPESOW

Ak guwlary atmaň

Roman

Aşgabat- 2014 ý.

I.

Ýanwaryň säňňünden baharyň ysy bark urýardy. Günbatardan , durşuna gury şaha bolup ýatan baglary aralap, öwüsýän şemal, bir ýerlerden gül-gunçalaryň ysyny getirýän ýalydy. Munuň göwnüüne bolmagam mümkindi.

Dogup, indi ep-esli ýokar galan ýanwar gününe bakan köneje tigrini haýdadyp, sürüp barýan şilliň uzyn ýigit gaty bir möhüm habar alyp barýan çapar ýaly, töwerekdaşy bilen işi ýokdy. Ol gyşyň ortaky aýynda öwüsýän emal bilen bark urýan ýaz ysyny-da, hool ilerde, garyny güjeňläp, ýatan daglara hem, ýoldan salam berişip, eginlerine pillerini barýan adamlar hem hem görnenokdy.

Onuň ýalaňaç başynda selpildäp, gidýän uzyn saçy kä ýüzüne, kä ýeňsesine bakan galgap gidýärdi. Arkasyna atynan, agzyndan gazetleriň ujy çykyp duran gaýyş sumkasy bir döşüne, birem bykynyna gütüläp degýärdi. Emma bu tigrili pyýada onam duýmaýana meňzeyärdi.

Tigir obanyň ortasyndaky göni köçä düşensoň, ol şilliň pyýadanyň uzyn aýaklary aşak-ýokary has çalt-çaltdan inip, galyp başlady.

Tigiriň şakyrdisynyň , ýukajyk tozan turuzmasynyň üstesine, uzyn pyýada sag eliniň kirli barmaklary bilen tigriň sag şahyndaky jaňjagazynam bar güýji bilen jyňňyrdadýardy.

-Aý-uw, näme habar bar? -diýip, kaşan jaýyňişiginde köne düşek serip duran tanyş aýal, ýola bakan gygyrdy.- Näme bolduka- gyz, beýle, yzyndan ýagy kowalap gelýän ýaly bolup gelere.

Emma jaňly tigrir hiç zat eşidenokdam, duýanokdam...

Ol şol başky bady bilen, eýesini eltmeli ýerine eltip, köneje tamyň işiginde sakga saklandy-da, tigrini köne diwar tarapa itip goýberip, içeri baka zowladyp, gygyryp başlady.

-Dit-ja-a-nAý, Dit!.. –Ol sesinem tamamlaman, işige bakan haýdady.

Otuzynjy ýyllarda, bu hojalyk ýaňy açylan gabatlary, bu ýere işlemäge gelenler üçin çig kerpiçden umumy ýaşaýyş diýlip, salnansoň, ellinji ýyllarda hersi iki otag edilen bu bolgusyz jaýyň açyk işiginden başy börükli, ýüzi derdiň ejirinden ýaňa eňşäp duran kiçijik, garry aýal ýüzüni görkezdi. Soň başyny yzyna çekip:

-Myrry jan, yzyndan ýagy kowalaýarmy?! Ýuwaşrak sürseň bolmaýarmy, obanyň, ilini içinde- diýip, ynjyly igendi.

Myrry bu aýalyň aýdanyna ünsem bermän, başyny ep-esli egip, işikden içeri ätledi.- Ýok, eçjan (Ene jan diýen manyda bolsa gerek)häzir bolmaýar!

-Turuz Ditjany (Dide janydiýen manyda bolsa gerek), gyssagly buşluk habary bar.

Ol aýal elindäki syrçalyja pitjigi elindäki çit ýaglyk bilen howlukman süpürüp durşuna, Myrrynyň ýüzüne mylaýymja seretdi. Ol Myrra belet bolara çemeli, onuň howsalasyna kän bir ünsem bermedi.

-Ditjanyň irden , heniz sagat altam bolmanka, iş diýip turup gidişi.

Ol Myrrynyň ýüzüne tamakin garady. Sen daň bilen Ditjany näme etjek?- diýip, ol birneme howsala gatyşyklyja ses bilen sorady.

Myrry şemala seçeleni-seçelenip, indem maňlaýyna toplanaşyp, gözlerini ýapyp duran saçlaryny başyny endikli silkeläp, ýeňsesine tarap agdardy.

-- Ol derläp duran gap-gara, tozan siňen ýüzüni, gazýetden doly sumkasyna sokaýjak bolup, ahyry gözleýän zadyny tapdy.

-Eçjan, men gaty gowy habar getirdim- diýip, merkezi gazýetleriň täzeräk sanlarynyň birinialyp, asmanda bulaýlap, dabara bilen yglan etdi.

Ine, şu gazýetde, täze okuwyň açylandagy áýdylýar. Özem, agronomçylyk! Özem, gaýybana okuw, tüýs Ditjana gerek okuw, tüýs!..

Kiçijik aýal birwagt bişen süýdünü pitijige guýman, şunça duranyňa degmeýän bu habary gulagynyň duşundan geçirip goýberip, öz işi bilen gümra boldy.

2.

Bu owadan jülgäniň Garaböwür obasyna baharyň ilkinji şypaly demini duýýan ýalňyz adam bara meňzeýärdi. Ol hem Garypdy. Ýöne onuň öz aldadasy, azaplary bu şirin pursady siňdirýäne meňzemeýärdi.

Bu jülgede badam agaçlary kändi. Badam agajynyň bir täsin häsiýeti bardy. Bu agaçlar näzikden duýgurdy. Badam agajy ýanwaryň ony bilen ýigirmisi aralygynda, dünýäniň süňňüne ýylylyk berýän günlerinde, ak patrak bolup gülleýärdiler. „Gyşyň günü kyrk tüýsli, kyrkysam gylyksyz“ diýenleri.

Badam agaçlar-a ýanwaryň maýyl günlerine aldanyp, ak-patrak bolup, ýanwarytň ahyrynda kükräp-kükräp gülleýärdiler. Onsoň, gyş olary aýaza tutar,ýekeje aýazly gijede, olaryň baryny sowuk alar...

-Ýene şeýle-dä! Ah, badam gülleri! Aldanmaň, güllemäň!.. Bu maýyl günlere aldanmaň!...

Garyp ýanwaryň ýap-ýaşyl asmanynda göm-gök syrça bolup asylyp ýatan asmanyna aksowult bulutlaryň arasyndan lowurdap şöhle saçyp duran Güne garap pyşyrdady.şş Aldanmaň, badam gülleri! Gülleriň umydyňy talamaň!

Ýogsa, aýaz ýogam däl-ä. Düýnki suw tutulan kölçeleriň ýüzi, duran tagta-tagta buz.Emma sähem ýyla ymsynan badam agaçlaryny indi saklap boljak däl.Olar indi özlerini saklap bilmeýärdi.

-Indi, bu ýylam bu badam agaçlaryndan iýmiş tamakin bolup oturmaly däl...

Garyp özüniň garry kempir ýaly bolup, zeýrenjiräp duranyny duýdy-da, başyny ýaýkady. Onuň töwerek daşyndaky agaçlar durşuna, ak güle basyrnyp ýatyrdy.

Töwerege kükeýän badam gülleriniň goýras, ter ysy gaňşylowygyňy tütedip barýardy.

-Eý, Allam, bu güller, bu jenneti ys indi weýran bolaýmalymy!

-Garybyň hor süňni orta boýy yranyp giden ýaly boldy. Ýöne, şo-ol toprak tutmaýan böwet ýadyna düşende, bu ynjy onuň ýadyndan çykdy.

... Bu meýdan bir wagtlar belent pasgadan bina edilen kerwensaraý bolanmyş. Wagtyň geçmegi bilen, kerwensaraý weýran bolup, bir giden gum üýşmegine öwrülen.

On-on bäş ýyllykda şol gum depeleri ugursyzja düzlenip, bu ýerlere badam agaçlary ekilipdir.

Indi, bu gün şol badam agaçlary öý ýaly bolup otyr. Bagçylyk hojalygyna bu badam meýdany üçin planam berýärdiler. Emma bagban her ýyl boş çykýardy.

Birwagtlar juda işjanli bir ýolbaşçy bolan. Şol ýolbaşçy aýazly günler bu badam bagynyň içinde ot-çöpden ýörite tüsselediji enjam ýakyp, hasyly halas eder eken. Ol ýolbaşçynam başga bir etraba işe geçirdiler. „Ol bu baglaryň badamynyň hasylynam özi bilen alyp gitdi“- diýip, hojalygyň janköýerräk adamlary ony ýagşylykda ýatlaýardylar. Indi hojalyga Şyhym aga diýen biri kethudalyk edýärdi. Onuň asly käre- gurluşykçydy.

-Men bu obany gurjak ýaly ederin!- diýip, obada täze köçeleriň, ýaşaýyş jaýlarynyň düýbünü tutýardy.

-Bu bagçylyk hojalygynda güýçli gurluşyk brigadasynyň ikisi döredildi.

-Bagda işleýän tejribeli, daýaw ýigitler hem şol brigadalara işe alyndy. Ol ýeriň aýlyk-günlügem bagdaka garanynda ganymadrakdy. Bagada ýaş gelinler, ýaşul adamlar, birlän-ikilän okuwa girip bilmedik ýaş-ýeleň galypdy.

-Il içinde: „Basym, şu badam baglary çapyljakmyş!“ - diýen ýaramaz habaram galman gelýärdi. Olam ilin elini bu meselä edil, elin-aýagyň bilen ýapyşybermäge derek, elini işden sowşdyrýardy.

Ýaramaz ýeri, başda bu ýeriň tekizlenilişi meniňki bosun diýer ýaly däl eken. Şonuň üçin bu ulgamyň baglary eňaşaklygyna ekilipdir. Bu bolsa baglary her sapar suwaranynda „burnuňdan gara gan getirýär-e“ barýardy. Şonuň üçin bu meýdany suwarmagy Garyp ýaly, tejribesiz, „bu ýer pylan hili“ diýip, brigadir bilen dikleşip durmajak gögele oglanlara berýärdiler. Tejribesi ýetikler bu ýere gelmeýärdi. Mudan ep-esli wagt ozal gazylan suw çykarýan skwaž inasynyň suwam ujypsyzdy. Onam bisarpa tutmajak bolup, Garyp bu meýdana ir gelip, gijäniň birwagty öýe gaýdýary. Suw tutmaga geýýän ädigi ýyrtyk bolany üçin, şüdügäri owranmadyk meýdanyň ylgap-ylgap halys bolýany üçin, agşam öýe baranda aýagynyň aşagynyň patlak-patlak bolanyny görüp, ejesiniň gözleri patlara gelýärdi.

Uly böwet skwažinadan gelýän suwuň edil eňaşak gaýdýan ýerinde basylypdy. Ýöne bu böwet, suwy saklap bilmeýärdi. Sebäbi bu ýeriň topragy boşlagdy.

Böwede her näçetoprak bassaň-da, suw ony şobada eredip,, üýtgedip, möwjäp duran suw böwedi öz ugryna alyp gidip durdy.

Şene-de şeýle boldy. Suw suwçynyň isleýän ugruna däl-de, eňaşaklygyna eňterilip gitdi. Böwedi täzedden basmalydy.

Içini ýakaýyn, diýen ýaly, bu ýakynlarda ýandakdyr selme-de ýokdy. Şonuň üçin, Garyp, yzgar alan topragy, böwediň ýerine gyssanmaç taşlaşdyryp başlady. Ol ysgyndan düşýänçä, yzgar toprak zyňdy. Böwet kaddyna gelen badyna-da, onuň üstüne çykyp, depeledi. Ädigi, halys derege ýaramansoň, işe ýekeje köwşüni geýip geýdypdy. Bu depgä-de şol köwşüniňem, apgyrdy ýirilip, gitdi. Onda-da ädiginden el-haldy. Aýagyňa öl, gaty kesekler urup duranokdy.

Garyp böwedi ýagşy berkledi. Indi suw öň düzlen ugruna, agaçlaryň düýbüne bakan akyp başlady.

Şol agaçlar hem eňaşakda bolany üçin, suwdan dolan tabaklary aýaguýjyndan ýapyp başlamalydy. Suw iň ahyrky tabagy dolduransoň, ýokarlygyndan baglap gaýtmalydy. Iň ahyrky agajyň tabagy doldumy, ony ýapyp,ňa gidýän suwy ýapyp, ondan ýokarky tabagy dolduryp, ýene ýokarka suw içirmelidi.

Iş ýeňil däl. Ylgap, daljygyp, ýetişiň bildigiň berekellady.

-Wah, böwet bir ýarylmasady.- diýip,hyklap, ysgyndan halys gaçan, pel açyp, soň ýapyp ýörşüne, Garyp,gynançly zeyrendi.-Suwuň gelş-ä gowy.Häzir-ä böwet dur öýdýän?!

- Ol Gün dogup, guşluga galýança, ol, ep-esli meýdany suwarmaga ýetişdi.

Indi öňde gaty kyn hatarlaryň ikisi bardy. Olaryň kynlygy, agaçlaryň düýbünüň tabagy ýüzleýdi. Toprak zynç ýaly gaty bolansoň, zymdyrylyp barýan suwy saklamak kyndy.

Ol agyr aýlawada çapyljak at ýaly bolup, galkyjaklap, suw açmaly hataryny synlady-daüýjüni tijedi.

-Böwede berlemeli, böwedi... soň suw bilen çapyşaryn. Günorta gutararyn. Onsoň-a aňsat ýeri başlanýar. Gaty aňsat! Onuň böwedi barlany gowy bolupdy.Böwet tas ýarylan eken.

Garyp, ýene-de suw bilen çapyşyp başlady. O çil yzyna zil azyp, dolan tabaklary ýapyşdyryp başlady. Aldygyna-da, gara der bolan hor, kirli görüňän ýüzüni, hoňkarup ýataan aýtymjyga çümen gözlerini, egrelip duran b, bolşyndan uly görüňän burnuny her minutda diýen ýaly, güpbüsiniň kesmek baglan ýeňine çalyp ýetişýärdi. Ol munça deriň bedeniniň niresinden çykýandygyna düşünip bilenokdy. Durşuna suwa çümüp çykan ýaly bolupdy.

Önem onuň arryk, bedroý, görmeksiz mysalasygyzlaryň myrryhyny tutdyrýardy, welin, olar Garyby häzir göräýseler, näme diýjekleri belli däl. Bu der onuň ähli güýjünem alypezilen arryk towga dönderipdi.

Mekdepde okan mahallary, klasdaş oganlary ol barada gülkülişorta sözler düzüp, gyzlary gülüşdirýärdiler.

... „Bir gün Garyp etrap merkezine baryp, dükana nobata durupdyr. Şol wagtam bir ýaş, juda owadan onuň ýanyna gelip, ony öz ýanyna çagyrypdyr. Aý, ogan, adyň näme?- diýipdir. Ol hem “Meniň adym-Garyp!” diýipdir.- Garyp jan, men seni öýüme myhman çagyryan. ýödi, gideli.- diýipdir.

Garybam gelniň sözünü eşidip: Aý, waý, bagtym geld-ow!“ diýip, ol geniň ýzyna düşüberipdir. Barsalar, ol gelniň gelniň öýünde garry ermeni kümüş ssasy oturan eken.

-Anton daýy, ine, alyp geldim. Meniň gülýakama şunuň suratyny çekäýiň- diýip, Garyby görkezipdir.

Ol gelin gaty owadan bolany üçin, gözden, dilden gorasyn- diýip, gyzył gülýakasyna arwahyň suratyny çekdireýin diýip, ussa çagyrdan eken. Ussa-da maňa şoňa meňzeşräk nusga tap diýipdir. Garybam şoňa şaplaşyp duranmyş...

Garyp dilsiz, agyzsyz diýýänlerdendi. Onuň gep-gürrüň bilen hiç wagtam işi bolmandy. Oňa derek ol oýlanýardy. Oňa şol oýundan açylmak kyn düşýärdi. Oňa oýlananda azar bermeseler, ol şol oýlara batyp ýaşaýardy, şonda bagtly bolýardy. Ejesem: Hudaý bagtyňy şor edeni bilen oňman, görkümüm garyp edipdir-dä-diýip, gara çyny bilen gynanyp aýdýardy.

Ýöne Garyp öz ejesiniň gözüne, dünýädäki ähli baladan iň owadany, iň ezizidigini bilenokdy. „Önem bir garga „Şu etraplardaky iň akja, iň owadan çagany alyp gel“ diýenmişler. Ol garga-da aýlanyp, aýlanyp, özüniň çagajygyny alyp gelenmiş.

-Bu näm-ow, diýip geň galyp soranlara:-, Garganyň gaz balasy, her kimiň öz balasy!“ diýenmişin.

Suw bilen çapyşyp ýörşüne bulary aňynda oýlan Garyp:

- Bolsun, bolubersin, eje janym, görk näme, ýürek owadan bolsum, zehin owadan bolsun. Esasysy, iň esasysy Ýürek, soň zehin! Galanynyň bir zady bolar. Iň esasy zat geljegiň, bakylygyň ruhunyň süýji pyşyrdysyny eşitjek bolmaly. Bu adamzady döreden Alla onuň ruhuny näumyt goýmaly däl. Men şony eşitjek bolmaly... Häzir iň esasy zat- Böwet ýarylmasa bolýar. Indi, has aýgytly hatara, ikinji hatara geçmeli. Ikinji hatara...

Böwet bir ýarylmasady, Böwet bir ýarylmasady!- diýip bir dikeldi-de, bilini ýazdy-da ýüzüniň derini güpbüsiniň ýeňine çalyپ goýberdi.

Ol baryp suwly böwedi barlady-da, suwy ikinji hatardan eňşaklygyny goýberdi. B hataryň hupbaty, oňkiň çaky däl. Öleň bilen baýyrylygyň sepgidinde, tekizlenmän,

beýleki edilmän, ekilen başly-baratly agaçlary suw tutmak üçin, ganyňy garaldyp azap çekmelidi.

- Wah, bolmady, böwet ýaryld-y-y!

Peljagaz bilen suw gelmesi kesildi.

- Böwet!Böwet! Wa-ah!...

Garyp ysgyndan gaçan bedenini, zerzaw bolan bilini , zordan göterýän aýaklary bilen kä бүдүрәп, käte typyp, böwede bakan ylgady.

Geň ýeri, böwet öz ýerinde böwsülmän durdy. Ýöne suw gelenokdy. Dünýe, nämüçindir, gum-guklukdy.“Onda, aňyrda bir ýerlerde suw sowulan bolmaly“ diýip, gyssanmaç pikireden Garyp has-has edip, öňe ylgady. Soň nämäniň nämedigine düşünişip:- Skwažina ýatypdyr! – diýip oýlandy. Oňa çenli-Tok kesilipdir!-diýip kimdir biri aýdyp goýberdi. Ol bu sese başyny galdyrdy. Onuň gözi bir eli bilen tigriniň şahyndan, bir eli bilenem, nämedir bir zady galgadyp gelýänMyrra düşdi. Ditjan!Buşluk! Ditjan, buşluk! Garyp Myrry dostunyň özüne nähili habary buşlap biljegini aklyna getirip bilmedi.

Adatça, ýaş ýigdekçä, jigiň dogulsa, özem, oglanjyk bolsa, doganyň goşun gullugyny tamamlap gelende, kakaň uzak ýoldan gelennde, hiç bolmanda sygryň guzlanda buşlanylýar. Emma Garypda beýle buşluga mynasyp bolar ýaly, ne kaka bar, ne dogan., ne-de aga. Sgyrlaram biriniňki,olam mundan dört-bäş aý öň guzlan...

- Ditjan, buşluk!

Myrry gele-gelmän, tigrini gaty ýere taşlady-da, garşysynda halys haýy gaçan, sulba bolup duran glana tarap topuldy.

Gelip ony göterdi-de, zarp bilen pyrlady. Özem „bu göterip pyrlaýanym adammy ýa-da ýelekmi?- diýen geň howsala bilen Garybyň ýüzüne garady.

Garyp Myrrynyň atagzy ýaly ellerinden sypyp, ýere düşensoň ysgynsyz göwresini saklap bilmän, entirekläp gidi-de, gaty kesekleriň üstüneözünüişalkyldadyp goýberdi.

- Ine, al, oka!Ahyry, bagtyň açyldy!

Myrry Garyba seretmän, Garybyň gözlerine tutdy. Garyp özüni tutup bilmän ýatyşyna, ysgynsyz mydyrdady.

- Onda näme ýazylypdyr? Aýdaýsan-a!..

Myrry ertir bilen Garybyň ejesine okap beren habaryny , indi , onuň ogluna-da okap berdi.

Işşalasa, erir agranom bolarsyň.Beýdip, gara der bolup, suwam tutmarsyň.Menem galdyrarsyň, Menem seniň sowhozyňa işe geljek.

Garyp özüni ele alyp, tirseğine daýandy.-Ejem näme diýdi?- Ol gazýeti eline aldy.Myrrynyň gözleri gülläp, bark urup, kükräp duran badam agaçlaryna düşdi.

-Eý, Ditjan, seret-eý, gülläpdir-ä! Seret, şeýle gerek...

-Garyp gazýetden gözlerini aýryp bilmän durşuna, oňa:“ –Ejem, näme diýdi?- diýip, ýuwaşja sorady.

Myrry durşuna gül bolup duran badamlary görüp, juda tolgunýardy. Ol heniz özüni dürsäp bilenokdy.

- Bäh, Ditjan, Bu ýylyň agaçlarynam görkezdi, Alla jan! Bu uly bagt ahyrym. Bu gülleri görmäge ýetişmçen, ölüp gidenem kändir, ha, diý Ditjan!

Myrrynyň bu gepi Myrra-da täsir etdi. Olam hoşamaýja ýylgyryp, gülläp, bark urýan baglara garady. Suwdan ganan agçlaryň güli öňküdenem kändi.

- Wah, haýyp.

Ýöne arasynda bu ýanwar aýynyň ýalan maýlyna, sepini açman oturan agaçlar hem bardy. Olarda ýeke gül-ä däl, ýekeje gunça-da görmenokdy.

-Ine, myratyna şolar ýeter!

- Indi sen, haçan ugrajak?- diýip, Myrry giň aýalaryny onuň hor eginlerine goýup, usullyk bilen sorady.

Garyp oýa batdy. Ol okuwyndanam, ekzamendenem gorkup duranokdy. Mekdep ýyllarynda okan kitaplary, aňynda ýalkym saçypdurdy. Ol indi birwagtky Garybam däl. Durmuş, bu agyr iş, obanyň özboluşly durmuşy ony çynlakaý taplapdy. Ol şu döwürde bir zada pugta düşünişdi. Ol bu agyr, jebirli işse bu çepiksije durky bilen uzak galyp biljek däl.

Ol özüniň piliň gulagyna münüp, çörek iýmeli adam dældigine düşünişdi. Hiç bolmanda, dosty Myrry ýaly, öýme-öý aýlanyp gazýet daşap, ýarym salkym dynç almaly iş tapmalydy! Ilki bilen özüni bir dürsemelidi, güýjüne gelmelidi. Ol munuň üçin etrap keselhanasyny göz önünde tutýardy.

-, Ýykylýançam, gidişeyin, ýykylanymdan soň, keselhana düşüp, on-onki gün ýatyp dynjymy alaryn. Keselhanada günde üç wagtyna nahar hem berýärmişler!“

Garyp şu agyr işlerde surnugyp ýörşünr, özüniň geljeginem, geljegindäki röwşenli günlerem görmeýärdi. Asyl, beýle günler bolaram öýdüp pikirem etmeýärdi. Ol özüniň ruhunyňam, duýgularynyňam garaňky boşluklygyny görüp durdy. Önde höwes eder ýaly hiç zat ýokdy. Onuň ugry ertirki ýaşayyşa umydy, höwese düýpli ýitiripdi. Onuň üçin bary boş salgymdy. Onuň şol boş, aldawçy salgyma gitmek höwesem ýokdy. Ol häzir daşydaşy gaba, içi boş agaç çelek ýaly bolup ýaşap ýördi. Ýöne on ýyllyk mekdebi gowy gutaranlygy dogrudy. Onam, mugallymlary, synpdaşlary aýdýardylar. Garybyň öz-ä beýle bir üýtgeşik zadyň özünde barlygyny duýup baranokdy.

Synpdaşlary ony görksüz, görmeksiz, garyp, betbagt, ýetim diýip, kemsitselerem “erbet okaýar“ diýip bilmeýärdiler. Diňe okuwa gezek gelende, Garyp olardan rüstemdi., diňe şol, başga bir artyk ýeriýokdy.

Ýöne, bilim näme, olam geçen alty aýda pytrap giden bolsa, näbilýän?!-Garyp Myrra gamgyn seretdi.

Haçan ugrajak!

Myrrynyň bu sowalyna indi jogap beriberseň boljakdy. Ol özüni ýagşy dürsäpdi.

-Ejem bilen gowja geňeşeyin, entejik. Men indi diňe şoňa görä bolmaly. Ol ejem ahryy, dostum!

Murry Garybyň arkasyna dözümlü kakdy.

-Eçjanym bilen özüm gürlleşdim, Ditjan! Eçjanrazy. Sen hökman agramom bolaymaly. Bzde başga ýool ýok.

Garyp Myrrynyň ýüzüne garady.

- Raz-y-y?Ejemmi!Mümkin däl!..

-Hawwa, Eçjanymy menrazy etdim.Bolmasa, Sen Aşgabadagidip gelýänçäň, özüm ýanyňa göçüp gelerin.Sygyrynam sagaryn, pejinem ýakyp, çayyny demläp, naharynam bişirip bererin...

Garyp Myrrynyň öz ejesinirazy edip bilişine gaty geň galdy.

-Heý, ejemem birrazy bolarmy?!

Garyp oturan ýerinden uçup diýen ýaly turdy.

- Näçe gün galdy? Ekzamenler haçan başlanýar?

- Otuzja gün galdy, howlukmaly! Sen entek taýýarlanmalam bolarsyň—a.

-Ol hiç-le.Başga, has möhümräk işler bar. Has möhümräk...

Myrry tigrine ýapyşdyda, ony ýerden garbap alyp,şakyrdadyp sürüp barşyna:

- Çaya çykara wagtyň bolandyr-a!Sen sagat altyda işe gaýdypsyň-a.Ýöri, öýe gideli.Barybir, bu gün skwažina işlemez.Togy on birde öçürüp, elektrik stansiýany bejerýärler öýdýän. Ýolda şol ýerde işleýän oglanlar aýtdy.

Garyp elini gözüne kölegeledip, süýr depäçykan güne garady.

- Ýöri!..

3.

Ogulsonadaýza Myrrynyň getiren bu habaryny, ilki bir, parhsyzrak kabuletse-de, soň, Myrry çykypgidensoň, körüň eline büre düşen ýaly edip, aňynda ýagşy aýlady.

-Wah, kimiň öz çagasyna ýamanlygy bar. Ýeke balam okuwly bolsa, abraýly adam bolsa, men, näme, oňa gynanjakmy?! Ýöne, halys ýagdaýym ýog-a.Ýalançynyň ýüzünde, bar mydarym şol oglan-a meniň. Şol ýapda akyp ýatan bolsuwdan öýe ýeke bedre suw getirp bilmesem, gapyda duran sygyry agşam-ertir sagmaga halym bolmasa, çayymy demläp bilmesem, men, wah...

Ýöne Ogulsonadaýza Myrrynyň Miçurin, ýene birleri barada aýdanlaryny hem gulagynyň duşundan geçirip goýberibermedi.

Ol „Giden getirer, oturan nyrh sorar“ diýlen gepi gowy bilýärdi. Obanyň oglanlar, gyzlary sähel wagt gidip, soň gelip, başlyksyrap ýör-ä. Şola kürsüsinden ýykylypdyr-a diýlip eşdilenok. Ýöne, galanlar galybam otyr, gidip gelenleriň minnetini çekip.

Bu hökümet okan-a gowy görýär.Özüniň diýenini edip git diýen ýerine gidenleri, gelensoňlar, boş-a goýanok.Hiç bolmanda kanturda oturyan ýerinen çot kakýan-a belleýär.

Han-a Näzligül dagy iki sözün başyny çatyp bilmeýän halyna, iki benke märepbäni, on-on baş kilo nury arkasyn daňyp, Aşgabada birküç gaýta gidip elip, ine, allanäme, çagalar bakjasynyň başlygy bolup ýörmänmi?

Üç- dört heleý, çagajyklaryň ata-enesi, indi oňa ýaranyp bilse armanlar ýok.

Ogulsona daýzanyň özem otuzynjy ýyllarda lipgez okapdy. Şonda bir topar gyzy tatar gyzy okadypdy.Çärýek jemlenende gowy okanlary sylaglardylar. Şonda mugallymlarynyňOgulsona Orry gyzy, bir jor-ra-ap! Diýeni henizem ýadyndady. Şonda Ogulsonany Şagadam diýen ýere „okamaga bile gideli“ diýip gelen gyzlaram bolupdy. Emma Ogulsona gitmedi, garaňky gördi.

Şonda okuwa gidenler sähel salymdan okuwlaryny tamamlap gelip, allanäme işleşdiler ýördüler. Ogulsona galyberipdi. Okuwa giden gyzlar:“Şonda oňarmadyň-da. Giden bolsaň, bu wagta pelşir bolup ýörmel-ä sen diýerdiler.

- Men ýeke balamy , öz elim bilen ýakmaýyn. Goý, gitsin, belki ertir Hudaý tanapyndan çekip, abraýly adam bolsun. Menem „Hyk“ ederin, „Çok“ ederin, bir günümi görerin.

Garyp öýde gybyrдыklap ýören ejesini görüp begendi.

- Eje janym, ýagdaýlaryň ýagşymy?Arkaýynja otur, häzirjik, çäýy özüm goýaryn. Myrry tigrini tama söýedi.

* * *

Şol günün ertesi tutuş Garaböwür obasyna Ogulsona daýzanyň şol kerri oglunyň ýarawsyz ejesini taşlap, Aşgabada okuwa gitmäniň kül-külüne düşendiginiň şum habary ýaýrady.

4.

Eje jan her zadyň bir alajy boljak welin, şu köwşümiň weji ýok-da.- diýip, garyp gynançly dillendi.- Edil, häzirköwüş satyn alayara-da ýagdaý ýok.

-Geýip ýören köwşiň nämesi bolanok?- diýip, Ogulsona eje ýerinden turup, oglunyň işiň agzynda gözgyny bolup ýatan köwüşleri elne alyp, ýekän-ýekän sypap-serpöp, aýtdy.

-Bolmasa, gidibererler şonuň bilen mugallymlaryň gaty garyp eken- diýip, gaýta, okuwa girmäge kömek bererler.

-Wah, eje jan, itiň açlygyny gurt bilmese gowy-da!

-Onda deň-duş oglanlaryň birinden karzyna soray, ine gellersiň, getirersiň-dä. Şu pikirhyýal garybyň pikirinde-de bardy. Ýöne , bir kişä, “Köwşüm ýok, Aşgabada gidip gelyänçäm, aýagyňdaky köwşüni ber” diýmekden agyr iş ýok.

Bolsa-da, olaryň syrgynynda ýaşayan Durdy bu meseläni oňalyly çözdü. Ol agşamara işden gelyän Garybyň yzyndan ýetdi.

-Ýör-ow, baý, Aşgabada okuwa gitmekçi bolýañmy?- aýyýp, ýylgyryp sorady. Sebäbi, Onuň özi öňki ýyl, orta mekdebi tamamlap, şu döwürde-de, oba hojalyk institutyň mehanizasiýa fakultetine dört sapa synanyşyp geçip bilmediklerini birdi.

-Okuwa giräýsem , kontrol işlerime kömek edersiň- diýip,- diýip, olam, şert goýupdy. Dogrusy, kontrol, işi näme, beýleki näme, bilenokdy. Şonda-darazy boldy.

Mazaly hojalygyň başlygy Şyhym aga Garybyň bagçylyk hojalygynda işlemegine garşy bolup durmady.

-Şeýdiň-ä, öz obaňyza özüňiz Görüň-ä, biziň ýaly gurluşykçylary başga ýerden süýräp getirip, ýörler.- Ol agyr göwresini kreslonyň üstüne çalaja gobsundy.

- Indi, sen aýt, saňa menden näme kömek gerek?!

Garyp hor, ejiz egnini gysdy.

-Bir-ä rugsat berseňiz, birem, azajyk pul.

Şyhym aga baş atdy.

-Bize agronom juda zerur- giýip, raýondan hatam alyp bereýin. Ertir ugrajak günün ýanyma gel.

Oňa çay getirdiler. Onsoň ýanynda başga bir gürründeşem tapylmansoň, Garyby ýanyndan goýberesi gelmedi.

- Hany, otur.- Ol çayyny gaýtaryp, bir käsäni dolduryp, Garyba uzatdy.

Garyp Garaböwür obasyna... Şyhy başlyk Garyp okuwa gitmänkä , Garyp bilen çay içipdir“ diýen gürrüň ýaýrar...

- Seniň bu Garyp adyň nireden?- diýip ol ýylgyryp sorady.

Men-ä bilmedim.

Meniň diýjek bolýanym, garry atam pakyr „Çaga öz yrsgalyny tapar ýaly dogumlyja bir at dakmaly. Gaýrat, dogum ada görä berilermiş.- diýerdi. Meniň adym hem ol ýok wagty dakylpdyr. Gelip, üýtgetjek bolupdyr. „Şyhberdidenem bir at bolarmy“? At daksan, Arslan, Gurt, Merdan, ýaly at dkyň, Hiç bolmanda, Böri bolsun, Iner bolsun, Ýolbars bolsun. Gowşak-gowşak at dakyp, nesli ownadyp barýaňyz. Diýipdir.

Atamyň diýeni dogry. Kimiň ady Arslan, gurt bolsa, dogumyndan bellidir. Öýi öý ýaly, içersi içeri ýalydyr. Emma Şyhym diýdi, Öwezdiýdi, Garyp diýdi gowşakdyr. Berseň alar, ursaňam ýüäüni tutup durandyr.

Hany, Arslan atly oglany bir urup gör. Depäni deşäýer...

Şyhym aga çay degdi. Ol jübüsinden ýygrymy başlik çykardy-da , Garyba uzatdy.

-Me, şunam al. Meni öz agaň ýaly gör. Ýarawsyz ejeňi saklapjyk otyrsyň. Men seni gowy görýän. Basm, hasapçylyga alaýyn. Diýip ýördüm Bolşuň gowy, edepli, asylly. Ýöne, näme, kynçylygam barda. Belki, bagtyň açylsyn.

Garyp özüne uzadylan puly almady.

- Şu sözüň şu hoşamaýlygyň maňa, bir küýze altyndanam gymmatly, Şyhym aga. Men henize çenli beýle hoşamaý sözi hiç kimden eşidip göremok. Sag boluň!..

- Hany, dur, hany. Al, Garyp jan, beýtme...

Garyp barybir puly almady. Ol : Pul näme, bu adamyň hoşamaýlygy, meni öz derejesine görtermegi puldan gymmat dälmi.. -diýip oýlandy

5.

Aşgabada gitmeli günem gelip ýetdi. Indi Durdylara baryp, ondan köwşüni alsaň, gerek boljak hat-petek işleri ýerbe-ýerdi. Şyhym aga bir bukja elli manat pul, soňam Etrap oba hojalyk uprawleniýesiniň Türkmen oba hojalyk institutynyň rektorynyň adyna „Bize agronomyň juda gerekligi Baradaky resmi haty salyp , kimdir birinden elin iberipdir.

Al, oglum, Şyhymyň eli bilen, Alla berýändir! Enşalla, gaýtararsyň!

Agşamara Myrry geldi.

- Ditjan, sen Bibigüli görgün. Ine, şu haty oňa elinje gowşur! Senden uly towakga.

Bibigül bu obanyň iň owadan gyzy. Özem, Garybyň synpdaşy. Tomus oba hojalyk institutuşyň ýüpekçilik bölümüne okuwa giripdi.

Myrry şol diýip ölüp ýatyrdy. Asyl, ol Garyba ýalbaryp, oňa birki bent goşgam ýazdyrypdy. Ýogsa, Garyp nire? Goşgy goşma nire?!

-Ditjan, özüňem oňa aýyt, Men ony ýaman gaty söýýän. Hatyma hökman jogap bersin.- Ol utana-utana jübüsinden bir düwünçegi çykardy.

-Ol alarmyka? Oňa bir on başje manat bilen, ejemiň gadym enemden galan bir kümüş ýüzüginem iberäýjekdim.

-Garyp başyny ýaýkady.

- Bilmedim-dä, dost jan! Beräý, eltip bererin, Näme diýse, görübermeli bolar-da.

Emma Garybyň bu jogaby Myrryny kanagatlandyrmady. Bu jogap Myrry üçin juda sowuklaçdy. Myrra onuň öz söýgüsi ýaly, ýanyp duran jogap gerekdi.

-Sen ýöne berme> Sen oňa men bolup ber, Ditjanym. Ol maňa“Bolýar, men Myratgulyny söýýän Onuň iberen sowgatlaryna başym gurban bolsun“ diýip jogap berer ýaly et.

Garyp güldi.

- Sen meni sawçylyga iberjak bolýañmy, dost. Aslynda şo perizada öz söýýänligiňi bir ekeje sapar dagy aýtdyňmy?

Myrrynyň ýanypduran göreçleriniň şöhesi öçen ýaly boldy.

- Wah, onam bir aýdyp bilerinmi? Onda-da, Bibigül ýaly gyza. Ony aýtmak üçin, Ditjanym, daş ýürek bolma-a.dözüp duran ýürek. Meniň ýüregimi, en näme, bileňokmy? Men özümi oňa dözemok, dözemok, Ditjan!

- Hany , 0onda, şol baýky goşgylar! Bermediňmi , olary!...

Duşuşyga gel ezizim, birigün!

Mähribanym, şirin janym Bibigül!

Näme. Ol goşgular berilmejek bolsa, onda näme üçin ýazyldy.Özem, iki goşg-a.

Myrrynyň başy egildi. Onuň bu meselede nalajedeýinliginiň üsti açylyp, ählisry paş boldy.- Bagşyla, Ditjan, Berip bilmedim. Men, men özümi ondan gaty pes görýän.ýöne ýürek, ýürek diňe şol diýip aglap dursa,men özüme ne alaç edeýin.

Ýürek sen diýp aglaýar,

Derdimi diňle, janym.

Didäm sen diýp zarlaýar,

Göwnüm sen diýp aglaýar,

Saňa umyt baglaýan,

Ah, Bibigülüm, hanym,

Ah, Bibigül, dermanym!

Myrry bu bendi aýtmady-da jowranyp,jowranyp agyr ýuwdundi. Soňam bir salym hrkuldap aglady.

Ditjan, halys ýüregime düşýär. Indi düşündiň-m-mi maňa!?

Garyp hiç zada düşünmedi.

Bolýar, dost, edil aýdyşyň ýaly ederin. Şol gyz hökman seniňki bolar. Özüm „ Egri oturyp, dogry gürleşerin“.

Myrry Garyby gujaklady.

- Şeýt, şeýt, Ditjam. Özüm gadryňy bilerin.

Myrry giç agşam gaýtdy.

- Oglum, nätdi?

Ogulsona eje oglunyň kemi düzelendir öýtdi. Ol gije ýatman, çyranyň ýagtysyna, oglunyň köwşüniň apgyrdyny çatdy. Soň oňa gatyk çalyşdyrdy.Köwüş ozalkydanýagşyrakdy.

Men Durdydan köwüş diläýin, eje.- diýip, Garyp ertir çayynam içmän, goňş jaýa bakan gitdi.

Baryp :- Durdy!Durdy- diýip gygyrdy. Olaryň işigini Durdynyň ejesi Honçagül açdy.

Nädersiň Durdyny?- diýip, Honçagül yzgytsyz äheň bilen sorady.

Garyp ýuwdyndy.

Durdydan baş- alty günlük köwşüni sorapdym. „Bolýa“ dýipdi.

Honçagül içeri girdi, soň bisalymdan ýüzüni petek ýaly edip daş çykyp:-

Köwüş özüm gerk –diýýär. – Etraba saçymy syrдыrmaga gitjek- diýýär.

Ol aýal geçip barýan Garybyň yzyndan seredip:“ Köwüşň bolmasa, Aşgabatda görüň gazylypmy, gapy-gapy tentiräp, dilegçilik edip geçen. Biz-ä köwüş diläp ýören görmändik, utançsyz- diýip ýigrenç bilen aýtdy.

Garyp bu sözleri ýuwutdy. Şonuň üçin ol sözler, telim günläp, onuň ýüregini bulady durdy. Içini ýakaýyn diýen ýaly, awtobusa basa-bas bolnyp münülende, gelip-gelip, Garybyň köwşüniň apgyrdyna basdylar-da, Ogulsona ejäniň tutuş gijeläp, çeken azabyny tary-mar etdiler.

6.

Aşgabat gyşky süýji ukusyndady. Ýöne, agyr-agyr, owadandan owadan eşikler geýnen adamlar, oğlan-gyzlar ony judajuwan, janly görlezýärdi. Her dürli maşynlar zymdyryluşyp, şäheri obadan ýagşy tapawutlandyrýardy. Iki-üç gatly jaýlar gyşyň gökden inýän akja perlerini sabyrlylyk bilen kabul edýän uzynly-gysgaly sosns agaçlary keýpiňi göterýärdi.

-Wah, badamlaryň işi gaýtdy!- diýip, küregenläp ýagýan gara seredip gussa batan Garyp, goşlaryny göterip, Oba hojalyk institutynyň esasy ymaratyna girdi.

- Ertir irdenjik geläýiň.- diýip, hat- petek kabul edýän rus gyzy howsalaly aýtdy. Onsuzam, bakja howlugýan. Ýaş çagam bar. Daşarda garamguýup dur....

Garyp, birsalyn böwrüni diňläp durdy-durdy-da , ylalaşdy.

-Bähbit bolsun!

Ol esasy ymaratyň içine aýlanyp, ýörşüne, bir ýaş oglandan agranomçylyk gursunda okaýan birinji kurslaryň ýatak jaýyny salgy aldy.

-Bibigüli göreýin! Belik tanyş oğlanlar tapylar. Bu gije , belki, şolaryň ýanynda bolaryn.

Ol ýanwaryň täzeje garyny depeläp, umumyýaşayyş jaýyna barýarka, ýene-de Garaböwürde gülläp oturan badamagaçlaryny ýadyna saldy. Garybyň gözlerine ýaş aýlandy.

... Ine, bark urup, ak patrak bolup oturan näzik agaçlar. Olaryň ertire, açylmaga dyzaýan pyntyklary... Emma. Emma bir salymyň içinde tutaşan gar!.. Kim günäkär?! Ýanwaryň maýyň günlerine parlap açylan badam günlerimi? Ýa-da öz hökümni tabyn tebigatmy?

Eý, Adam! Bu ýerde kime hemaýat etjek?!Alla saňa badam agajyna görä köpräk akyl-parasat beripdir-ä! Sen, garly bulutlaryň ýoluny kesmelimi? Ýa-da badam

agaçlary ýanwar aýynda däl-de, fewral aýynda ýa-da martda güllär ýaly bir tär etmelimi!

Garyp boýurganyp, daş-töweregine garanjyklady.

-Ine, agramom çözmeli şol wezipäni. Ine, Türkmenistandaky her agramom şolar ýaly , ýekeje meseläni çözsedi, oba hojalygynda kynçylyk galmaz. Diňe, Türkmenistanda näçe, ýokary bilimli agramom bar-a.

Şeýle bir derman oýlap tapmaly. Badam agajy ýaly näzik baglaryň düýbüne sepseň, ýa-da, agaja sanjym etseň, olar, howanyň has amatly ünlerine çenli güllemez ýaly!..

Näme üçin, näme üçin tapyp bolmasyn şeýle dermany?Adam diňe şol barada oýlansa, agaçlaryň tebigatyny öwrense, bir tilsimjagaz tapar.

Garyp apgyrdyndan, ökjesine yzgaryň geçýändigini aňdy. Gururak, takyrrak ýeri saýlap, ýöräp başlady.

Häzir onuň bar ünsi, şol dermanly meselä gönügipti.

- Gör, institut nähili eken. Men bu pikirleri näme üçin Garaböwürde edäýmedim Bu ýere gelip-gelmänkäm , kelläme alymlaryň pikir ulgamlary

- Dökülip başlady. Ine, oba bilen institutyň tapawudam şunda-da. Başga nähili bolsun, diýsene....

- Işikde oturan ýaşuly aýalGaryby başyndan aýagyna çenli synlady.

- - Ýagdyýewamy?

- -Bibigül ýagdyýewa!

- - Dokumentiň barmy?

- -Bar.

Garyp pasportyny çykaryp bu ýaşuly aýala berdi.

- Obadanmy?

- Hawa, okuwa girmäge geldim.

- -Bolýar, bar. sSekizinjo otag.dyr. Ýöne kän eglenmek bolanok. Gyzlaryň otgyna goýbermek bolanok, gijäniň içi9nde.Ýöne, bar, kän eglenme.

- Garyp sekizinji otagy tapyp, onuň işigini ýuwaşja kakdy. Işik açylman, içerden „Geliber!“ diýen ses eşidildi. Ol ýene kakdy.

- Işik açyldy.Keltejik, ak ýüzli, tokmak ýaly gara, örülen özünden goçak görünýän gyz bu nätanyş oglaby gördi-de, içeri ylgady.

- - Waý, duruň, azajyk duruň.—ol şol bada-da işigeýüzlendi. —Indi, giriberiň.

- Garyp çemodanyny göterip otaga girdi.Ol içe bu ýakymly, mylaýym ruhly, ýetişen gyzlaryň janyňa derman ysy gelip duran, otagy obanyň, daşarynyň, ýadawlygyň hem-de jahyllygyň bark urýan , tämiz ysy bilen doldurdy.

- - Geliň, geçiň.

- Garyp papagyny eline aldy.

- - Bibigül ýokmyka!

- Tokmak saçly gyz gözüne dürtüläýjek bolýan ösgün kirpiklerini göterdi-de, ullakan gözlerini Garybyň adaty bolmadyk, hor, ebeteýsiz didaryna dikdi. Garyp, tas şol howdan ýaly gözleriň hanasyna gapgarylypdy. Ol:“ Ine, oba bilen institutyň tapawudy?!“ diýip oýlanýança, ol gyz:“Häzir geler, olar dükana gitdiler!“ diýdi.

Soňam: -Siz onuň obadaşymy?- diýdi.

- Hawa, men okuwa girmäge geldim.

- - Waý, gowudygyny.- diýip, ol gyz bir gapdalda duran demir çäýnegi göterip;

- - Siz ýekeje minut oturyň, men häzir...

- Ol eli çäýnekli çykyp gitdi. Garyp student otagyny synlady. Otagda dört krawat bardy. Olaryň üstüne odeala ýapylgydy. Krowatlaryň arasynda dört sany tumboçka goýlupdyr. Her krowadyň gapdalynda bir gyzyňulaldylan suraty asylgydy. Tumboçkalaryň üstünde aýna, darak ýaly gyz goş-golamjagazlay goýlupdyr.

- Töre iki sany täzeje keçe düşülipdir. Bir gyrada stol durdy. Onuň gapdalyndan oturgyçlaryň bil tarapy çykyp drdy. Tördäki pebjiräniň öňünde üç literlk tomatly banka, surçaly pitileragzy gazýet bilen ýapylan jam durdy.

- Garyp oturdy. Işik açylyp, tokmak saçly akja gyz ýelgamak ýaly, ýüwrüp, girdi-de, stoluň üstüne konfetli, kolbasaly, çörekli gaplaty goýuşdyrды. Soň käse bilen pyçak alyp ýörşüne:

- - Häzir geldiňizmi?- diýip sorady.

- Awtobusdan düşüp durşum. Gelip, instituta bir girip çykdy. Dokumentleri ertir aljak- diýdiler.

- Ol gyz boş otugyçda oturdy.

- - Gara-da galypsyňyz.

- -- Wah, sen sorama, sen sorama. Şu gar näm gerek diýsene.

- Ol gyz geň galyp ýylgyrды.

- Gyşyň günüdür-dä, goý ýagsyn...

- Garyp başyny ahmyrly ýaýkady.

- Gyz hiç zada düşünmän, Garybyň ýüzüne garady.

- - Näme üçin, tomus girmediňiz? Anäme üçin gaýbana girjek bolýaňyz.

- Garyp bu gyzyň soranjaňlygyny birhilihalamady. Ol köpsözlemegi, meseläni garym-garym etmegi halamaýardy. Adam edil howadan peýdalanyşy ýaly, sözdenem gerejigini ulanmalydy.

- Adam üçin, sözden, suwdan, howadan zerurrak nygmat ýok. Suwy gerekse, gerekme-de içip ýörmeli däl-ä.

- - Maşgala ýagdaýy sebäpli.

- - Siziň adyňyz näm-äý?

- Garyp gozganjyrady.

- -Gary.

- - G a _a-ry-yp?
- OL gyz bir zat ýadyna düşen ýaly güldi-de, soň pyňkyry, çykyp giti.
- B gyzyň ady Şasenemdi. Bibigül Şaseneme degerdi.
- -A gyz, meniň bir klasdaşym bar. Şeýle bir betgelşik, betnyşan ýigrenji.Obamyzda bir çaga aglaýsa , onuňejesi :“Goý, häzir Garyp geler“ diýse, çagalar gorkuşyp, aglamalaryny goýýarlar. Ol betbagt pahyr etrap merkezine gidip, çörek dükanynnda nobata durupdyr. Şol wagtam üsti durşuna gyzy bolup duran ýaş, owadan gelin gelip:“ Jan dogan bize gideli, senlik baş minitlik işim bar- diýip, ony öýüne alyp gidipdir.Barsalar, onuň öýünde bir gyzy ussasy oturanmyş
- - Ine, meniň gülyakama şunuň keşbini çek!- diýipdir.
- Ol gelin gaty owadan bolansoň, „gözden-dilden gorasyn“ diýip, gülyakasyna arwahyň keşbini çekdirjek eken. Bolýan eken.
- - Ady näme gyz , onuň.
- -Ady – Garyp., oba äkidip,Şasenem jany şonuň bilen tanyşdyrjak...
- Bibigül munuň bilenem goýmaýardy.Garyp barada ertekä meňzeş her dürli gürrüňler aýdyp berýärdi.
- Çyra öçensoň:
- - Waý ýatyň,Garyp geler – diýip, gyzlary gorkuzýardy. Bu otagyň gyzlary şo-ol gorkuly Garyp barada gaýybana bilýärdiler.
- ŞasenememBibigülüň şol gürrüňlerindäki Garyby ýatlap, pyňkyranyny duýman galypdy. Ol gaýnan çäynegi demläp, getirip Garybyň öňünde goýdy.
- - Alyň, iýip, içiň, ýoldan ýadap gelensiňiz.
- - sag boluň.
- Şasenem ýylgyrjaklap, stoluň ol çetinde, turup, uçup gitmäge taýýar totuguşa meňzäp otyrды.
- - Ejeňiz, ýarawsyz, şeýlemi?
- Garyp başyny ýaýkady.
- -- Eje eje boljak bolsa, heýem bir ýarawsyz bolarmy? Bagryň göz-göz bolman,ýüregiň düwün düwün bolmanam heý, ene bolunýanmydyr? Ýöne , şol derdi göterip bilýän ene bar, göteri bilmeýän ene bar. Meniň ejem beýle derdi göterip bilmeýär. Dört çynary omurlan, alty balasy ýere duwlann, adamsy gözünüň alynda parçаланan,, naçar. Bir galanam ýeke kerri men. Ejem bu dertleri göterip bilmeýär. Onuň ähli derdi şol. Başga derdi ýok onuň.
- Men şol enäni taşlap, nädip gündizki okuwa gaýdaýyn. Gaýybananyň on baş gününe nalaç.
- Garyp özüne çay guýundy. Tokmak saçly gyz, bu sözleriň zarbyndan gorkdymy, ýa başga bir zat üçinmi. Baryp gapyny açyp goýdy.
- Hiç kimden ses çykmady. Gyzyň sowaly kesildi.
- Koridoryň aňry ýüzünden gyzlaryň hümrüdisi eşidildi.

- - Gelýärler öýdýän!
- Garyp şol bir oturyşyny üýtgetmedi. Ol daş ýaly doňup oturdy.
- -Ekzamenden gorkaňyzokmy?
- -Adam edenini adam eder!
- Koridoryň aňry başynda gülki, gykylyk eşidildi.
- -Hana, şolar!
- Kimdir biri gyz ylgaýşyny edip, ylgap gaýtdy.
- Içeri Bibigül tasanjyrap girdi-de, işikde sakga durdy. Ol saş ýaly bolup oturan Garyby görüp, tisinip gitdi. Ýüzüni başga bir, halamaýan adamyny göreniň ýüzi ýaly , çytdy-da, töre geçdi.
- - Salam!
- - Garyp başyny atdy.
- -Salam, Bibigül!Hemmesi gutly, mübäreke bolsun!
- Içeri dürli iýmitden doly iki gyz girdi.-Salam!
- Garyp başyny atdy-da, özüne gelişmeýän zady edip, ýylgyrdy.
- Bibigül torlary goýup, oturgyçlara geçen gyzlara:
- - Bu oğlan - klasdaşym, obadaşym-Garyp!- diýip, şeýtanja güldi.. Gyzlar ýylgyryşdylar.-Çaý içiň. Şu gün meniň doglan günüm.Geleniňiz gowy bolupdyr! – diýip, gyzlaryň ekabyrragy hoşamaýlyk bilen, mylakatly äheň bilen aýty.-Sag-aman geldiňizmi, obalaryňyz oňatçylykmy?
- Sowukdan, aýazdan üşäp gelen şol ekabyrrak gyzstoluň başyna geçip oturdy-da, käselere çaýguýuşdyrdy.
- - A gyz Bibigül, obadaşyň bilen gowja tanyşam edeňok-la.
- Bibigül üstünde ulaldylan suraty duran tumboçkanň golaýyndaky krowata geçip, ýüzünisortduryp oturdy.
- - B u oglanyň ad-a Garyp,okuwa girmäge gelipdir. Özem- agro.- diýip, şasenem öňürtiledi.
- -Akgül, meniň adym. Ol uzyn boýly gyzyň ady, Selbi.Bu tokmak saçlyja , akja gyzyň ady- Şasenem.- Ol Bibigüle elini uzatdy:- Ol öz obadaşyňyz- Bibigül!
- Bibigül agzyny- burnuny towlady. Garyba eşitdirip, eşitdirmän:- Meýit, ýer çeken, ýetimçe, nämä gelýär. – diýip goýberdi.- Eýe ýaly bolup...
- Akgül diýseň sypaýy gyz bolup çykdy. Ol mylaýymdan mähremdi. Ol Garybyň ýüzüne bakyp, ýylgyrýardy, bir täsinje zatlary gürrüň berýärdi.
- - Şu gün sag gaşym çekdi durdy. Jigilem gelermikä diýip garaşdym. Ine, görsem, siz geldiňiz.- Ol ýene ýylgyrdy.- Men bir zady yrym edýän. Doglan günüm uzakdan kimdir biri gelse, özümi birhilije bagtly hasap edýän. Ýöntemje welin, kalbyma giripdir-dä. Bu gün siz gelipsiňiz welin, begendim.
- Ol Garyba çaý guýdy.
- - Alyň-a, ýene bir käsejik çaý içäýiň.

- Bibigül agzyny- burnunu gelşiksiz towlap, torsarylyp çykyp gitdi.
- - Dur , gyz, obadaşyň gelipdir-ä, ýanynda bir salym otursana. – diýip, Akgül oňa gygyrdy.

- Bibigül uzaga gitmän eken. Ol koridorda duran ýerinden haýkyryp goýberdi.
- Gelmän geçsin, jyn ýer çeken..
Garyp başyny galdyrdy. Ýöne sesini çykarmady. Otagdaky üç gyz hem birhili boldy.

- Men turaýyn!
- Akgül onuň egninden basdy.
- Dur, turmak bolmaz, entek...- Onuň özem Garybyň garşysyna geçip oturdy.
Ýöne, Şasenem ony ýanyna çagyryp, elini küregenläp ýagýan garly meýdana salgap,, bir zatlar diýdi. Akgül başyny atdy.

- - Garyp- diýip, ol onuň ýanynda oturyp habar gatdy.- Sen tä ekzamenden geçip, öýňüze gaýdýançaň, biziň myhmanymyz, hem doganymyz!.. Dogryňy aýt, barara bir ýeriň barmy?!.

- - Taparyn.
- Ýok. Indi boldy. Hiç ýere-de gitmersiň. Biz seni myhmanlarys. Göwnüňe hiç zat getirme. Hany, otur, entejik.

- - Akgül ýerinden turdy.
- - Baýram barmyka?
- - Bar, häli geçdi.
- Ýöri, göreli.
- Akgül Şasenemi ýanyna alyp, otagdan çykyp gitdi.
- Selbi krowatdan turdy-da oturgyja geçip oturdy.
- - Garyp, obaňyzda-da gar ýagýarmydy?- diýdi.

Garyp ynjyly sözledi.

-Wah, ýok-la. Badam agaçlary ak patrak bolup gülläp otyrды. Tutuş ýalançyny ül ysyna gark edip. Bu gar, bu gar şol güllerin barynyň işini göreindir. Men diňe şoňa gynanýan Başga zatlaryň bir alajy bolar-la.

- Wah-heý, käbir agaç ir gülleýär.-dä. Onam, onsoň, aýaz kkýar, hawwamy?
- Sen sorama, doganym Badam agaçlaram edil käbir ynsan ýaly. Juda ir kāmillageýetişýär. Ony ýaş görüp, oňa düşünjegem bolmaýarlar. Ony weýran edýärler. Agaçlaryň güllemegi, olaryň in beýik kāmilligi ahyryn.

Selbi güldi.

Sen okuwyň gündizki bölümüne girmeli ekeniň, beýle pikirleň bilen...

Garyp başyny atdy.

- Garryja, ýarawsyz ejem bar. Şol meni her görende, bagtly bolýar, Alladan razy bolýar. Ejemiň şojagaz bolşy mün okuwdan ýagşymyka diýýän. Ene betbagtka, ogly

öz bagtlylygy üçin ondan geçýän bolsa, şondn uly dönüklük ýokmuka diýýän. Diňe enäni bagtly eden bagt eşretli bolar. Enäniň betbagtlylygynyň üstünden geçilip ýetilýän bagt, eşretli bolup bilmez. Ene-de, perzentler-debagtly bolmalydyr. Ýogsa, sazlaşyk ýiter. Şol sazlaşygyň ýitmegi, adamzadyň ahlak dünýäsini weýran eder...

Selbi Garybyň bu sözlerini, edil bir közi gysymylan ýaly edip, garbap aldy.

- Men, men ejemiň razy däldgine bakman, Aşgabada, okuwa gaýtdym. O nähili bolýar.

Garyp Selbiniň heniz erkek dodagy degmedik , näzijek, edil bäbegiňki ýalyjak,gyrmyzy ýañagyna, göz yzy düşmedik dideleri gizlenenbadam gabagyna garady.

- Ejeň ýarawsyzmy,, hossarsyzmy, eklär ýaly adam ýokmy?!

- Kakam- raýkom. Erkek doganym, aýal doganlarym, inilerim bar.Dört gelnejem bar.

- Onda, seniňki dogry! Köne dāp galyplary döwülmese, täze dessura ýüzüň düşmez.

7.

Baýramyň bolýan otagy giňdi. Ýylydy. Durşuna türkmen halysydy. Törde, diwaryň düýbünde iki krowat ýanaşyp goýlandy. İçerdäki telewizir, sowatgyç, magnitofon içerini birjikde daraltman, gaýta, içerä bezeg berýärdi.Ýokardan owadan ilýustra asylgydy. Penjiräniň bärsinde, ullakan stol durdy.

-Gel, geç!- diýip, Baýram Garyba mürehet etdi.Garyp ýokary geçensoň Baýram Garybyň işikde çykaran yzy sökülen öl-myžyk bolan köwşüne egilip-egilip seretdi.Ýöne, sesini çykarmady.Ilki Baýramyň ekabyrlygy, soň howaly otagyň, baýlygy Garybyň howuny basdy.Ýöne sesini çykarman ýokary geçdi. Stollaryň birine geçi, tutulan guş ýaly bolup çugutdyryp oturdy.

- Men basym gelerin. Sen han-a, şol finkany alyp geý.Çäýnekde çay bardyr, edil, öz öýüň ýaly boluber!..

- Bolýar, Bolýar!

Baýram çykyp gitdi. Ol birsalym bu ýagdaý, bu ýee düşmeginiň hikmetine, haýran bolup oturdy.

- Wah, maňa ýöneje, garypja bir burçam bolsa boljag-a, eý, Allam. Seniň keremiňe döneýin. Bereniňe , şükür., eziz Allam!..

Ol Baýramyň görkezen finkasyny alyp, geýindi. Özüniň penjegini, jalbaryny oturgyçlaryň biriniň ýeýsesinden asyp, onam görünmeýänrāk ýerde goýdy.

Soňra çemodanyňy açyp, ejesiniň salan, güldüräp duran süýtli külçeleri, bir banka böwürslen mürepbesini, iki kilo ýaly hozy, badamy, baş-altı sany nary , ekzamende gerek bolajjak kitaplary emay bilen barlady. Soň kitaplary bagryna basdy-da, külçeleriň birini alyp, stoluň üstüne geçdi. Külçesini ýarpylaýança, kitaplary birleý

ýatlap çykdy. Aňyrda müňe golaý fizikadan, matematikadan formulalary, elliden gowrak meseläni aňynda işläp çykdy. Soňam başy garly daglara bakan süýnüp girdi.

... Ol bir darajyk dag ýodasy bilen haýdap barýar. Ýöne depesi garly dag juda belent.

- Yza gaýtmaly, yza gaýtmaly!..

Ol bir şakyrda tisginip gitdi. Seretse, gar basan daşlara ýekeje-ýekejeden basyp, edil garşysyndan ak telpekli, ek sakally, berdaşly ýaşuly ýylgyryp, özüne bakan gelýär.

- Hanyy, ýör, eliňi ber! Ol Garybyň elinden tutýar-da beýik dagyň çür depesine alyp çykýar. Ondan ýokarda, ýekeje belent, kertgaýa bar.

Şol gaýanyň üstünde ene keýik gaýdan, sowukdan titir-titir edip dur. Özen bu del adamlardan enip, gaçmaly ýerini peýleýär...

-Ol eýik näme?!

Ol keýik, seniň ertiriň Sen şoňa sygynarsyň, şony gorarsyň. Men ony saňa tabşyrýan. Ak sakally ýaşuly goltugyndan bir tüýdük çykaryp, ony Garybyň eline berdi.- Haçan çagyraşyň gelse, şuňa üfläber.- Ýaşuly tüýdugi dodaklaryna ýetirip, oňa üfledi. Welin, gaýa peselip, ene keýik olaryň golaýyna geldi.

Garyp, ol ene keýigiň gözlerine seretdi. Dünýä onuň aýtymyna gelip, sahypa-sahypa açylyp gitdi. Pl öz ömrüniň beýanyny gördi. Ol soňky syrly sahypalara hiç düşünmedi. Sahypalar tiz açylyp, ýapylýardy. Ol diňe bir zady görüp galdy. Bir topar adam, dürli-dürli tarapdan gelip, ene keýigi awlajak bolýardy.

-Atmaň!

Olar atdylar. Ene keýik gaýadan aşaklygyna dünderilip gaýtdy.

- At- ma-a-aň!

Ol öz sesine allaniçigsi bolupoýandy-da, kellesini aýalary bilen tutup ep-esli oturdy. Ýöne nämäniň nämedigine hiç, düşünmedi. Bir ýadynda galany, aýazdan titir-titir edýän ene keýik.

- Eýýäm, şu ikarada irkilipdirin. Düş görüpdirin, Gyşyň diýi gyrra ýalan diýipdirler.

Ol penjireden meýdana garady. Daşary garalypdyr. Gar henizem ýagýardy. Institutyň umumy ýaşaýyş jaýlarynyň aralygyndaky äpet-äpet sosna agaçlarynyň eginlek şahalary agyr gardan ýaňa egrelişip durdy.

Garyp fizika kitabyny eline alyp, ony açmdy-da, bapma-bap ýatlady. Soň beýleki kitaplary hem, açman, ýatldy.

Ruçka, depderini alyp, elipbiý harplaryny däne-däne edip ýazdy. Soň gulaklaryny arassalady,. Şondan soň, çyrany söndürüp, kreslolarýň birine çümüp, bir gysymjyk bolup süýji uka gitdi.

Garyp! Garyp!..

Ol zenan sesine,özem, del zenan sesine oýandy.

Stoluň ýanynda Selbi bilen Şasenem durdy.

Tut, adamlar saňa garaşyp otыр.

Garyp düýşüümdir öýtdi.

- Kim, näme üçin?

-Gyzlar gülüşdi.

- Aýtd-a. Akgülüň doglan gün-ä. Seni çagyrd-a. Tur!..

Garyp emäý bilen turdy. Soň özüne geldi-de, uýatly ýylgyrdy.

- Okaýyn diýip, kitabymy elime alyp, uklap galypdyryn.. Onsoň, mendenem bir talyp boljakmy?

Selbi Garybyň depderine eline aldy-da, ony açdy.

-Waý, şuny özüň ýazdyňmy? Ol Şaseneme garady..- Hatynyň owadandygyny!

Garyp olara üns bermän, çemodanyny açdy.

- Şulardan hem alalyň. –Ol külçeden alyp, Selbiniň, Şasenemiň eline goşa-goşadan berişdirdi.Çemodanda baş-alty külçe galdy.

- Waý, naram bar!

-Naram, hozam, mürepbänem alalyň.Gyzlar gülüşdi.

- Iki reýs edeliň, onda.

Gyzlar külçelerin göterip, gülüşip çykyp gitdi

Garyp jalbaryny, köýnegini geýdi.

Kuhnýa baryp çalal-çulak ýuwundy.

Işik kakylady.Bu gelen Baýramdy.

- Ýöri, gideli, Garyp aga, gyzlar çagyryar. Olary garaşdyrmaly.

Baýram egnyndäki kaşan eşiklerini çykaryp, ondan hem üýtgeşik owadanlaryny geýdi. Bu ýaş ýyşigidi indi görmäge göz gerekdi. Uzyn boýly, nurana ýüzli, mymyjak gara saçyny gapdala gaýtaryp daralan , käse ýaly gözleri balkyldap duran ýigit, ellerini görkezdi.

- Maşynym, içigara, kem tapýar. Ussagörkezi gaýtdym.- Ol elini ýuwup geldi-de, özbaşyna- Jäheneme gitsin-deýt, bolmajak bolsa, bejerdip, täzesini almaly bolar-da...

Akgülüň „doglan gününüň“ dabarasý ýañja gyzyşyp başlan eken. Baýramyň gelmegi bilen bu otaga täze bir parlak öwüşgin çäýylan ýalyboldy.

Oturanlar ýerlerinden turup:“O-h-oo!“,“Ura!“ diýşip gygyryşdylar..Baýramy töre,mürehet edip,, hormatly ýere geçirdiler.

Bu ýer ýañky otaga meňzemeýärdi. Üç stol biri-birine degirilip, üstüneowadan örtgüç ýazylyp, üstüne nazy- nygmatdan doldurypdyrlar.Bu nzy-nygmatly üýşmeleň talyplaryň doglan gününe däl-de, şalaryňsaçagyna çalym edýärdi.Häлки gyzlar hem

hálki gyzlara çalym etmeýärdi. Akgül täsin ýakaly, üýtgeşik güllije täzeje köýnekdedi. Saççyny depesine toplan, onam, açyp goýberipdir. Onuň ýüzi nurna bolany üçin, elektrik ýsygy ýañaklaryndantypyp, edil gözleriň içine dökülýärdi.

Oh! Serwini diýsene. Ol edil serwi agajy ýaly uzynadan owadandy. zem juda bázik görünýärdi. Onuň gyzyly, ponbarht köýnegi şeýle bir gujaklaýardy welin, gyzyň ähli näzikligi, gözelligi mesaňa mälum bolup durdy. Alla kessin, şu gyзда bir keramat bar! Seretdigiňçe, ýüregiň paşyrdapglkynjyraberýär.“ diýip Garyp oýlandy. Şasenem edil tokmak ýaly saçyny uly buýsançly bir örüp, arkasyna atypdyr. Misli, tokmak saçam Şasenemiň buýsanjyna goşulýan ýalydy. Aýönaýan ýaly bolup gyzyň bir tarapyndan beýleki sagrysyna keýpihonluk bilen geçdim-geçdim oýnap, towlanýardy. Sähel egildigem, towsup, gyzyň meýdanly göwüsleriniň üstüne özüni taşlaýardy. Gara, belent ökjeli köwüş geýip, boýy ösen ýaly bolup, garap-garap goýberniňe degýärdi.

Bibigül juda owadandy. Ýöne ol ýzüni Baýramyň gujagyna ataýjak-ataýjak bolup, oturanlara halys, göz edip, onuň bir o tarapyna, bir beýleki tarapyna geçýärdi. Beýleki gyzlara: “Baýram meniňkidir!” diýýän ýalyeli bilen Baýramyň egnine kakýardy. Ýüzüni gelşiklige yşaratlar edip, işi Baýram bilendi.

Etliganly göwresini gelişipjil duran owadan köýnegini pasyrdadyp, özbaşyna ýylgyrybam ýördi. Emmagözi Garyba düşende welin, agzyny-burnuny gülkünç towlaşdyryp, ýüzüni kese-kese sowýardy.

BU otaga gelen oglan-gyzlaram juda sypaýydy. Ýaşlyk, jahyllyk gözelligi olary juda owadan görkezýärdi. Olaryň hemmesi bagtlydy. Okuwa girip, otag alyp, Aşgabadynyň eýesi bolup, juda bagtly bolup ýaşap ýördüler. Emma şeýle beýi bagtyň eýesiligini olaryň bireme häzir duýanokdy. Olaryň bar aladasy özlerini güjeňlemekdi.

Söz Baýrama berildi. Ol edil gyzlaryň boýnundaky göwher ýaly bolup, lowurdap ýerinden turdy.

- Men näme diýeýin! Aýtjak zatlarymyň ählisini tebigat eýýäm Akgüle beripdir. Ol owadan, gowy okaýar. Adamçylygy gowy. Menem aýdylanlara, indi aýdyljaklara goşulýan. Ýaş toýuwuň gutly bolsum!..

- Baýram bulguryndaky içgini içdi. Beýlekiler hem, Baýrama goşulyşyp, içdiler.

- Garyp ömründe bular ýaly oturylyşyga gatnaşyp görmändi. Pul goşup bilmeýäni üçin onu okuwy gutarmaklarynyň ýyllyk dabarasyna-da çagyrmadylar. Şolagşamam Bibigüllerde geçipdi. Bibigüle galsa-ha, ol-öýlerin çagyrmak eken, obalaryna barýan ýoldanam geçirjek däl di.

Şol arada Bibigüle söz berdiler. Ol Baýramyň gapdalynda uýaljyran, tasanjyran bolup oturdy. O Baýrama seretdi. Ýerinden nâz bilen, aljyrap turanda, öwündäki bulgury köýnegine dökdi.

Şasenem oňa el süpürilýän alyp berdi. Bibigül köýnegini süpürip durşuna:

- Menem, öz gezegimde, komnatdaş gyzymyz Akgülüňi gaglan fgüni bilen gutlaýaryn, Gutlamak bilen, oňa uzak ýaş arzuw edýärim. Indi bolsa, içeliň-diýdi.

Oglan-gyzlar ala goh bolup, bulgurlaryny göterdiler.

Garyp geledi bari saçakdaky nazy- nygmatlara barmagynam batyranokdy. Ony ilki bolup Selbi duýupdy. Ol arakyklardan geçip, gelip, Garybyň öňündäki tarelka palow, tuwuk etini, her dürlüje salatlaran goýuşdyrdy. Bulguryňa limonat guýdy.

Soň onuň gulagyna: -- Hemmesin ýmeli. Häzir saňa-da söz bererler.-

diýdi. Togunmakdan ýaña, Garybyň hor boýny dartylyp-dartylyp gitdi. Soň agyr-agyr ýuwardy. Onuň çepek ýaly ullakan gulaklaryny gymyldadyp, özi özäniň içine giräýjek giräýjek bolýan ýaly ýygrylyp, gäwüşäp baölady.

- Doganymyz Garyba söz berýäs- diýip, oturylyşygy alyp barýan talyp oglan yglan etdi.

- Duruň, en tanyşdyraýyn!- diýip, selbiniň sesi eşidildi.- Onuň ady- Garyp. Biziň institutymyza okuwa grmäge gelipdir. Özi Garaböwür diýen obadan. Häzir suwçy bolup işleýär. Biziň doganymyz, myhmanymyz, diňläliň...

- Oturnlar gaty hor, diňe burun bilen gulak bolup, jallyk agzy tas, gulagyna ýetäýjek bolup duran adampisint oglana haýran boluşy, aňkarylyşyp galdylar. Gary galpyldaýardy. Emma, sesi diýseň dury çykdy.

- Doganym, eziz doganym, mähribandan mähribanym. Baýram aga dogry aýtdy. Allajan seni gaty eziz görüp, gaty köp zat beripdir. Ak üäz, owadan didar!, beýik zehin, iň esasysy- mähriban ýürek! Şolaryň gadyryny bil. Men aldajy sowuga elimi, ýüzümi kesdirip gülläp oturan baglarymyň gülüni-gunçasyny aýaza aldyryp, sütünim üýnüp,, aç-suwsuz surnygyp, suw tutup ýörkäm, dünýäniň ýüzünde edil şular ýaly eşret bardyr diýip, pikirem edemokdym. Sen şeýle günleriň gadryny bil. Ony aýa, gaban. Öz ýanyň bilen alyp gidip, tutuş ömrüň boýunda onuň hözirini görüp ýaşa.

- Ikinjiden, ýüzüň ak bolsun!, duýýändirler. Bagtyň ýüzüňdenem ak bolsun! Näzikden owadan bolsun.

- Üçünjiden, Alla jan öz ak bagtyň, ak umytlaryň açaryny seniň özüňe bersin.

- Men seni, bu günki eden ýagşylygyňy hi haçan unutmaryn! Ömrüm boýy, edil şu ezizligiňe aýap, saklar ýörerin. Hemişe Alla ýakyn bol. Şeýtandan daş bol. Omyn!...

- Akgül ilki aňkarylyp galdy. Soň ýerinden turup, Garybyň ýanyna gelip, onuň heniz titräp duran göwresini gujaklap, ýañagyndan ogşady.

- Sag bol, Garyp jan.

- Soňam ony Baýram alyp gaýdýança, onuň titremesi galmady.

- - näme titreýäň?- diýip geň galyp sorady. – Ýaraňokmy, ýa üşediňmi?

- - Garyp kreslo geçip, ýylgyryp otyrды.

- - Ýaman utanýan. Alty aýlyk normamy gepledim. Gowy däl, hijem gowy däl.

- Baýram otag eşiklerini geýinip durşuna;

- -Onuňam bir utanjy bormy!- diýip hüňürdedi.

- Baýram orta saçak ýazdy. Ullakan çäýnege çay demledi. Gowurma, kolbasa, süýji zatlar getirişdirdi. Saçagyň gapdalyna, ki sany per ýassygy atdy.

- Gel, Garyp, çay içeli. Sniň utananyň çyn öýdüän, iýmediňem, içmediňem.

- Garyp ýylgyrypotyrды.

- -Ýok, beýle bagtly, eşretli pursady biderek zatlara güýmenip, geçirip bolmaz-

a. Ony, iýmän, içmän, görüp, guwanyp doýmaly. Meniň ykbalymda beýle bagt gaýdyp gaýtalanarmy, gaýtalanmazmy? Men ony aýamaly

- Baýram düşünmedi.

- -Otyryşlyk, iýmek, içmek üçin edilýär-ä.. Onuňam bir gaýtalanary, gaýtalanmazy bolarmy?

- Garyp Baýramyň guýan çayyny öňüne süýşürdi.

- Meniň ömrümde birinji görşüm, beýle doglan gün oturylyşygy, Baýram aga. Men beýle eşretli oturylyşygy ömrümde hiç haçan gören dälidirin.

- Baýram ýassyga gyşaryp, lezzet bilen çay içip oturyşyna:

- - O nähili? Sen on ýyllygy gutaransyň-a. Şonda-da şagalaň guramadyňyzmy? Obaňyzd toý bolýandyр-a. Dost-ýaryň öýlenendir, çagyrandyрlar-a. Sizi toýa, oturylyşyg çagyrandyрlar-a

- Garyp jaýlaşykly oturды.

- - Garyp jaýlaşykly oturды.

- - Garyp bolsaň seni toýa-da, oturylyşyga-da çagyranokler.

- Baýram gaty geň galdy.

- - Sen-how, beýle ölen garyp dälsiň-ä. Ejeň, kakaň, doganlaryň, mal, mellegiňiz bardыр-a.

- Garyp başyny atdy.

- - Bar, diňe garryjy ejem bar, o-da gaty ýarawsyz, Öýden daşary-da çykyp bilenok. Öýmüze hiç ýerden ýekeje köpük girdeji girnok. Ejeme süýt gerek boldy. Goňşymyzyň ikinji sygyry guzlady. Şony diläp alyp, sagyp, süýdünden peýdalanýas. Men indi baş-alty aý bäri işleýän. Her aýda kyrk manat ýa otuz dokuz manat alýan. Olam aýda bir halta una, üç kilogram çigit ýagayna,, baş kilo tüwä, sabyn, otlyçöp, duz, gant ýaly zatlara zordan ýetýär. Her aýda ejemiň dermany üçin on manat karz alýan. Öň men ota mekdepde okaýarkam, o-da ýokdy. Indi, Alla şükür, pul garasyny görüp başladyk.

- Baýram haýran galdy.

- Bäh, nätdiň-äý, Otuz dokuz manat diýip, ed-dil, dünýäni gapyşdyraýdyň. Otuz dokuz manat diýdiňmi?- Ol goluny içerä salgady.- mEniň özme,“Lenin stependiýasy“diýip ýüz manat berýärler. Öýden, her aýda ýüz manat gelýär. Aýal doganlarym elli-elliden iberýärler. Kakam her aýda üç-dört gezek Aşgabada işsapary bilen gelende, puly sanaman goýup gidýär. Ondan başga-da etrabymyzdan gelýäniň sany ýok, olaram boş goýanoklar.Şonda-da, dogtymy aýtsam, ýetirinip bilemok. Özem, bir üýtgeşik alýan zadym ýok.

- Garyp başyny ýaýkady.
- Ol gaty kän pul-a.
- Baýram gürrüňe gyzdy.
- Kän bolanda näme, ýaňky oturylyşyga ýüz manatlyk miwe-siwe aldym.Ýüz manatlyk sowgat aldym. Ine, gitdi, näme aljak dälmi?Akgül kursdaşym, gowy gyz.Özüň raýkomyň birinji sekretarynyň ýeke ogly bolup,, jübünde alahöwren bap ýaly edip ýörseň,, olam gowy däl-ä.

- Dogrudyr.
- Baýram arkanlygyna çäşerilip ýatdy.
- Ýaňy, gaty gowy aýtdyň-aý!Dogrusy, gözüme ýaş aýlanyp gitdi. Emma mengeplemeli bolsa, ediljek duran ýerim. Aslynda, kellämde hiç pikir ýok.Saňa gözüm gitdi. Ýaňky, ýaly , az söde gaty çuňňur pikirleri ölenimde-de ýadyp bilmerin. Ony Alla bermese, pul bilen, wezipe bilen bolýan zat däl.

- Garyp ýerinden turup, çemodanynyaçdy. Ondan üç-dört sany sany külçe çykaryp, saçagyň üstünde goýdy.Soň gidip, mürepbeli bankany getirdi.

- baýram gaty begendi.
- Böwürsleniň wareniýesi gerek.Men şony gowy görýärin.-Ol töweregine garady,_ Gel, açaly!Şu ýerde açylýan bardy.

- Baýram bankany açyp, böwürsleniň mürepbesini edil unaş içen ýal, başyna çekdi-de, içip başlady.

- Ine, boldy, men kän içmäýin. Gaty güýçli zat...- Ol bankanyň üstünde onuň gapagyny goýdy.Soň, Garyba seretdi.- Sende nähili- diýip, gürrüňiň hälki üzülen ýerinden düwdi.

- Garyp onuň özüne sowal berdi.- Onda ekzamenleri nädip tabşyrýaň?

- O-o! Diýip, Baýram , çäşerilip ýatan ýerinden garnyny sypalap aýtdy.- Awtobusa bir müneňsoň, ondan özüň düşmeseň, seni zor bilen düşürjek bolup duran adam ýok. Okuwam, şeýle. Ýöne bu instutda mugallymlaryň bir gylygy bar. Hut, baş manat berseňem hiç“ýak“ diýmeýeller. Puluň bolsa, waglama-deýt. Ekzamen golaýladymy, ekzamen alýan mugallymyň ýanyna barýan, onuň jübüsine bir elliligi gyssdyrýan.“Mugallym, öňki ýaly bir bilidi taýýarla“ diýýän. Mugallym maňa bir bilidiň soraglaryny ýazýar.Oňa jogap ýazýar. Onsoň, ekzamene baranymda şol bildi öňümde goýýar. Onuň ýazanjasyny özüne aýdyp berýän. Ine, saňa, başlik.

- - Be, okamanmy?!

- Baýram goluny galdyrdy.

- -Meniňki ýene iň gowusy. Ekzamene gatnaşýanmy gatnaşýan. Bilet çekýänmi, çekýän. Başlige jogap berýänmi? Berýän. Ony hemmeler görüp dur-a. Emma, ýeke gün okuwa barman, zaçýotkasyny iberzýýänem bar-a.

- Dogry, azaby bilen alýanam bar...

- Garyp ýz gezegini aldy.

- Men orta mekdepde, birinji synpdan onunja çenli, ýekeje-de, dörtlük alyp göremok. Diňe başlik, başlik. Okanym ýadymda galýar. Ony çapybam aýyrjak gümanyň ýok.

- - Bäh!

- - edil şu wagtam ähli okan kitaplarymy bapma-bap, setirme setir aýdyp bilerin.

- Matematikanammy?

- - Tapawudy ýok, matematika, fizika, himiýa, biologiýa, ene dili, edebiýat, taryh, rus dili, iňlis dili...

- -Bäh.

- -Daşyndan sorag berseler nähili?

- -Ony okanymdanam gowy aýdyp bilýän.

- - Ýazuwyň nähili?

- -Birinji klasdan bäri ýekeje-de ýalňys goýberip göremok.

- - Mümkin däl. Men henize çenli beýle adamy göremogam, bardyram öýdemok.

- - Görersiň, Ekzamenlerde „şeýle eken-äý“ diýersiň. Ýöne, näsaglap galaýmasam...

- -Baýran turup, aýbogdaşyny guryp oturdy.

- - Bäh, O nähili, Nädip, nädip beýle bolýar?

- - Garyp başyny aşak egdi.

- - Hudaý tarapyn!

- - Bäh, aldaňok gerek.

- - Ömrümde ýalan sözläp göremok.

- Baýram mürepbelibankanyň gapagyny eline alyp, barmaklary bilin ony tyrkyldadyp durşuna. Garyba dykgatly garady.

- - Men senden bir zat soraýyn-la! Bibigül seni näme üçin halanok.

- Garyp bir gysymjyk bolup, ýygryldy.

- - Men gaty garyp, Baýram. Alla meniň keşbimem birhili ýigrenjije, bedigörk ýasapdyr. Diňe Bibigül däl, tutuş mekdep meni halamaýardy. Synpdaşlarym meni görseler, ýigrenji, porsy, nejis zady gören ýalydylar. Olar meniň bilen gepleşmeýärdilerem. Bibiülem şolayň biri, başga bir sebäbi ýok.

- Baýram geň galdy.
 - - Asyl, ol klasdaşyňmydy.
 - - Hawa.
 - Baýram hasam geň galdy.
 - - Inda, ol how, köýüp ýatan ary bar ýaly-la. Araňyzda söýgi-pöýgi, öýlenmek, gudaçylyk meseles-ä bolan däldir-le.
 - Garyp gözlerini ýumdy-da, penjire tarapa garap:
 - -- Wah, söýgiň-pöýgiň gürrüňi näme, Baýram jan. Ejem ikimize, şu gün iýerligimiz gara gaýgy.dıýýän-ä. Onsoňam, men olaryň diýýän adamy däldirin. Olaryň göwni Kap dagyndadyr. Dogrymy aýtsam, senem olar üçin kiçiräksin.
 - Baýram ýumrugyny dyzyna urdy.
 - - İn soňky sowal. Ol saňa eşitdiribem her hili sözleri diýýär. Näme üçin jogabyny bereňok. Men-ä baryp, göni urardym.
- Garyp has salykatly görnüşe girdi.
- Türkmeniň şeýle bir nakyly bardyr. Aýdyjy akmak bolsa, diňleýji dana gerek –diýip. Alla maňa ýigrenji mähre öwürýän ýürek beripdir. Hudaý maňa her hilije zulumly kynçylygy çekip bilýän kuwwat beripdir. Onsoňam, „Gurduň gargyşy ite ýokmaz“.
 - - Bäh.
 - Baýram „of“ edip. Agzyndan ot çykaryp, aňyrsyna bakdy.
 - - Men özämiň ähli görkümi, baýlygymy, okuwymy, rowaçlygymy seniň şol ýekeje sözüňe çalyşardym, Garyp! Näme diýdiň: “Alla mawa ýigrenji mähre şwrüp bilýäm ýürek beripdir!“. Bäh, ýaşyň uzyn bolsun. Gel, indi ýataly!.

8.

Bu gün hälki doglan günbellenen otagda, gyzlaryň arasynda sarsgynlyja gürrüň gidýärdi.

Gap-gaçlar ýuwulyp, beýleki otaglardanalnan galar, oturgyçlar, stol-stullar alnan ýerlerine eltilip,, otag şňki kaddyna getirilensoň dawany Bibigülün özi başlagy. Ol öz ktowatyna ýüzin ýykylyp, uly ili bilen aglap başlady.

Myhmanlary sowup,doglan gününü ýzüniň ýň ýakyn joralary, tanyşlary bilen gowy geçirip, indi galan tortlar, beýleki nazy-nygmatlar bilen çay içeris diýip oturan gyzlar Bibigüliň bu bolup ýatyşyna birhili boldular.

-Goý, gyz, aýyp bolar. Beýle aglar ýaly, näme bolanmyş.- diýip, Akgül igençli aýtdy.

Şasenem baryp, Bibigülün başyny gujaklady.

- Näme bolýar, goýsana.

Bibigülün şeýleräk bolşuny öňem birki sapar gören Selbi sesini çykarmady.

- Waý eje jan-eý! Eje-leý. Waý- waý-eý.

- Akgül bu gyzyň emini bilýän eken.-Tur gyz. Bar, başga ýerde et şerralygyňy. Ertirden bári sen, her hili bolan bolup, şu, meniň toýumy bozjakdyň, bazup dyndyň. Sen adam däl ekeniň, Çyk şu otagdanBolmasa, özüm üykararyn...Adamçylygy guran...

Selbem penjiräni açyp, onuň tekdirinde ýatan sowuk gardan bir gysymyny alyp, onuň ýakasyndan goýberdi.

- Waý, - Bibigül atylyp ýerinden turdy.- Özüňiz adam däl ekeniňiz. Özüňiz namart ekeniňiz. Ertire bir çykaýyn, ölsemem ýüzüňizi görmerin.Başga otaga geçerin!

- Biziň üçin okaýan bolsaň, institutdan çykaý. Ýöne bilip goý, seniň ýal-a toýumyzy bozdurmarys.Baý bujagazyň bolaýşyny!..

Bibigül krowatynda oturdy.

- Bary senden sen totamsyrap, bary şol meýdi ýanandan. Hemmäňiz şol juwanamerke, hajyk-hujuk eden bolduňyz. Ony toýuňyza çagyryşan bolup...

- Ol ýene aglap başlady.

- Jor diýşen bolup, indi arwah ýaly bolup, şol menden gowy boldumy?! Hemme kişiniň yzyndan gowy adamlar gelende, Náme, meniň yzymdan, arwah ýöaly bolup, şol haram meýit gelmelimi diýsene. Meýdi ýanan, oba bir baraýyn, agama aýdyp, şonuň elini aýagyny kül etdirmeýänmi. Sen meýdi, gabyr ýaly gedaý çatmasyndan çykyp bilmez ýaly etmeýenmi, ýer çeken.

- Şasenem yurdy-da, poluň üstünde duran çäýnegi eline alyp durşuna:

- Wah, şolar ýaly obadaşym bolsady. Ol hem yzymdan gelsedi. Gözüme sürme ederdimBuýsanyp gezerdim.- diýdi.- Ol çäýnegiň gapagyny eline alyp, stola tyrkyldatdy.- Men bir zat aýdaýyn,_şol oglan biziň mugallymymyz bolar, ine görersiňiz. Ol ýurdumyzyň iň beýik adamy bolar, Hemme kişiniň gözi gider, nesip bolsa...

- Ol otagdaaky gyzlaryň ýüregini bilen ýaly, özem, náme diýýäninem bilmän, aýdyp goýberdi-de, öňünden görüjilikli bu sözünden gorkýan ýaly,

- zarp bilen çykyp gitdi.

- Akgül bilen Selbi Şasenemiň sözüne doňup galdy.

- Meýdi ýanandanam bir uly adam bolarmy?Barsyn gabyr ýaly kümesinde, çüýräp, porsap ýatan ejesini oňarsyn. Oba ýaly ýerden Aşgabat ýaly ýere, şylhasyny akdyryp gelen ýer çeken, barsyn, ýyrtyk köwşüni oňarsyn. Utançsyz, meýdi ýanan!

- Akgül Selbiniň ýüzüne garady.

- Bäh, haýran galaýmaly,Şasenem gaty dogry aýtdy. Bu oglanda diýseň-diýmeseň, uly keramat bar! Ine, görersiň, ol ýöne adam bolmaz. Ine, Şasenemiň diýeni bolar.

- Selbi boýunjygyny gyşartdy-da, owadan ýüzüne gelşipjik duran gelşikli gaşlaryny gerip-gerip gürledi.

- Şeýle bir akylyly, şeýle bir mähriban eken. Onuň aýdýan maslahatyny men kakamdanam, şu ýerdäki garry professorlardanam eşdemok. Ýeke sözünde tutuş ýylky ynjaýy k öleşdiri goýberýär. Ýeke sözde göwnüňi göwnüňi ýalkymly umytlardan doldurýar.

- Akgül gözlerine begenç ýaşlaryny aýlady.

- Maňa aýdan sözlerin nähili gowy. Baryp gujaklap ogşanymam bilmändirin. Ömrümde öpen birinji oglanym- Ol heziller edip güldi...

- -A gyz, edeniň bar bolsun! Sen ony gujaklap öpdüň welin, menem, a gyz, hakyt, ýerimden turup, gujaklap öpjek bolup barýan-a. Zordan saklandym.

- Gyzlaryň şadyýan gülküsine, aglap oturan Bibigül durup bilmedi. Olam hezil edip güldi.

- Ol haram jyn-arwah ýyrtyk köwşi bilen gelip, doglan gününüze ediljek, gaty gowy sowgat bolaýypdyr-da.- Ol gelip Akgüli iten boldy.—Bar, bar, öz sowgadyň ýanyna gidip, ol gymmatlyja sowgatyň bilen ýat. Bar, bagryňa bas, ogşa.

- Ol ýene-de krowatyna çykyp, ellerini ýüzne tutup aglap başlady.

- Alty aý bileje ýaşap, şol meýit menden gowy boldysize. Siz şony maňa ýamanlyk edip, „sen-sen“ edýeýýiz. Ýogsa, baryňyz şol meýdi ýanmyşy ýigrenip otyrsyňyz. Nejis-ä , ol.

- Şasenem, içeri eli çäýnekli girip, çay demledi. Penjiräniň aşaky tekjesonde, sowjak ýerde goýlan süýjüje ýerde goýlan süýji nygmatlary stoluň üstüne daşady.

- - Geliň, çay içeliň.

- Gyzlar ýerli ýerden gelip, oturgyçlarda oturdylar.

- Birki gün bäri“ kimi çagyarys, näme satyn alarys, näme bişireris nirde bişireris haýsy otagdan näme sorarys“-diýip alada etme kemini goýmadyk, bu sary çünk, ýaňy çagalykdan saýlanan gyzlar üçin, mesele kemi bolmadyk aladadan dynanlary üçin,, olaryň keýpi kökdi.

- - Doglan günüň gowy boldy, Akgül, gutly bolsun!- diýip, öňüne ep-eslije torty çeken lezzet bilen iýip oturyşyna, Şasenrm gep gozgady.-Menem, işsala, öz doglan günümi şunuň ýaly bellejek.

- -Ýok- diýip, Selbi ýylgyrdy.- Ýo, „gowy boldy däl“- Gyzlar gözlerini mölerdişip, oňa garadylar.- Doglan günüň gaty, gaty, gaty gowy boldy. Gutlaýan- Ol gelip, Akgüli gujaklap ýañagyndan öpdü.- Doglan günüň gutly bolsun, gutlaýan!

- - Bagtyň, ýüzüň ak bolsun. Alla bagtyň, umytlaryň açaryny öz eliňe bersin., omyn!

- Akgül tolgunmadan gözlerine çayylan begenç ýaşyny sylady.

- - Goý, gyz indi, sen meni agladýaň.

- Bibigül ak ýüzüni, owadan dodaklaryny enaýyja towlaşdyrdy. Owadam eginlerini liňkildedip, badam gabaklaryny süzdü.

- - Şol ýyrtyk köwüşli, arwah- jyn gelmedik bolsady, doglan günün ondanam gaty ga-ty, gaaa-ty, go-o-o-owy- diýip gygyrды-da- bolardy!- diýdi.
- Gyzlar Onuň ulili bilen gygyrmasyňa tisginişip gitdiler.
- - Ýuwaş, gyz. On dördünjiler bazar gurap, tutuş gije, bazar gurap – diýseler näme diýjek, ýuwaşrak bolalyň. ýatymadylar-diýseler gowumy?
- Bir salymlap, hiç kimden ses çykmady. Akgül gobsundy.
- - Bibigül, senden bir zat soraýyn-la. Ýöne dogryňy aýt, bomy.
- Bibigül owadan ýüzüni, suraýy gaşlaryny, näzikden nurly gabaklaryny, jadyly, süäüp owadan, ala gözleriniň gytagy bilen Akgüle seretdi welin, gyzlaryň özlerem oňa aşyk bolup galdylar.
- - Men oglan bolan bolsam, hökman seni alardym- diýip, Şasenem durup bilmän, kellejigini liňkildedip , aýtdy.
- - Ýuwaş, gyz, saňa barjak bolup oturan ýok.Seniň saçyň özünden uzyn-a.
- Şasenemiň ýüzi har ýaly boldy.
- - Ýuwaş-la, soraýyn-la, aýtsyn-la!
- - Sora.
- Sen näme üçin Garyby halaňok? Ol saňa näme erbet zat etdi.Ýöne Hudaýlygyňy sözle.Bibigül agzyny towlady.
- - Erbet zat edibem görsün, meýdini ýakmaýanmy.
- - Onda näme?Söýgi hatyny ýazdymy?
- - Zadyňyzy ogurladymy?
- - diýip, Şasenem hem Bibigüle goşuldymy.
- Gybatyňy etdimi?- diýip, Selbem sorady.
- -Hawa, munça ýigrener ýaly, bir sebäp bolmalydyr-a. Diňe bu gün däl, sen biz seni tanaly bári şol oglany gaty nejis bir zat edip, gybatyny etdiň.
- Bibigül agzyny açdy-da, soň, aýtmaga söz tapman, dodagyny kemşertdi.
- - Ýöne, halamyzok-da. Tutuş synpymyz mekdep, oba şol arwahy halanok-da.
- - Näme üçin?
- - Hawa, näme üçin? Ol synpyňyza ýerine siýýärmi? Gyzlara azar berýärmi? Ýa sizi mugallymlara şipçileýärmi?
- Bibigül edepsiz kakynjyrady.
- - Ýok-la gyz, ol onuň ýaly ýaranjaň meýit däl-ä. Iň yzky parta geçip, tä okuw gutarýança, şoňa ýelimleşen ýaly bolup oturardy-la.Tä gelenden, gaýdýança. Sapak gutarýança ýerindenem turmazdy.
- Ol bir möhüm bir meňzetme tapan ýaly, aýasyny serdi. – Sansyz-da, sansyz. Hiç kime goşulmaýan-da, goşulmaýan. Tutuş günde agzyndan ýeke söz çykmaýan meýid-ä, meýit.
- - Okuwy nähili, mugallymlar ony nähili görýär. Ýa zyrryjym ikilikçimi?

- Matematika mugallyma, şol diýip, ölüp ýatyr. Ol-a, ýöne: “Gel, garyp, şu meseläni görsen-e. Şu mysaly görsen-e” diýip oturdy. Himiýa, fizika mugallymlaram şonuň ýalydy. Kilçik edebiýat mugallymymyz bar şolam: “Garyp, şu sözüň manysy näme bolmaly?” diýen bolup, edil, ony, raýkomyň ogly ýaly, öňe tutan bolup, götünden aşyrdy. Oglanlaram bolsa, ony ýigrenýärler, Bizem, şonuň üçin halamyzok. Onuň özem ýigrenjä. Çagalygymyzdan şoňa bolan ýigrenç, ganymyza siňip giden-dä.

- Gyzlar çäýnek-käseleri ýygnap başladylar.

- Bary şol bolsa, bu ýerde, alden-aýakdan çykyp, ýigrenen ýaly, hiç zadam ýok eken. Onuň garyplygynda başga näme aýby bar. Ogry ýa, namart däl....

- Gaýta, guwanmal-a, mugallymlary ondan kömek sorayan bolsalar.

- Bibigülem kem galmady.

- A gyz, şeýle bir gary-yp, hor, iýmäge çörek tapanoklar. Gör, Aşgabat nähili ýer, şoňa dagy, şylha-şylha köwşi bilengelmäge utananok ahyry. Şondan başga näme gerek size.

- Akgül Bibigüli oňlamady.

- Ejesi agyr kesel bolsa, kakasy bolmasa, direnişip duran agalary bolmasa, öýlerinçigit ýaly girdeji gelmese, garyp bolarsyňda. Ýeterlik iýip içilmeseň,, hor bolarsyň, ýeterlik geýmeseň, görmeksiz bolarsyň. „Görk agyzdan, görmek eginden“ diýipdirler-ä. Ine, işläp başlar, gowja aýlyk alyp başlar, gowy iýer-içer, oňat geýiner, gül ýaly ýigit bolar. Köwüş näme, görk näme, esasy zat- ýürek bolsun. “Ýigdiň gowsy hem erinlek, hem burunlak” diýýärler-ä. Özem, gaty ýaş-a. Ol nädip size synpdaş bolýar?

- Bibigül elini serdi.

- Bizden iki-üç ýaş kiç-ä. Ol meýit sakgyç ýal-a. “Men okajak, men okajak” diýip, iki ýyllap biziň synpymyza ýapyşdy ýatdy-a. Kesibem aýryp bilmediler. Ahyry ikinji synpa geçenimizde synp žurnalyna adyny ýazdylar.

- Onda, ol häzir on ýedi ýaşynda-da! Gaty ýaş bolýar.-da, gaty ýaş eken.

- Ýatalyň, ertirem okuwdyr.

- Bbigül tasanjyrap, krowatyna geçdi.

- Baryň-e-eý, şo meýdi ýanan siziňki bolsun.

- Siz ony doganym-doganym diýip, oýnap ussanyň ýannyna ekidip, şonuň keşbini gülýakaňyza çekdirjeksiňiz. Baý, owadan arwah bolar-a.

- Gyzlar hezil edip gülüşdiler.

- 9.

Garyp ir turdy. Bildiriş çap edilen gazýeti eline alyp, geekk dokumentleri, ýene bir laý tükelläp, tertipleşdirdi. Soň çay goýdy. Saçak ýazdy. Saçagyň üstüne külçe, badam maňzeny, böwürslen mürepbesini goýuşdyrdy.

- Işik kakylady.

- Baýram aga, Baýram aga, gapykakylýar.

- Baýram ýüpek ýorganyny serpdide, ýeňillik bilen ýerinden turdy.

- Kakam bolaýmasa. Ol agşamam gelen bolmaly. - Ol ýeňillik bilen baryp işigi açdy.

- Aal-lam- diýip, gyz ses eşidildi. Garyp onuň Akgülüň sesidigini çak tdi. - -

- Girmek mümkinmi?

Baýram gözlerini owkalady. Elini otaga tra salgady.

- Baş üstüne,, geliň, geçiň. Men ýuwnup gelyän. - Ol saçaga mürehet etdi. - Bir kâse çay içeliň.

- Garyp gyzlar görüp utandy hem begendi.

- Garyp jan, oňat ýatdyňmy?

- Sag boluň.

- Selbi Garybyň horja, gelşiksizje didaryna hyrydar seredip durşuna,

- Dokumentleň taýýarmy?—diýdi. Menem seniň bilen gitjek...

- Garyp yşnyksyz ýüzüni utançly sallap oturyşyna:

- Wah, azara galmasaňyzlaň!- diýeninem duýman aldy.

- Ýok, ýok, maňa hiç hili azar däl. Raýa meniň gowy tanşym. Şol alýar gaýybanaçylaryň dokumentlerini. Men oňa bir zat aýtmaly.

- Baýram egni ullakan, gülli, owadan mämîş plotensaly geldi.

- Çay demläliň.

Akgül bu otaga belet bolara çemeli. Gidip çäýnegi alyp geldi-de, ikiçäýnege çay atyp, olary demledi.

- Bizem, ine, tort paýyňyzy getirdik.

- Baýram torty görüp, begendi.

- Şun-a oňaraýypsyňyz. Özüm gidip, galmadymy- diýip sorajak bolup otyrdym.

- Akgül çayy gaýtaryp, käselere çay guýdy.

- Baýram, men saňa „sag bol“ aýtmaga geldim. Sowgadyň üçinem, kömegiň üçinem. Toýuňda gaýtsyn. Gaty minnetdar boldum

- Baýram kellesini ýaýkady.

- Bolýa-laý, üýtgeşik edilen zat ýok-laý.

- Akgül Beaýramyň göreçlerine garap:

- Biziň doganymyz Garyp jana hossarlyk edeni üçinem, sag bol. Ýaşyň uzyn bolsun.

- Baýram Garybyň arkasyna kakdy.

- Garyp jan- geniý bolar Arkadag bolar. Öten agşam gürrünleşip oturdyk. Welin, Alla kessin, tüweleme, men-ä haýran galdym. Türkmende, sowky wagtlar akyldar döränol diýýärler welin,, ine- akyldar Ýöne, oňa hossar gerek, hossar.

- Baýram ýassyga gyşardy-da, ýene çuslanyp oturdy.

- - Men gijesi bilen bir zat barada oýlandym., Akgül! Köwüş näm-äý, eşik näməBaýlyk nämə?! Hemmesini birinden pul karz alyp, birje salymda, satyn alyp bolýar. Emma Alla Garyp jana, mal bilen, baýlyk bilen pul bilen satyn alyp bolmaýan hazyna beripdir-ä! Biz şuny duýdukmy, indi Garyby goramaly, ony ýerli-ýerden goldamaly...

- - Dogry.

- Gaty dogry –diýip, Selbem durup bilmän gürrüňe goşuldy.- Men Garyp ekzamenlerini gutarýança, onuň ýanynda boljak.

- Baýramyň ýüzi dogumlandy.

- - Dogry edýäň, uýam! Pul tarapynam özüm oňararyn.

Akgül hem kem galmady.

- Süýjüje naharyňyzam , menden.

- -Baýram ellerini dallalatgy.

- - Sen her ekzamenden geçenini palow bilen ýuw. Eti, tüwüsi, ýagy öýde bardyr.Çekinme,, sen palowy bezpodobno (taýsyz) bişirýäň. Dažy, ejemem seniňki ýaly bişirip bilenok., palowy, alla kessin, çynym...

- -Goýsana, Baýram...

- Garyp garbanyp, çykyp gitjek bolan gyzlary saklady.

- - Agşamky paýyňyzy alyň.

- Akgül Selbiniň ýüzüne garady. Selbi ýylgyrdy.

- - Bolýa diý, bolýa diý. Ýogsa, öýkelär.

- Gyzlar garaşdy.Garyp baş-altı, nar, iki iki kilogram ýaly hozy, olaryň eline tutdyrды.

- - Bu nämə?

- Selbi eýemsiredi.

- - Agşamky külçeler bilen bile berlen sowgat.Elimize sygmady. Ikinji reýsi etmelidik.

- Akgül Baýramyň garady.

- - Alaýsakmyka? Külçeler-ä gaty tagamly eken.

- Baýram güldi.

- Berilen bolsa almak gerek, urulmankaňyzam, gaçyň.

- - Wiý, şeýlemi? Onda gaçaly, gyz...

- Gyzlar gülşüp gtdiler.Garyp geýinip, dokumentlerini stoluň üstündäki gerekmejek gazýetleriň birine dolady.

- - Şu gazýeti alaýdym, men-ä.

- - Alaý!

- Baýram Garybyň üst- başyna seredip, onuň golaýyna geldi.

- - Garyp jan, üst-başıň ýaman ýeňil. Sen göwün etmeseň, Meniň eşiklerimden geý. Meniň köwşümem kân., saňa uly bolmasa. Kiçi bolmaz.

- Garyp başyny ýaýkady.
- - Baýram aga, Birden baý boljak bolmaýyn. Aýagymdaky, Aýazhanyň çarygy. Men ol çarykdakam, pikirimrm, ruhumam, duýgymam erkin. Bolýar.
- - Ýok, ýok, geý, Seni beýdip, iberip bolmaz.
- Garyp barybirrazy bolmady.
- - Meniň şu eşikde gelenimi köp adam gördi. Olar menem, senem tanaýan admlar. Soň bir gün „Baýramyň könesini geýip ýörendi“ diýseler, maňa „köwşi ýyrtyk“ diýleninden agyr deger.

- Baýram Garyba düşündi.
- - Adym hem Garyp, Özüm hem garyp diýjek bolýanda.
- Garyp ýylgyryp başyny atdy.
- - Dogry, dogry, aladaň üçin sag bol. Eliň- gözüň dert görmesin.

Garyp umumy ýaşayyş jaýyndan çykyp, heniz hiç kimiň aýak yzy düşmedik, täzeje ak garyň üstüne basyp, institutyň baş ymaratyna girdi.

Dokumentleri alýan rus gyzy her birkagyzdan, büre gözleýän ýaly, boýdan başa synlaý-synlay, baryny kabul etdi. Eline şa dokumenti kabul edendigi baradky şaýatnam bilen synag listini berip,

- Ertir sagat sekizde, diktant ýazmaly. Gijä galmaň- diýip, ýene dokumentlerine güýmendi.

- Kagyz bereris. Ruçkaňyz bolsun.
- - Ol gyz Garybyň durkuna, ýyrtyk köwüşüne, nebsagyryjylyk bilen garap, ýene görmezlige salan boldy.

- - Sen, üşäýme, oylan. Gelip bilersiňmi, Gijä galsaň, goýbermezler.- diýdi.
- - Ertir sagat sekizde?! Bir ýüz kyrk ikinji auditoriýa. Kagyzy ýzüňiz berýäňiz.

- Sekizde başlanýar, ýedä geliň! Galyňrak geýniň, peçler ýylanok.
- Bar zat düşnükli.
- - Diktant bolsa, ýetmiş baş söz bolar. Olam, hersi dört sözden bolsa, on alty sözlem bolar. Her sözlemi iki sapar gaýtalasa,, bir sagada galman ýazarys.

- Indi, ol bu günlükçe, boşdy. Nirä gitmeli?!
- Gel Aşgabad synlaýyn!
- Ol trelleýbusyň duralgasyna geldi. Adamlar bu garly, sowukhowada ýuka geýnen, ýyrtyk köwüşlije oglanjygy geň glyp synlaýardylar.

- Trelleýbus gelen badyna, ony içeri ilki goýberdiler. Maşynyň içi ýylydy., gowudy. Garyp ortarlardaky oturgyçlaryň penjire tarapyndaky boş ýerleriň birinde jaýlaşykly otyrды.

- - Hany, bilet al!- diýip, boragana galan ýaly, geýinip bilenini geýnen garryja, dolmuş aýal onuň üstüne heňkirdi.
- - Dawaý, bilet al!..

- Garyp puluny oňa uzatdy.
- Gāzir Aşgabat juda owadandy. Gazýetleriň birinde „Aşgabat iň bagly paýtagt!“ diýilip ýazylany okapdy. „Diýeniçe-de bar eken“ diýip, Garyp oýlandy. Bu agaçlar ne bela.

Swoboda prospekti äpet-äpe agaçlaryň aşagyndaky darajyk asfaltlanan garly ýodajykdan emaý bilen sümülip barýardy.

-Häzir şeýle bolsa, tomus nähilikä?!

Äpet-äpet dub, çynar tut agaçlary biri biri bilen tutluşyp, olaryň ählisiniň depesem, galyň ak gar bilen gaýmalanyp durdy.

Şäheriň her ýerinde, her ýerinde iki- üç, dört gatly jaýlar galyň garyň gujagyna gysylyp otyrdy.

- Ah, adamlary diýsen-e!Aşgbadyň adamlary nähili owadan, mähriban.

- Trelleýbusa owadandan owadan, başlary dürlige ýaglykly Aý ýaly gyzlar münýärdiler, düşýärdiler. Olar gyrawlan ýañaklaryny, garýapysen gara zülplerini akja aýalary akja, kösük ýaljak barmaklary bilen sypalaşdyrýardylar welin, Garybyň ini dyglap gidýärdi.

- Garyp, adamyň ýüzüne jikgerilip garaýan çaga däl. Emma owadan gyzlaryň özleri, ýanyp duran jahyl, nurly, otly didelerini Garybyň gözlerine, ýüzüne, çekinmän, bayrdady basýardylar.

- - Şu ýer boş-a dälidir. Oturmak bolarmy?- diýip saçy akja, ýüzüne, garagözelek ýüzünegelşipjik duran çepiksi gyz sorady.

- Garyp trelleýbusyň diwaryna ýelimlenäýjek ýaly bolup, gadala süýşdi. Ol:Aşgabada syýahadym tamam bolaýdy öýdýän ýa başga oturgyja geçäýsemmikäm? Diýip, töweregine garanjaklady. Amatlyja oturgyzç agtardy.

- - Siz Börmedenmi?- diýip, ol gyzsorady. Garyp onuň ýüzüneseretdi-de, „ýok“ diýen manyda başyny ýaýkady.

- - Börmede babamlar bar. Siz şol obanyň adamlarynameňzeş gördüm. Olaram siziň ýaly burunlak, gözleri ullakan, owadan.

- „Owadanlyg-a sürtseňen ýokmaz-la bize!“- diýip, Garyp oýlandy.

- - Uniwersitete okuwa girdim. Kitaphanadan kitap aldym. Bu-da bir agyr,bu garly gün elim kesim-kestim boldy.- diýip. Gyz toruň bary göm-gök, gyzyly edip goýan näzik aýalaryny oňa görkezdi.

- - Sizem, okuwa geldiňizmi?“—diýip, ol Garybyň biçäre ýüzüne garap, ýylgyrды. – Wiý, bu wagt okuwa alynýan dälidir-ow.

- Gyz gazakçalym gözlerini gyryp-gyryp etdi.- Ýok, oba hojalyk institutyna alýarlar diýip, men gazýetde bir biuldiriş okapdym...

- Garyp dillendi.

- - Men şoňa girmäge geldim. Ertir diktant ýazmaly.

- -Gaýybanadyr?

- Garyp baş atdy.
- - Hâzir nirä barýaňyz?
- Garyp köwşüne seretdi.
- - Ýaňy dokument tabşyrdym. Indi barara ýerimem ýok. Agşama çenli wagt geçireýin diýip, trelleýbusa mündim. Aşgabada ilkinji spar gelişim.
- Gyz ýylgyrdy.
- - Aşgabada pyýada aýlansaň gowy bolardy. Bazarlar, adamlar, baglar, gar, gör, nähili gowy...
- Köwşüm ýyrtyk.
- Gyz Garybyň aýaklaryny ýiti-ýiti seretdi.
- - Köwşüňi, düşüp, köwüşçä tikdiräýmel-ä. Ondan aňsat ýog-a. Garalabam berýärler. Özem köpüg-ä, Aýakgap ussalarý iş tapman otyrlar-a. Indiki duralgada düşeli. Biziň tanyş aýakgap ussamyz bar. Ejem jigimiňkini, özümiziňkini berip goyberýär. Men olary getirip tikdirýärim.
- Garyp ýyljak ýere ýaňja öwrenişipdi.
- - Meniň üstümem ýuka. Iller gülşäýmese!
- Agyr ýüküni ýene-de özi götermeli boljak gyzyň ýüzi üýtgäp gitdi. Ýöne ol Garypdan el çekmedi.
- - Erkek oylan merdiräk bolmalymyka diýýän. Ýöri, ine, geldik. Hâzir düşýäs...
- Gyz eline agyr toruny aldy.
- Getir, tory maňa beräý.- Gyz uly höwes bilen ýylgyrdy-da, agyr toruny Garyba berdi. OL tory eline alansoň bu gyzyň ony näme üçin düşürjek bolýanyňa düşündi.
- - Oba hojalyk institutyoba adamsy üçin, gowy okuw. Biz- şäherli-dä. Ol bize bolmaýar. Şonuň üçin, ejem, kakam meni uniwersitete saldylar. Hâzir ors dilem gerek-dä. Özüm,, bakja-da, orta mekdebem orsuja-da, Türkmen dilinde okabam biljek däl, biz-ä.
- Ol gyz edil eňegine jaň dakylan ýaly, gürleýärdi. Garyp, içini hümläp gelýärdi.
- - Doganym, Moskwada! Gorkiý adyndaky Dünýä edebiýaty institutynda. Eşitdiňmi?
- Iň uly ýazyjylar, şahyrlar, terjimeçiler şol institutdan çykýar. Resul Gamzatow, Çingiz Aýmatow, Kugultinow diýip eşitdiňmi? Olar dünýä brlli. Olary dünýä tanaýar. Ine, onsoň, okanyňa örä, şeýle institutda okaýsaň. Ýöne oňaň ekzamen berip girip bolmaýar. Oňa beýik zehin gerek.
- - O nähili zehin?- diýip, Garyp gyzyklandy.
- Ol gyz şol nstituta girmänine kemsinýän ýaly, ýüzüni gamaşdyrdy.

- -Zehin – zehin-dä. Alla tarapyndan zehin berlip, üýtgeşik goşgy, hekaýa, powest ýazýan bolmaly. Moskwadan aty güýçli ýazyjy- şahyrlar- terjimeçiler gelip ýazan zatlaryňy barlap, saýlap-seçip, iň gowularyny alýarlar.
- - Seniň doganyň näme ýazýardy?
- - Gyz başyny ýaýkady. Onuň açyk başyndaky owadanja şarf silkinip gitdy.
- - Meniň doganym beýle zehinli däl. Ol uniwersitetiň üçünji kursundan Moskwa geçdi. Ol rus dilinem, türkmen dilinem gowy bilýär. Terjime etmäge kakam kömek etdi. Soňam, az-kem tanyşlyk boldy. Şeýdibem girdi.
- - Şoň-a tanyşsyzam girse bolardy-la...
- - Gyz ony goldamady.
- - Aý, ýok, Aý, ýok, beýik zehiniň bolmasa... Häzir beýle zehinli adam barmy, näme? Özüň, öldürseňem, goşgy ýa powest ýazyp biljek däl. Onsoňam biz heniz ýaş.
- - Garyp adamlaryň gürelýän ýerine girdi.
- - Bazar!
- - Bazar.
- - Ollar seýreklän ak gary jagyrdadyp, hatar-hatar budkajyklaryň biriniň ýanyna geldiler.
- - Salam dädýa Artur!- diýip, gyz ekabrja habar gatdy.
- - Ýüzi- gözi , edil bir kömür çalnan ýaly saçy bürmek kimi inbulaşyk goja
- - Gulıçkam, kel! Eje, kaka kurgun?- diýip, çalgırt gürlledi.
- - Däde Artur, bu oglan biziň myhmanymyz. Ejem, däde Arturyň ýanyna baraý- diýdi. Köwşi sökülipdir.
- - Goja kirli elini uzatdy.
- - Mana ber.- Ol gyza oturgyç süýşürdi.
- - Otur.
- - Garyp oturgyja çökdi-de, sökülen köwşüni aýagyndan çykaryp, goja uzatdy.
- - Goja köwşi gözünüň öňüne eltip, birlaý dykgat bilen seretdi- de agyr başyny ýaýkady.
- - Tikin tutmajakdy. Bu ne botinka? Ýaman bolupdyr!
- - Gyz gorkuly ýalbardy.
- - Gaýrat et, däde Artur, biz puluňy bereris.
- - Goja kirli öňlugini dyzlarynyň üstüne ýazdy-da, bir tekizje tagtajygy goýup, köwşüň yz tarapyny agaç galypa salyp, ony çekiçledi. Soň iş edinip, ony tikp başlady.
- - Gz içi kitapdan doly torunyň üstünde, edil, totugu ýalyjak bolup otyrды.
- - Kaýdan kelmiş?- diýip, goja indi teletin bölegini köwşüň ökjesiniň iç yüzünden tikip durşunasorady.
- - Gara böwürden.
- - Obamy?

- Oba.
- Ol ýerde köwüş ussassy war?
- Ýok.
- Kel, men saňa öwredijem, gel bura, otur, botinka tik!
- Garyp mys-mys güldi.. Oňa çenli ol gyz dillendi.
- Ol Oba hojalyk institutyna okuwa gelipdir.
- Goja okuwyň ikinji taýyny hem teletinläp başlady.
- Heý, ohuw nedi? Ohuw-pohdy.Puluň war.Ýoh, ohuwa girmejek sen.Kimiň puly war. Şol ohyjakdy.- Ol köwşi görkezdi-Beýle köwşi geýmiş- ohuw ýoh.Gel, bur-a master bol...

- Gojanyň bu hor, ejiz diňe burun bolup duranbu gaýly günde, ýyrtyk köwüşli, çyplak eşikli çykan oglanjyga nebsi agyrdy öýdýän. Ol garybyň köwşüne gara lak çaldy. Onuň aşagyna, ökjesine galyňteletin , sowam nal kakdy.Içine şukajyk oltaň goýdy.

- Meh!Allah şaýat. Sen bala, uly adam bolsaň meni unutma.
- Gyz oňa üç manat uzatdy.
- Ýoh, kizim,. Ol gaty uly adam bolar, dāde Artur biler! Şonda men ondan alaryn.

- Sag boluň.
- Allah- Hafezdir!
- Garybyň ýüki ýeňlän ýaly boldy.
- Ýawy Moskwada, şol institutda okasaň gowy diýdiňmi?
- Gyz onuň ýüzüne sowally garady.-da, birden hālki gürrüni ýadyna saldy.
- Elbetde, sen seret, sen obada ýaşaýaň.Emma etrap merkezinde ýaşaýanlar oba ýerindäkiden baş esse kãn bilýär diýeli? Aşgabatda ýaşaýanlar etrap merkezinde ýaşaýanlardan on esse kãn bilsim.Moskwada ýaşamak , Aşgabatda ýaşaýanlardan ýüz esse kãn bilmek ahyryn.

- Ýüz esse!
- Elbetde, Moskwada okanlar iki okuw jaýyny gutarýar diýýärler-ä.Moskwada baş ýyk ýaşap okamak, uniwersitet gutaran ýal-a.Edebiýat instituty bolsa, dünýāde ýeke-täk institut Ony gutaranlar, başgaça oýlanýarlar. Olara – dünýā guwanýar!Nessiller gelip geçýär, ýazyjy- şahyrlaram gelip geçýär. Emma, olaryň ýazan eserleri ölmeýär, galýar. Olar dünýāniň ýüzünde, adamzadyň köňlünde, ýüreginde ýaşap ýörýärler...

- Bu gürrüň, bu owadanja gyz Garyby haýran galdyrdy.Ol boýurganyp, töweregine seretdi.

- Hāzir, hāzir ýetýās. Indi uzak dāl.Olar tirkeşip, iki gat jaýly howla girdiler.
- Eje, biz geldik.
- Garaýagyzdan dogumly, görmegeý aýal tasanjyrap daş çykdy.

- - Waý, çagam ýaman gija galdyň-la, Okuw wagtyň bolup barýar. Gaty gaýgy etdim.

- -Ol gyz şadyýan ýylgyrды.

- - Eje, ine, obadaşyňy getirdim. Okuwa girmäge gelipdir.

- Ol aýal Garyby boýdan başa synlady.

- - Wah, wah, çagam, meniň Gulıçkam ýaly, horja ekeniň. Hany, gir içeri.

Eliňdäkini göterip durma-da, şujagaz ýerde goýaý.- Ol aýal gyzy bilen içerki jaýa girip gitdi.

- Garyp bir ýagdaýy synlady. Bu aýal onuň köwşüne seretmedi. Diýmek, Garybyň şunça mahallap gorkup gezen zady, düzelipdir.

- - Eje jan, bir agyr, bir agyr, - diýip, içerden, bir ýerlerdengyzyň zeýrençli sesieşidildi., herne, bagtyma, bu oglan kömekleşäýdi. Babamyň obadaşlaryna şeýle bir meňzeş. Onsoň menem salam berenimi duýman galypdyryn. Şeýdiý, tanyşdyk.

- - Ady mäme?- diýip, ejesi gyzyndan sorady.

- Ejesi güldi.

- - Şeýdip tanyş bolunýarmy, onsoň. Tanyş bolsaň, gowja tanyş bolmaly-da.

Bar, stoly taýýarla.

- Eýwan haly bilen düşeklenendi. Bir gapdalda diwan, stol durdy. Garyp, gaýtssammykam, gaýtmasammykam diýip, bir salym durdy. Emma, bir aýby bar ýalyedip, gidibermegem, bir hili görüp, bir salym durdy. Hoşlaşmaly. İn esasy zat, Baýram heniz okuwda bolmaly. Ondan otagyň açaryny soramagam gelşikli däl.

- - Wiý, sen henizem aýak üstünde durmyň?- Ol içeri girdi.- Aý eje, myhmana geç, oturam diýmändiris-ä.- Ol stoly görkezdi.- Ýok, gel, ilki tanyş bolaly. Meniň adym- Ogulgözel- gulýa.- Ol garyba elini uzatdy. Garyp salamlaşdy.

- Meniň adym- Garyp! Kakamyň ady- Nurylla! Garyp- Nur-Allah!..

- -Garyp gowy adyň bar eken. Ejemiň adam – Bibi! Bibi gelneje.- Ol stoluň üstüne saçak ýazdy.- Geç, otur, howlukma, bile gideris.

- Daşarda ýene gar tutaşyp başlady.

- - Men yzymy taparmykam?!

- - Taparsyň. Aşgabat beýle bir çylşyrymlam däl-ä. Trelleýbusa münseň, ediljek institutyň işigne eltýär.

- Bibi gelneje eli şakäseli eýwana çykdy. Ol Garyby görüp, ýakasyny tutdy.

- - Eý, Allam! Beýle-de bir hor çaga bolarmy? Bu gül ýaljak çagany nädäýipdirler?! Haýsy ene, haýsy ata muny beýtmäge dözdükä. Çagam, ejeň, kakaň bir bardyr-a?

- Garyp stoluň gyrajygynda amanat adam ýaly, bir gysymjyk bolup oturdy.

- - Ejem bar. Kakam ýogaldy. Ejem, ejem ýarawsyz, gaty ýarawsyz. Men işläp başladym, ýagdaýymyz indi gowy.

- - Öýňüzde başga işleýän kişi ýokmy?

- - Ýok, Bibi gelneje. Men şonuň üçin gündizki okuwa gidip bilmedim.

- Bibi gelneje dözmezçilik bilen başyny ýaýkap, agyr ýumrugy bilen agzyny tutdy.

- - Heý, senem bir işe dözüp boljakmy. Dözende-de işläp biljekmi sen. Näme iş etmeli?

- - Garyp ýere garap oturşyna, hümürdedi.

- - Işmi? Baglara suw tutýan. Baglaryň arasynda ýap gazýan. Bag nahallaryny oturtmak üçin çukur gazýan.

- Bibi gelneje gözlerini ýumdy.

- - Wah, wah, onsoň, her aýda näçe alýaň, şeýdip işläp?

- Garyp egnini gysdy.

- - Käte gowy düşende, kyrk baş , käte, otuz dokuz - kyrk manat!..

- - Wah, çagam, çagam, otuz –kyrk manadam bir pulmy? Ony, hana, - plgyzyny görkezdi.-olam okany üçin alýar-a.- Al, çagam, naharyňysowutma.

- Gulýa içerden okuw eşiklerini geýip çykdy.

- - Eje, onuň ady-Garyp!

- Bibi gelneje güld.

- - Asyl, adyňam Garypmydy, çagam.

- Garyp garnyny ýagşy doýurdy. Indi gaýtsa-da boljakdy.

- - Gar ýene başlady-da. Howlynyň garyny syrmaga bir adam iber-diýip kakaňa jaň etdim. Onuňam bir başy bar, mün işi...

- Garyp ýerinden turdy.

- Gelneje, gar arassalara piliňiz barmy? Men arassalap bereýin. Barybir, gidere ýerim ýok. Ýoldaşym okuwda. Açaram onda. Getir, ber...

Bibi gelneje ellerini gerdi.

- Ýok, ýok, çagam. Ederler, özleri eder. Sen ol işlere dözer ýaly çaga däl-ä.

Gulýa ýylgyrdy.

- Bereli, eje, ol nirede garaşsyn. Onsoň, menem kömekleşeyin.

Bibi gelneje gyzyna käýinjiredi.

-Seňki näme? Ugra, okuwyňa. Mugallymlaň näme diýer.

Gulýa ýylgyrdy-da, kellejigini oýnatdy.

-Kitaphanadan kitap aldym-diýerin. Näme, kitap almadymmy? Onsoň, soňky sagarlara baraýaryn. Barybir, iki sagat leksiýa.

Bibi gelneje gyzynyň bolşuna düşünmän, bir ýerlerden täzeje suw ädigini getirdi. Egnine galyň ýeňsiz geýip, eline açar alyp, howla çykdy.

Waý-waý, şul-a adamam boýlajak.

Ol sübse, pil, afgaç hürek alyp işige, garyň üstüne taşlady.

- Ädigi geý, Garyp jan. Howlukmanjyk ediber, m gaty ýadama...

Garyp sähel salymda, derwezeden tä howlyň düýbüne çenli, gary üzümleriň düýbüne tarap, aýyrdy. Soňra süpürişdirip, kăbir ýere, ýoluň gyrasyna howlunuň çüňkünde üýşüp ýatan ownujak çăgeden getirip sepdi.

- Boldumy, gelneje?

Bibi gelneje gyzy bilen howla çykyp, Garybyň işini synlap durdy.

- Bolup galdy, çagam. Ak gyz ýoldaşyň bolsun.

Gulýa-da gapdaldan:

-Eje, ekzamenden başlik al!- diýsen-e- diýdi. Bibi gelneje gyňyr gepledi.

- Boldy, suwjarmasan-a. Sn gyz, adam görseň kilçeren bolup, okuwa gitmäniň maňa hiç ýakanok, seniň.- Ol Garyba- Pili, sübsäni, küregi özüm ýygnaryn . Indi, oglum, giräý, içeri. Ýöri gyzgynjak çay iç, üşänsiň.

Garyp elini ýumşak gar bilen ýagşy ýuwdy-da, üstüni kakyşdyryp, içerde aýgyndaky ädigini çykardy.

Çay başynda, Gulýa oňa, ruçka, depder uzatdy.

- Ertirki diktanta, azajyk taýýarlanaly, bolýamy! Men saňa üç hili, ýumşak, ortaça gaty aýdyp diktant ýazdyrjak.

Bibi gelneje gyjyrdap gepledi.

- Çäyny bir içsin gyz, Özüňem, beýle ökde bolsaň, bar okuwyňa git-de, güýjüňi şol ýerde görkez. Beýle hekemsirediň bu oglanyň üstüne, meniň başyma, köpbilmişsiräp.

Gulýa ejesiniň käyemesine gulagam asman, Garyba ilki ýumşajyk, aýtdy. Soň çaltlyrak aýtdy, soň çalt aýdyp, üç tekst ýazdyrды.

- Bări ber, barlaly.

Gulýa Garybyň owadan, dăne-dăne hatyny görüp, haýran galdy. Soň edil bit gözlän ýaly bolup, üç teksti üç-dýrt sapar okady. Emma, ýekeje ýalňyşam tapmady. Ol ejesiniň ýanyna ylgady.

- Eje, gör bu haty, özem, ýekeje ýalňyşam yok.

Bibi gelneje daşaryny görkezdi.

- Iş edişini görmediňmi? Berekella, çagam.

Sagat iki boldy.

- Men turaýyn.- Garyp ýerinden turdy.

Bibi gelneje-de ýerinden turdy. Ol gyryljak sesi bilen, gepledi.

- Howa ýenebulaşjal öýdýän. Meni bogup, janymy alyp barýar.- ol Garybyň ýüzündäki gussaly sowala düşündi.- Demgysmam bar. Howa şunuň ýaly bulaşdygy, janyma jaý tapamok Işe-de gidip bilemok, indi, iki gün bări.

-Ol içki otaglaryň birine girip gitdi.

Gulýa hem ýerinden turup, Garybyň ýanyna gelip:

Bu hatyňy maňa ýadygărlık beräý-Me, bu-da menden ýadygărlık. Diňe başlik al!

-Ol năme?- diýip, Garyp elini uzatman sorady.

- Awtotučka-laý. Olýa maňa Moskwadan getiripdi. Gaty gowy ýazýar. Saňa berýän.

Garyp ručkany aldy.

Ýöne, gabynyň içinde matajyk bardyr, perosy hapalansa, şoňaüpuräý. Başga ýerini elleme. Çernili doludyr.

Garyp köwşüni geýdi.

- Duraweri, aýtjak zadym bardy.

Bibi gelneje daş çykdy.

- Garyp jan, men saňa bir zat aýdaýyn, Eger okuwa girip bilmeseň, ejeňi aldajyk, Aşgabada gel. Men seni işe, ejeňi keselhana ýerleşdireýin. Jaýam taparyn. Gulýanyň kakasy uly tipografiýanyň hojaýyny. “Işgär gerek” zeýrenip ýör. Gündizem, gije-de işlär ýaly ýagdaý bar. Hem oka, hem işle. Gel, çagam, Aşgabat Garybyň ýurdydyr.

- Eje ady Garyp bolany üçin aýdýaň gerek.

- Goýsan-a gya. Saňa oýun gerek. Meniň gara çynym.- Bibi gelneje owadan gaýyş kurtkany Garybyň egnine atdy.- Me, şu kurtkany özüňe deňäp gör.

Garyp ör-gökden geldi.

- Ýok, al diýemok. Deňäp gör, ölçeğini biljek bolýan...

Garyp ony geýdi. Ol özüne şaplaşyp durdy. Özem gaty gowy gelişdi.

- Gowja jübülerem bar eken. Ručka salar ýaly.

Bibi gelneje Garyba ručkany çykarmaga bermedi.

- Dur, bahasy ýigrini bir manat. Biri ogluňa diýip, Bolgariýadan getirdi. Oglum ýaňy üç ýaşynda. Ol ýigit çykýança modasy ýütgär. Oňa çenli mundanam gowylary çykar., bormy. Seniň nesibiň eken., toýa geý.

- Nesip bolsa, puluny getirerin. Ol bu kurtkanyň bahasynyň ýüz manada ýakyndygyny aňanokdy.

Ol hoşlaşyp, çykyp gaýtdy.

10.

- Ine, şu 142-nji auditoriýa! Bu auditoriýa beýle bir uly däl di. Oňa kän adam gelmändi.

Düýn, Baýram, tanyş gyzlar aljyrapdylar. Garyp agşamara gelipdi. Şoňa çenli “Garyp işikde garaşyp duran bolaýmasyn”- diýip, Baýram bolýan ýerine telim sapar gelip-gidipdi. Akgül, Selbi, Şasenem bolsa bolýan otaglaryna nobatçy durupdylar.

Olar garybyň täzeje köwüşli, üýtgeşik, owadan kurtkalyja, keýpi kök gelmegine, haýran galypdylar.

- Şähereaýlandym, köwşümi tikdirdim, kurtka aldym.
- Edeniň bar bolsun, ýüregimiz-ä ýardyň!
- Trelleýbusa münseň, münenje ýeriňe getirip düşürýän eken-ä.
- Kim aýtdy?
- Soradym.

Baýram kurtkany geýip gördi Oňa-da şaplaşdy duruberdi. Özem şeýle bir gowy gelişdi.

- Gaty gowy kurtka eken, nesip etsin. Näçä aldyň?

Garyp dogrusyny aýtdy.

- Ýigrim bir manada-diýdi.- Ýöne heniz puluny beremok.

Baýram ony çykaryp, agramyny biljek bolýan ýaly, elinde saldarlap durşuna:- Aý, ýok, ýüzden-ä aňry bolmaly, munuň bahasy.- diýdi-Soň ol Garyba birhilje, ynamsyz seretdi.

Şondan soň Garyp Gulýaly gürrüňi aýdyp berdi.

- Ol başga gürrüň.Sen almarsyň öýdüp, ýigrimi bir manat diýäýendir.

Garyby haýran galdyran zat,Gulýanyň sözleridi.

O gyz hiç bir oýlanman etmän, heniz gaýtalanmadyk parasatly pikirleri aýdyberýärdi.Garyp ol gyz bilen tirkeşen wagtynda, tutuş bir uniwersiteti geçen ýaly boldy.Ol Gulýanyň dana pikirlerini gaýtalady.

- „Erkek adam merdiräk bolmaly“- Ol bu sözleri öňhiz kimden eşitmändi.

„Etrap adamlary obaly adamlardan baş esse, şäher adamlary şäher adamlary etrap adamlaryndan on esse, emmaMoskwada ýaşaýanlar Aşgabatda ýaşaýanlardan ýüz esse köp habarly bolýar.“

- „Moskwada okan iki uniwersiteti gutaran ýaly bolýar“.

-Gulýa bizden ýüz esse köp bilýär.Gör, ol meni gören badyna , ýumşak, zyýansyz adamdygymy bilip, meniň indi telim gün bári alada edip ýören zadymy baş minutda düzedip, köwüşçi ussa muzdsyz tikdirip berdi. Maňa kitabyny öýlerine çenli götertdi..- Ol Gulýadan utanyp başlady. Menem, gulagymy pakgardyp, ol gyzyň yzyna düşüp ýörşüme, näme diýse „howa, dogry“ diýip durmadan başga ekeje sözem aýdyp bilmedim.Olar men barada näme diýýändirler.

Garyp Gulýanyň beren ruçkasyny açyp , oňa gaýta-gaýta seretdi.

- O näme?- diýip, Baýram elini uzatdy.

- Awtoruçka-laý. Şol gyz sowgat berdi.

Baýram Garybyň öňki aýdanlaryna ynansa-da, bu perosy sap altyndan, gaty gymmat bahaly ruçkany görüp, agyr iňkise gitdi. Onsoň, saklanyp bilmän:

-Sen-ow, bu aýdýanlaň çynmy bir?Ýa-da, trelleýbus- trelleýbus diýip, jübüden jübä girip ýören tüýkesme ogry bolaýma.

Garyp gatam görmedi.Baýram ony hasam geň gördi.

- Öz-gaty geň öz-ä. Sen –ow, gatam göreňok-la. Gaharyňam gelenok!Özüňi aklaňog-a.

Garyp stolda bigünä halda otursyna, bir otuşyndan üýtgedi.

- Özüň arassa bolsaň, seniňki dogry bolsa, gaharlanyp, gaty görmek hökman däl. Ynamsyzlyk ahlagyň weýran bolmasy. Ahlagyň parçalanmasy. Meniň ekzamenim bar, ynanmasaň „Howdan- 41-12“ bar-da sorap göräý.

Garyp ertir irden turup, çay goýdy-da, ýarty külçe bilen bir käse çay içdi. Soň ekzamene gaýtdy.

... 142-nji auditoriýada ýigirmä golaý adam bardy. Dört sany rus aýaly gezek-gezegine kagyzlary paýlap çykdy.

- Howlukmaly däl! Pugta diňlemeli-diýip- diýip, owadan zenan aýtdy.-
Düşnükli! Onda okaýan.

- Togsan baş söz! On baş sözlem.

Garyp, kyn sözleri hetjikleýip goýberdi.

- Düşnükli!

Diktanty, edil birinji synpyň okuwçylaryna ýazdyrýan ýaly aýdýardylar. Ilki tutuş sözlemi okap, soň, beýleki sözleri hetjikleýärdiler.

Garyp gyrada otyrды. Geçip barýan mugallymlaryň biri geçip barýarka, tötänden, onuň kagyzyna seretdi. Soň gözünü aýtyp bilmän, gaýtadan gelip, onuň işini synlady. Az-kem sägindi-de: - Molodes, ne speşi! (Berekelle, howlukma!)- diýip gitdi.

Diktant ýazdyrma tamam boldy.

Garyp öz işini dört- baş sapar okap, ony mugallyma tabşyrdy.

Ol diktantdan soň daş çykanda Selbiniň özüne garaşyp duranyny görüp, onuň ýanyna bardy.

- Näme, ýüzüň salyk .Gowy ýazmadyňmy?

- Garyp birhili gamgyndy.

- Boljak.

- Selbi ör-gökden geldi.

- Näm boldy, Garyp.

- Garyp ýuwaşja ýöräp başlady.

- Oturar ýaly ýer ýokmyka?

- Ýöri, kitaphana baraýaly.

- Olar tirkeşip kitaphananyň okalga zalyna bardylar.

- Hany, indi sen aýyt, näme boldy?

Garyp nämüçindir, öten agşamdan bäri, Baýramyň özüne bolan ynamsyzlygyny ýüregine sygdyryp bilenokdy.

- Selbi, ynamsyzlyk ahlagy weýran edýär.- düşüňäňmi? Bir adama töhmet atmak üçin, özüň nähili betgüman bolmaly. Bu gowy zat däl. Ony adamyň ýüzüne aýtmak üçin, nähili jebir çekmeli. Ýöne, şeýle aýdyp bolmaz-a.

Selbi hiç zada düşünmese-de, ýöne başyny ýaýkady oturdy.

- Muny nämeden aýtdyň?
- Garyp ýerinden laňňa galdy.
- - Sen bir zada şaýat bolarmyň?
- - Bilemok.
- Garyp özäni duýman, Selbiniň akja elinden tutdy.
- - Ýöri, Baýramy tapaly.
- Olar el tutuşyp, umumy ýaşaýyş jaýyna tarap gaýtdylar. Işikde Baýramyňtäzeje „Wolgasy“ garly günün güneşine lowurdap durdy.
- - Sen häzir şu ýerde birje minut dur!
- Birsalymdan soň Garyp Baýramy alyp, daş çykdy.
- -Ýöri, häzir gitmesek bolmaz.
- Baýram maşynyny sürüp barşyna, başyny nägilelik bilen ýaýkady.
- - Men oýun etdim ho-w,
- - Ýok, ynamsyzlyk ahlagy weýran edýändir. Soň özüňe gowy bolar...
- Maşyn Gulýalaň howlusynyň işiginde durdy.
- - Ýörüň, girip çykalyň.
- - Bolýa-laý, özüň barýsan-aý.- diýip Baýram kes-kellämi garşy boldy. – Soň ol birhilije gaharly- Woobşe, şu nämä gerek!- diýdi.
- Garyp maşyndan düşdi.
- - Ýöri, men seniň üçin geldim. Maňa geregi ýok şonuň. – Ol derwezäni açyp, howla girdi.
- - Kimsiň?
- Bibi gelneje öýde eken.
- -Men, Bibi gelneje. Öýdemiň, daş çyksan-a.
- Bibi gelneje daş çykdy. Baýram bilen Selbäm howla girdiler.
- - Bbi gelneje , Taňry ýalkasyn. Kurtkanyň puluny getirdim.- Ol Şyhym aganyň beren ýigrimi baş manadyny oňa uzatdy. Emma Bibi gelneje puly almady.
- - Ýok , çagam, indiki sapar Aşgabada geleniňde berersiň , diýdim-ä.- Ol elini salgady.- Wiý, bolmasa, şonuň puluna badam getiräýsene, indiki geleniňde. Şol demgysmanyň bire-bir emimiş.
- Baýram ony tassyklady.
- - Ýöne, ajysy . Ajy badam derman diýýärler. Ejemem demgysmaly bolansoň, şony sorayar.
- - Ajysam bolsa, süýjüsem bolsa, puluň özüňde dursun. Men o kurtkany oglum ýaly göremseň berýän.-ä. Ol, ol...
- Baýram ara düşdi.
- - Gelneje, başgaýokmaý. Gaty gowy zat eken.- diýdi.- Ýöne öz bahasyny bilýän-ä, onuň hakyk bahasyny.

- Bibi eje iki egni bilen agyr dem aldy.
- - Howa ýene üýtgejek öýdýän, demimi berenok.- Ol özüni ýagşy dürsäpgepledi:- Men gorispolkomyňbölüm müdiri. Işgär aýallarymyz oňa, muňa gidenlerinde, „ogluňa“ diýip, sowgat getirýärler.Oglum ýaş, ol ýigit çykýança,täzeden täzesi çykjak. Garyp jany özüm gowy gördüm. Düýn, Gulıçkam bilen tanyşyp, onuň kitaplaryny göterişip, öýe geldi.Howlymyzyň garyny arassalap berdi.Gül ýaly çaga-da. Men oňa ejeňi al-da Aşgabada göçüp gel.- diýýän. Gelseler, elimden gelen kömegi etjek.
- Garyp jübüsinden akja ýaglyga golangy zady çykardy.
- - Bibi gelneje, düýn, şuny maňa Gulýa sowgat diýip berdi. Görsem, gaty gymmat zat eken. Men ony alyp biljek däl. Taňry ýalkasyn.
- - O näme?
- Awtoruçka!
- Bibi gelneje ony aldy.
- - Ruçka bolsa, özem sowgat beren bolsa, alaýmaly ekeniň-dä.
- -Ýok, sag boluň, biz gideli.
- OL howla bakan ýöneldi.
- Baýram kurtkaly meselesini berkitmek üçin yza galdy.
- Garyp hiç zada düşünmän oturan Selba seretdi.
- - Selbi, men gljak.Sen meniň çemodanymy, kitaplarymy Baýramlardan alyp, öz ýanyňda goýsan-a.Men olary senden alaryn.Men indi ol otaga baryp bilmerin.
- Baýram howlukmaç geldi.
- - Ýöriň indi gideliň.
- Garyp maşyna münmedi.
- - Hä, näme?
- -Ýok, men maşyna münjek däl.Siz gidiberiň.
- - Ýok, ýok, gel , mün. Men bagyşla diýdiň-ä.Bilmän, ýöne, kellämiň ugruna aýdyp goýberdim-läý.
- Garyp ýüzüni turşytdy.
- - Ýok, Baýram,Men indi ol otaga barman.
- Selbem maşyndan düşdi.
- -Menem seniň bilen bileje gitjek, Garyp.
- Baýram gitdi.Selbi sesini çkarman ýöräp gelşine:
- - O saňa näme diýdi?- diýip sorady
- Gaaryp ýere garap gelşine:
- Üýtgeşik diýen zady ýok-la.- diýdi.
- - Aýdaýsan-a.diýip, Selbi özelendi.
- - Kurtkany, ruçkany ogurlap alansyň- diýdi.

- - Sen şonuň üçin ony alyp geldiňmi?
- - Elbetde, Selbi, röhmetiň lusy, kiçisi ýokdur!Agyz-agyzdan ýel alýandyr. Baýram-a oýun etdimdiýip aýdan bor.Bibigül ýalam ony oba elter.Maňa okuw, kurtka, ruçka nämä gerek Hem-ä garyp gününe, dişleriň etini sorup hor-homasy gezmeli!Hemem , bir agzy boşuň töhmetine galmalymy!Dünýe şeýle adalatsyz-a. Meni garyp, gedaý eden dünýä ogry, orramsy diýip wejera edip bilmezmi?!Onsoň, men baý , beg bolanymda-da, bu týhmetli adym bilen nädip ýaşayyn, abraýsyz, Selbi!
- Ol başyny ýaýkady.
- Men okuwa gaýtmaly däl ekenim.Şol, şol...- Ol yzyny aýtmady.
- - Diktant bir ýazdyňmy?
- Garyp gaşlaryny çytdy.
- Şonam nähili ýazanymam bilmedim.Ömrümde birinji sapar, pikirimi jemläp bilmedim.
- Selbi ynjalyksyz gepledi.
- -Indi nirä gitjek sen?
- Olar trelleýbusyň duralgasynageldiler.
- -Ýöri, Garyp, bize gideli!Sen çay- nahar bir iý, onsoň pikirlenişip, bir zat taparys. Bolmasa kursdaşoglanlardan haýyş ederin.
- - Ýok, Selbi. Sag bol.Öz günümi özüm göreýin. Ýöne, sen ertir sagat dördte, ekzamen alynýan auditoriýa ruçka bilen kagyz getir., gaýrat et.Adam başyny alyp durjak zat bolmaz.Ýere-suwa hökm eden Säleýman pygamberiň kakasy Dawut pygamberiň bir ýüzügi bar ekem.Ol ýüzüge:“Bu-da geçer!“ diýilip ýazylypdyr.Bu-da geçer. Mün trelleýbusa sen. Hoş, ertire çenli!..

12.

Garybyň bu şäherde, indi, barara gapysam, söýenere hossaram ýokdy.Gar basan sowuk Aşgabat içgysgynç, umytsyz köçelerini Garybyň öňünde açyp goýupdy.Ol bu gatbar-gatbar jaýlardan, sowuk, typançak buzuň üstünde nirädir howlugsyşyp barýan adamlardan oňa delalat ýokdy.

Wokzal niredikä?- Ol Aşgabada awtobus bilen gelipdi. Ýöne oglanlaryň“Ertire çenli wokzalda bolduk.“ Diýenleri onuň ýadynda galypdy.

Ol haýdap gelýän adamlarň birinden wokzalyň haýsy tarapdadygyny soredy.

- Han-a gelýän şol awtobusa mün Edil wokzala barýandyr.

Ol salgy beren adama minnetdarlyk bildirip, maňlaýyna „20“ belgi ýazylan awtobusa mündi. Dogrudan hem, awtobus şäheriň deň ýaryny aýlanyp, wokzala geldi.

Garaňky gatlaşyp ugrapdy. Garyp wokzalyň ymaratyna girdi. Wokzaldan derli jorabuňmy, şorlan dolagyňmy, şeýle bir tanyş hem nätanyş ysy gelýärdi.Adamlar

gaý-da gaýmalaşykdy. Oturgyçlar galyň geýneip güpbertilişip otuarn adamlardan ýaña, dolup durdy.

Ol oturgyçlara seredip, birsalym diwara söýenip , ep-esli durdy. Emma ýer boşaberenokdy.

Ahyry otly geldi. Adamlar bosuşyp otly ýola bakan gitdiler. Ol boşan oturgyçlaryň birinde, otly ýola tarap garap oturdy.

- Görübereris!- diýip, Garyp oýlandy.- Ertire bir çykaly!- Häzir onuň kellesinde şondan başga pikir ýokdy.

- Ol irkildi. – Otlyň geçip gitdi- diýip, kimdir biri ony hürsekledi.

- Garyp tisginip oýandy. Gapdalynda çybyk ýaly şilliň pyda demir dişlerini syrtardyp, otyrды.

- - Tur-how, näme ýatyrşyň, han-a, milisge gelýär. Ol ýatanyňy görse, kowar seni., ýatma. Bu ýeri wokzal-how.

- Garyp ýygnanyp oturşyna, töweregine garady. Garaşylýan zal boşlaňdy.

- - Nirä barýaň?

- -Hiä ýere. Garaşýan. Agam gelmeli.

- Ol pyýada sowala tutdy.

- -- Niýden geýýäň?- Ol „r“ sesini, ýene birki sesi çalarak aýdýardy.

- - Tejenden.

- Ol pyýada töweregine garanjaklady.

- Allatma, ýatmaga geldiňmi, dogýyňy aýt. Seniň bammaga ýeýiň ýok geýek? Öýüňem, obadan gelen, hä, bildimmi?

- - Bildiň.

- -Ol ýerinden turdy-da, daş çykdy. Bir salymdan olar iki bolup geldiler.

- Eý, doşžan. Şujagaz ýeýde, biziň gül ýaýjak opşidimiz baý. Ýöýi, bize gideli. Wokzalda seni ýatyýmazlaý, ýöýi.

- Garyp ol adamyň ýüzüne garady.

- - Maňa azar bermäň, häzir yzymdan agam gelmeli .Ol maňa wokzalda hökman, garaş diýdi.

- Bu uzyn pyýadanyň özünü beöle goýmajagyny Garyp duýdy. Özlerem, olar düzügli adama-da meňzänokdylar.

- - Näme etmeli?

- Ol kelesiň ujuny ýitirdi.

- „Bular meniň ýekeligimi bildiler. Megerem, olar şu kurtkama göz gyzdyrýarlar... Näme etmeli? OL ýyýada aýlanyp, ýene geldi.

- - Ýöý-ow, ýöýi.

- Şol wagt iki milisioner zala girdi. Ýaňky uzyn pyýada ylgap baryp, olara nämedir bir zatlar aýdyşdyrды. Milisionerler Garyba tarap gaýtdylar. Olaryň öňündäkisi elini gulakçynyna ýetirip, rusçalap:

- - Nirä gidýäň-diýdi.

- - Nirä gidýäň?- diýödi.

- - Hiç ýere-diýip, Garyp ýuwaşja jogap berdi.

- - Kime garaşýaň?

- - Hiç kime.

- - Hany, dokumentleriňi görkez.

- Garyp jübüsine elini sokdy. Dokumentleriniň instituta alnandygy baradaky delilnamany görkezdi. Milisioner onuň dokumentini yzyna berdi.

- - Okuwa geldim, ertir ekzamenim bar. Barara ýerim ýok.

- - Myhmanhana gidiň. Şu ýakynda „Oktýabr“ myhmanhanasy bar. Ýörüň...

Olar Garyby wokzaldan alyp çykdylar. Şol wagtam wokzalyň içinden gykylyk turdy. Aýallar aglaşyp, gygyryşýardylar. Milisionerler şol tarapa ugrady.

- Wah, düýn myhmanhana gelmeli ekenim... Garyp çala säginenden iki kişiniň güýçli eli onuň her golundan dazyrdadyp tutdy.

- - Ýöri, biz äkideris, myhmanhana...

- - Goýber, kömek ediň, kömek ediň.

- Häлки uzyn pyýada bilen pökgi, daýaw pyýada o ny göterip diýen ýaly, gar basan sosna agaçlarynyň aňyrsyna alyp gitdiler.

- - Çykar kurtkaňy!- diýip, uzyn has-has edip durşuna aýtdy.- Çykaý, ýogsam, eýbet bolar.

- - Ol çep eli bilen Garybyň içine urdy.

- - Waý eje, dat eje, Ýog- e-eý...

- Beýleki daýaw pöwhe şol gyssagarada, garybyň elini goýberip, onuň gaýyş kurtkasynyň iliklerini sermäp başlady.

- Garyp boşan eliniň hor, güýçli barmaklaty bilenuzynyň gözünü nazarlap, batly urdy.

- - Ah, suka,- diýip, uzyn dyzyna çökdü.

- Garyp Pökiniň agzynyň ýanyna gelen çelpek ýaly gulagyny dişledi-de, ony bar güýji bilen çeýnedi.

- Kelte, ebet çyňsady. Kurtkanyň ýakayny goýberip, gulagyny tutyp, ýere ýazyldy.

- - A-a-a-h.

- Garyp boşanandygyny duýdy-da, özüni bar güýji bilen, ýola zyňdy. Aňyrdan batly gelyän maşyny çyrasy ak garyň içinden zompa çykan, jany bokurdagyna gelen oglanyň gözlerini gapdy. Ol büdräý ýykyldy-da, badyna ýoluň ortasyna tarap süýnüp gitdi. Yetip gelyän maşynyň çep tigiri onuň ýalçy bolup ýatan buzuň üstünde ýatan çep golunyň üstünden jynssyz jygyldap, geçip gitdi.

- . Garyp gyzgynynamy, gorkusynamy, ýa aljyrapmy, şalkyldap ýatan çep goluny göterip, turjak boldy. Emma eliniň awusy ýüregine dökülip, ýerinden galybam bilmedi.
- Maşyn durdy. Şofýor ondan atylyp çykyp, „gören ýokdurd-a“ diýen manyda ogry howsalasy bilen daş-töweregine bir seretdi. Soňmaşynyň aşagynda gara bulaşyp ýatan ýigdekçäni göterip, maşyna saldy.
- - Adam üýşmäňkä gaçaly.
- Şofýor ony dessine döwük- ýenjik keselhanasyna eltdi.
- Ýigidiň çep eliniň döwülendigi anyklanyldy. Oňa gips goýdular. Soň ýigidi kreslolarıň birinde oturdyp, onuň adyny, atasynyň adyny, salgysyny sorap başladylar.
- - Näme boldy?
- - Ýykyldym. Wokzala daýzamy ugratmaga geldim. Şol ýerde-de, iki sany bandit oglan kurtkamy aljak boldy. Olardan zordan sypyp, ýola ýetdim. Ýol gaty typançak eken. Şu daýy meni galdyrdy. Soň maşynyna mündirip, bäre alyp gaýtdy.
- - Kurtkaňy bermediň dälmi?! Ilikleriň-ä üzüm-üzüm edipdirler.--diýip, nobatçy wraç degişen boldy.
- - Ýok-la, janymy bererin, ýöne kurtkama-a bermerin.
- - Ilik hiç-le. Janyňa zat bolmady. Şoňa şükür edýän- diýip, şofýor heniz reňkine gelmedik ap-ak, halsyz ýüzini aýalary bilen gaýta-gaýta owkalap oturşyna aýtdy.
- Wraü janykdy.
- - Häzir ýol gaty erbet. Awariýa köp bolýar. Sen şu gün şu ýere getirilenlerden kyrk birinji adam. Herne, çöregiň bitin eken. Çep elini döwülipdir. Kelle, oňurga, çatalba bolsa nätjek?
- Şofýor Garyby elinden tutup ýerinden turuzdy. Olar daş çykandan soň, şofýor ýigit Garyba ýüzlendi.
- - Köşek, seni nirä äkitmeli?
- Garyp ýüzüni sallady.
- - Ýene wokzala eltäýmeseň, barara ýerim ýokdur!
- Şofýor geň galdy.
- - Näme, türmeden çykdyňmy?
- Garyp kellesini yrady. Şonda boýnunuň erbet agyrýandygyny duýup galdy.
- Şofýor maşynyň gapysyny açdy.
- - Ýöri, garyp çatma baraly. Ond-a. Ol maşyny taýpançak buzuň üsti bilen usullyk bilen sürüp, Iki gatly jaýyň önünde saklady.
- - Ýöri!
- Olar ikinji gatdaky bir otaglyja jaýa girdiler. Içeri saýhallyjady, ýylydy.

- - Gel, men çay goýaýyn. Başymyzdan bir hudaýýolulyk niş geçdi, gardaş jan... Bir garbanarlyk boldy.

- Ol çay gaýnaýança ýuwundy. Garyp diwanda otursyna, meýmiräp galdy. Ol dutaryň owazyna oýandy. Asyl, görse, ol diwanda ýatyp galan ekeni. Başynyň astynda odeal, üstünde ýorgan... Saçagyň başynda gara der bolup, dutar çalyp oturan hälk şofýordy. Ol dutary gowy çalyana meňzeýärdi.

- Saz gutardy.

- - Turdyňmy, köşek. Bar, ýuwun.

- Garyp zordan ýerinden turdy. Onuň endam-jany kül-owramdy. Gipsi gatan çep eli-de indi agyrýardy. Ol ýuwundy-da, saçak başyna geçdi.

- Kolbasa bilen gowurlan ýumutgaly saýy onuň önüne süýşüren şofýor dutaryny gapdala döýäp goýdy-da ullakan ýassyga gyşardy.

- - Hany, indi özüňi tanat. Ýöne dogryňy aýt. Eger yzymdan gelip, türmä bassalar, türmä gidenime degjek adammy sen.

- - Garyp çay owurtlady.

- - Size kim diýerler?

- -Maňa Arnageldi diýerler.

- Garypo käsäni saçagyň gyrasynda goýdy.

- - Meniň adym –Garyp. Atamyň ady, Nurylla! Özüň Garaböwür diýen obadan. Okuwa geldim. Bir obadaş, synpdaş gyzymyň umumy ýaşayyş jaýyna ardym. Olar meni bir oglanyň tagynda ýerleşdirdiler. Öňňin instituta dokumentlerimi tabşyryp, barara ýerim ýok diýip- başyndan geçirenlerini gürrüň berdi.

- Öý eýesi Garybyň ertekä meňzeş gürrüňlerini diňläp, onuň niresiniň çyn, niresiniň ýalandygyny saýgaryp bilmeän, it ýylgyryşyny edip otursyna:

-Instityta dokument tabşyranýň barada delilhatyň barmy?

-Bar!- Ol jübüsinden delilnamany, pasportyny çykaryp, öý eýesine uzatdy. Arnagylyç dokumentleri ýagşy synlady.

- Diktanty haçan ýazdyň?

- - Düýn...

- - Bahaň belli bolanokmy?

Şu gün sagat ikä belli nolmaly.

- Indiki ekzameniň haçan?

- - Şu gün dördte. Ýüz kyrk ikinji auditoriýada.

- - Nämeden?

- -Fizikadan!

- -Goşuň ýokmy?

- -Çemodanym şo-ol „ogry“ diýen oglanda. Olara barasym gelenok. Ýöne nir gyza:“Çemodanymy alyp öz otagyňyzda goý“ diýipdim. Şu gün ekzamenden soň alaryn.

- Telefon jyňňyrdady.
- Öý eýesi kimdir biri bilen ertir ýola düşmegi wadalaşdy. Soň gaýdyp geldi-de, öňki oturan ýerinde geçdi.
- - Adym näme diýdiň?
- -Garyp!
- Ol eline dutaryny aldy.
- - Obada näme işleýäň? Kimiň bar?
- Garyp onuň ýüzüne garap „Näme üçin sorayarka“ diýip ynjalykdan düşdi.
- -Obada yekeje garryja ejem bar. Ol gaty ýarawsyz. Şonuň üçin gündizki okuwa gaýdyp bilmedim. Özüm Garaböwür obasynda bag işinde işleýän.
- Suw tutýan, ýap gazýan, nahal ekýän.
- - Haçan zyzyňa gitmeli?
- Garyp oýlandy.
- - Diktantdan geçsem, soň, dört ekzamenim galýar. Her gün biri. Ýykylsam, çemodanymy alyp, gaýdybermeli! Aşgabatda yekeje sagat durarlygym ýok. Agyr syrkaw ejemi taşlap gaýtdym. Esli gün bári gününü sanap, ýola garap ýatandyr. Ýatlanymda, adil, içimi it ýyrtýar.
- Öý eýesi ýerinden turup, geýinip başlady.
- -Sen onda öýde boluber. Men sagat ikä gelerin. Instituta özüm maşynly alyp giderin. Bolmasa, bahaňy özüm bilip gaýdaryn. Soň, sagat üçde özüm alyp giderin. Düşündiňmi? Öýden çykma. Men daşyňdan gulplap gitjek.
- Garyp, nalaç,razy boldy. Bary bir, onuňrazy bolmasa-da, barara gapysy ýokdy. Ýöne, bu adam hem wagtynda gelmese, nähili bolar?!
- Öý eýesi gitdi. Garyp diwana geçip, ýassyga başyny goýdy.
- ... „Gör, adam başynda nähili ýagdaýlar bolýan eken? Men düýn ertir ýerimden turanymda, „başyňa şeýle işler düşer“ diýseler, ýüregim ýarylardy.- Ol ýylgyrdy.- Bolsa-da kurtkam-a bermedim. Elimem biter gider-le. Ýaş süňkdür-dä. Bolsa-da, çep elim. Diktanty düýn ýazdyk. Fizika, himiýa sag el geregem bolmazla. Sag bolanda-da, diktant-a düýn ýazdym.- Ol ýene ýylgyrdy.- Kurtkam-a bermedim. Aldyran bolsalar, gaty gynanardym....“
- Ol diwana jaýlaşykly gyşardy.
- - Bu adam nähili adamka? Özi kimkä?
- Ol meni sydyrjaga meňzänok. Megerem, „Meni maşynyna basdyrды, awariýa etdi, Elime şikest ýetirdi“ diýip mlisä arz eder öýdүp gorkýandyr. Agşam gören adamam boldy. Wokzalda göz kән. Nomerini bellән bolsalar nә bilýән. Ýöne, menden-ә oña ýamanlyk eden bolmaz. Özüm taýyp ýykyldym. Maşynyň çyrasyna gözüm gamaşdy. Meniň özüm günäkär. Emgekden gaçyp gutuljak gümanyň ýok eken. Eger kurtkamy alan bolsalar, bu emgek bolmasa-da bolmasady. “Bela başyma gelenden malyma gelsin diýmändirlermi?

- Ol birsalym, gözlerini ýumup ýatdy.
- „Diktant nätdikä? Üçlük bolsa-da bolýar. Geçsem bolany. Adam beýle bir kân däl-ä?Üçem bolsa alarlar...“
- Ol şol ýatyşyna Selbini ýatlady.
- - Selbi!Selbi, sen gowy gyz.Sen mähriban , adamçylykly!
- ... Selbi onuň ýanyna geldi.Onuň ýüzi agyrdy, megerem, aglandyr.Onuň serwi ýaly boýy, tylla pyýala ýaly gözleri owadandy. Ak , owadan ýüzi gamgyndy.
- -Garyp.—diýip, gyz onuň elinden tutdy.- Garyp,- ol aglap başlady.- Garyp, sen diktantyň netijesini gördüňmy?
- - Ýok.
- Ol ýene aglady. Garyby gujaktady.
- - Garyp, indi sen gaýdarsyň-a?!
- Garyp ylgap baryp, diktantyň netijesi asylyp goýlan kagyzy gördi.
- Onuň ady birinji durdy.
- Nuryllaýew Garyp- 2(два).
- Garybyň ýüregi agzyna geldi.
- -Ikilik. Ikilik. Ýykylypdyryn.
- Ol tisginip oýandy. Ýüregi bokurdagyna gelipdir.
- - Bäh, nähili boldy?
- -Ol Selbiniň:“Sen gaýtsaň, men näderin, Garyp?!“ diýen sesi onuň gulagynda ýaňlandy durdy.
- Ol ýylgyrdy.
- - Ýykylsam, owarram!Selbim, seniň bilen tanşanymyň özi tutuş bir institutgutarança bar-a. Giderin, бүтин ömrüme Selbimi ýatlap, arzuwlap, dat edip ýözerin...
- Ol ýene ham-hyýala batdy.
- „... Men bir owadan oglan bolan bolsadym,Kakam bolsady.Olam bagban bolup işleýän bolsady.Ine, Selbi bilen onda tanşan bolsam bolardy. Häzir bolsa, men saňa mynasyp däl, Selbi!Men seni hiç haçan bagtly edip bimerin, Selbi!
- Ol ýerinden turup diwardan asylgy çaklaňja aýna seretdi. Aýnadan betnyşan syçanjyk ýüzüni ulaldyp, eredýän ýaly boldy.
- Ol agşam ýykylanda,maňlaýynyň maşynyň tigrinr degip, sypjyrylanyny, ýüzüniň çyzylyp,gözleriniň göm-gök bolanyny görüp galdy.
- - Baý-buw.- Ol öý eýesiniň ony näme üçin daşyndan gulplap gidenine indi düşündi.
- - Bu ýüzümi, elimiň döwükligini göräýseler, ony hökman türmä basarlar.
- Garyp ýüzüni sabynlaý gyzgyn suw bilen telim gaýta ýuwdy. Soň süpürdi.
- Telefon jyňňyrdady. Ol trubkany galdyrdy.
- - A-lo!

- - 2-12-mi?Ata barmy?

- -Näme?

- Ata ýolamanow barmy?

- - Bilemok.

- - Ata gelse, edara jaň etsin.Aýdyň.

- Garyp apparata ýazylan sanlara seretdi.

- - 2-12-05. Be, bu adam maňa başga bir at aýtd-a.Arna –gel-di- diýd-ä.Ýa. Ol ol adamyň stoluň üstünde ýatan şahadatnamasyny açyp seretdi.

- - Ata ýolamanow. 1941-nji ýylda tejen şäherinde doglan... Düşnükli.

- Ol ýene-de aýnanyň önüne bardy. Saçyny darady.

- - Wah, eje jan, dünýä indereniň-ä, ýeke kerri, şonda-da,bu ogrynyňky ýaly, uly, ala gözi, bu çelpek ýaly gulagy,, bu orak ýaly egri burny, jallaryp ýatan agzy nireden alyp maňa ýelmediň . Dukum dagy, näteňenälet! Eý, eziz Selbi gyz, sen nädip, gorkman, şeýle gözel, şeýle, näzik, şeýlemähribankaň, meniň ýüzüme gorkman seredip bilýäň. Özüm gorkýan-a özümnden.

- Ol ýene diwana geçip irkildi.Gapy jarkyldap açylanda, tisginip oýandy.

- Öý eýesi kagyza dolap getiran zatlaryny, iki tokga çöregi stoluň üstünde goýdy. Onuň ýüzi salykdy.

- - Ýagdaýyň nähili?- diýip, ol ýuwaşja, keýpsiz sorady.- Kelläň agyranok gerek?

- - Kelläm azajyk agyrýar.

- Ol adam doňup galdy, , biraz wagtdan essine geldi-de ,elini oglanyň maňlayna goýdy.

- Gyzgynyň barmy?- Garyp başyny yrady.

- - Ýok, gyzdyramok.- Diktanta-ha gören dälşiň?

- Öý eýesi elini aladaly silkeledi.

- - Diktant owarra gitsin-le.Maňa seniň saglygyň gaýgy.- Ýaňy oglanlar bilen pikir alyşdyk welin, eger, üstümden düşäýseler, türmesiz sypma ýok.Şonuň üçin, sawa ekzamen bolmaz, beýlekem.Gutulýançaň şu nýerde ýatmaly bolarsyň.

- Garyp güldi.

- - Onda, agşam şol banditlere kurtkamy berip sypan bolsam, müň esse bähbitli boljak eken-ow.

- - Seniň ýadyňa oýun düşýär.- diýip, ol telefonda nirädir bir ýerlere jaň edip durşuna, aýtdy.- Alo, ol-a kelläm agyrýar diýýär-äý. Ýok, gyzgyny ýok. Elim agyrýar-a diýenok.- Ol trubkany gulagyna tutup durşuna, içeri gygyrdy- Haýt, oglan boýnuň, oňurgaň agyrýarmy?

- - Gymyldadanok.

- - Ol-a agyrýar, gymyldadanok- diýýär.- Indi ber maslahaty?!- Ol trubka kulak asdy.- Bar diýme, men maşyny güm etdim-ä.Onsoňam , ol ol oglany süýräp

ýörmäli. Ol-how, yzyňa düşürüp ýörere ýaraýan adam däl. Onsoňam ilçilikde, tanan bolarmy, bilen bormy. Gaýrat et-de, ýzüňiz geliň newropotolagam alyp gel.

- Garyp ýerinden turdy-da, duldan asylgy sagada seretdi. Sagat on iki bolupdyr.

- Men instituta gitmeli!

- Ol adam ör-gökden geldi.

- - Ý-ý-o-ok, ýo-ok, ýok., malys. Ýañkylyk gelip, görýänçäler ýeriňden turmarsyň.

- Garybyň gahary gelip başlady.

- - Maňa höküm ederçe, sen kim bolupsyň? Hany, aç gapyny!

- Öý eýesi it ýylgyryşyny etdi.

- - Ýok, Garyp jan, bu höküm däl, Bu saňa ýagşylyk! Sen bir ýaş oğlan, saňa hç hili şikes galmasyn. Men, men şonuň üçin edýän.

- - Men ekzamene giderin!- Gidersiň! Özüm äkiderinem, getirerinem. Nerwinçit etme. Saňa häzir gaharlanmak, asla, bolanok.

- Ol stoil bir gyra süýşürüp, saçak ýazdy. Kolbasa kesdi. Mesge, bal çykardy.

- -Men çay goýaýyn. Bileje çay içeli. Gowy oğlanlar, olar. Özüne ýagşy bolar, özüne.

- Ýarym sagatlar geçenden soň, öý eýesi bilen deň-duş oğlanlaryň ikisi işigi kakyp, içeri girdi.

- - Salam!

- Olar Garybyň ýanyna geldiler.

- - Saglyk nähhili?

- -Ýagşy.

- -Niräň agyrýar?

- - Hiç ýerimim agyranok.

- Olar Garyby ýerinden turuzyp oňat barladylar. Şonda Garyp olaryň tutuş süňňünden keselhananyň hem dermanyň ysynyň pöňkäp duranyny ysyny aldy.

- - Kelläň agyrýarmy?

- - Ýok, häzir-z agyranok.

- - Ýüregiň bulanýarmy?

- -Ýok.

- -Maşyn uranda özüňden gideh-ä dälisiň?

- - Ýok.

- - Hany arkaňam bir göreli.

Olar Garybyň oňurgasyna, eginlerine, dözleriniň içine, diline, tutuş arkalaryna, böwürlerine seretdiler.

Hany dyrnaklaryňy görkez.

- - Gül ýaly.- Olar begençli gygyryşdylar.- Kiçi täretiň nähili? Aýak ýoluna gitdiňmi?..Peşewiňde gan, beýlrki ýokdur-la.

- - Ýok.

- Oglanlagyň biri torbasyndan gan basyşyny ölçeyän guraly çykardy.. Soň Garybyň gan basyşyny ölçedi.

- - Segsen, ýüz ýigrimi!

- - Gül ýaly.

- - Ýagdaýyň gül ýaly, indi sen nähili ýykylanyňy aýdyp ber.

- Garyp bolan ýagdaýy gürrüňberdi.

- - Typançak gar, typyp ýykaldym. Şonda maňlaýymam sypjyrlypdyr. Elimem döwülipdir.

- Barlag işlerini bir ýüzli eden yhmanlar saçagyň başyna geçdi.

- - Gel, senem.

- Barlan oglan gelen netijesini aýtdy.

- Uly bir urgam, howsala düşer ýaly zadam ýok. Kellä sarsgyn düşmändir.Nerwler kadaly. Diňe eli döwülipdir. Eliň iki süňki döwülipdir.- Ol rentgen suratyna gaýta-gaýta seretdi.- Men- gorkar ýaly bir zat ýok hasap edýärim.Ekzamenlerine arkaýyn barybersin.

Ol ýigit bir bölek kolbasa döwüp aldy-da, Garybyň ýüzüne garady.

- Inim, bir mesele bar. Ata biziň dostumyz. Häzir özem şertli erkinlikde gezip ýören, eger şu ýagdaý aýan bolsa, ol türmä gidibermeli., düşüňäňmi?!Türmä duşmanyňam düşmesin. Sen bir-ä ekzameniň gutarýança Atalarda bol.Ikinjidenem, adamçylykdyr,kyn görmede, „Ata günäkär däl!“ –diýip, sygyryň dili ýaljak hat ber.Üçünjidenem, şu gürrüňi dstuňa-da aýtma. Duşmanyňa-da.

- - Bolýar. Hakykatdanam meniň özüm ýykylyp, maşynyň aşagyna atylyp bardy. Hünäkär özüm...

- - Onyň dogry. Ýöne sen maşynly meseläni şol ýerden aýyr. Näme sürçek buzda ýykylyp, elini, aýgyny döwdürýän gytmy?!

- - Hawa, ýykyldym, gutardy.

- - Düşündim. Ýöne meni ekzamenden bir galdyrmaň.

- -Bolýar.- Ol ýene bir zat ýadyna düşen ýaly, agzyna elten käsesini ýerde goýdy.- Ýöne, Ata ýanyňda bolar.- Ol Ata seretdi.- Şeýledälmi?

- Ata-da baş atdy.

- - Ine, jaý, näçe bolasyň gelse, boluber. Puluň, iýmitiň gürrüňi bolmaz. Ýöne şubeladan gepsiz-gürrüňsiz sowulsak bolýar.

- Gelen myhmanlaryň biri Atanyň ýüzüne sowally garady.

- - Gitmeli meseläni nätjek?

- - Gitmesem bolmaz. Bellik etdirip gaýtmaly.Ata tolgunýardy.- Ýok, gitmesem bolmaz.Gidenim bilen gelenim deň bolar.

- - Onda, bu malyş näme?
- Özün äkiderinem, getirerinem. Günde sagat dördde, institutdan çykýança, garaşaryn. Ýöne ekzamenden geçse, ýykylsa-da, gaýdar.
- - Bolýa-la.
- Sagat iki boldy.

11.

- Başlik!

Garybyň depesinden suw guýlan ýaly boldy-da, tamyň diwaryna ýaplanyp, aşak oturanyny duýman galdy. Reňki ak tam bolan Ata, baryp, ony ýerinden galdyrdy.

- Garyp, Garyp jan, saňa näme boldy?
- Garyp gözlerini açdy.
- -Diktantdan başlik!- Ol samrady. Düşünýäňmi, diktantdan başlik!
- Ata hiç zada düşünmän, oňa hemaýat bolup, ony daşary çykardy. Sowuk gar bilen Garyp tä özüne ýagşy dürseýänçä, ýüzüni, boýnuny süpürdi...
- - Indi boldy. Men ekzamene gireýin.
- Olar tirkeşip, ekzamen alynýan auditoriýanyň işigine bardylar. Şol diktant ýazylan „142“
- Auditoriýa boşdy. Sähel salymdan bir rus gyzy goş-golamlaryny göteri, auditoriýa girdi.
- - Ekzamen Istiňiz alyň. Nuryllaýew barmy? Garyp?
- Garyp guş bolup uçup, onuň ýanyna bardy.
- - Diktantdan- başlik! Molodes!
- Şol wagt kelteräk, kesek gysan gawun ýaly ýapbaşyk kellesi uzyn boýnunyň üstünde ebeteýsiz duran, mäşburunç saçly pyýada auditoriýa girdi.
- -Çy-ky-yň!
- Dokument paýlaýan gyzyň daşyna üýşen dürli ýaşdaky, dürli milletden bolan adamlar, daş zyňylan serçe sürüsi ýalydyr-pytraboldylar.
- - Hajyýew, eý, Allam! Zalym mugallym.
- Işik ýapyldy. Koridorda duran adamlaryň hersi bir ýana gaçyp gitdi.
- Işik açyldy
- - Giriň!- diýip, dokument alýan gyz, sakga durdy-da Garybyň eleşan ýüzüne, gipsli eline, supjyrym-sypjyrym bolan ýüzüne nebsiagyryjylyk bilen garady.- Hany, bular,-Ol soňam- Sen giräý-diýdi.
- Garyp Atanyň beren bloknotyny, ruçkagyny sag goltugyna gysyp, çeý elini boýnundan asyp, auditoriýa girdi.
- - Salam ýoldaş mugallym!
- - Salam, familiýaň?
- Garyp öz adyny, familiýasyny aýtdy.

- - Çek, bilet.
- Garyp ýalaňaç stoluň üstine tekiz ýaýradylan kagyzlaryň birini çekdi.
- Hajyýew boýnuny gyşardyp , ruçkasyny ýazmaga taýýarlap, durşuna:
- - Näçinji bilen?- diýdi.
- On dört!
- Ol mugallymyň ýüzüne garady.
- - Häzir, şu duran ýerimde aýtmak mümkinmi?!
- Hajyýew gözündäki äýnegini aýryp, ýerinden turup, Garybyň betnyşanja ýüzüne jňkerilip garady.

- - Nä-m-mme?
- - Eşideniňiz , mugallym!
- _Hany aýt-hany, seni göreli-le! Duran ýeriňde aýt!

Birinji sowal. Sürtülme! Sürtülmäniň kanuny. Sürtülmäniň praktiki ugurlary.

Garyp belent labyz bilen sürtülme diýip nämä aýdylýandygyny aýtdy. Sürtülmäniň kanunyny aýdyp berdi. Her harpyň nämäni aýdylýandygyny düşündirdi.

- Onuň praktiki ähmiýeti, seresaplylyk. Ine, menem, buzda typyp, elimi döwdürdim. Maşynlaryň tekerlerineätiýaçlyk enjamlaryny dakmaly. Sürtülen teker bilen ýola çykmak bolmaz.Çünki her sekunta...—Ol her tizligiň ýokarlandygyça, artyşyny,iň ýokary sürtülmäniň raketalarda bolýandygyny, Olaryň uçuş mahaly münlerçe gradus gyzýandygyny sanllar bilen aýtdy...

- - Bolýar, geç ikinjiňe.
- - Dartylma kanuny.

- Ol Amerikan alymy Eýnişteýiniň darylma kanunyny açandygyny, il arasynda „Eýnişteýiniň alma agajynyň aşagynda tyrka, kellesine alma miwesi gaçyp, onuň şondan soň bu kanuny açandygyny „, baradaky gürrüniň bardygyny, bu gürrüniň aslynda hiç hili anyk zat bolmasa-da, onuň hakykata ýakyndygyny gürrüň berdi.

- Her planetanyň beýleki planetalar bilen dartylma güýji bar.Ýöne her planetanyň öz arbitasy bolup, ol galyň gabyk bilen berklenen.Şol galyň gabyk bilen planetanyň arsynda öz massasyndan kiçi bolan massany özüne dartýar.

- - Ýeriň massasynyň formulasy näçe?

Garyp ony düşündirmek bilen, dartylma kanunynyň hem formulasyny aýdyp, ony düşündirdi.

Mugallym azgyrylyp gepledi.

- Çyk, tagta. Ýaz.
- Garyp aýdan zatlaryny tagta ýazdy.
- - Üçünjiňe geç!
- - Mesele.
- Hajyýew kellesin gaşady-da, onuň eline bir list kagyz berdi.
- - Ine, saňa üç mesele. Haýsyny işläp bilseň, işläý.

- Garyp olaryň üçüsiniňem jogabyny şol bada tagta ýazdy.
 - -Özem, belli meseleler. Şondan aňsady ýok.
 - - İşledim, mugallym.
 - Hajyýew tagta garady-da;- Oh-ho!- diýenini duýman galdy.- Ol ýylgyrdy.-
- Başlig-ä gaňryp aldyň. Indi saňa bir sowal, sen sosiska iýip gördüňmi?
- - Hawa.
 - - Sosiska näme üçin kolbasadan aňsat iýilýär?
 - -Sosiska suwda gaýnadylyp, gyzgyn suwda onuň ýagy ýagşy ereýär. Şonuň üçin onda sürtülme az bolýar. Kolbasanyň eti-ýagy deň bolýar. Şonuň üçin ony çeynemek we ýuwutmak sosiska garanynda kynyrak. Sebäbi onda sürtülme güýçli bolýar.
 - - Dogry, ikinji sowal: Ine, samolýotlar asmana uçýar. Şolar näme üçin ýere gaçaýanol?Ý olar dartylma kanunyna boýun egenokmy?
 - Garyp boýnuny bir sallady.
 - - Dogry, bular onunjy synpyň maksatnamasynda ýokdur. Men ýöne, seniň dünýägaraýyşyňy, bilim, pikirleniş derejãni biljek bolýan.
 - Garyp başyny atdy.
 - - Dartylma kanunyna boýun egmeýän zat bolup bilmez.Ýöne, sähel wagtlyk, dartylma kanunyny aldap, güýçli sürtülme, we tizlik döredip, güýçli motorlaryň, güýçli utuşyň netijesinde dartylma kanunyny aldap bolar. Ýöne olutus belli derejede dartlma kanuny bilen ylalaşykly bolmaly. Şol ylalaşylma tamamlanandan soň, ýene-de dartylma kanunyna boýun egmeli bolar.
 - - Mysal getirip bilermiň?
 - - Samalýotlar güýçli itermeden peýdalanyp, Ýeriň dartys dartylyşyny,, howanyň, ýeliň güýjünden peýdalanyp, güýçli motorlaryň bady bilen peýdalanyp, asmana uçurylar. Emma şol iterme sähel gowşasa, samolýat şol kanuna eýerip, Ýere gaçar.
 - Mugallym auditoriýada adam bolmany üçinmi, ýa-da Garyby ýagşy ýadatjak bolupmy, tagta ýadyna düşen formulalaryny ýazyp çykdy.
 - - Şulary düşündir, maňa.
 - Garyp olary düşündirdi.
 - - Baý-bä!Tüweleme!- Ol başyny aşak salyp, bir zatlar ýazdy-da, başyny begençli galdyrdy.
 - - Me kagyz, beren jogaplaryňy, çözen meseleleriňi yza geçdejik, arassaja edip şuna ýaz. „Soň, zawoşnige başlik goýýaňyz“ diýip, dawa bolmagy mümkin.
 - - Baham näçe?
 - - Bňşlik!In ýokarsy başlik. In ýokarsy!
 - Garyp ýazan kagyzlaryny mugallyma tabşyryp, sag eli bilen boýnuny oňkalap, daş çykdy.

- - Nāçe boldy?
- -Nāçe?Haýsy bilet düşdi?
- Kotidoryň ugry adamdan doldy.
- Ol boş oturgyçda oturdy.
- - Berk soraýarlarmy?
- - Haýsy bilet düşdi?
- - Daşyndan sorag berýärlermi?
- - On dördünji bilet düşdi. Daşyndan heläk edýär.
- - Ga-ry-yp!
- Ol başyny bgaldyrdy. Selbidir öýtdi. Gulýa ony gujaklaýjak boldy.
- - Gulýa, sen bu ýerde näme edýäň?
- Gyz kinelije ýylgyrdy.
- - Gutlaýan, diktantdan başlik alypsyň!Bu näçe boldy?
- - Baş.
- - Fizikadanmy?
- - Hawa.
- - Molodes!- OlGarybyň gipsli golundan usullyja tutdy- Näme boldy?
- - Ýykyldym. Elimi döwdürdim.- Ol agyr ýuwdundy.- Ekzamenlerime päsgel berer diýip, gaty gorkdum.
- Gulýa güldi.
- - Mugallymyň nebsi agyrsyn,hilegärlik eden bolaýma?
- - Ýok-la, Nebsi agyrjak mugallymyň ýok bu institutda.
- - Men-ä mugallym bolan bolsam, şu ýagdaýyňy görüp, başlik goýardym.
- - Wah, hemme kişiniň ýüregi seniňki ýalymy?Sen juda mähriban adam-a.
- Gulýanyň näzikden akja ýañaklary nar ýaly yzardy. Ol şeýle bir owadan ýylgyrdy:
- - Ýöri, bize gideli.Eýem, gidip getir, eger ýykylyp oba gitmedik bolsa – diýdi
- - Bibi gelnejem nähili?
- - Ýagşy. Indi, ertir işe çykjak bolýar.
- Haryp birhili ýöwselläp gürledi.
- - Bilýäňmi? Bir adam bolmaly. Men häzir şony göreýin.-Garyp aňyrrak gidip, töweregine garady. Emma bu töwerekde Atany görmedi.
- - Garaşaly!
- Gulýa sakyna-sakyna ruçkaly meseläni gozgady.
- - Men ony saňa sowgat berdim-ä. Sowgady yzyna bermek, sowgat bereni kemsitmek bolar. Sen meniň ýagdaýym barada iker etmediňmi?!Onam, ejeme berýäň...
- Garyp erbet tolgundy.

- Gulýa! Gulýa- diýip, Garyp sakyndy.- Sen dur, azajyk dur, bir zat aýdaýyn.

- Ýöri, ertir ekzamen sagat näçede? Soň bir zat aýtjak.

- Ekzamen ertir hem şu auditoriýada eken. Ýöne sagat ikide başlanýardy.

- -Düýn sen meniň mysalamy gördüň. Ýeke penjeklije. Ýyrtyk köwüşli.

Aljyraňňy, alaçsyz... Muny umumy ýaşaýyş jaýynda bolýan otagymyň eýesi Baýram gördi. Emma düýn agşam men başga eşikde, oňat kurtkaly. Köwşi tikilen, elimde perosy altyn dan ruçka! Diýmek, köp pul çykaran bolmaly. Garyp, obadan gelen bir ýetim oglan Puly nireden aldyka?

- Ol oglan maňa:

- Sen ogurlap alan bolaýma, bulary?- diýdi.- Garyp gipsli goluny gursagyna gysdy.- Bagyşla, kän gürleýän.- Hawa“Sen ogurlyk edýäňmi?”- diýdi.- Diktantdan soň ogurlyk etmänimi subut etmek üçin, ony size eltdim. Awtoruçkanam diňe, diňe, şonuň üçin, şolaryň ýanynda yzyna berdim. Ol awtoruçkany-da ogurlykdyr öýtmesin diýip. Sebäbi, onuň ýanynda meniň klasdaş bir gyzym bar. Sebäbi, ol gyz oba baryp:“Garyp Aşgabada baryp, ogurlyk edip gezdi“ siýse, men näderin. Maňa abraý gerek, abraý! Okuwy nädeýin, kurtkany nädeýin, abraýym bolmasa!

- Ata bir ýerlerden eleläp çykdy.

- - Näçe?

- - Bäş!

- Atasesini çykarmady.

- - Ýöri, indi gideli.

- Olar aňyrrak baransoňlar Ata Garybyň ýüzüne aladaly garady.- Men gitmeli bolup durun. Sen açary al-da, taksi tutup, öýe bar. Men nesip bolsa, birigün irden gelerin. Ýöne öýe hiç kimi goýberme.- Ol jübüsinden bir gysym pul çykaryp, Garybyň kurtkasynyň jübüsine dykdy.

- Garyp sakga durdy.

- - Men öýi tapamog-a. Gije meşynly gaýtdyk.

- - Bolýar.- Ol Garybyň guladyna:- Berzeňni- on., jaý- baş, otag- on bir- diýdi.- Düşündiňmi?- Berzeňni- -on, jaý- baş, otag- on bir...

- On baş, baş, on bir. Berzeňni! Berzeňni! Berzeňni!.- Indi boldy.

- - Ine, açar. gaçyraýma.- Ol açary pulunyň ýanyna saldy.- Gaçyraýma. In esasy zat, diliňe berk bol. Sen meniň ýegenim. Ýolda typyp ýykyldyň. Men gitdim.

- Ata gidip barşyna ,tä gözden ýitýänçä, barmagy bilen , dilini görkezip gitdi.

- - Ol kim?- diýip Gulýa gaty geň galyp sorady- Ýogsa-da, eliňe näme bildi?

- Garyp ýanyola çykylansoň, Gulýanyň owadanja hem-de aladalyja ýüzüne seretdi.

- Gulýa öňküsindenem boýy ösen, owadanlaşan ýalydy.

- Ol kellesine şarfyny dolap daňyp, onam boýnundan goýberipdir. Gara saç, gülgün şarf gyzyň akja, nurly ýüzüne, gyrmyzy ýañaklaryna gowy gelişýärdi. Gyzy juda owadan görkezýärdi...

- - Düýn sizden çykyp, olar bilen hiç gidesim gelmedi. Barara ýerim ýok. Wokzala gitdim. Ine , wokzalda iki sany adam meni yzarlap başlady. Olar meni wokzaldan çykar ýaly etdi. Olar baryp milisionerlere „Şol oglanyň pasporty ýok“ diýip ýamanladylar. Milisionerler gelip meniň dokumentlerimi barladylar. Soň:“Bu

ýerde oturmak bolanok, bar, myhmanhana git“ diýip wokzaldan çykardylar. Meniň çykaryma garaşyp duran hälki iki adamyň hersi gelip bir golumdan tutup, wokzalyň arka ýazändäki arçalaryň aňyrsyna alyp gidip, kurtkamy çykarjak boldylar. Menem maý tapyp, gygyryp, ýola tarap gaçdym. Buzly asfalt gaty typançak eken. Men ylgaý baryşyňa, asfalt ýoluň ortasyna serilip gitdim. Ýañky adamyň maşyny çep elimi basdy. Ol derrew maşynyny saklap, meni dogtara alyp gidip, rentgen etdirip, elimi gipsletdi. Soň öýüne alyp gitdi. Men şol adamyň öýünde bolýan. Ine, bar bolan zat...

- Bizde galaýmaly ekeniň. Ejem duýgur adam. „Şol oglana bir zat bolandyr. „Bibi gelneje, dat, ýetiş!“ diýip, düýşüme giripdir- diýip otýr. Ahyry, tüwi bişirjek, alyp gel!“ – diýdi.

- Garyp ýylgyrdy.

- Saňa iki sorag. Birinjisi, „Tüwi bişirjek diýmesi näme? Ikinjisi, meni nädip tapdyň?..

- Gulýa „hih-hih“ edip, ýumşajyk güldi.

- Palowa biz tüwi diýýäs. Palow iýensiň-ä? Bişirýänsiňiz-ä?

- Garyp sesini çykarmady. Sebäbi, olaryň öýünde hiç wagtam palow bişirilmändi.

- Ikinji sowalyň hasam aňsat. Instituta baryp, ekzameniň raspisaniýasyna seredäýmeli. Şol ýerde gaýybana agronomçylyga hazan, näçede, haýsy auditoriýada ekzamen alynýandygy barada bildiriş bolaýmaly. Menem şony okap, seniň diktantdan baş alanyňy, sagat näçede ekzamen tabşyryanyňy bildim. - Ol ýene güldi. - Nätdi, başlikmi?

- Walla, özüm-ä şeýtmelidigini bilmezdim.

- Gulýa howlukdy.

- Ýöri, taksi tutaly. Gijä galdyk. Ejemiň gözi ýoldadyr. - Ol maşynyň içinde. - Agşam bizde galaý- diýdi.

- Görerin.

12.

Garyp, matematikadan, himiýadan, biologiýadan hem baş aldy. Indi onuň bir hepdelik berkidiş okuwý bardy. Oňa onuň takady ýetmeýärdi. Ol çaltlyrak öýe gaýtmak üçin instituta gaýtdy.

Ata henizem gelenokdy. Ýöne iki sapar jaň edip, özünüň eglenmeli bolandygyny aýtdy.

- Gaýrat et, men barýançam garaş. Sözüme söz dür...

Gulýa-d her gün jaň edip durdy. Ol bir sapar gelibem gitdi. Ýöne ekzamenden geçenden soň, Garybyň hiç zat bilen weji ýokdy. Bar pikiri-hýaly obadady.

- Meniň ýagdaýym nähili boldyka? - diýip, olşol dokument alýan gyzyň ýanyna baryp sorady. - Geçdimmi, geçmedimmi/ Gaýtmalymyýa-da okamalymy?

- Ol gyz Garyby gördüde, kagyzlarynam dargatmady.

- Nurylleýew, gel bari. - Ol işige bakan haýdady. - Sen şu gün sagat dördde, rektoryň kabul edilişigine barmaly. - Ol sagadyna seretdi. - Ýene ýarym sagatdan. - Birinji gat, 68-nji kabinet!

Garyp tisginip gitdi.
 Garyp oýurganypdurdy.
 Ga-ry-yp!
 Garyp tisginip gitdi. Bu ses Selbiniň sesidi.
 Ol yzyna-da garaman: -Sel-bi-i!- diýdi.
 Selbiniň agzy bir garyşdy.
 - Waý, Garyp, sen nirä ýitirim boldyň.- Ol Garypözüne bakan öwrülenden, gözlerini gyrp-gyrp edip, Garybyň doňup duran eline, sypjyryk- sypjyryk bolup, indi könelişe ýaraly ýüzüne garady. Eliň näme, ekzamen nähili boldy?
 Garybyň tutuş süňňüne bir kuwwatly güýç gelen ýaly boldy.
 - Ýykyldym-laý. Elimi döwdürdim.
 - - Ekzamendenmi? Bolmadymy, Garyp?
 - Selbiniň sargaran ýüzünde gorkudan ýaňa möleren gözleri, birhili agyly sesi Garyby gorkuzdy. Ol ynamsyzja:
 - - Ekzamenmi, bilemok.- diýdi.- Häzir direktoryň ýanyna barmaly.
 - Selbi gaty tolgundy. Ol ýaşly gözlerini tegeläp durşuna:
 - -Wah, wah. Ýöri, men rektoryň ýanyna elteýin.
 - Olar tirkeşip birinji gata düşüp. Töre bakan ýörediler.
 - - Rektora nämediýjek? Rektorymyz gaty gowy adam. Oňa "Menden gaýtalap ekzamen alyň: -diýjekmi?
 - Garyp başyny ýaýkady.- Ýöne, sen garaş, Selbi! Saňat aýtjak zadym bar. Bormy..
 - - Maňa hiç zat, okuwam, beýlekem gerek däl. Sen, maňa garaş!..
 Garyp rektoryň kabinetine girende, törde goýlanstolda nämedir bir zada dümtünip oturan çal saçly, haýbatly adamy gördi.
 - Salowmaleýkim!
 - Rektor başyny galdyrdy.
 - - Salam, gel, näme habar?
 - Garyp stoluň başyna ýöneldi.
 - - Çagyrypsyňyz!
 - Rektor ullakan gözlerini ýumjakladyp, Garyba bir seretdi-de, stoluň üstünü sermedi-de, äýnegini garbap alyp, gözlerine dakyndy. Soň gaýtadan gelen oglana seretdi.
 - - Sen kim bolmaly?
 - - Garyp adyny, atasynyň adyny aýtdy. Agronomçylyga girmäge gelipdim.
 - Rektoryň keşbini birden üýtgedip, Garyba bakan ýöräp başlady. Gelip, iki eli bilen görüşip, salamlaşdy-da, Garybyň sag elini ýyljak, ýumşajyk aýalarynda saklady.
 - - Oglum, gel, otur. Ol gapdaldaky giň diwana geçdi-de, stoluň burçundaky garaja düwmän basdy.
 - Içeri giren sekretar gyza:
 - - Çay getir!-diýip, buýruklaýtdy-da, ýüzünü Garyba öwürdi.- Geç, oglum, otur.

- Garyp bu hoşamaý adamyň ýüzüni görjek boldy. Emma het edip, ýüzüni galdyryp bilmedi.

- Garyb, Garyb, oglum, sen nireden çyhtyn?- Rektor yürkmençäni çalgyrdak gürleýän eken.-Sen kim, seniň ataň, annaň kim? Dogan-garyndaşlaryň kim?

- Garyp gipsiň aşagynda az-kem agyry, symyljak gijeýän goluny, sag eliniň aýasy bilen ýylydaýjak bolýan ýaly, sypalaşdyrды.

- Gürrüň bereýinmi?

- Gürrüň ber!

- Garyp çukur gabalkarynyň düýbüne çöken gözlerini endiklije gyrpyldatdy. Onuňjallyk agzynyň bir gyrasy münküldäp gitdi.

- Kakam – Nurulla aga men kiçijikkäm aradan çykypdyr.

- Ýok olan?

- Hawa.

- Annaň?

- Ejen garryja, agyr syrkaw. Öýdenem çykyp bilenok. Başga hiç kimim ýok...

- Hiç kimse ýoh?

- Hiç kimim ýok.

- Aşhabatda dogan-kardaş ýohmy?

- Garyp gussa batdy.

- Wah, obada-da ýok, obada-da.

- Sen bu ýerde kimlerde ýaşaýarsyň?

- Bu ýerde! Bir gije klsdaşymyň ýanynda boldum., indem, wokzalda. Onda-da hulganlar kurtkamy aljak boldylar. Olardan gaçyp barşyma, bzda typyp, geçip barýan maşynyň aşagyna düşdüm. Elim döwüldi. Özäm ölmän galdym.

- Wah, wah, bala. Wah, wah!

- Rektor gaty gynandy.

- Geçmiş olsun, bähbit olsun.

- Ol ýerinden turuý bir kagyz bukjany eline alyp, ýene ýerine geçip jaýlaşykly oturды.

- Ol hakda soň aýdaýyn! Ýöne sen aýt, bu diktanty seniň özüň ýazdyňmy?

- Hawa, hawa, eger, gerek bolsa, ony häzir ýatdanam ýazy bereýin.

- Howlukma, howlukmak gerek däl-eý. Fizikany, matymatikany, himiýany özüň ýazdyňmy? Özüň işlediňmi?

- Garyp geň galdy.

- Hawa, näme, dawa edýän barmy? Men, men...

- Mugallymlar görüp otyr-a.

- Rektor şol kagyzlara ýene bir laý göz gezdirdi.

- Aýtdylar, emma, men olara yşanmadym. Bagyşla. Meb indi on ýyl bäri rektor, Öňem şu okuw jaýynda. Henize çenli bize beýle okuwçynyň gelenini bilemýok.

- Ol getirilen çäýneklerden käselere çay guýdy.

- Al, iç, Garyb!- men dogrusy , ynanmadym. Indi, seni görüp, ynandym. Özm mugallymlara.“Gabana okuwa gelenlere giriş ekzameninde baş goýmak bolanyok“ diýip, görkezme berdim. bBir görsem hemmesi baş!- Ol käseleriň birini alyp, Garybyň eline berdi , beýlekisini özi aldy.- Saňa, oglum, bir maslahatym bar.- Ol m Garybyň hor, aljyraňny ýazäne howsala bilen garady. Soň ony boýdan başa synlady.-Bze, gündizkä okuwa gel!

- Garybyň käseli eli titiredi.
- Ýok, ol bolmaz, ýoldaş mugallym.Ejem...
- Rektor elini Garybyň gpslenen golunyň üstüne goýdy.
- -Men düşündim. Saňa okuwyňdan daşary iş berejem.Iň ýokary stependiýe alarsyň.Ýene ýüz manat işläp alarsyň.Şu ýerde institutymyzyň mugallymlary üçin ýaşayyş jaýy bar. Iki otagly jaý berejem. Şoňa ýazgy etdirejem. Annaňy alyp gel. Özüm öňüne düşüp, dohtorlara bejerdeýin. Gutulsa, oňa-da iş berejeýem. Sen diňe oka... Gündiz ohy.

- Ol Garyp „bolar“ diýer öýtdi. Emma Garyp bir netijä gelip bilmedi.
- - Mugallym, oba gidip, ejem bilen bir geňeşeyin.Maňa okuw hiç, ýöne esasyiş- ejemde. Ol gaty ýarawsyz...
- Rektor Garybyň bu hsiýetini erbet görmedi.
- - Ýagşy, bala.Sen dogry aýtdyň. Annaňy eziz görseň, Allah-da seni ezi görejekdir. Ýöne, annam diýseňem, seniň kimin beýik zehinlerWatana, halkyna, ýurdyna gerekdir.Sen özüňbarada-da, döwletiň barada-da, ýagşy oýlanjaksyň! Sen böýik olsaň ene-de, böýük bolajakdyr. Sen döwlete, halka annaňdan-da gereksiň.

- Garyp ýerinden turdy.
- - Mugallym, meni okuwa aldylar dälmi?
- Rektor onuň elini atalyk hoşamaýlygy bilen elini gysyp surşuna, başyny atdy.

- - Seni has ýokary okuwa-da alarys. Ýöne gowja oýlan.
- - Bolýar, sag boluň!
- Garyp baş atdy-da, rektor bilen hoşlaşyp, ýagşy umytlara beslenip, onuň jaýyndan çykdy. Oňa işikde Selbi tolgunyp garaşyp durdy...

- -Nät di, geçdiňmi?!
- Garyp Selbiniň elinden tutdy.
- - Selbi, hemmesi senden, hemmesi.
- Selbi elini çekip aldy.
- Näme menden!Men näme...
- - Beýle bolmaly däl-ä, hemmesi baş!
- Selbiniň gözleri pyýala ýaly boldy.
- - Ýüregimi ýardyň-a, Garyp!Hemmesi baş!Gutlaýan!Ýöne, ol saçy kesilen gyzyň täsiri köpräk bolaýmasyn?! Ol gün gysmyljyraşan bolup barýardyňyz-a.

- Garyp öylgyrdy.
- - Bir zat aýdaýynmy?! Şonuň bilen barýarkam, sen barada pikir etdim. Düşüme giripsiň.“Garyp, bolmandyr. Ikilik.“ Indi sen gaýtsaň, men näderin? Diýip, aglaýarmyşyň. Tas ýüregim ýarylypdy. Asyl, sen ekzamnden başlik alanymy byşlan ekeniň.

- Selbi sakga durdy.
- - Kim aýtdy? Akgül ýa şasenem aýdandyr. Men şolara gürrüň berdim-dä.
- - Ýok, men olary şondan bäri bir gezegem göremok. Ýöne öz düýşüme giripsiň.
- Selbi oýa batdy. „Dogrumyka, ýa birinden eşitdimikä?! Ýa dogrudanam, özi düýş gördümikä?
- Ol az-kem öwe gitdi-de, yzyna, oýlanjyrap gelýän Garyba seretdi.
- - Bilýäňmi, näme?! Ejem meniň bilen ýaraşypdyr. Agam bilen gelnejem , yzymdan geldi. Gelnejem aýdýa: “Maşyna münjek bolanymda daýzam ýanyma geldi.” Diýýä. Elinde-de düwünçek diýýä. “Bu näme?” - diýsen
- „Selbi janyň paltosy „diýdi- diýýär. Men geň galyp ýüzüne bakdym. Şonda: “Hana, gyzlaryň ýetişip gelýär. Başyňa düşende bilersiň“ diýdi diýýär. “Balam-bagrym! Bagryňy kesip bolýarmy? Ene gursun! Kanikula öýe gelsin. Bolmasa özüm bararyn, ýüregme düşüp barýar- a, şol gyz “. –diýdi diýýär. Paltomy, gyzyl şaýlaryny,, pul, çörek, gowurma iberipdir...- „Özüne gowja seretsin.“ Diýipdir.
- Selbi gözlerine ýaş aýlady. Soň hamsygyp:
- Garyp begendi.
- - Wah, heý enäniňem bir öz çagasyna ýamanlygy boljakmy, Selbi!. Onda-da seniň ýaly mähriban gyza.
- - Ejem janym!- diýdi.
- Selbi gözüniň ýaşyny süpürdi.
- - Rektor näme üçin çagyrypdyr, aýdaý!
- Garybyň göwni göterildi.
- -Gel, ho-ol oturgyçda azajyk oturaly. Men saňa iki zat üaýtjak - diýip , Garyp oturgyçda oturan soňlar aýtdy.- Ýok, üç zat aýtjak.
- - Birinjisi, ilkinji saňa aýdýan. Okuwa, diňe başlik baha bilen kabul etdiler. Ikinjisi, seni dogrudan hem düýşümde gördüm. Sen aglap, dady-perýat edip: “Bolmandyr, sen indi gaýtsaň, men näderin“ diýip, meni gujaklaýarsyň. Tisginip oýandym.
- Selbi ýylgyrdy.
- Onda ikimizem şol bir düýşi oraşan görüpdiris. Ol seniň begenjegiň eken.ş, Garyp. Men seni ýykylarsyň oýdüp, gaty gorkdum. Gel, indi ilni gözüniň önünde, beýdip, oturmaly. Gyzlar saňa garaşyandyrlar.- Ol birden saklandy.- Rektor näme diýdi? Onda soň aýdaý-da. Garyp baryny Selbä gürrüň berdi.
- Gyzlaryň olara garaşyany çyn eken. Olar stoluň üstüne tort, limonad, alma, çörek goýupdyrlar.
- Bir alymdan Baýram bilen Bibigülem geldi. Gyzlar hakykatdan hem palow bişiripdirler.
- - Men Garyby gutlaýan- diýip Baýram söz aýtdy. Okuwa giripdir, gutly bolsun! Agronomçylyk gowy kär!..
- Nämüçindir , Baýramyň ýäzi açylanokdy. Ol başyny atdy-da, ýerine geçip oturyp, nahara güýmendi.
- Selbi bilen Şasenem gysgajyk söz aýdy.
- Akgül gaty begenýärdi.

- -Doganym, doganjygym, Garyp jan, on ýedi ýaşynda diňe başlik bilen instituta girdi. Eger, mümkin bolsa, rektordan haýyş edip, Garyp jany, gündizkâ geçirmeli! Meniň doganjygym zordur!

- Bibigül agzyny, burnuny towlady. Ol daşardan geleni üçinmi, ýa hakykatdan hem, şeýlemi, ýañaklary nar ýaldy. Ak ýüzli gara gözelek Bibigül tutuş otaga nur paýlaýardy.

- - Bibiş jan, senem aýdaý! Diýip, Baýram, gapdalynda oturm Bibigüliň eliniň üstüne aýasyny goýdy.

- Bibigül nâz bilen ýerinden turdy. Soň özüne aňkarylyp duran Şaseneme:- Nâme ýüzüme jikgerilip dursuň- diýip, ýüzüni emelije gamaşdyran bolup, dilini çykardy. Soň hiç zat bolmadyk ýaly bolup:

- -Men agronomçylygy halamaýan. Püf! Hapa iş. Men bu beýderek okuwy gutarsamam, onda işlemeýen. Men erkek adam üçin hakyky kâr nâme diýeýin. Meniň bir gowy tanşym bar. Ol Maskowada Dünýä edebiyat institutynda okaýar. Geljekde ýazyjy bolar. Şol tanşym aýdýa:“ Ýazyjy, şahyr dünýä belli adamlar. Ýöne ol okuwa okuw, bilim bilen girilmeýär. Oňa tebigy zehin gerek. Biziň institutymyza her bir özüni oňaranam, özün oňarmadygam girip ýör. Emma il instituta goşgy, powest ýazany, saýlap , seçýärler. Soň Moskwa çagyryp ekzaman alýarlar. Ekzamenler rus dilinde. Gaty güýçli bolmasaň, oňa almaýarlar. Okuw diýip, şoňa aýdaýsaň. Ýöne, oňa hakyky beýik adamlar alynýar...

- Ol oturdy. Agronomçylyk erbet kâr däl-ä- diýip, Baýram goldaw tamakinçiligi bilen gyzlara garap aýtdy.-Sen geljekde ýolbaşçy bolmaly. Birgadirlikden pes iş-ä bermeýeler. Birgadirliğem, nâme, ýolbaşçy-da. Soň , galany özüňe bagly-da. Raýkom bol, ministr bol, obkom bol... Iň esasy zat, yrsgal-berekete ýakyn bolýaň.

- Garyp oturyp bilmedi.

- - Häzirki wagtda ýolbaşçy bolmak gaty kyn.

- - Hawa- diýip, Baýram tassyklady.

- - Ýolbaşçy bolmak üçin üç häsiýetiň bolmaly. Birinjiden, diňe bir özüni bilýän, örän ýowuz, zabun,, hiç kimi sylamaýan, ýüregi daşdan hem gaty adam bolmaly. Ikinjiden, Iň akylly, beýik, juda pynhan ýaranjaň bolmaly. Üçünjidenem, diňe öz jübüsini bilýän husydyň hem husydy bolmaly. Ýöne, özi, „içi jâjek, daşy möjek“ şeýtana sapak beren adam bolsa-da,“şu adam juda mähriban adam...” diýdirmegi başarmaly. Kim şu üç häsiýeti özünde ösdürse, şol hem gowy , uly ýolbaşçy bolup biler.

Baýram Garybyň bu sözüni ýa-ha , üns berip diňlemedi, ýa-da oňa akyl ýetirip, b dyrnak ýaly, kembagt oğlan bilen jadalleşesi gelmedi.

- Hany, Garyp jan, özüňem aýtsan-a- diýip, Akgül özelendi.

- Garyp aýtsyn.-Selbi bilen Şasenemiň sesi deň çykdy. Gyzlar jykyrdaşyp,“Islegim haçan hasyl bolýa“ diýişdiler.

Garyp ýerinden turdy.

- Meni ýaňy rektor çagyrdy.-Ol Selbiniň ýüzüne seretdi.- Selbi bilen bile bardyk.

- Hawa.- diýip, Selbi tassyklady.- Rektoryň sekretary:- Rektor bilen çay içýän oğlan kim-ä?- diýip sorady. –Menem, ol geniý!- diýdim.

- Selb-i-i, dur-a... Soň, soň.
Akgül bu gürrüni Garybyň öz agzyndan eşitmäge howlukdy.

- Ol „gaýybanaçylardan hiç kime baş goýmaly däl“ diýen eken. Mugallymlaryň gaýybanaçylara baş goýuşyna rektoryň gaty gahary gelipdir. - Garyp Bibigüle seretdi. Bibigül owadan, alma ýaly owadan gözlerini gedemlik bilen süzüp, owadan dodagyny enaýyja çommaldyp, ýekeje sözem sypdyrman, diňläp oturdy. Garybyň birden ruhy göterilip başlady.

- Özi getirdip, şol başlik goýlan işleri barlapdyr. Soň meni çagyrypdyr.

- Bäre diýdi?

- Gündizki okuwa geç –diýdi. Iş bereýin- diýdi. Jaý bereýin- diýdi. Öňüne düşüp, ejeňi dogtora görkezeýin- diýdi. Onsoňam, ýokary stependiýa bereýin- diýdi. Diňe okasaň bolýar- diýdi.

- Sen näme diýdiň?

- Ejem bilen geňeşeyin- diýdim.

- O näme diýdi?

Ol oňarýaň- diýdi. Eneňi syla saň , seni Alla sylar-diýdi.

- Molodes! Berekella!

- Garyp oturdy.

- Gündizkä geç, Garyp!

Gyzlaryň bu sözünden soň ilki Baýram, soň Bibigül turup gitdi.

- Geç, hökman geç. -Akgül Garyba seretdi. - Saňa meýdanda, pil işlemek bolmaýar. Sen , beýik alym bolmaly. Pil işlemäge adam gyt dälidir.

Düşündiňmi?!

Garyp çemodanyny alyp, gyzlar bilen hoşlaşyp , çykyp gaýtdy.

„Be, Edebiýat institutyna girmek şeýle kynmyka?“

Garyp ýolda, taksiniň içinde-debu pikiri küýünden çykaryp bilenokdy. Ony has geň galdyran zat, Bibigül bilen Baýramyň bolşudy.

Akgül bilen Şasenem çemodany alyp gelmek üçin Baýramlara baryp gelende, gyzlaryň boluşlaryny geň gördi.

- Utançsyz, Baýramyň şony alas-a ýok. Beýdip ýörmäge utananogam...

-Näme gyz?-Selbi stoluň üstüni syrýp ýörşüne sorady.

Şasenem jygyr-jygyr etdi.

-Bibigüll-le! Baýram bilen her hili bolup otyr. Gapynam içinden gulplapdyrlar. Zordan açdyrдыk. Ol, gyz, utananogam-da...Men- indi şonuň bilen bir otagda ýaşajak däl. Ertir komendanta aýdyp, şony başga otaga geçirdişime seret.

Akgül oňa Garyby görkezip, „sesiňi çykarma“ diýen manyda, elini dodagyna ýetirdi. Ýöne Garyp, eýýäm ýagdaýa düşünişdi.

- Halaşsalar, öýlenseler näme, ol öz işi dälmi?!

Akgül Garybyň garşysyna geçip oturdy.

Garyp jan, sen gaty görme, bu gyzdan. Bu gyz gaty edepsiz gyz eken. Instituta gelen badyn-a, bur nugallym bilen masgara boldy. Indem, ol Baýramyň otagyndan çykanok. Ýagşy däl-ä. Ol bir aýally, çagalý adam-a.

Garyp sesini çykarmady.

- Utançsyz, ol. Bu gidişine gitse, ol instituty gutarman, institut ony gutaraýmas-a.

Selbiniň bu sözüne,gyzlar gülüşdiler.

- Namysy kime deger, masgara bolsa.

-Goý, bilýäninden galmasynl-a!

Şasenemiň janykmasy Garyby oýundan açdy.

-Namysymy? Onuň namysy degjek adamla öýünde otыр-a. Ejesi bar, kakasy bar, agalary bar. Tutuş obanyň deň ýarysy şular-a. Okuwa goýbeen bolsalar, görsünler ýagdaýlaryny!Men aýtmaýyn, ýa-da obada dil ýarmaýyn bolmaz... ndi, men gaýdaýyn.

Selbi, Akgül, Şasenem ony ugratmagaçkdylar.

Han-a, şolar-da.

Olaryň geçmeli ugrunda, gary ereşen arça agajynyň düýbünde iki gara bir biten ýaly bolup durdy.

-Şolar.

-Hoş, görmesek, Taňry ýalkasyn.

Selbi Garyba golaý geldi..

-Garyp, hat ýazaý-da! Institut, Ataýewa Selbi!... Meniň seň bilen maslahatym bardy.

- Bolýar!

- Bize-de ýaz.

Akgül güldi.

-Garyp jan, Şasenem jana-da ýaz.

Gyzlar gülşüp gitdiler.

Berzeňniň biresine?

Taksçy Garyby ukudan oýaran ýaly boldy.

-On! Baş!On bir...

Näme?

-Berzeňni on, öý-baş, otag- on bir!

13.

Bolýan ýerine gelensoň , Garyby iki zat ynjalykdan gaçyrdy. Biri dosty Myrrynyň haty, sowgadydy.Ikinjisi, Edebiyat instituty meselesidi!

-Ertir, dynç günü, birigün, instituta baryp, ekzamende bolandygym baradaky hatymy alaýyn.Elimi barladaýyn., gutulan bolsa, gipsini aýyrdyraýyn. Onsoň, ikinji gün öýe gaýdaýyn.

Ol Myrry barada oýlandy.

Nähili gowy adam! Ýok, Bibigül oňa düýbünden mynasyp däl. Olar başga-başga adamlar! Olar... Olar...

Garyp stoluň bir gyrasyndan, Amanyň goýup giden gazýetleriniň birini aldy. Ol gazýeti açan ýerinde, „Ine!“ diýip, tisinip gitdi.

...,Moskwanyň Dünýä edebiýat institutyna girmäge isleg bildirýän abiturentleriň döreden (goşgy,, hekaýa, publisistika, powest)döreden eserleri seçipsaýlap almaga kabul edilýär. Şonda oňat hasap edilen eserleriň awtorlary institutyň özünde, -

- Edebiyatdan düzme (rus dilinde);
- Edebiyatdan dilden(rus dilinde);
- SSSR taryhyndan (rus dilinde);
- Daşary ýurt dilleriniň haýsam bolsa birinden ekzamen tabşyrýar..."

Garyp doňup galdy.

- Ine, ine, ine!Hany saňa eser?Hany hekaýa?Hany – goşgy?!
- Ol bar zady ýagyndan çykyp, diňe bu instituta girmek barada oýlanyp başlady.
- - Eý, Allam, nädip muňa gatnaşmaly?! Ol eserleri Ýazyjylar guramasyna tabşyrmaly wagtyny, synag wagtyny gördi.
- - Bolsa-da, bir aý möhlet bar! Maňa ýene bir on baş gün bar! Onsoň, indi näme etmeli?!
- Ol diwana süýndi.
- - Men girerin! Hökman şol instituta girerin. Özümem, goşgy ýazyp girerin.Ine, il, oba, älem maňa haýran galar!- Ol içini çekdi,- Haçan, nirede?!
- .. Ol ýene-de şo-ol garly, sowuk ýeller, buzly syrgynlarüfläp geçýän läheň-läheň daşly, belent dagyň alnyna geldi.
- -Yok, men bu daga çykyp bilmerin. Ýok, ýok...
- Ol egni ap-ak ýapynjaly, ak çakally, ak telpekli şo-ol gojany gördi.
- - Çykyber, ýň çykdyň-a!
- - Öň meni sen çykarypdyň.Ýadyňadüşenokmy?Elimden çekipdiň?!
- Goja onuň elinden tutdy-da,Oglany bu dagyň çür depesine çykardy.
- Garyp şeýle bir gagşap üşedi welin, tas balagyna siýipdi.
- Ol ýokardan seredende, aşaky kertlezjikde titröp duran ene keýgi gördi.
- -Hany, tüýdük berdim-ä?, tüýdük...Şol keýgiň gözlerine seredip çal!Umydyň hasyl bolsun! Garyp jübüsini sermeledi. Emma üýdük ýokdy.
- - Gaçyrypsyň-a, han-a, al! Indi gaçyrma!
- Garyp tüýdügini dodagyna ýetird-de, onuň deşigine üflä, ene keýigiň buldurap, gaýnap duran çeşme ýaly owadan gözlerine garady. Ol özüniň ak guwa öwrülip, alyslarda uçup ýörenini gördi. Ol has belent, has belent galýardy. Birdenem, zalym ok onuň ganatyna degdi-de, ol aşaklygyna tüwdürilip gaýtdy...
- - Ak guwlary atmaň!- diýip, ol samradý.Ýöne tüýdüginiň janyňa şypa bolup ýaraýan keramatly sesi, şol ene keýigiň görüp-eşidilmedik owadan gözleri, onuň dünýäsini gaplap aldy.nuň ýüregi stola bakan atygsady.
- Ol Atanyň akja kagyz goýýan çekerini açdy-da, ondan birtopbagyny aldy. Ruçkasyny çykardy. Sähel oýlandy-da, ýazyp başlady. Onuňýazanbiriñji sözlewmi:"Mähribanym halyň niçik?" diýen sözler boldy.Onuň gözleri dagyň başynda gözlerini balalarynyň ýoluna dikip,aldajy sowukda titröp , buýup duran keýige düşdi.
- -Mähribanym, ene keýik!..
-

Mähribanym, halyň niçik

Aldajy gyş kükräp gelip,
Gar syraýar, ýollar uçut.
Gaýa galan ene keýik,
Mähribanym, halyň niçik.

Goşa gumry, küýsäp bahar,
Zaryn aglar gonup, uçup,
Erte çynar çykjak nahal,
Mähribanym, halyň niçik.

Berdim köňlümiň sonaryn,
Eziz ejem—Käbäm, hajym,
Derdine derman bolanym,
Mähribanym, halyň niçik.

Öwlüýäň içinde öwlüýäm,
Kakam—gelen „obaň“göçüp,
Soňam iman bersin Möwlam,
Mähribanym, halyň niçik.

Asman-zemin gatyşanda,
Ýollar yrak, ýoda-öçük,
Eý, ugrun ýitiren bende,
Mähribanym,
Halyň niçik.

Men sen bilen, eziz bende,
Umytlaň meýinden içip.

Azaşsam bile azaşyp,
Gel, saňa syrdaş bolaýyn,
Başga çäräm ýok golumda,
Mähribanym, halyň niçik.

Garyp birhili düşnüksiz, ýagty hyjuwa gaplanyp barýardy. Ol ýazan bentlerini okajagam bolmady. Onuň gözleriniň önüne alasmada tüwdürilip barýan guw geldi. Ol şol guwa özi diýip düşündi.-de, häлки samran sözlerini indi, aňy bilen gyzgyn kalbyny ýakyp barýan duýgusy bilen gaýtalady.

- Ak guwlary atmaň. Ol üýtgeşik titredi-de, ýazyp başlady.

-

Ak guwlary atmaň

Ötenleriň ruhuna öwrülip,

Bu diýaryň zaryn çekip gelende.
Ak guwlary atmaň, halys bolmasa,
Atyň meni, atyň şolaň deregne.

Oýlanyň, doganlar, gadym diýardan,
Näçe eziz, näçe eziz ötendir.
Bir ganaty umyt, birisi zardan,
Gitdi olar, ötdi olar göterlip.

Bu gün olar ak guwlara öwrülip,
Biz diýip, biz üçin ýüregin üzüp,
Guwlaryň keşbinde şatlanyp, gülüp,
Guwlaryň dilinde nagmalar düzüp.

Gögüň çuňlugyny, ummanyň gerşin,
Ýelpäp gelýär. Gözel görünýär asman.
Şolara gezelýän ýaragy gördüm,
Duruň siz! Saklanyň, doganlar, atmaň,

Ak guwlary atmaň!
Çekmäň küregi.
Ol kimleň umydy, kimleriň zary.
Soň bir gün ak guwlara öwrülip,
Gelenmizde bizem atmazlar ýaly.
Ak guwlary atmaň!
Ak guwlary atmaň...

Garyp gaty tolgundy. Ol nämedir, bir zatlar diýip samyrsamyr etdi-de, çygly,
hoňkaryp ýatan guýynyň içinde bulduraýan suwa güneş tyglarynyň düşüşi ýaly,
çalaja bulduraýan gözleriniň ýaşyny süpürdi.

- Ah, eje jan! Men näme ýazýan! Näme! Syrkawlykdan pagtasy könelip, lagta-
lagta bolan, yşnyksyz ýassyk ýaly bolup galan göwresini zordanjyk göterýänejesi
onuň göz önüne geldi.

- - Balam eglendiň-le. Halymyň haraplygyndan habarsyzmyň? Wah, balam
üstüme bir ýetişermikäň?!

- Garybyň gözlerinden akýan ýaş burnunyň suwy bilen garyşdy.

- - Eje jan! Sen – mrtsiň. Garaş, eje. Ýöne, ýöne.—Ol horkuldap aglady.-
Ýöne, na-mart edäým-m-m -e-gin eje, garaşgyn.

Ol öz sesini tanaman, ýene-de ýazyp başlady.

- Eje!

Eje

-

Sen keten köýnegi gowy görýärsiň,
Men saňa iň gowsun satyn alaryn.

Ýola gaýtdym, gelmedi diýp, girýansyň,
- Gitsemem ýanyňa hökman gelerin.

-
- Öýlenmegim isleýärsiň, bilýäriň,
- Gelyä gelin görüp, agtyk ysgasyň.
- Iň gowy gyzlarnyň birin dünýäniň,
- Alar-da gelerin, eje jan, garaş.

-
- Hem meniň obadan hiç ýere gitmän,
- Isleýärsiň, ile-güne garylyp.
- Ýaşap ýörmegimi, aslym unutman,
- Öz ilimde, biýaralam ýaýylyp...

-
- „Ölenimde üstümde bol“ diýýäň sen,
- Ölüm nirde, entek ýaşarsyň, eje.
- Sen ölümden özge jebri gördüň sen.
- Indi juda bagtly borus bileje,
- Ýöne sen azajyk, azajyk garaş.

-
- Saňa süýtli sygyr satyn alaryň,
- Toý köýnegi, ýene owadan ýaglyk.
- Basym agranomlyk hatyn alaryň,
- Şonda abraýam bor, hem uly aýlyk.
- Ýöne sen azajyk, azajyk garaş.

- **Nar agajy**

-
- Senem edil, meniň ýaly uýalyp,
- Tikenleriň arasynda gülleýäň.
- Aşyklar arzuwlap, isläp, guwanyp,
- Senden näzik çemen bogup bilmeýär.

-
- Gülleriňden näzik yslar kükänok,
- Şahalarňa ýaş bilbiller barmaýar,
- Seret ahyr, bahar çogan gülälek,
- Saňa owsun ata-ata parlaýar.

-
- Ne agaç sen, ne tiken sen, ne gül sen,
- Menem saňa meňzeş döredim başda.
- Gamlansam-gorkýarlar, uýalýan-gülsem,
- Köňül dünýäm başga, boluşym başga.

- Ile meñzeş däl men şoň üçin her kim,
- Halanok, gezyärler maňa gün bermän.
- Bolmasa-da seniň ysyň, reňkiň,
- Soň bir gün suwuňdan ýasarlar derman.

-

- Har agjy, nar agajy, nar agaç,
- Neçin gülläp bilmedim seň şahaňda.
- Tikenli diýp äsgermedi her agaç,
- Parlap, elwan gül açardym baharda.
- Neçün gülläp galmadym men şahaňda.

-

-

Ak guwlary atmaň

Ötenleriň ruhuna öwrülip,
Bu diýaryň zaryn çekip gelende.
Ak guwlary atmaň, halys bolmasa,
Atyň meni, atyň şolaň deregne.

Oýlanyň, doganlar, gadym diýardan,
Näçe eziz, näçe eziz ötendir.
Bir ganaty umyt, birisi zardan,
Gitdi olar, ötdi olar göterlip.

Bu gün olar ak guwlara öwrülip,
Biz diýip, biz üçin ýüregin üzüp,
Guwlaryň keşbinde şatlanyp, gülüp,
Guwlaryň dilinde nagmalar düzüp.

Gögün çuňlugyny, ummanyň gerşin,
Ýelpäp gelýär. Gözel görünýär asman.
Şolara gezelýän ýaragy gördüm,
Duruň siz! Saklanyň, doganlar, atmaň,

Ak guwlary atmaň!
Çekmãň küregi.
Ol kimleň umydy, kimleriň zary.
Soň bir gün ak guwlara öwrülip,
Gelenmizde bizem atmazlar ýaly.
Ak guwlary atmaň!

Mährbanym, halyň niçik

Aldajy gyş kükräp gelip,
Gar syraýar, ýollar uçut.
Gaýa galan ene keýik,
Mährbanym, halyň niçik.

Goşa gumry, küýsäp bahar,
Zaryn aglar gonup, uçup,
Erte çynar çykjak nahal,
Mährbanym, halyň niçik.

Berdim köňlümiň sonaryn,
Eziz ejem—Käbäm, hajym,
Derdine derman bolanym,
Mähribanym, halyň niçik.

Öwlüýäň içinde öwlüýäm,
Kakam—gelen „obaň“göçüp,
Soňam iman bersin Möwlam,
Mähribanym, halyň niçik.

Asman-zemin gatyşanda,
Ýollar yrak, ýoda-öçük,
Eý, ugrun ýitiren bende,
Mähribanym,
Halyň niçik.

Men sen bilen, eziz bende,
Umytlaň meýinden içip.

Azaşsam bile azaşyp,
Gel, saňa syrdaş bolaýyn,
Başga çäräm ýok golumda,
Mähribanym, halyň niçik.

Eje

Sen keten köýnegi gowy görýärsiň,
Men saňa iň gowsun satyn alaryn.
Ýola gaýtdym, gelmedi diýp, girýansyň,
Gitsemem ýanyňa hökman gelerin.

Öýlenmegim isleýärsiň, bilýärin,
Gelýä gelin görüp, agtyk ysgasyň.
Iň gowy gyzlarnyň birin dünýäniň,
Alar-da gelerin, eje jan, garaş.

Hem meniň obadan hiç ýere gitmän,
Isleýärsiň, ile-güne garylyp.
Ýaşap ýörmegimi, aslym unutman,
Öz ilimde, biýaralam ýaýylyp...

„Ölenimde üstümde bol“ diýýäň sen,
Ölüm nirde, entek ýaşarsyň, eje.
Sen ölümden özge jebri gördüň sen.
Indi juda bagtly borus bileje,

Ýöne sen azajyk, azajyk garaş.

Saňa süýtli sygyr satyn alaryn,
Toý köýnegni, ýene owadan ýaglyk.
Basym agranomlyk hatyn alaryn,
Şonda abraýam bor, hem uly aýlyk.
Ýöne sen azajyk, azajyk garaş.

Nar agajy

Senem edil, meniň ýaly uýalyp,
Tikenleriň arasynda gülleýän.
Aşyklar arzuwlap, isläp, guwanyp,
Senden näzik çemen bogup bilmeýär.

Gülleriňden näzik yslar kükänok,
Şahalarňa ýaş bilbiller barmaýar,
Seret ahyr, bahar çogan gülälek,
Saňa owsun ata-ata parlaýar.

Ne agaç sen, ne tiken sen, ne gül sen,
Menem saňa meňzeş döredim başda.
Gamlansam-gorkýarlar, uýalýan-gülsem,
Köňül dünýäm başga, boluşym başga.

Ile meňzeş däl men şoň üçin her kim,
Halanok, gezyärler maňa gün bermän.
Bolmasa-da seniň ysyň, reňkiň,
Soň bir gün suwuňdan ýasarlar derman.

Har agjy, nar agajy, nar agaç,
Neçin gülläp bilmedim seň şahaňda.
Tikenli diýp äsgermedi her agaç,
Parlap, elwan gül açardym baharda.
Neçün gülläp galmadym men şahaňda.

Men ölsem...

Men ölsem garyplar aglar,
Göwnüm garypdyr, eje jan.
Ýasym tutar garry daglar,
Özgä haýypdyr, eje jan.

Men ölsem aglamaz baýlar,
Baýlyga köňül bermedim.
Meni entetdi ýyl-aýlar,
Men özgä jebir bermedim.

Perişde eýlärdi „Alla,
Galdym, bir zatlam kem bolup.
Men ölsem diňe sen agla,
Käbäm bolup, ejem bolup.

Ýalbararyn kadyr saňa,
Al diýip, ejemden ozal.
Hiç kimim ýok aglamaga,
Duýdansyz öwsende hazan.

Baýlar ölse aglar baýlar,
Dertli ölse- ýanan aglar.
Men ölsem sen agla, käbäm,
Ah, galany ýalan aglar.

...Men ölsem garyplar aglar,
Özgä aýypdyr, eje jan.
Hem ýatan şehitlar aglar,
Öldi diýp aýtgyn, eje jan.

Garyp eliniň aýasy bilen, gözlerini çaldy-da, burnuny çekip, ak kagyz aldy. Onuň gapdalynda ýazylan, ýazylmadyk kagyzlar pytyrap ýatyrdy. Ol şol kagyzlara bir seretdi-de, ýene ýazyp başlady...

Ak kagyz listleri...

Ak kagyz listleri, stolumyň üstüne,
Güýzde ýere pytran ýapraklar ýaly.
Pytrap, paýrap ýatyr, misli eňňere,
Ýetip güýz ruhy, hasraty, zary.

Eý, ak kagyz, sen dostmy, ýa puşmanmy,
Ýa dünýäňe ýazylanmy ajalym.
Gel, derdimi, paýlaşaýyn, hem şanym,
Bu gün saňa ýüregimi açaýyn.

Gözlerimde armanym bar, ahym bar,

Ony saňa ýazyp, kösäp nä derdim.
Ýazsam ap-ak dünýäň lowlar hasratdan,
On ýedide bagty ýatsa adamyň.

Bu dünýä şeýle bir, şeýle bir dünýä,
Öýkeleş, kineleş şatlykdyr, toýy,
Ahli syryň aýdylmanka bilinýä,
Dostdan hem dogandan ak kagyz gowy.

Ak kagyzlar stolumyň üstünde,
Pytrap ýatyr, güýzüň ýapragy ýaly.
Syrym aýtjak boldum, sözleş astynda,
Eýýäm ýatyr başgaň hasraty, zary.

Saňa näme, maňa näme...

Öňe myçyp barýar döwür,
Ejap köne, däpler täze.
Däp –dessurlar döwüm- döwüm,
Saňa näme, maňa näme.

Iýmäge bar, geýmäge bar,
Urup duran ýok depäňe...
Kime gerek utanç, haýaň,
Saňa näme, maňa näme.

Ynsap näme, näme ygrar,
Pudagyndan täne- täne,
Namys dälmi gidip barýan,
Saňa näme, maňa näme.

Şükür öz öýüň abadan,
Özüň gözel, duran läle.
Özüm oklajak gaýadan,
Saňa näme, maňa näme.

Ak düýäni gördüňmi, ýok,
Sen ömür sür aga ýana.
Ah, goý, dünđerilsin dünýä,
Saňa näme, maňa näme.

Garyp, şu şygry ýazdy-da, ony ýene bir sapar okady. Soň „Bibigüle“ diýen ýeri9ni çyzyp, „Özüme“ diýip ýazdy. Soň onam çyzdy-da, başga bir listi eline aldy.

-Jähenneme gitsin!- diýip, „Bibigülüň üstüni ýene bir sapar çyzdy. Soňra tzäe liste“Selbä“ diýip, uly harplar bilen ýazdy.

Söýgi

Saňa söýgim Ýere-Göge sygmaýar,
Zarymdan inlese günlem, gijelem.
Mähribanym, köňül sen diýp ýyglaýar,
Ahym asman bolup, seçýär didelem.

Gujaklasym gelýär ser-u-kamatyň,
Ýyldyryma dönüp, öpeýin diýýän.
Jahana sygmaryn, sensiz halatym.
Söýüp, söýüp ötenim, dünýäm.

Ýazda gül çykaran gury çybyklar,
Asmanda gaýyp ýör okean, deňiz.
On sekiz münň älem gudrat bilen syr,
Diňe meň islegme ýetmeýär emir.

Kerem eýle garyp köňlün dilegin,
Didaryň küýseýip, otlara ýandym.
Kerem doly dideleňde ereýip,
Bolsadym köňlünde bir nurly aýdym.

Neçin beýle derde dözdüň ahyry,
Mežnun kibi hasratyňda talandym.

Asman-Zemin çeke bilmez ahymy,
Eý, yşka, hasrata baglanan aýdym.

Saňa söýgim Ýere-Göge sygmaýar,
Goý, ýanyp, köýeýin, janym.
Seni küýsäp, sorap, sen diýp ýyglaýa,
Başga hasrat-derde ynanmaýaryn.

Heý, beýle-de söýgi bolarmy, dünýäm,
Heý, aşyk magşuga dözermi, dünýäm.

Mähribanlyk

Suwdan surat bolup, soň gelip-gelip,
Dünýäň depesine çykan eý adam.
Başyňy Hudaýyň mülküne berip,
Dursuň, seniň habaryň ýok dünýäden.

Indi seniň habaryň ýok özüňden,
Sen Zemin syryny eliňe alyp,
Tapyp, atom diýen beläň körügnem,
Uçarlaň hyryny eliňe alyp,

Derýany bentlediň, deňiz, ummanda,
Äpet-äpet gämileriň ýüzüp ýör.
Baýlaryň jenneti-şöhratda, şanda,
Garybyň dünýäden umyt üzüp ýör.

Aýa, Zöhrä barýar otly pirimleň,
Syrly penjireler älemi açýar.
Örňeýär emelläp ömür berlenleň,
Saňa nesip etdi şeýle bir ykbal.

Sen älemiň syryn, Zeminiň syryn
Ele alyp, barha atomlaşýarsyň.
Köňle eziz tutup baryn bularyň,
Atoma dönmegiň özem daş dälidir.

Dünýäni erkine alan eý, adam,
Zeminde döredip jennet- ýazy sen.
Demirleşen, atomlaşan dünýäde,
Bir agyz mähriban sözüň zary sen.

Russiýanyň mawy gözli asmany

Rusiýanyň mawy gözli asmany,
Meni göresiň gelýändir seniň.
Meňem seni juda göresim gelýär.
Rusiýaň al ýaňakly lälesi,
Meni göresiň gelýändir seniň.
Meňem saňa atygsaýar ýüregim.

Rusyň jennet deý ýaşyl didary,
Tokaýlaň içinden akýan derýalar.
Meniň didelermiň hasraty-zary,

Ýüregimi üzüp-üzüp barýalar.

Ýaşyla boýalan käller, öleňler.
Seni gorap, atam ýatyr goýnuňda.
Barsam, tirsegine galar ölenlem.
Menden özge barjak ýokdur kowmunda.

Ruhuňda bardyr olaň ruhy,
Olar rus ýeri bolup ýatandyr,
Ýöne ýere söýmeýän men Rusy,
Atam ýatan ýerler, maňa Watandyr.

Şonuň üçin mawy gözli asmanyň,
Al ýañak lälede bulduran ruh.
Seni söýüp, küýsöp, owsun atýaryn,
Hem seni bagryma basaýyn, Rus.

Russiýanyň mawy gözli asmany,
Russiýanyň mawy gözli gözeli,
Ezizim, garşyla, men saňa barýan..

Ol „Bir agyz mähriban sözüň zary sen!“ diýip, samrady. Gaýanyň depesinde balkyldap duran dideleriň ummanyna gark bolup gitdi. Bir salym oýanyp, ýene iki goşgy ýazdy.

Garagum

Gyrmyz donly, ak telpekli, gyr atly,
Yigit çapyp bapýar damar-ganymda,
Eger ol saklansa, ýüregim togtar,
Saklaň ony, Garagum.

Keten köýnek, altyn gupba, syratly,
Gözel läle kakýar şirin janymda,
Bu niçiksi gudrat,neneňsi ahwal.
Niräň bilbili ol, Garagum.

Ak alada dikilen öýüň töründe,
Hem namazyň hem dutaryň nagmasy.
Ony diňleý,gözleý-gözleý ýörün men,
Ol kimleň umydu, kimleň nalasy.

Göbegim gömülen ojaklar hany,
Hany dogan, hany kábäň ýañagy.
Derli maňlaýyňdan öpmek isleýän,
Getir derdiň, hasratyňa ýanaýyn.

Uly dünýälere, imperiýalara,
Işigim sensiň, Garagum.
Men uçup gideýin alys ýerlere,
Ýöne sensiz karar tapmaz ýüregim.
Saňa dolanaryn, soňam aýaňda,

Bakylyga dönüp, uka bataryn.
Men şeýle oýlanýan owalda-başda,
Öz Garagumyny söýmedik ogul,
Söýüp bilmez watany.

Meniň halkym

Gorly Garagumy ýassanyp ýatan,
Bir gözəl il bardyr, şol meniň halkym.
Daglary-ülkedir, topragy-watan,
Bir gözəl il bardyr, şol meniň halkym.

Aýagnyň ujunda bir däli deňiz,
Aýalaryndadyr çyrypnyň derýa,
Pelegiň ýyllarna ýetirip emir,
Ynsabyn Hak eýläp umyda barýar.

Oňa başda jebri- jepa ýetse-de,
Diýdigi permandyr, demi dermandyr.
Pelekoňa näçe zulüm etse-de,
Ýüregine ýaman niýet bermändir.

Daşy ýanar, Garagum deý heseri,
Içi näzikligiň, duýgyň köşgüdir.
Ol ýaşap ýör, namysynyň ýesiri,
Bar aýdymy mykam içre goşgudyr.

Älemden bir owaz geler her çende,
Ol oňa assaja başyny yrar.
Geçip giden müňýyllyklaň içinde,
Haram müň dinardan-halal bir dinar.

Diýip, Garagumy ýassanyp ýatan,

Bir gözəl il bardyr, şol meniň halkym.
Röwşen geljeginde parlak daň atar,
Bir gözəl il bardyr, şol meniň halkym.

Ol soň ýazyp bilmedi.

Kimdir biri onuň adyny tutup, çagyrdy. Ýöne hiç kim ýokdy.

Garaňkylyk!

-Garyp! Garyp, tur, tursana!..

Ol gözüni açdy.

Gün al asmana galyp gidipdir. Başujynda duran Ata ony çalaja yralady. Onuň elinde bir petde kagyz bardy.

-Bu näme?- diýip, Ata kagyzlary onuň ýüzüne golaý tutup sorady.

-Garyp ýerinden turdy-da, diwana geçdi. Onuň kellesine gelen zat „Ata kagyzlary näme üçin ellediň?“ diýýändir diýen pikir boldy.

-Bagyşla, Ata, soraman alandyryn.

Ata ak tam bolan ýüzüni kagyz dikdi.

Bu goşgulary kim ýazdy? Kimiňki? Sen, sen...

- Bilemok!

- Sen ýazdyňmy?

- Şeýledir.

Ata oturgyçlaryň birini alyp, onuň garşysyna geçip oturdy.

- Garyp, bulary sen ýazdyňmy? Haçan, haçan ýazyp ýörsüň?

- Şu gije!

Ata ellerini serdi.

- Это чудо! Это, bilýäňmi, чудо! On ýedi ýaşynda, men, men beýle gudraty hiç haçan göremok. Görerinem öýdemok.

Garyp Atanyň käýýemeýändigine düşündi-de, özüni ýagşy ele aldy.

-Sag-amah geldiňizmi? Haçan geldiňiz?

- Ýaňy otludan düşüp durşum.- Ol ýerinden turdy.- Gelip, işigi açsam, sen stoluň başynda uklap ýatyrşyň. Öňünde kagyz bary üýşyp dur. Ýüregim ýaryldy. Ýerde gazýet- bildiriş. aşagy çyzym- çyzym. Soň bir zatlar aňjak boldum.- Ol gazýetiň bildirişli yerini açdy.- Näme, synanyşsam - diýýäňmi?

Garyp başyny atdy.

- Näme, institut bolmadymy?

Garyp gvmvrtigrxk, sakyna- sakyna gvrledi.- Bolmasyn-a, boldy-la. | Ýöne...

- Bahalň näçelik boldy?- diýip, öz çakynyň dogrulygyny barlaýan ýaly, hetjkläp sorady.- Ýa-da?..

- Bahalaryň bary baş! Institutyň rektory-da: “Gündizki okuwa geç, okuwyň daşyndan iş bereýin, özüňe, ejeňe ýaşar ýaly jaý bereýin”-diýdi.

- He может быть- diýdi.- Ol ak esgä dönen goturaky, süýnmek, gelşiksiz ýüzüni бүрүşdirip, ýadaw, ýumjyk gözlerini бүрүşdirdi.- Gaýybanada hemmesi baş!, näbileýin-dä...-Ol bir salym böwrüni diňledi.- Ýönesi näme, onda?

- Garyp Atanyň elinde tutup duran kagyzyna başyny atdy.

- - Synanyşaysam diýýän!..

- Ata kagyz listlerini kart garan ýaly, garyşdyryp durşuna- Öňem goşgy ýazansyň-la- diýdi.
- Garyp başyny ýaýkady.
- - Birinji sapar.
- Ata çyny bilen haýran galdyda.- Не может быть-diýip goýberdi. Soň sesini çykarman, penjireden gary kiparlaşan açyk meýdana tarap seretdi. Soňam:- Haýran galaýmaly?!- diýdi.- Ebet säl, munyňda iki-üç sany gaty gowy goşg-a bar!Ýöne, bagt işidir, hödürläp gör...
- Garyp öz pikirini aýtdy.
- - BU gün dynç günü, ertir irden Ýazyjylar guramasyna eltip, soň institutyna baryp, ekzamende bolandygym baradaky hatymy alyp, soň gaýdaryn.Eger mümkin bolsa, gipsi açdyrmaly.
- - Obamy?
- Oba!
- Ata pikirlilik bilen baş atdy.
- - Özüm ugradaryn.Ýa-da, ýa-da, özüm eltip gaýdaryn.
- Ata Garyby ir bilen oýardy.
- - Gel, çay içeli. Ýagşy tanşaly. Meniň senden bir uly haýyşym bar!
- Garyp ýuwunyp, saçak başyna geçdi. Ata onuň kasesine çay guýup berdi-de, öz çayly kasesiniň öňräk süýşürdi.
- - Garyp!- Ol Garybyň hor, jebirli ýüzüne dykgatly seretdi.- Men saňa özümiň kimligimi aýdaýyn....
- Garyp gulak asdy.
- Ata özüniň Gökdepäniň Kelejar diýen ýerindendigini, orta mekdebi gowy tamamlandygyny, aýtdy.
- - Yaşlykdan ýazyjy bolmagy höwes etdim.Oňa bu ýerden synandym.Moskwa gidip, Edebiyat institutynyň umumu ýaşayyş jaýynda üç ýyl ýaşap, okuwa synanyşdym. Emma bolmady.Goşun gullygyna gitdim.Gullukdan soň, geologiýa ekspedisiýasyna işe girdim. Ondanam, Owganystanda, üç ýyl ekspedisiýada boldum. Gelip şu jaýy, şu maşyny aldy. Çärjewiň pedinstitutyny geografiýa fakultetine okuwa girdim. Okuwy tamamlap Köýtendag geologiýa- gözleg ekspedisiýasynda işläp başlagym.
- Bir gün şenbe günü, Çärjewe , öz maşynymda barýardym. Ýolda bir är-aýal, ellerinde çaga, ellerini galdyrdy.
- Menem olara nebsim agyrdy-da, olary aldym.Olar Farabyň çatrygynda düşüp galdylar.
- Görsem, üç-dört ýüz metllikde, awtoinspektorlar, milisionerler reýr-barlagynda duran ekenler. Ýanlarynda kijijik güjüjik, Men bolsa gaty arkaýyn.Güjük meşyna giren badyna jöw-jöwläberdi.. Nilisenerler ýerli-ýerden ylgaşyp, habar aldylar-da,, şol ýerden ep-esli düwünçeği çykardylar.
- Görüp otursam, halki ýolagçylar düzüg däl ekenler.
- Meni türmä basdylar, sud etdiler, üç ýyl iş kesdiler.
- Ýaňy poseleniýä çykdim. Onda-da, poseleniýä çykmaga bir aý bolmanka, saňa wokzalda duçar boldum.Aşgabada-da iki günlük diýip, ölümiň öýünde rusgat

alyp, gizlin gaýdypdym. Öňki günäm, gizlin gaýdanym, senli waka, bular uly jenaýat bolup, meni gaty aljyratdy. Sebäbi, baş-alty ýyl bar-a bular, azyndan baş ýyl...

- Ol dymdy.

- - Sen synanyş! Synanyşma diýjek däl.Ýöne bir zady haýyş etjek.- Ol dymdy-da, elindäki çayly käsesini titretди. Okuwa girseň, şu goşgularyňy maňa sat!Düşündiňmi?!Men saňa, ene süýdünden halal, öz münüp ýören maşynymy bereýin.

- - Nädip?- diýip, Garyp, geňgalmasyňy gizlemän sorady.- Munam bir satyp bormy, Ata?!

- -Bolar.

- - Nädip?

- - Sen goşgularyňy soýuza tabşyranyňda, oňa diňe“Garyp“ diýip gol goý. Girseň, „Garyp-Men- lakamym“ diýerin. Soň bu ýerden eseriň saýlanyp alynsa, aňyrdaky kömek berýärler.Şeýle girmek kyn.

- Garyp geň galdy.

- - Bu goşgular geçermikä?

- - Geçer, men bilýän. Olar, olar...- Ol hälki beren bahasyny unudan ýaly,- Bular, gaty gowy goşgular. Bular geçer!-Çoň has dabaraly ýagdaýda:- Olar чуда ,чуда!-diýdi.

- Garyp ýylgyrdy. Ol şu wagty hiç bir gypynç etmän, bu goşgulary Ata bermäge taýyndy.

- Bilýäňmi, näme- Ol elindäki topbak kagyzy stoluň üstünde emaly bilen goýdy.- Mende zehin ýogam däl, ýöne, tohumyzy bir gargyşa galypdyr. Edenim, hiç , ugruna däl. Birine ýagşylyk etjek bolýan, ýamanlyk bolýar. Ol hem gelip-gelip, özüme düşýär.rdim, şu ýurtdan, dört-baş ýylMoskwada okasam ähli çiläm açylaýjak ýaly.

- Ol gap-gaçlary ýygnamaga durdy.

- - Sen, heniz on ýedem ýaşamadyk oglan.Oba hojalyk institutyna diňe başlyk bilen giren bolsaň, bir gijede munça goşgyny ýazyp bilýän bolsaň, rektor seni çagyryp, juda gowy teklipe edýän bolsa,ýene bir ýyldan , has beýige göterilersiň. Men welin...

- Telefon jyňňyrdady. Ata baryp telefonyň trubkasyny göterdi.

- - Salam!Hawa, bar.Hawa, kim?Hawa, bolar, häzir.

- Ol Garybyň ýanyna gelip, Garybyň gulagyny görkezdi.

- - Kimkä?

- -Gyzjagaz.

- Garyp öň telefonda gürleşip gören adam daldi.Şonda-da, ol illeň edişi ýaly, telefonyň trubkasyny gulagyna tutdy.

- - Al-ýo!, - Ol ýylgyrdy.- Gulýa? Bu senmi? -Salam!- Hawa. Hawa,- Ol dymdy.hawa... Näme? „Seniň bilen maslahatlaşmaly zadym bar- diýdiňmi?Meniň bilenmi? Bolar, gel, geläý...- Ol ýylgyrdy. Ertir, nesip bosa, oba gaýtjak.

- Garyp trubkany ýerine goýdy.

- -Kim-ol!

- _Gulýa. Şu kurtkanyň eýeleri.Häzir geljek- diýdi.

- Ata tisginip gitdi.
- - Öýi görkezdiňmi?
- - Özi geldi.
- Ata klýonkany taşlady.
- -Men gitdim.Men şu goşgulary maşinkadan geçirdip geleýin, bormy?!
- Gulýa bir sagatlardan gara der bolup geldi.
- -Awtobusa kân garaşdym.
- - Hany, gel, geç, otur. Men saňa çay bereýin.- Gyz sesini çykarmady.
- -Okuw nätdi?- diýip, Gulýa birhili ysgynsyzja, soramaga çekinýän ýalybolup sorady.Sebäbi, ol Garybyň ýüzünde, biçärelilikden başga, begenç, üstünlik alamatlaryny görmedi. Ol Garypdan“Okuw-a bu ýyl bolmady“ diýen ýaly bir ýakymysyz söz eşitse, özi-de agyr gussa batjakdy.
- Garyp, göwnübir ýaly gürlledi.
- - Okuwdan- a geçdim-le.Hemmesi baş. Ýöne...
- Gulýa Garybyň ýanyna ylgap bardy.Ol duýdansyz begenipdi.
- -Men aýtdym-a, sen geçersiň-diýip.Gutlaýan!- Ol Garybyň hor, süňklek, agyr elini gysdy.
- - Ýöne, ýönesi näme?
- Garyp Gulýa rektoryň çagyranyny, onuň tekliplerini gürrüň berdi.
- -Näme edeýin?
- Gulýa owadanja boýnuny burdy.
- -Bilmedim.
- Garyp, ýene-de ýüzüni sallaýan ýaly bolup, agras dillendi.
- -Moskwanyň Edebiýat institutyna-da bagtymy synap göräýsem diýýän. Sen nähili görýäň?
- Gulýa makullady.
- - Şeýtsen-e, Garyp. Moskwany gündiz okap, isleseň, bu instituty gaýybana okabam bilýäň-ä. Ol gaýnan kitariden çäýnege suw guýup durşuna,
- - Meniňem, senden haýyşym bar..- diýdi.
- - Näme haýyş-diýip, Garyp gyzyklanma bilen sorady.
- -Aý, bolýa-da.
- Gulýa aýtmady.Ol çaly çäýnegi, saçagyň üstünde goýdy-da diwanyň üstünde geçip oturdy.
- Garyp ynjalmary.
- -Näme haýyşyň bolsa, aýt. Men saňa bergidar, Gulýa!
- Gulýa gussa bilen penjirä garady.
- - Barybir, sen etmersiň. Onuň üçin aýtjak däl.
- - Ederin,Sen şu wagt aýtdyň-a, aýtjak zadym bar- diýip.
- Gulýa güldi.
- Ony , ejem seniň ýanyňa ibersin.- diýip aýtdym. –Ol ýerinden turdy.- Men hoşlaşmaga geldim.-
- Ol gussa bilen Garybyň elini gysdy.

- - Hoş, Aşgabada geldiň, instituta okuwa girdiň. Şol institutdan söýgüli bolduň. Indem, Moskwa okuwa git!- Gyz birden gözlerine yaş aýlady-da, gapyny özi açyp, tersine öwrülip, çykyp gitdi.

- -Gulýa, dur!

- Garyp, ol gyz gidenden soň, ol gyzyň näme diýjek bolany barada oýlandy. Emma nämüçindigini aňyna getirip bilmedi. Ýöne ol: “Selbä beýle etmezdi!” diýeninem duýman galdy.

13.

Ata maşynyny saklady.

- Şu jaý bolmaly, Ýazyjylar soýuzy.

- Garypmaşyndan düşdi.

- - Seresap bol, maşyn.

- Düýn Ata Garybyň goşgularyny birnäçe nusgada maşynkadan geçirdipdi. Ol goşgulary soňam birnäçe sapar okany üçinmi, ol indi olara başgaça seredýärdi. Garyp goşgularyň käbir harp-jagazlaryny düzedende-de, onuň aşagyna goluny çekende-de, Ata eddil, wawwasy bar ýaly, onuň ruçkaly eline ýapyşybeýärdi.

- - Indi el ndegirmäli. Indi el degirmäli!..

- Ata begenýärdi, göterilýärdi. Eline bir üýtgeşik hazyna düşen ýaly, essinden çykyp, badyhowa gürläberýärdi.

- - Hersinde bir gowy pikir bar., pikir! Hersinde bir näzik filosofik öwüşgün Ylaýta-da türkmen poýeziýasy bilen deňeşdireniňde, hyjuw, pikir, täzeçilligi bar, düşüňäňmi? Men beýletäzeçilligi öz poýeziýamyzda göremok. Ine, şonuň üçinem gowy görerler. Bu goşgulary ýat tutmaly., ýat...

- Garyp öz goşgularyna sowuklaç garaýardy. Sebäbi, ol sarç mal ýaly, goşgulary ýazsa-da, olary mähir bilen apalamady. Onuň goşgularyna bolan pynhan mähri, gursagynda uýap galypdy....

- Olar Ýazyjylar soýuzynyň Azady köçesiniň ugrunda ýerleşýän jaýyna, tirkeşip girdiler.-de ilkinji işiginiň eltutawajyny çekdiler. Işik gulplydy. Soň ikinji işigi çekdiler, gapy açyldy.

- Kellesiniň gytykrak saçy ýokarrak galdyrylyp bejerilen, ýüzi ullakan ilik ýaly, gulaklary hekgerip duran ýaşuly adam stoluň aňyrsyndaky kreslo çümüp oturyşyna, bir zatlar ýazýardy.

- - Salam!- diýip, Ata içeri ätledi.

- - Salam! Geliň, geçiň.- Ol adam Atany tanady, şonuň üçin bolsa gerek, ýerinden söm-aýak turup, Ata bilen hal-ahwal soraşdy. Garyp töwereginini synlady. Ýaşulynyň töwereginde kitap görünmeýärdi. Garyp geň galdy.

- Ýaşuly ýazuw işini goýdy-da, gelenler bilen elleşip görüşdi.

- Oturyň! Näme ýumuş bilen geldiňiz?

Ata näme üçin gelendigini aýtdy.

- Ha-wwaa-ýt!- diýip ýazyjy stoluň bir çetinde „Kazbek“ çilim gabyndan bir çilimi aldy-da, ony eliniň aýasyna alyp ençe wagt, zýygyderli, hut, iş edinip, käte-de

aýasyny dilini degirip, ölläp,owkalady, soň müşdügini telim sapar üfläp, onuň howa geçirýänine ýagşy göz ýetirensoň,müşdüginiň deşigine çiliminiň yz tarapyny dykdy.- Dogry, şeýle bildiriş-de berildi, dogry.

- Ýaşuly müşdügini agzyna saldy-da, çilimini otlaman,ýene çilimini aýsyna alyp, ony sypalap başlady.

- Bizem, şoňa gatnaşsaksak diýip geldik.Aý“Ýatyp galandan, atyp gal!“

- diýipdirler.

- Dogry.Ýöne gatnaşýan kân.Bir hat gelýär, bir hat gelýär, ýöne çeniň, çakyň däl. Eddil, öňünde durar ýaly däl. Ýöne ýörite bir komissiýa, saýlap-seçme işini alyp barýar.Oňa Moskwadan gelenler, Kerbabaýew dagy gatnaşýar.Ýamman düýpli, berk!Ýöne, näme, sizem goýsaňyz goýaýyň, bagtyňyzdakyny görersiňiz-dä. Ol bir bagt işi-dä. Meniňkä, bir hälki duýdurmak...

- Ol çekerinden ullakan bir depder çykardy-da, müşdügini töwekgellik bilen dodagyna gysdyrды. Soň iki eliniň aýasyny, kotýumynyň ýakalaryny emay bilen kakyşdyrды. Soň jübüsinden otluçöp çykaryp, ony gulagyna tutup, şykyrdadyp,çilimini juda seresaplylyk bilen otlady.

- Özüňmi?- diýip, ol Atanyň ýüzüne köpmanyly garady.

Garyp az-kem öňe süýşdi.

-Ýok, men.

Ýaşuly Garyba geň galyp, seretdi-de, mäşdügini eline aldy.

- Ana, gördüňmi?- diýdi- Adyň, familiýaň, adresiň?

- Garyp baryny düşnükli edip aýtdy.

- Ýaşuly bulary ýazdy-da, başyny galdyrdy.

- -Sen, oglanjyk, näçe ýaşıňda?!

- Ata Garyba seretdi.

- - On ýedi.

- Ýaşuly birhilije seretdi-de „hih-hih“ edeip güldi-de- Men-ä on ýedem ýokmuka diýýän- diýdi. Soňam:-Moskwa gitjekleriň diňe eserine däl, ýüz-gözüne, boýuna syratyna-da serediljekdir- diýdi.- Olar orta mekdebi gowy gutaranam bolmaly.

- Ata-da ara goşuldy.

- - Bul oglan Oba hojalyk institutyna diňe başlik bilen girdi. Ýöne gaýybana!

- -Ýaşuly kükäp duran „kazbegini“ aldy-da, demine dartdy.

- -Gül ýaly okuw-a. Okabermel-ä şony...

- Sen ýaş, ejeňe, kakaňa ýakyn ýerde, Moskwa kyndyr.ýam-man kyndyr.

Üstesine, sogam bir gazab-a. Ýöne, meniňki, konkursdan geçmän gürrüňi.Soň, Moskwada agyr ekzamenem bar.Olam rus dilinde. Gidenler, sapsim, yzyna dolanyp gelýär.Bir topar horluk, bir topar biderek çykdyjy.

- Garyp sesini çykarmady.

- - Bolýar, sag boluň, netijesini şu ýere gelip bilmelimi?

- Ata yerinden turdy.

- - Aý, dogry, ýaşuly ýene güldi.- Netijesi bolup, oňa goşgy boýunça, ýekeje

- adam alynýar. Olam belli däl ýaly.Gazýetde,žurnalda, radioda, telewideniýede yzygiderli çykyş edýän, kitaby çykjak bolup duran Köşekguly

Kössekoň diýen ýigit bar. Owadan, görmegeý,özler-ä şony diýýärler. Ol bolmaýanda-da, ýene on-on baş dagysy bar.

- Ol adam kazbegibi lezzet bilen sordy-da, tüssesini gpdala tütedip goýberdi.- Hawa-la, getirisiňiz, indi durubersin. Konkursdan soň gelip alaýarsyňyz.

- Atanyň bar keýpi gaçdy. Garyp welin ýaşulynyň bu sözlerine ünsem bernedi.

- Aý, biziňki bir synanmak! Olaryňky saýlap-seçip almak. Galany, esasy zat dälle.

- Garyby maşynda oturtdy-da, Ata ýene, Ýazyjylar guramasynyň jaýyna girip gitdi. Bir salym eglenip, ýene çykdy.

- Kerbabaýewi soradym. Çalarak tanaýan. Onsoň öz adresimem familiýamam ýazdyrdym. Sen, sen birden göwnemesen,, men gidiberer ýaly. He может быть-laý,Şu goşgularymyz, ine, görersiň, bir ýerden, urup çykar.

- Ol maşynyny otlady-da, Oba hojalyk institutyny nazarlap, sürüp başlady.

14.

Garybyň okuwa girendigi baradaky habar edil bir, ýyldyrym ýaly bolup, oba ýaýrady. Oňa kim begendi, kim gynandy. Oba bu gürrüňi ede –ede, köşeşdi.

Garyp oba eli gipssiz bardy.Ol indi aý ýarym bäri bagda işläp ýördi.

Institutyň rektorynyň teklibi geçmedi.Ogulsona daýza oňa kes kellämi razy bolmady.Oňa sebäp bolanam, Myrry boldy.

Myrry Garyp okuwda wagty onuň ejesini Gyzylyrbat şäherini doktora görkezmäge alyp gideneken. Bu şäherde onuň aýal dogany Jeren ýaşaýardy.Jeren şäheriň demir ýol keselhanasynda tam süpüriji bolup işleýän eken.

...Jeren indi on-on baş ýyl bäri girip –çykyp ýörensoň, keselhananyň wraçlaryny, bölümlerini, baş wraçyny tanaýan eken.

Jeren Myrrynyň önüne düşüp, Ogulsona daýzany baş wraçyň ýanyna eltipdir. Ol hem iç keselleri ugrundan Gulpak diýen wraça tabşyrypdyr.

Gulpagam ol keselhanada belli doktor eken.Ol:“ Wah, şu gün elime bir gowja keselli düşäýsedi!“ –diýip ellerini owkalap oturan eken.

Ogulsona daýzanyň gelenine , ol şeýle bir begenipdir, şeýle bir begenipdir, asyl, ol begenjinden , tas aglan eken. Gözlerine şaş aýlanyp gidipdir.

Onsoň ol gollaryny çermäkgetdin, şeýle bir barlag geçiripdir, gan basyşmy, gan, peşew, ýürek, bagyr, böwrek, nerwi, aý, garaz barlamadyk keseli galmandyr. Ahyram, netije,-,,birsulýoz!“ Olam maldan geçipdir..

Onsoň , hälki Gulpak doktor şeýle bir bejeripdir. Ogulsona daýza, edil, tut ýaly bolaýypdyr...

Bular Myrrynyň gepi.

- Myrry janyňam, Jeren janyňam, dohtor Gulpak janyňam, ylahym,ömürjikleri uzak bolsun. Ozal-a Alla, galyberse-de, şol meni aýak üstüne galdyrdylar.

- Ejesiniň ertir-agşam aýdýan sözleri, Garybyň hem gulagynda galdy.

- Eje jan, saňa ýagşylyk edene Hudaý ýagşylyk eder.

- - Hawa, balam, şeý diý, ýagşylyk edewersin., Allam! Men indi kän gow-a...
- Bahar bu ýyl gowy gelipdi. Älem-jahan gül-gülälek bolup ýatyrdy. Baglar paşyrdap, şeýle bir gülläpdi. Guşlar ýazyň demine, gülleriň ysyna guduraşyp, dünýäni hoşboý owazdan dolduraýjak bolýardy.
- Ýazyň demi Garyba-da täsir edip başlady. Ol ejesine duýdurman, Selbi Ataýewa iki sany hat ýazyp iberdi. Ýöne jogap ýokdy.
- Ol Myrrydan özüne Aşgabatdan hatyň baryny, ýoguny soramaga-da çekinýärdi. Sebäbi, Myrry nämüçindir, ondan birhilije sowaşýan ýalydy. Onuň sebäbi, Bibigüldi.
- - Häk, ditjan, oňarmansyň, men bolan bolsam hökman, hökman hatam, sowgadam bererdim.- diýip Myrry öýkeledi.- Men eçjanyňy Gyzylarbada alyp gitdim-ä. Şoňa näçe günüm, näçe pulum, näçe azabym gitd-ä... Men etdim-ä, a sen etmediň...
- - Myrry, agam, senmmeniň ýanymd-a däl. Öz ýanyňda-da şonuň adyny tutma. Onuň göwni ýokary, gat-y ýokar-a, gaty, düşüňäňmi? Sen, Men, Garaböwür onuň topugyna-da çykanok. Onuň göwni Moskwada. Ol meniň salamymam almady. Meni görse, maňa görkezip, agzyny, burnuny towlaýar.

Myrry şol bir depen ýerini depdi durdy.

- Men almasam, sen almasaň, ol dagy nätsin? Gider>Ýöne süýtli sygyry öz obaňdan çykarmaly däl. Şonuň ýaly owadan gyzy Moskwa ibermeli däl.
- Garyp boýun aldy.
- - Ol owadan, gaty owadan.- Ol janyny ýakyp gürladi.-Ýüzi owadan bolandan, häsiýeti owadan bolsun. Ol häsiýetsiz. Men onuň boluşlaryny saňa aýdyp bilemok. Aýtsam, ol gelşiksiz bolar. Sen perişde ýaly oglan, ol gyz saňa mynasyp däl, agam.
- Myrry yzyny diňlemän,;“ A-aý!- diýip elini silkdi-de, yzyna garaman gitdi.
- Sen, sen, onda, bende gidersiň Galanlaryňyz ýap arçamaga.
- Bu hojalygyň adamlary şeýledir. Her hün ertir ir bilen adamlar hojalygyň kontorynyň işigine ýygnaýar. Obada, her öýde , maşgalada näme hekaýat bolsa, eşiderler. Oňa çenli brigadir gelip, her kime , şu günüň dowamynda etmeli işini tabşyrar. Oňa-da bu obada „narýad“ diýýärdiler. „Nirä barýaň?“, „Narýada.“ „Nareden gelýäň?“ „Narýaddan!“
- Bu düzgün, baryp,-ha, otuzynjy ýyllarda, bu hojalyk açylaly bäri bardy.
- Brigadir Nyýazgeldi aga it ýylgyryşyny edip gülýän, gözleri nar ýaly gyzyl adam bolansoň, onuň çyny näme, ýalany näme, düşüner ýaly däl.
- Garyp pilini alyp, adamlar bilen maşynyň kuzowasyna mündi. Onuň ýüzi, gözleriniň aşaga göm gök, gan- gabaçakdy. Aýagynda bolsa, Bir tarapy sürüle-sürüle, ýere ýetip, garylyp duran şo-ol köne ädigidi. Adamlaryň onuň bilen gepleşesi gelenokdy. Bar, onuň düýnki uruşy üçindi...
- Garyp özüni günäli saýýardy. Ýöne ol bir kän, günäkärem däl. Üstüne gelseler, nätek?
- ... Olar oba gaýdýan ene ýabyň bendinde düşdüler.
- Brigadir Garyba barmagyny çommaltdy-da

- -Sen,- diýdi.- Şu gün şu ýerini bol.- Ol bentden günbatarlygyna, on baş ädimädimledi.- Belle, şu ýere çenli...
- Garyp sesini çykarman, ýöne başyny atdy-da, brigadiriň yzyna düşdi, sürrenikleşip baryan adamlara garap, bir salym durdy.
- Bendiň üstüne jaryň üsti bilen däl-de,ilerden sil gelip urupdyr.Sil äpet-äpet daşlary ene ýabyň akabasyna gapgarypdyr.Ene ýap, gözbaş bolansoň, çuň däldi. Daşlar bolsa ol diýen, az hem däldi.Şonuň üçin bu iş azaby, onda-da jebirlije azaby talap edýärdi. Bu işden başy çykýanyň ony boýun aljak gümany ýokdy. Garyp entek sadaja çagady.
- - Jemi kyrk bir sany uly daş bar. Şolary aýyrsaň, iş kyn däl.
- Garyp agyrdan-agyr daşlary azap-jepa bilen aýryp başlady.Gün guşluga çykýança, ähli daşy aýyrды. Soň sil, läbik, çagyl basan silewelije akabany arassalamaga başlady.
- Agyr, uly-uly daşla onuň halys ysgynyny alypdy.Oňa işlemek juda agye düşýärdi. Garyp, bendiň üstüni basan gara daşyň biriniň üstünde jaýlaşykly oturды.
- Aýallar taňkalaryny göterişip, bentden suw almaga gelýärdiler. Olar gumak ýol bilen agyr tozan turzup gelýän ýük maşynyna seredişdiler.
- Sapynyň maşyny-la.-diýip aýallaryň biri aýtdy.- Bu wagt nirä barýarka?
- - Eýgilik bolawersin-dä, hernä.
- - Hawa-la, gyz.
- Olar maşyn deňlerine ýetýänçä gymyldama durdular.
- Maşyn bendiň gapdalyna gelip saklandy. Ondan kiçi agronom bolup işläp ýören Baýramdurdy hasanaklap çykdy.
- Ol tutuş töweregine bir garady-da, Ýüzüni Garyba tarap öwürdi.
- Eý, sen, seni başlyk sročno, çagyryýar.Bil, mün maşyna, çaltyrak bol.
- Aýallar aňk bolup galdylar.
- -Han-a, öz garyp gününe gezmesen, boljagyňdyr!
- - Indi başlyk ony obada goýmaz.
- Düýn, masgara bolanmyş-a. Indi, ili ýygnap, ýygnaga salyp, masgarasyny çykarmasalar biridir!
- Maşyn Garyby alyp ugrady.
- Garybyň ýüreginiň pynhan çuňlugyndan bir gorky bulutjygy ördi.
- - Ýamanyň zelesi ýedi ýere ýeter diýmänmidirler. Öz gününe gezip ýörseňem, boljaga çäre yok öýdýän.Baryna Hutdy günäkär ahyry. Gelip, urup dursa, men ne alaç edeýin.
- Hutdy ýiýenleri, şu töweregiň oganlarynyň ýowuz ýagysydy. Onuň ýalňyz dosty – Garypdy. Onuň Garyp bilen dost boluşam bir geňsidi.
- ... Garyp mekdepde okaýarka, juda ejiz hem ýuwaşja çagady. Mekdepde çagalar ejizi, ýuwaşy gorkak hasap edýärler.
- Bir sapar Garyby ýedinji klasdan Anna diýen ekabrja ogan hiç zat yok ýerden, yrs arap, erbet ýençdi.Garyp oňa gahar bilen topuldy. Şol wagt, niredendir, ýetip gelen Hutdy ara düşdi-de, Annanyň ýüzüne urup, onuň burnuny gara gan etdi.
- Hutdy muny Garyba rehmi inip edenokdy. Onuň Garyby özüne bagly edesigelyärdi. Sebäbi Hutdi ýedinji synpda indi iki ýyl galýardy. Bu ýyl onuň

sekizinjä, çyny bilen geçesi gelyärdi. Indi Garyp bu meselede oňa kömek berip biljekdi. Sebäbi Garyp mekdepde, diňe başlige okaýardy. Garyp ýaly zehinli okuwçy bu mekdepde başga ýokdy.

- Hutdy şol gün mekdepden Garyp bilen bile gaýtdy.
- - Gyz ýaly, müzzerip ýörme-how. Eliň bilen urmasaň, dişläp gulagyny gopar. Ya-da, dişläp, burnuny deş. Gaýdyp, adam ogly saňa el degirip bilmez.
- Hutdynyň özüniň ýüreginiň ýerine, bir tokga daş goýlan ýalydy. Ol garadangaýtmaz dogumlydy, güýçlçdi, batyrdy.
- Bir sapar mekdebiň jaýynyň üstüni saman suwag bilen suwamaly boldy.
- Şonda Hutdyny , güýçlüje bolansoň, samanly palçygy bedre bilen aşakdan ýokary çekmeli etdiler. Şonda ol zähmet mugallymynyň depesinden palçykly , agyr bedräni taşlapdy. Ol munuň bilenem köşeşmän, üstüne heňkirip duran mugallymyna topulanda, mekdebiň tamyny süpürýän aýallar, mugallymy onuň elinden zordan alypdylar. Soň bir gün ol mugallymy mekdebiň guýusyna-da taşlajak bolanda, birki sany mugallym ýetişäýipdir.
- Hutdy şonuň ýaly doňbagyrdy.
- Ol bir sapar ejesine kilçik söz aýdan epeý adamy, suwa salma ýenjipdir. Oba adamlary şol wakany heniz- henizlerem gürrüň edýärdiler.
- - Bilýäňmi, näme, men saňa batyr bolmanyň syryny, uruş tärlerini öwredeýin. Şondan soň, daam ogly, saňa barmagyny batyryp bilmez.
- - Haçan?
- - Maňa tapawudy ýok- diýip, Hutdy , göwnübir ýaly edip aýtdy.- Okuwy gutaransoň ho-ol bagyň içine, çola ýere baraly. Bolmasa ertir irden şol ýere gel.
- Garyp okuwdan soňa razy boldy.
- Ilkinji tälim, ýüze urmakdy.Hutdy Garybyň ýüzüne ýumrugyny çalyp goýberdi.
- Garyp ýüzüni tutyp oturdy. Hutdy, ýene, ýene, ýene urdy.
- Başınjı sapar Hutdy ony urjak bolanda, Garyp aşak egildi.
- - Oh-ho!- diýip, Hutdy has möwjedi.Garyp özüni gorady.
- - Diňle, sen, özüňi gorama.Ýüzüne urlan badyňa, gaharyňa oňa topul-da, burnuna, ine, şeýle ur!
- Garyp Hutdynyň burnuna eliniň tersi bilen bir ýelmedi welin, Hutdy ýüzüni turup, aşak oturdy.
- Olar tutuş günläp, ýüze urmagyň, bu usuldan nädip goranmalydygynyň syryny ürç ede-edde öwrendiler.Hasapda, Hutdy utdy...
- Ertesi Hutdy Garyby depesinden aýlap ýere çaldy.Şonda Garyp onuň iki satanynyň arasyna jaýdar depdi.
- Ýok!- diýip, Hutdy, iňläp ýatyşyna aýtdy.- Gulagyny gopar, ýa-da, ökjäň bilen urup, onuň burnuny döw-de, çalt tur-da, onuň garnyna mün-de, kellesini güýçli ur. Olar bu usulam, edil, agşama çenli türgünleşdiler.
- Üçünjı gün, dördünjı gün, göreş, badaklap ýykmaq, maşyklaryny geçdiler.
- Başınjı gün Hutdy, Garyba nädip, öz duşmanyňa doňbagyrbolmalydygyny gaty gowy öwretdi.

- Şol oğlan seniň ejeňe, bajyňa sögüp, namysyňa degipdir- diýip, pikir et. Asyl, çigir ýalam gorkma. Gorkmasaň hemmeler seni sylar.
- Ol Garybyň ikin gapyrgasynyň, garnynyň ýokarsynda irleşýän ýerine duýdansyz bir urup goýberdi welin, Garyp, demsiz-düýtsüz ýere ýykyldy. Bu Hutdynyň azaryna-da däl di.
- - Hany, ýatma, indi, tur-diýip, Htdy, onuň aýagujynda arkaýyn durka, Garyp onuň ýüzüne jaýdar depdi. Hutdy, diň arkan düňderildi.
- Garyp, baryp, onuň iň howply diýilýan ýerine güýçli urdy welin, Hutdynyň ýüzi ak tam boldy galdy...
- Olaryň ikisem bu gün şondan aňry oýnamaga ýaramady.
- Hutdynyň ýalan sözlemek, hilegärlik, hile salyp, ýykyp, aýakdan süýremek ýaly emelleri Garyba ýarady. Ol bu okuw bilen örneşen bir aý wagtyndan soň, Hutdudan kem kem galanokdy. Onuň bir artykmaç ýeri, bu emelleri, pikirinde has berkidýärdi.
- - Indi bir zat edeli! Mekdepde, uly arakesmeleriniň birinde, hiç emelimizi gaýgyrman urşaly. Öýne gaty çynymyz bilendir. Sen meni ur-da, süýräp, guýa taşla. Öýne, gara çynyň bilen bolsun.
- Garyp Hutdynyň gepine geň galdy.
- - Näme üçin? Hutdy geň teklipläp aýtdy.
- - Sen ertir meniň doganym Bibigüli ur, oň sög. Öýne, ony gowja ur, ol gaty azypdyr! Olam gelip maňa aýdar. Menem barar-da, seni uraryn. Şonda senem gaty dogumly uruş. Men gaçaryn, sen kowaap ur, gaýgyrma. Men gaçyp-gaçyp mekdebiň guýusyna golaý bararyn Men guýa sallanyp duran bedräni aljak bolup egilerin Şol wagtam sen ýetiş-de, meni guýa taşla! Soň üstümden bedräni okla. Özem, uly arakesmede bolsun. Tutuş mekde görer ýaly. Bormy?!
- Garyprazy boldy. Öýne agşamsy bilen maşk edip çykdy. Ertesem ejesiniň ýüň guşagy bilen bilini berk, çekip guşandy-da üstünden köýnegini goýberdi.
- Ertesi ol mekdepde Hutdyny görmedi. Öýne welin, Bibigül bu gün eddil, guduz açan ýalydy.
- Garyp, Bibigül ýanyndan geçip barýarka, gyzyň aýagyna aýagyny goýdy. Bibigül partanyň üstüne güpürdäp gaýtdy. Garyp ömründe birinji gezek hahahaýlap güldi. Beýle- beýle urga garaşmadyk, agasynyň arkasyndan mekdepde, „Towguna tok“ diýilmän ýören gyz, şerräý ses bilen, çyňsap aglady-da,, Garybyň kakasynyň mazaryna, ýarawsyz, haly harap ejesineagza alynmajak sözler aýdyp, şeýle bir sögüp başlady welin, Garyp, ylgap baryp, Bibigülüň nogta ýaly saçyndan tutdy-da, onuň ýüzüne, ýüzüne gazap bilen uru başlagy.
- „Öýne, çala, rehimdarlyk bolmasyn!“ diýip, Hutdynyň sowuk, gaharly sesi onuň gulagynda ýaňlandy durdy.- „Gaty ynamly bolsun!“
- - Me, saňa, -diýip, ol Bibigüli depibem goýberdi.- Hany, ýene bir agzyňy porsatsan-a.
- Klasdaşlary syçan ýaljak bu oğlanjykda beýle güýjüň, gazabyň nireden peýda bolanyňa aňk bolup galdylar. Öýne hç kim onuň öňünde Bibigülüň tarapyňy çalmady. Sebäbi bu klasnyň okuwçylarynyň her biriniň öňünde Bibigülüň kiçirägem

bolsa günäsi bardy. Olar, taýagyň bir ujunyň özlerine degäýmeginiň ahmaldygyny unudanokdylar.

- Hutda bir aýdaýyn, ol seniň ata-babaň bilen bilelikde, meýdiňi yrar...
- Garyp Bibigüli dözümlü depdi.
- -Ine, Hutdyň, bar, bar aýdypgeç.
- Bibigül waý çekip, tasanjyrap, klasdan çykyp gitdi.
- „Hutdy“ diýenden tutuş klas özüne geldi-de, bagyryp başlady.
- Jaň bolan badyna matemaika mugallym bilen mekdebiň direktiry

bosuşypgeldi.

- - Haýryllaýew, tur, näme boldy?
- Garyp ýüzüni sallady.
- - Mugallym, onuň kakasynyň, mazaryna, ýarawsyz ejesine gaty erbet sögdi.
- - diýip, klasdaş gyz aýtdy.
- Bibigül hem ýüzüni şumjartdy.
- - Ilki özi aýagyma depdi.- Ol aglady.-
- - Endamymda gögermedik ýerim i goýmady, meýit.
- - Ol gyz mydam şeýle. Garyba gün berenok.- diýip, başga bir gyz aýtdy.
- Direktor oňa çişnerildi.

- - Otur sen.Senden soralanok.- OlGaryba barmagyny çommaltdy.- Gowja bol, mekdepden gümüňi çekip, kowaryn.

- Garyp ýene-de sesini çykarmady.

- - Gyz maşgalany urmaga neneň eliň barýar. Uruşsaň, bar, oglanlar bilen uruş, külüňi çykarsynlar...

Okuwçylar güwläp başlady.

-Mugallym, Bibigül bar-a, dogany Hutda ýeeäm aýdyp geldi. Ol häzir onuň külünü çykarar!

„Bul-a aýdylyşyndanam gowy boldy – diýip, Garyp oýlandy.Gelsin Hutdysam, gelýän bolsa. Ol dözmez diýýändir. Enşalla, görübereris!“.

-Boldy, senden soralanok, başlaň okuwa.- direktor haýkyryp, käýinjiräp, haýbat baryny atyp çykyp gitdi.

Indiki arakesme nähili bolarka?!

Arakesme bolan badyna, okuwçylar heniz klasdan çykmanka, Hutdy edil bir arslan ýaly bolup, kükräp geldi.

Garyp klasdaşlarynyň sandyrdaşyanyna bakman, başyny galdyrman nämedir bir zatlar ýazyp otyrdy. Klas dym-dyrslyk bolandan, ol Hutdynyň gelenini aňdy.

Hutdy yzky parta geçdi-de, Garybyň ýakaşyndan ebşitläp tutdy.Ol Bibigüle seredip, Garybyň ýüzüne meçewli gürlledi.- Ýöri, daşary çyk!

näme, ejeň dogrup goýan çagasy barmy?Meniň doganymy näme üçin urduň?!

-Özünden-diýip, Garyp müzzerilen boldy Hutdy Garybyň ýüzüne urdy-da, ony daşaryçekjek boldy.

Bolmalysyna, uruş tagtanyň önünde bolmalydy. Emma Hutdy howlukdy. Ol ýene bir sapar urjak bolanda, Garyp onuň howply nokadyna duýdansyz, gaty batly urdy.

Hutdy ýere çökdü.Garyp onuň garnyna mündi-de, kellesini gaty pola birki sapar batly urdy.Geň galmaly ýeri, Hutdy özüni düesedi-de, garnyna münüp oturan Garyby

işige bakan zyňyp goýberdi. Garybyň kellesi işige deňdi.Ýöne, olam Hutdy gelip ýetmänkä, ýerinden turdy.

Hutdy Garyba topulyp, ony arkasyna aljak boldy.Garyp onuň gulagyndan dişläp, aýaklarynyň ökjesi bilen onuň gasygyna depdi.Hutdy ony goýberdi+de, egildi. Garyp onuň arkasyndan erbet depdi-de, guýa bakan süýrüp başlady.

Hutdy onuň elinden sypyp. Nämedir bir zat gözleýän ýaly bolup, mekdebiň öňündäki suwly guýa bakan ylgady. Emma eline iler ýaly hiç zat tapman soň, gýýynyň agzyndaky kerpiç kertlezde duranbedrä bakan ylgady.

Bedre suwdan doly eken. Hutdy ony aljak bolup egilenden, Garyp ýetişdi-de, ony güýçli depdi.Hutdy yzyna öwrüljek bolanda, güýýynyň ýanyndaky palçykly ýerde aýagy typyp, ýykyldy.Garyp, bir bökende, ýetişip, çälerip ýatan Hutdyny süýrüp, guýynyň agzyna eltdi- de bar güýji bilen guýynyň çine bakan depip goýberdi.

Hutdy güwläp guýynyň içine gitdi. Bularyň bu söweşine tutuş mekdebiň ähli okuwçysy, hat-da mugallymlary-da aňk bolşup seredişip durdy. Oňa çenli mugallymlar Garyby tutdylar-da, Hutdyny guýydan çykarmak bilen boldylar.

Bu gürrüň derrew oba ýaýrady.Ýöne, beýle agyr urga, agyr masgaraçylyga sezewar bolaryn öýtmedik Hutdy, tutuş bir hepdeläp, mekdebe gelmedi.Soňam, tä kanikula çykylýança, Garyp bilen gepleşmän gezdi.Ýöne, matematikasyny, dilleşişleri ýaly, Garyba işletdi.Şeýdibem , ol sekizinjä geçdi. Sekizi tamamlabam, Kaka etrabyndaky oba hojalyk maşynlarynyň sürüjiligini öwreýän uçilişä okuwa gitdi.

Garyp ony indi köp wagt bäri görenokdy.Hutdy semrüp, garynjagaz çykarypdyr.

Birneme salykatlaşypdyr. Ol obanyň ortasyndaky skwažinanyň ýanynda hekgerip durdy.

Garyp ony görenine begendi. Ol Hutdy, özüni görmäge, okuwa girenini gutlamaga gelendir öýütdi. Hudaýa şükür, indi olaryň öýünde naharly gazanyň gulagy gtyzýardy.Häzirem, ejesi edil ýaňy, tamdyrdan çykypdy, Öýde nahar bişip durdy.

-Salam , dost, Ýöri, öýe baraly.- Ol gelşine Hutda elini uzatdy. Hutdy onuň salamyny aljak ýaly etdi-de, howply nokada şeýle bir jaýdar urdy, Garyp içi üzülendir öýtdi. Oňa çenli , Garybyň gtygrak saçyndan penjeläp, onuň öňem-ä, bie idilidä, agyr urga has hem myrtarlanan ýazäni galdyrdy.

- - Eý, sen ýetimçe, porsy arwah, Aşgabatda Bibigüle näme diýdiň?

Garyp Hutdy bilen şol mekdepdäki gyzy ýumrukan soň, Hutdynyň uruş dessurlaryny ýekeje pursadam ýadyndan çykaranokdy. Onu her gün , hiç bomanynda hyýalynda, oýunda , birden, zerurlygy çykaýjak ýaly, telim gaýta ý

gaýtalaýardy. Aşgabatda, wokzalda bolan wakadan soň bolsa ol öz çilik ýaly bedenini, edil bir kök ýaly gataldyp, agyr-agyr daşlary gün yrman göterýärdi. Meýdanyň agyr pil işi, yzygyderli türgünleşikler ony diýseň taplapdy.Özi horam bolsa , çiginleri burum-butum bolupdy.

Ol Hutdynyň okuwa gidip, öňküsinden on esse dagy horlanandygyny duýdy. Onuň üstesine, 0onuň üstünden çilimiň ysy pöňkäp durdy. Ol şujagaz hereketine-de, has-has edip, ýüregi agzyndan çykyp gelýärdi. Ýöne, ol gazaplydy, ýüregi erbet çişirilen bolmaga çemelidi. Onuň gany gaýnap durdy. Ol gan görmese köşeýjege meňzemeýärdi.

Garyp onuň hilegärlik, ýalançylyk pirimini ulandy.

- Jan agam, öldürýäň-ow. Goýberäý, azajyk, Men baryny aýdaýyn-how. Hutdy elini sähel gowşadandan, Garyp onuň gasygyna kellesi bilenurd welin, öz kellesi diwary süsülen ýaly boldy.

Hutdy ýere ýazyldy. Garyp onuň garnyna münüp, kellesini çagylyly ýere gaýta-gaýta urdy.

- - Bagyşla-diý.

Hutdy onuň aşagyndan dyzanyp turdy-da, onuň ýüzüne berk urdy. Garyp yza çekildi.

- Ursaň, urularsyň. Başlan özüňsiň.

Hutdy erbet sögündi-de, dişlerini jygyrdadyp, Garyba topuldy. Garyp onuň howply nokadyna erbet urdy. Dünđerilip barýan Hutdynyň agzyna depdi.

Hutdy ony urjak boldumy, ýa-da ondan tutjak boldumy, onuň köýnegini arym-arym etdi- de badyny saklap bilmän ýere güpüläp ýykyldy.

Garyp ony süýräp, skwajinanyň buz ýaly suwuna, güžžüldedip basdy. - da, neşelenip ösdürilen saçyndan berk tutup, kellesini suwuň düýbüne gaýta-gaýta çümdirdi.

Hutdy urnup-urnup, ahyry, kellesini suwuň ýüzüne çykardy.

- Goýber.

-Ýok, indi özüň geldiň, özüň degdiň, indem tä öýdürýänçäm sypmarsyň.- Ol Hutdynyň kellesini ýene suwa çümdirdi. Soň, bar güýjüni jemläp, ony suwuň düýbünde saklady. Hutdy ölümiň öýünde kellesini suwdan çykardy-da, ellerini galdyrdy.

-Şu sapar men ýeňildim, bagyşla, Garyp!

Garyp ony suwa itip goýberdi.

-Hiç haçanam ýeňen dälsiň.

Hutdy üst-başynyň suwuny şalpyldadyp, skwažinanyň howdanjiygyndan çykdy-da, yra-dara bolup aňyrda eýýäm üýşüp duran adamlara bakan yra-dara ýöräp gitdi. Ol bir sebäp bilen dodaagyndan akýan gany, aldygyna ýalaýardy.

- Gan göri, ndi, köşeşer.

- Hutdy elini salgady.

- - Sen, eý, düýnki uçguryňy daňyp oňarman ýören ýetimçe, ine, ýene görüşeris. Şonda alaryň, arymy. Arymy köýdürsen, heleý bolaýyn.

- -Garyp egildi-de, ýerde ýatan ullakan daşy ýerden göterdi-de, yzyna döndi.

- Ol:

- - Nä-me, hany, ýene bir gaýtal-a!-diýip, üýşüp duran adamlara bakan ugrady. Hutdy duran yerinden ökje ogurlady-da, jyrralyp, gaçyp gitdi...

- I(ne, bar bolany.... Ýöne obada gaty seýrek boýan bu waka, tutuş oba şaýat boldy.-diýip. Ol maşynyň üstünde ýelejiräp barşyna, ynlyly oýlandy.

- - Özi geldi, özi urdy-diýerin. Men näme, özümi goradym. Goranmadyk bolsam, ol meni hökman öldürerdi.- diýerin.- Juda bolmasa, ýalan sözi bir yerden satyn almal- däl. “Bagyşlaň!” diýmeli bolar-da.

- Ol ejesiniň gamgyn, ahmyrly sesini eşitdi.

- - Oglum, sen Hutda eňzejek bolma. Özüňe görä bol. Çymçygyňky ýaly janyň bilen Hutda degýäň. Ol bir çaga däl-ä, ganojag-a., oglum.

- Bor, eje, meni bagyşla...

- Garyp hojalygyň kontorynyň önünde saklanan ýük maşynyndan keýpsiz düşdi.

- Kiçi agranom başlygyň jaýyna bakan ylgaşlap gitdi. Gapyny açyp-açmanka-da:- Başlyk, getirdim.- diýip, dabaraly aýtdy.

- Başlyk oňa rugsat berdi-de, işige gygyrdy.

- Garyp özüni erbet silterlenmä taýýarlady. Ýöne ýürek oňa boýun bolman, ynjy bilen gürsüldedi.

- „Men şular ýal ownuk gürrüňi gaty ýigrenýän...”

- -- Gel, gel-diýip, Şyhym aga, çasly gygyrdy.

- - Salawmaleýkim!

- Şyhym aga aladaly, hoşamaýja ýylgyryp, onuň hor, emma berdaşly elini berk gysdy.

- -Salamyň bar bol-a.

- -Hä?- Garybyň ýüzi ak tam boldy- „Indi başlasa gerek!“.

- -Aşgabatdan Berdi Kerbaba seni gyssagly sorap, iki sapar jaň etdi.

- - Kim?Selbimi, Atamy?- Ýa Gulýamyka?Kim.

- -Kerbabaýew, Ýazyjylar soýuzynyň başlygy.

- Garyp henizem düşünmedi.

- A-A-a!

- -Sen ertir irden Ýazyjylar soýuzyna ýetmeli!Moskwadan gaty uly komissiýa gelipdir.Sen görjek, gürleşjek diýýärmişler.

- Garybyň ýadyna, bir zatlar, bir zatlar düşjek ýaly

- - Kerbabaýew, Ýazyjylar soýuzy?! – Ol ýene aňsyryp bilmedi.-Hutduly mesele-hä dldir?

- Şyhym aga Garybyň gum, tozan, palçyk bolan argyn keşbine nebsagyryjylyk bilen seretdi.

- - Goşgularyňy berdiňmi?

- Garybyň başynda ýyldyrym çakan ýaly boldy.

- -Goşgymy?Ýok!Hawa, hawa. Beripdim, şolmyka?- Ol işige bakan ýöredi...

- - Dur, saňa gowja gaşeyinewersin- diýdi.-Abatja köwüşüň, ile çykar ýaly bir,

- geýim-gejimiň bir barmy!

- Ol jübülerini sermelçp durşuna:

-Şaýyňy gowja tut. Agşam, meniň şofýorym seni ota çykarar- diýdi.- Başlyk jübüsindäki pullary çykaryp, elin sanady.

-Me munam al.Ütüklije jalbar, arassaja köýnek geý.-

Ol Garybyň buýr-bulaşyk saçyn seretdi.

-Häzir bar-da, gowja ýuwun, saçyňy bejert.Bormy,Taýýar bol.

Garyp işikden yzyna döndi.

- Iş nähili bolar?

- -Bar. Sen öz işiňi et! Sowhozyň işini başgalar eder.

- -Bentdedim, pilimem şol ýerde galdy.Bolmasa, gidip, agşama çenli işläýeýin.

- Şyhym aga gapdalyndaky garaja düwmän basdy.

- Agranom içeri girdi.
- Garybyň pilini alyp eliň.Bentdedir.
- -Maşynly gidipmi?
- -Maşynly gidäýiň.
- Maşyna Garybam mündi.
- Ol maşynyň çaltlygyndan müň esse tizlikde öňe göwün ýüwürtdi-de, täze bir baharyň, täze bir dünýäniň parlap duran ruhuna garylaan ýaly bolup, töwereğine göz aýlady.Ol indi öňki Garyp däl ýalydy.Güle çümüp oturan sähra, goja daglar, ondan jülgä akyp gelýän boz bulaklar, ýakymly şemal, indi öňki ýaly däl ýalydy. Olar jenneti, Allahy duýga gaplanan Garyba gujak gerýärdi.Şu ýerde,Garyp, özüne täze bir ykbal, köşgüniň tylla işigi açylan ýaly , täsin duýgulary başdan geçirýärdi.
- Ol özüne geldi.
- -Obamyz nähili owadan eken-diýip , gygyrdy.
- 15.

- Salam!Men Garyp Nuryllaýew!- diýip, ol“Kazbegini“ henizem eliniň aýasy bilen ýumşajyk owkalap oturan ýaşulyynyň otagyna girdi.

- Salam.- Ýaşuly öňündäki bulam-bujar kagyzlary tertipleşdirip, nämedir bir zatlar gözledi.-Hawa, näme gerel?

Garyp bu ýaşulyynyň özi bilen bagly habary bilmeýänini aňdy.

-Men Gary Nuryllaýew, Berdi Kerbabaýew maňa irden soýuza gelmeli –diýip, obamyza telefon edipdir.

- Ýaşuly birden jana gelen ýaly boldy.

- Berdi a-ga-a! Haww-aýt, hawa, Düýn, Berdi aga tilpun eden bolmal-aýt.-Ol Berdi Kerbaba diýlenden ziňkildäp giden ýaşuly, şondan soň oturmady.

Kabinetiniň işigini ýapandan soňam onuň gulpuny, telim sapar açyp-ýapyp, ýagş barlan ,bu adam Garyby yzyna salyp, ýokarky gata galdy.

-Patma bajy!- Ol maşinkada hata gümra bolup oturan ýaş aýala ýüzlendi.- Berdi aganyň ýanyna girip bolmazmyka?- Gir, gir. Ýeke özi...Ol aýal ýüzüni maşinkadan galdyрман aýtdy.

Bu adam diwardaky aýnanyň öňüne baryp saçyny, iliklerini, galstugyny düzedişdirdi. Soň piriniň hüjüresine girjek mürit ýaly bolup, iki eplenip işigi açdy. Çala boýnuny uzadyp- Salowmaleýkim, Berdi Myradowiç, mümkinmidir- diýdi.Idin alybam:- Bir körpe oglanjyk , Sizi sorap gelipdir, giräýsinmi?- diýdi.

- Geliň, geliň- diýip, törde, stoluň arkasynda dim-dik bolup oturan goja kişi gyryk ses bilen aýtdy.

- Berdi Kerbabaýew diýilýän adam edeplilik bilen ýerinden turdy-da, olm adam bilenem, Garyp bilenem elleşip salamlaşdy.

- -Garypmyň?!

- -Hawa.

- -Sen, Aşyr, işiň bilen boluber.- diýip, ol gelen adama aýtdy. Soň Garyba oturar ýaly ýer görkezdi.

- Ogul, ataň- eneň barmy? - Ol gaty garraň ýüzüni hoşamaý ýylgyrdyp, ýumjyk, pökgi gözleriniň çalaja çyzygyndan Garyby , ýagşy synlap başlady. Käte guraşan elleri bilen, gytyk, ak saçyny sypalap goýberýär diýmeseň, janly adama meňzemeýärdi.

- Kakam kijjik wagtym ýogalypdyr. Ejem, gaty garry, keselbent.

- Ýumjyk gözler gyrpyldady. Ýaşyly gyryljak seslendi.

- Sen näme,? Näçe ýaşadyň? Müçäň gaty kiçi görüňär-le? Orta mekdebi bir gutardyňmy? Sizi kim ekleýär?

- Garyp başyny atdy.

- Gutardyn orta mekdebi, alty ýaşymda mekdebe bardym. Indem, özüm işleýän. Oba hojalyk institutyna gaýybana girdim.

- Haýsy bölümüne?- diýip, ýaşuly gyryljak sesi bilen sowal berdi.

- Agronomçylyk!

- Näme baha bilen geçdiň?

- Baş ekzamen. Hemmesi başlik boldy.

- Kerbabaýew janlandy.

- Be, diňe başlik! Belki kömek edendirler?

- _ Aý, ýok-la. Gaýta tersine kömek etjek boldular, öz-ä. „Bize „gaýybanaçylara başlik goýmak bolanok!“ diýdiler diýip, mugallymlar başlik goýmajak bolubam gördüler. Emma goýdular öz-ä.

- Göredijilik bilen haçandan bäri meşgul bolýaň?

- Hiç haçandan.

- Kerbabaýew geň galdy-dagapdalyndaky düwmejige basdy. Gapydan giren hälki aýala:

- Iki sany kofe getir!- diýdi.

- Onda soýuza beren goşgularyňy kim ýazdy?

- Özüm ýazdym.

- Näme, öň goşgy ýazaňokmydyň?

- Ýok, ýazamokdym. Bular näme üçin ýazandygymy aýdaýynmy?- Hälki aýal eli mejimeli otaga girdi. Içeri oňat, Garybyň burnuna , hiç haçan ysgamadyk , ýöne janyňa hoş ýakýan ysy urup gitdi.

- Ýaşuly kofeli çaşkalaryň birini Garybyň öňüne süýşürdi.

- Garbandyňmy?

- Ýok, otlydan düşüp, bäri gaýtdym.

- Gaty gowy, häzir garbanarys.

- Ol bir ýere jaň etdi.

- Häzir Ýazyjylar soýuzyna on komplekt nahar getiriň! Bolýar, bolýar. – Ol birsalym diň salyp durdy-da:- olaram bolsun- diýdi – soňra:-..Sag boluň!- diýip telefon trubkasyny ýerinde goýdy.

- Ol kofesini owurtlady.-Hawa, näme üçin ýazdyň? –Ýaşuly çyny bilen Garyba gulak goýdy:- Hawa, näme üçin ýazdyň?

- Garyp söze başlady:

- Men, ejem ýarawsyz bolany üçin, gündizki okuwa girip bilmedim. Gaýybana geldim. Aşgabatda kim bilen gürründeş bolsam, „Agronomçylykdan okuw

bolmaz, Moskwadaky Edebiýat instituty hakyky okuw, girseň, şoňa giräýseň!- diýip dur. Menem, „Gel, menem şoňa synanaýyn“ diýdim-de, bir gije oturyp, ine, şu goşgulary ýazdym- da, getirip, soýuza getirip, häлки adama tabşyrdym“.

- Ýaşuly elini uzatdy.

- Al, kofäni iç. Al, şol şokaladlardan al- da, iý.

Garyp ilki konfetlerden biriniň kagyzyňy açyp, agzyna saldy-da kofe owurtlady.

Ol dünýäde şeýle ajaýyp içginiň bardygyna haýran galdy.

- Gaty gowy içgi eken. Pyýan etmezmi?

- Ilkinji sapar içişiniňmi?

- Garyp başyny atdy.

- Şeýle konfetem ilkinji sapar iýip görýän. Gaty süýji eken.

- Näçe ýaşymda diýdiň?

- On ýedim dolanok! Iýýulda dolýar.

- Ýaşuly ýylgyrdy.

- Moskwadan gorkaňokmy?

- Garyp ýaşulynyň sowalyna düşünmedi.

- Moskwa gökde, men ýerde entek. Eger, goşgularymy halasalar, çörek bilen suw tapdyrsa, oňaryn. Ekzamenler hiç.

- Näme üçin? - Ýaşuly geň galdy.

- Ömrümde ýekeje dörtlügem alyp göremok.

- Şol wagt häлки aýal içeri girdi.

- Berdi aga, Mskwadan gelenler, „Şol oğlan gelenokmy?“ diýip soraýarlar.

- Geldi. Häzir barar. Sen şu ýerde on adamlyk nahar-şor taýýarla. Men buýrupdym, on bire getirerler. Men on bire gelerin.- Ol sagadyna seretdi.

- Moskwaly terjimeçiler saýlanan goşgulary terjime etdiler. Olar seniň goşgularyňy haladylar! Özlerem, şu güm gaýdýarlar. Seniň özüňem göräýsek diýip, ýürek üzüşip otyrlar. Men seni şonuň üçin gyssagly çagyrdym. Menem, seniň bilen tanyş bolanyňa begenýän.- Ol ýerinden turdy.- Gorkmagyn, arkaňda türkmen halky durar. Ýöne, Magtymgulynyň aýdyşy ýaly“

- „Döwletliňki ýaşlygyndan baş bolar - bolgun!- Ol goluny işige tara salgady.

- Ýöri, men seni olaryň ýanyna elteýin.

- Ýaşuly ikinji gat bilen ýöräp, başınjy gapyny açdy. Oturan adamlar ýaşulyny görüp, ýerlerinden turdylar.

- Inda Mihaýlowna men hemmähizi sagat on birde, öz kabinetime, nahara çagyryýaryn! Şeýle hem Garyp şahyry alyp geldim.- diýdi-de, ony orta ýaşlaryndaky ak mapraç ýüzli aýala bakan itip goýberdi. Soň özi işigi ýapyp, çykyp gitdi.

- Inda Myhaýlowna diýilýän aýal işige ýakyn otyrды. Onuň aňyrsynda birküç adam hata güýmenip hata dümtünipdiler. Olar hem başlaryny galdyranokdylar.

- Inda mihaýlowna ýerinden turdy-da aljyraňňy ýagdaýda, Garyba elini durşuna:-

- Aleksandr Mihaýlowiç!- diýip, seslendi.- Это –Гариб!

- Ol aýal şeý diýdi-de, Garyby gujaklady.

- Aleksandr Mihaýlowiç diýilýän, inçeden kelteräk, jüýkburun, kellesiniň saçy göle ýalan ýaly bolup duranaçyk ýüzli adam hem gelip, Garyp bilen salamlaşdy. Öz adyny aýtdy. Soňra olar Garyby öz ýanlarynda oturdylar.

- Inda Mihaýlowna, Garyby görüp, gözlerine ynanmajak bolýardy. Ol onuň goşgularyny okap, okap, rus diline terjime edip, oňa guwanyp, şol şygrylaryň duýgular çdünýäsine gark bolup, öz ýanyndan bu şygrylary ýazan adamy başgaça göz önüne getirýärdi. Asyl, ol öz aňynda onuň sudurynam çekip goýupdy.

- Ol ak, tegelek ýüzli, garagözelek, gujurly, nurana ýigdekçäni göz önüne getirýärdi. Ol bu ýetginjege her söz, her setir, bent üçin sowally garanynda, onuň käse ýaly gara gözleri balkyldap giderdi. Emma...

- Emma gulaklary galkan ýaly, çekgelerinde çepek ýaly bolup duran, egri burny, hor, içine giden gözlerini, arryk ýüzüni, allyk agzyny, çüri eňegini, ikä bölýän, ilki göreninde ýakymсызja duýgy döredýän bu oglanjyk oňa kän bir ýaramady. Şonuň üçin ol göwünsiz sowal berdi.

- Köpden bäri goşgy ýazýaňyzmy?

- Garyp başyny yrady-da rus dilinde:- Нет!- diýdi.

- Elim degenok. Bagda işleýän. Irden, sagat altyda turup işe gidýän. Agşam sagat ýedide-sekizde işden gelýän. Gelibem naharymy iýip-iýmän, ýatyp galýan.

- Inda Mihaýlowna goşgulary görkezdi.

- Bulary haçan ýazdyňyz?

- Garyp Kerbabaýewe beren gürrüňini aýtdy.

- Häzir goşgy ýazýaňyzmy?

- Ýok.

- Maşgalaň nähili?

- Garry, ýarawsyz ejem hem men!

- Aleksandr Alaksandrowiç oturyp bilmedi.

- Ýerliksizem bolsa, bir sowalym bar.- Ol ýerinden turdy.- Aýda näçe gazanýaň?

- Aýda otuz dokuz ýa-da kyrk baş manat gazanýan.

- Ýetýärmí?

- Garyp başyny atdy.

- Okuwy, mekdebi nähili gutardyň?

- Gowy.

- Ikilik bar?

- Ikilik ýok. Diňe başlik.

- Alekseý Myhaýlowiç birden gyzyp gitdi.

- Moskwada okasyň gelýärmí?

- Garyp Mihaýlowyň bu sowalyna birhilije gümürtik jogap berdi.

- Aý, görmeli-dä?!

- Näme üçin?

- Garyp bu oturan Moskwaly belli ýazyjy, şahyr-terjimeçilerde özüne bolan bir sowuk garaşsy duýdy. Şonuň üçin ol göwnüne däl-de, duýgusyna berildi. Biziň obamyz bagçylyk obasy. Men Oba hojalyk institutyň Agonomçylyk fakultetine okuwa girdim. Maňa öz obamda agronom bolup, ýarawsyz ejeme, seredip,

işläbermek gowy. Men goşgyny-da, goşgy ýazmagy-da halamaýaryn. Bu goşgulary jedel üçin, bir gijede ýazdym. Bir gijede şunça goşgy ýazyp bilýärkäm, näme üçin goşgy ýazmak okuwyna, onda-da ýarawsyz ejemi, söýgüli obamy taşlap gogy ýazmak okuwyna gideýin. Onda-da, Moskwa ýaly uzak, sowuk, nätanys ýere gideýin.

- Ol ýerinden turdy.
- - Sag boluň.
- Gary „Häzir geljek“ diýdi-de, göni awtostansiýa gaýtdy.

16.

Tomus Myrry Garyp bilen ýaraşdy. Ol kerpiç guýup, jaý salýardy. Garyp, işiň gyzza-gyzza mahaly, Myrrynyň jaý salmak işine gije-gündiz diýmän kömek berdi.

Oba hojalyk institutundan oňa ýumuşlar gelip başlady. Garyp olary işläp, Aşgabada gidýän oganlardan instituta iberdi. Birini Şyhym aga alyp gitdi.

Öz ýanyndan Moskwadan gelenlerden göwni döwülensoň, Garyp Edebiyat instituty, Moskwa barada pikirem edenokdy.

- Aý, goşgusy derdime derkar däl, Meniň Moskwam-ejem! Owarra gitsin başgasy. Ol Bibigülüň „ol instituta hakyky zehinler alynýar, her kim oňa alynmaýar...“ diýen gyjalyatly sözünü hasap edesi gelmedi.

- - Aý, Bibigüldür-de, diýibersin... Maňa Moskwa hökman däl.

- Ýöne şol günüň ertesi, Garybyň bu pikirini başgaça, düýpli täsir eden iki waka boldy.

- -Dyňç günüdi. Garyp indi birneme bári bakysýan ejesi bilen çay içip, mesawy gürleşip otyrды. Ogulsona eje derdianyklanyp, berhiz saklap,

- Içagyry deman içip başlaly bári, aý-aýdan gowulanýardy.

- Birsilýozanyň dermany daýza- diýip wraçlar tekrarlaýardylar. Amerikada “biomisin” diýip bir deran çykanmyş. Olam Moskwada dagy bolaýmasa!...

- Garyp ejesi bilen etrap merkezine baranda, birsilýoz keseliniň nämedigini anyklasy geldi.

- -Bu kesel sygyr malynda bolýar. Adamlara, onda-da ýal adamlara sygyr saganda, bu kesel bilen keselläm malyň etini iýende, çala gaýnan et, süýt

- Içilende kesel mala golaý baranda geçip bilýär. Onuň dermany ýok. Gyzzyrma, içagyry dermanlary bilen bejermeli.

- -Biomissin näme?

- - Beýle dermany bilemok.

- Ogulsona daýza şol gürrüni ýatlady.

-Heý, dert beren Allam, onuň dermanynam bermezmi?! -Garrap, keselden lagşan zenan käsesine dogran çöreginiň bir bölejigini, horja, kiçijik barmaklary bilen aldy-da, dişsiz agzyna salyp, dodaklaryny ebeteýsiz münküldedip, dowamly çeýnedide, çörek ezen käsesinden çay owutlady.

- Ağşam düýş görüpdirin. Düýşümde sen Meskewä okuwa gidip, şol ýerden maňa derman getirenmişin. Men getiren dermanlaryňdan birini içip, ýaş geline öwürlip oturyberýärin.

Garyp ýylgyrды.

-Eý, eje jan, Moskwa bolmaz. Şu garyp günümüzizi bize köp görmeseler bolar.

Seniň başyň dik bolsa, meniň Moskwam şol! –Ol käsesine çay guýdy.-Menem, Myrrynyňky ýaly, jaýjagaz salynaýsam-a.

Ogulsona daýza açyk işikden daşary garady.

- Ýok, iberseler, git, balam. Men zerarly, senem gün görmediň. Ol ýerlerde okap geleni hökümet gaty sylaýar. Belki, senem gelip, döwlemen ogul bolaýdyňd-a

- Garyp ejesiniň ruhobelentligine her sapa haýran galýardy.

- -Eje jan, men gitsem, sen näme?

- Ogulsona daýza käsesini keçäniň üstünde goýdy-da, çep elini sag aýasynyň ortasynda kese saklap:

- -- Maňa, ine şunuň ýalyjak gaty çörek bilen bir käse çay bolsa, oňaryn.

- -Eje, ol baş ýyllyk okuw-a

- Baş ýyl çydaryn- Garyp, bu sözleri şeýle berk ynam bilen aýdan ejesiniň ýüzüne garap, aňkarylýp galdy. Soň täsinje ýylgyrды.

- Eje jan, ine, „Gel!“ diýdilerem-dä, men onça puly nireden alaýyn.

- Ogulsona ejäniň hor, ysgynsyz ýüzi aýgytly görnüşe girdi.

- -Sygyry, gölesi bilen satarys. Bary bir, sen bolmasaň, ony ýük edip, maňa nämä gerek. Barybir, men ýeke bolsam, göleli sygyry eýgeribem biljek däl...

- Garyp güldi.

- -Aý, eje janym sagja bol! Ýöne Moskwa meniň ýaly garyp, garawsyz, arkasyz, goldawsyz ýetime ýetdirmez. Men „Gitjek däl“ diýip, taşlap aýtdym-a. Olaryň äheňi arassa däl, başga birini göz önünde tutýandyklaryny duýdum. Belki ýalňyşýandyryn. Aý, bilemok-da.

- Ogulsona eje dikelibiräk oturды.

-Aý, näbileýin-dä, men-ä oglum, seni äkitmän dyndarmazlarmykalar diýýän.

Şondan soň Garyp çäynek-käsänem ýygnamanka, Myrrynyň tigriniň jaňjagazynyň jyňnyrdysy eşidildi.

-Ýene hat bar-ow!

Myrry tigrini tamyň diwaryna söýemäge-de howlugyp, taşlap goýberdi-de, içeri kürsäp girdi.

- Eçjan, salawmaleýkim.- Ol has-has edip, işikdäki keçäniň üstüne çökdi-de, gazýetli torbasyna ýapyşды.

- -Ditjan, saňa Moskwadan hat bar. Öwlüýäjan kessin, bir aýaldan. Hiç kime aýdamok.

- -Han-a!- diýip, Ogulsona eje dillenenini duýman galdy.- Goýmazlar diýdim-ä, goýmazlar, men bilýän-ä.

Garyp haty açды.-da, çalt-çalt akady.

„Mähriban Garyp, salam!

Bu haty saňa Inda mihaýlowna ýazýar. Men sen barada gaty köp oýlandym. Ahyry, şu haty ýazmagy ýüregime düwdüm.

Biz seniň goşgularyňy okap, söýüp-söýüp, oňa guwanyp ýörüşimize, seni düýbünden başgaça göz önüne getirip, oňa-da örän ynanydyrys. Soň seniň özüňi görüp, hakykat bilen göz önünegetirmäniň arasynda aljyrap galypdyrys. Saňa beren gödek sowallarym üçin meni we meniň ýoldaşlarymy bagyşlaweri. Soň Moskwa gelibem, hut häzirem, seni ynjdanymyza öz ynsabymyzyň önünde gaty utanýaryn, beýleki ýoldaşlarym hem şeýle ýagdyda.

Berdi Myradowiçiň size beren beýik bahasy, siziň ajaýyp şygrylaryňyz, bizi özüme getirdi.

Siziň poýeziýaňyz barada aýdanynda, ol adamzadyň on alty ýaşda bolýan şahyryna gözelliginiň nāzikden çeper filosofiki nagmalarynyň juda batyrgaý açyşydyr. Ol şygryet älemi, onuň allahy bakjasyna gireni haýrana goýýar. Täze, juda nāzik hem-de keramatly owazy bolan şygrylaryňy tutuş halkymyz söýer. Şonuň üçin, Türkmenistandan diňe sizi Edebiyat institutyna almagy karar etdik. Siz Aleksey Aleksandrowiç Mihaýlowyň poýeziýa toparynaalyndyňyz.

Siziň goşgularyňyzy „Правда“, „Комсцьлская правда“, „Труд“ gazýetlerini, gysgajyk sözbaşy bilen hödürledim. Goşgularyňyz gowy ügörüň, çap etmäge razy boldular.

Meniň aýtjak bolýan zadym, Siz öýke-kine etmāň. Düşünişmezlik üçin bizi bagyşlaň. Geliň, Moskwada men siziň öýkäňizi ýazaryn. Gelen badyňyza maňa jaň ediň, sizi özüm taparyn

Hoş, duşuşançak, siziň Inda Mihaýlownaňyz“.

Garyp haty okap bolup, özüne geň galma bilen seredip otuan ejesine, Myrra seretdi.

- Meni Moskwa alypdyrlar. Hökman gel, gijä galaýmagyn diýipdirler.
- Haty Myrry alyp, keçäniň üstüne gyşaryp, hetjkläp, okap başlady.
- Ol bir salymdan soň haty yzyna berdi.
- - Hawa, eçjan, „hökman gel“ diýipdirler. Bäh, gaty gowy ýazypdyrlar, haty.
- Garyp oýa batdy.
- „Men bir goşgy ýazyp ýörenem-ä dāl. Baş- on ýyllap gazýetlede -žurnallarda goşgy ýazyp ýörenler maňa nāme diýerkā? Olar barka, men gitsem? Özümem, aýna seredip. Özümü görmäge özüm utanýarkam.

- Ol ejesine seretdi.
- - Eje jan, ber indi habaryny?!
- Ogulsona daýz badyhowa gürlledi.
- - Oglum-diýdi. - Ataň ölüp men ýarawsyz bolup, sansyz bolup galdyk. Adamlar Taňry sylagly bolupdyrlar. Toýda, sadakada bizi bardyram hasap edenoklar. Bu gün „şol aýalyň ogluny Moskwa okuwa alypdyrlar“ diýseler. Maňa seniň okuwyňam, okanyňam gerek dāl. „Ogly Meskwada okaýar!“ diýseler bolýar.

- Enşalla. Hudaý depāmizden seredip durandye. Ogulsona beýik ogul dogurypdyr“ diýseler. Şony aýdyp bilmān ýördün. Ine, inde Alla dileglerimi kabul edip, ony āleme jar etdi gitdi.

- - Git! Eçjana özüm serederin. - Myrry garrynyň sözünü berkitdi.
- - Ady nāmā degýär.
- Şol wagt hojalyk agramy içer girdi.

- - Salam ,Garyp, saňa başlyk garaşyp otыр.
- Myrry:
- - Bu gün dynç günü ahyryn.- diýdi.
- Ol kanturda saňa garaşyp otыр – diýdi.
- Merry ýerinden turdy.
- - Ýöri, men seni ugradaýyn. Soň öýe gaýtjak...
- Şyhym aga Garyby ýerinden turup, işigiň agzynda elleşdi-de, gujaklap garşy aldy.

- -How, gutlaýan!- Ol gaty tolgunýardy.
- - Bu gün iş günem däl. Onda-da seni gutlaýyn diýdim-de,işe gaýtdym.

Ol stoluň üstündäki “Правда“ gazýetini , misli bir keramatly zady alýan ýaly edip, emay bilen eline aldy. Soň Garybyň ýüzüne mylaýym garap:

- Seniň habaryňam ýokdur-a. Garaböwüriniň adyny dünýä ýaýypsyň-a.
- -Garyp gorkdy.
- -Men, men. O nähili?!
- Şyhym aga koh-koh edip güldi.
- - „Правда“ gazýetinde iki goşgyň çykypdyr! Gör, „Ak guwlary atmaň“,“Mähribanym, halyň niçik“İki goşgy! Öz adyň bilen.

- Ol gazýetiň goşguly ýerini tapdy.
- - Sen barada näme ýazypdyrlar,gör. „Adamzat siwilizasiýasy her dürli, aklyňa gelmeýän täsinlikleri dogurýar. Men Gara böwüriniň on alty ýaşlyja bagbanyny görüp, onuň dür dānesi ýaly, gözəl, nāzik goşgularyny okap, şeýle pikire geldim. Ol Aşgabadynyň Oba hojalyk institutynyň agronomçylyk fakultetine diňe başlik bilen okuwa girdi.Bir gijede bolsa, aklyňy haýran edýän goşgularyň tutuş uly siklini ýazdy.Şol goşgular bilenem Moskwanyň M.Gorkiý adyndaky Edebiýet institutyna kabul edildi. Bagban oglanjygyň baglan nāzikden ajaýyp çemeninden iki şygry „Правданын“ okyjylaryna uly hormat bilen hödürleýāris..Saýra, körpe bilbil, owazyň äleme dolsun!“.

- Şyhym aga goşgulary hem okady.
- - Ol gözündäki äýnegini aýryp, işige garap:
- -Beý, beý, berekella, köşek diýdi.- Diňe bir öz obaň dāl, tutuş türkmen halkynyň abraýy, by!Muny , ertir narýatda ile buşlaly!

- Garyp ýylgyryp otырды.Ýaşuly gazýeti eplāp, beýlesine goýdy.
- -Indiki maslahat?
- Garyp näme diýjegini bilmedi.
- -Ýañja instituta girdim.Men-ā bilemok, indi Moskwa gitmelimi, gitmeli dālmi?Şyhym aga aýgytlylyk bilen aýalaryny stolyna şarpyldadyp urdy.

- -Gitmeli. Moskwa bilen oýun edip bolmaz.- Ol ýerinden turup, gelip, oglanjygyň horja kellesini sypalady. Gitmelem, uly abraýam almalam.-Ol ýazgyn ýüzüni yşgalaňdyryp duran gür gara gaşlaryny бүrdi.-Munuň ýaly mümkinçilik, düşün, bir ömre, ýekeje sapar berilýāndir,bije gezek...

- -Institut!..
- Äý, institut näme? Hāzir sen on alty ýaşyňda, Moskwanyoka, tamamla. Soň nāçe gireýin diýseň,, şol oba hojalyk institutyňgaçyp gitjek ýeri ýok!

- Olar kontordan tirkeşip çykdylar.

17.

Garyby tutuş oba bolup, Şyhym aganyň maşynanda Aşgabada ugratdylar.

Ol köneje çemodanyňa eşiklerini, bioknotlaryny saldy.

Myrrynyň beren bir garyn gowurmasyny, ejesiniň bişiren külçelerini, pomidor kakyny, bir kagyz halta saldy. Şyhym aganyň beren bir kagyz halta zadyny hem aldy.

Aşgabatdan: “15-nji iýulda Aşgabada doly şaýyňy tutup gelmeli!” diýen habar gelen badyna, Garyp Myrrynyň kömegi bilen, sygyry gölesi bilen bile baş ýüz elli manada obadaş mugallyma satdy. Ol bu sygyry iki ýüz elli manada goňşularyndan karz alypdy. Onuň karzyny geçen aýda üzüpdü.

Ol bu puluň iki ýüz elli manadyny ejesine goýdy. Üç ýüz manadyny akja ýaglyga dolap biline daňdy. Ol Aşgabada baryp düşen badyna, ilki Amanlara barmakçydy. Emma Aşgabada baryp, otludan düşüp, taksa münensoň, pikirini üýtgetdi.

- Gulýalara baraýyn!..

Öýde diňe Bibi gelneje bardy.

- Aýlanaýyn Garyp jan han ogulsyň sen. Diýenimi edipjik, göçüpjik geläýdiňmi?!

- Garyp, ýarty haltadan beýleki goşlaryny eýwana basdy.

- Bibi gelneje, men öz habarymy aýtsam, sen maňa käýýärsiň.

- Bibi gelneje derrew çaydemläp gelişine:

- Käýýemen, heý seniň ýaly, eziz üaga-da bir käýýäp bolarmy—diýdi.

- Garyp oňa ýagdaýyny aýtdy.

- Baý-buw- Bibi gelneje oturdy-da elindäki kääni stoluň üstünde goýup, çep eliniň aýasyny agzyna tutdy.- Wah, wah, görgüli çag-eý. Ol niräň gürrüňi?! Sen ýañja girdiň- iň gowy okuwa! –Ol Garybyň sag eline seretdi-de, ony eline aldy.

- Eliň-ä bitipdir, bolsa-da. Garyp parhsyzlyk bilen –El hiçläý- diýdi.

- Garyp Bibi gelnejä baryny iki sözlemde düşündirdi.

- Indi, ertir ýazyjylar soýuzyna üýşmeli. Soň, nesip bolsa, gidibermeli.

- Bibi eje dözmezçilik bilen:

- Ejeň näder, çagam- diýdi.

- Garyp ejesiniň ýagdaýyny gürrüň berdi.

- Wah, kesel gursun, demgysma diýdi, inçekesel diýdi, bursulýoz diýdi, türkmen aýallaryny betbagt edip taşlady. Balam, menem, iki gün boldy, Kislowodskiý diýen ýerde özüni bejerdip geldim.

- Garyp ýylgyrdy.

- Bibi gelneje, siz-ä öňküdenem, mähriba, owadan akja bolupsyňyz., tüweleme-diýdi. Bu sözler Bibi gelnejä hoş ýaksa-da, ol:

- Wah, owadanlyk nirede, çagam-diýdi.

- Ýok, meniň çynym.—Garyp jübüsinden ýigrimi baş manat çykardy.- Ine, bu-da kurtkanyň puly.

- Bibi eje puly aldy. Soň nahar guýmaga gitdi.
- Öýe ilki Olýa geldi. Ol juda owadan, etli-ganly, ýüzi akja posalajyk, owadan gözleri pyýala ýaly gyz eken.
- Ol gelen badyna-da:
- -Salam!- Eje Aşgabadyn bu howasy meni öldürjek –diýip, içeri girdi.
- Içki jaýlaryň birine girensoň:
- -Eje, kim-äý, ol?- diýip, soraýan sese eşidildi.
- - Bar, özüň tanyş bol-da. Şonda özüň haýran galmagyň hem mümkin.
- - Soýuza bardym-laý.- diýip, Olýa eşigini çykary gelip, stoluň başyna geçip oturdy.- Bu ýyl ýekeje oglan alypdyrlar, Tutuş Türkmenistan boýunça.- Ol ejesine ýüzlendi.-Eje, şol oglan bar-a...- Bibi gelneje gyzyna nahar guýmak üçin, eline şakäse alyp, aşhana gitdi.
- Olýa ejesi üçin şeýle täsin bir syry açýan ýaly bolup, içeri gygyrdy:- Eje, diňlesen-e., türkmenlerdenem nähili zehinleriň çykýanyňy!- Ol içerki otaglara boýnunyuzadyp,- Eýe, nirä gitdiň-äý- diýdi.
- Bibi gelneje içerden seslendi.
- -Saňa nahar guýýan, aýdyber, gulagym sende.
- Bibi gelneje eli şakäseli çykdy-da, naharly käsäni gyzynyň öňünde goýdy.
- - Çemçe-de alaýyn...
- Olýa ejesiniň bu bolşuna ýüzüni-gözünü çytyşdyrdy. Oňa çenli Bibi gelneje gelip, gyzynyň gapdalyndaky oturgyçda oturdy.
- - Indi boldy, aýdyber.- Ol Garybyň ýüzüne sowally garady.- Tanyşdyňyzmy?
- -Eje, diňle,- diýip, Olýa ýene başlady.
- -Aýdybe, çagam!
- - Ýazyjylar soýuzyna bardym.- diýýän-ä.- Tutuş Türkmenistan boýunça, ýekeje oglan alypdyrlar. Bu ýyl talap gaty ýokary bolupdyr. Ol oglanyňam goşgulary eýýäm „Правда“, „Комсомольская правда“, „Труд“ gazýetlerinde çykypdyr. Это- чудо! Eje.
- Bibi gelneje diňlese-de, oň kân bir ähmiýet berip durmady, ýa-da öz derdi özüne ýetikmi, sesini çykarmady.
- - Eje, sen näme diýersiň-ä. Türkmenen şeýle beýik zehinli oglanlar çyksa...
- Institutlarda-ha alga alyp, bergä berer ýalysy ýok. Bary- pekge.
- Edil şol pursat işikden Gulýa girdi. Ol Garyby görüp, gaty begendi.
- - Sa-lam! Gör, bize kim gelipdir?!
- Ol Garyp bilen elleşip görüşdi.-de çeri girip, eşiklerini çalyşyp, daş çykdy.
- Dulda üýşüp duran del, köneje çemodana, kagyz halta garap, bir Garyba, bir-de ejesini seretdi.
- - Bular näm-aý?
- - Bular Garyp janyňky!
- Olýa turup gitdi.
- Eje, azajyk irkiläýeýin, kelläm gaty agyrýar.
- Agşamara ýatmasaň-a gowy bolardy.
- Olýadan ses çykmany.

- Gün batanda Gulýanyňkakasy geldi. Ol gyzyl ýüzli, syrdamdan gujurlydanowadan adam eken.

- Hä, Garyp diýdiňmi? Gulýa jan aýtdy.- Ol gidip, el-ýüzüni ýuwup, şý eşiginde, ullakan plotensany atyp, stoluň başyna geçdi.

- Ka-ka –diýip, Gulýa kakasynyň egnindäki plotensany alyp, ýerinden asyp goýdy.

- Şu gün yssy boldy.-Ol aýalyňa garady.- Seniň ýagdaýyň nähli, Bibi?

- Yssy meniň dermanym-a.Ýagdaýym ýaman däl.

- Ýaşuly eliniň aýasy bilen ýüzüni, burnuny owkalap başlady.

- Ka-ka!- diýip, Gylýa kalasynyň elini alyp, stoluň üstünde goýdy.

- Hany Olýa?

- Ine, şol Garyp, Kaka! Obadan gelip, Oba hojalyk institutyna diňe bäölik bilen giren şul!

- Ýaşuly garbanyp oturşyna,

- Berekella!- diýdi- Indi näme?- diýdi.

- Bib gelneje ara düşdi.

- Indem, ýene goşlaryny düwüp otыр.

- Nirä?- diýip Gulýa geň galyp gyzyklandy.

- Bibi gelnejäniň ýüzi agraslandy.

- B wagt näme? Ýykylanyň ýüzi Kābā diýen ýaly, her kim Moskwa. Olam, nebir okuwyny taşlap, Moskwa, Olýanyň okuwyna barýar.

- Gulýa geň galdy.

- Moskwa, Edebiýat institutynaGaryp!...Aý, ýok, men-ä ynanamok.Bibi gelneje gyzyňa gyňyr nazar bilen garap:

-Nämä geň galýaň?

Mämmet Garyby goldady.

- Dogry edýäň, ýöne ol institutyň bir topar talaby bolmaly ahyryn. Ýa ekzamene baryp synanyşjakmy?

- Garyp birhil utanyp, ýere garap oturşyna:

- Synanyşdym, aldylar-diýdi.- Indi birinji awgusta ekzamenlere barmaly.

- Onda bolýar.Ol goşlar çseniňkimi?

- Hawa- Garyp ýaryyrak boglan kagyz haltany görkezdi.-Bibi gelneje, şol halta size sowgat.

- Nämä gerek çagam.

- Gulýa haltadan üç-dört kilo badam, şonçarak hozy, injir kakyny, nar, alma ýaly miweleri çykardy-da, ejesine seretdi.

- Eje, görsen-e, näme bar eken.

- Bibi gelneje sypaýçylyk etdi.

- Goý, degme, özi alyp gitsin.Daş ýerden ser-sowgat eltmeseň, bir hili bola-

a.

- Ýok, ýok, Men size diýip alyp geldim. Ol ýerde meniň ýekeje-de tanyşym ýok. Ýükümem agyr...

- Bu gürrüňlerdenmi ýa-da hälki gürrüňlerdenmi,Olýany-da bu ýerdäki söhbet ýatırmady. Ol eýwana çykdy.

- Eje, kim ol, Olýanyň okuwyna gidýä diýýäniň?

- Bibi gelneje:

- -Garyp jan!- diýip, adamsyna seretdi.

- - Kim-äý, ol?

- - Ine, otyr-a- diýip, Gulýa-daara goşuldy. – Biziň garyndaşymyz.- Ol begençli gygyrды.- Men , men tapdym!

- Bu gykylyga Mämmet aga-da başyny galdyrdy.

- - Ýuwaş, Guluçkam, ýuwaş.

- Olýa şeýe bir geň galdy. Ol „asmandan ýa-da başga bir planetadan Ýere adam gaçypdyr“ diýselerem beýle geň galmazdy.

- - Beh, beh!Şujagazmy?! Beh!

- Gulýa ullakan nary pyçak bilen ýaryp durşuna:

- - Onuň şojagaz bolaýşyny!- diýdi.- Ol instituta alty ekzameni diňe başlik bilentabşyran adam-a.Ol ömrüne ýekeje dörtlügeem alyp görmedik.Men tapdym, men!

- Olýa Garyba golaý süýşdi.

- - Dogrudanam Garyp, Garyp, Nur... Nur, Nur, Nuralyýew senmi?

- Garyp başynyatdy.

- -„Правда“,“ Комсомолская правда“,“ Труд“ gazýetlerinde çykan goşgular seniňkimi?!

- Garyp başyny ýaýkady.

- -„Правда“ gazýetinde çykan goşgy meniňki, beýlekiler göremok.

- Olýa ýylgyryp elini uzatdy.

- -Onda , gutlaýan. Gaty güýçli goşgular eken.“Ak guwlary atmaň..“,“Mähribanym, halyň niçik?“, oloýlandy. Ýadyma düşüşüne görä, „Salam, Rus!“,“Garagum“,“Men ölsem garyplar aglar“,„Eje“, „Nar agajy“... dogrumy,Dogry.Özünem IndaKzłowskaýa terjime edip, kiçijik düşündirişem beripdir.

- Gulýa elindäki nary goýdy.

- - Goşgy! -„Правда“,“ Комсомолская правда“,“ Труд“ gazýetlerinde?!

Mümkin däl.- Ol Garybyň ýüzüne garady.

- - Garyp, sen goşgy ýazaňog-a!

- Garyp başyny atdy.

- -Onda bular mäme?!

- Garyp boýun aldy. Aý, bir gijede ýazdym. Bary on bir goşgy. Biri bilen jedel etdim.Biri“ Sen, Edebiýat institutyna girip bilmersiň, oňa juda zehinli bolmaly, Gowy, güýçli eserleriň gerek. Güýçli hossaryň bolmaly. Halk seni şahyr, ýazyjy, publisist, terjimeçihökmünde tanamaly. Sende olar ýaly zat niredede?“ diýip dur.

- - Dogry aýdypdyr!- diýip, Olýa janykdy.

- - Menem“Men girerin!“- diýdim. Bir gije oturdyn-da, şu goşgulary ýazdym. Bary , şol.

- Olýa gözlerini Garypdan aýranokdy.

- -Näme, öň goşgy ýazaňokmydyň?

-Ýok, hiç wagtam men goşgy ýazan adam däl. Goşgy ýazmak barada pikirem edemok. Elimem degenok oňa...

Olýa geň galdy.

- Bir gijede, beh!Diňe başlik, beh!- Nähili?- Ol ejesine seretdi.- Özem, biziň garyndaşymyz, hä!Eje...

- Hawa- diýip, Gulýa inçejik gaşlaryny uçuryp, gondurdy.

- - Nädip?- diýip Olýa juda gyzyklanyp, ak, posalak, owadan ýüäüni gyzardyp sorady. Ol her biri käse ýaly gözünü balkyldadyp, Gulýany içine salaýjak ýaly bolup, oňaseretdi. -Nädip beýle bolup bilýär, aýdaý!

Gulýa aýnyp gürlledi.

- Garly gün!Trelleýbus! Elimde bir“tonna“ kitap! Salona zordan girýän!Boş ýer bar.Onda towşan gulak,Andersen burun, bir metr agyz...

- Olýa onuň eline kakdy.

- -A gyz, bolşuň nähili?

- Gulýa güldi.

- - Entek, ondan beterem bar.- Ol gülüp, garaýagyz, yşnaksyz ýüzi gyp-gyzyl bolan Garyba seretdi.- Köwşi ýyrtyk, egninde köneje penjek, o0nuňam, ýeňi gaty kelte.Ine, şol adam otur.Menem bardym-da ýanynda oturyberdim.Nebsim agyrdy. „Kakamam bir wagt şunuň ýaly ýetim, garyp bolandyr!“ -diýip güleşip başladym.Ol-a meniň kitabym göterişdi.Köwşüni däde Artura mugtunatikdiribem, öýe geldik. Ana, bar bolany!..

- -Olýa begenjini gizläp bilmän, Ýazyjylar soýuzyna baranda, ol ýerde eşiden gürrüňlerini kakasyna gürrüň berdi.

- - Aý, eje, gör muny, meýdanda eşidip, haýran galan zadym. Öýe gelsem, öýmüzde otыр. Özem, garyndaşymyz!

- Mämmet aga içki otaglaryň birine geçdi.Bibi gelneje-de eline bir gysyn badam alyp, onuň yzy bilen gitdi.

- Iki uýa Garybyň daşyna geçdi.

- - Sen öz keşbiňe, öz zehiniňe nähili baha berýäň?-diýip, Olýa oňa sowal berdi. Garyp stoldan ýere düşdi-de, halynyň üstüne süýnüp, iki eli bilen eňegini tutdy.-Daşky keşp maňa täsir edenok.Meniň içimde gaty uly güýç bar. Şzem, ol mydama maňa boýun egýär. Men şol güýjüň sähelçe bölejigini daşyma çykarsam-da, adamlar oňa haýran galýarlar.

- - Sen ol güýji nirede çykaryp gördüň?

- Garyp oýlandy.

- -Men ol güýji üç sapar çykaryp gördüm. Birinjisi, mekdepde okanymda! Men ol güýje, diňe - başlik baha al diýdim.Ol diňe başlik baha aldy.

- - Kim-ol?

- -Mendäki güýçmi? Aýtdym-a, mende güýç bar diýip.

- - Başlik bahany nähili alýaň?

- - Kitaby bir sapar okasam, ol güýç ony şobada kabul edýär. Maňa haçan gerek bolsa, men şondan alyberýän.

- -Ikinjisi nähili?
- Ikinjisi goşgy goşanynda! Gulýa, Ata aga, institutdaky tanyşlarym maňa“Oba hojalyk instituty bir biderek zat, ondan okuw bolmaz. Okuwyň iň gowusy, Moskwanyň Edebiýat instituty. Oňa-da girmek mümkin däl, oňa gaty güýçli zehimler, olaryň güýçli eserleri, berk arkaň, goldawyň bolmaly“ diýdiler. Onsoň meniň şol instituta giresim geldi. Men güýjüme“Goşgy ýaz“ diýdim.Ýazdy.
- - Üçünjisi nähili?- diýip, Gulýa hoz döwüi, maňzyny bir käsä çöpläp oturyşyna sorady.
- Üçünjisimi?- Garyp Hutduly wakany gürrüň berdi.
- - Senmi? Ýumruk ýaljak oylan bolup, şol zalymy guýa taşladyňmy?!
- -Ilki bir gün guýa, soň bir gün skwažinanyň howzuna
- Gyzlar hem gülüşdiler, hem-de haýran galdylar.
- - Seni söýen, ýigrenýän barmy?! Sen olara nähili garaýarsyň?
- Garyp ýene oýa batdy.
- - Biz üç adam. Men, ejem , hemem Myrry diýen bir dostum! Bz biri-birimizi gowy görýäris. Ýöne meni şolardan başga, tutuş oba, tutuş mekdep, ähli klasdaşym halamaýar.
- - Nämе diýýärler?
- -Nämediýerler:jallyk diýýärler, „nejis“ diýýärler, „yşarat“ diýýärler“, arwah“ diýýärler.
- - Sen utanaňokmy? Ýok, gaharyň gelenokmy?- diýip, Olýa sorady.
- Garyp başyny ýaýkady.
- -Adam öz ruhy medeniýetini, ruhy edebini tertibe salmaly. Her bir adamyň özündäki güýje berk ynamy bolmaly.Ynamsyzlyk ahlagy weýran edýär.Öol ynam, şol belent ruh,şol belent güýç eliňde bolsa, sen oň erk edip bilseň, daşky ýagdaýlaryň gitjek ýeri ýok.
- -Nämе üçin beýle diýýäň- diýip, Gulýa döwen hozlarynyň gabyklaryny üýşürüp durşuna sorady.- Daşky keşbem gereg-ä.
- - Daşky keşp , gowja iýseň, görk bolar.Gowja geýinseň, görmek bolar.“Görk agyzdan , görmek eginden“ diýilmänmi.
- Onda, özüň nämе beýle?
- Garyp burnuny aýasy bilen sypady.
- Meniň beti görklügim, hor bolanym üçin.Men gaty az iýdim, köpem işledim. Elime düşenje azygy, ýarasyz ejem bilen paýlaşdym.Bir aýjyk, siziň iýeniňiz ýaly iýip, gözel eşikleri geýsem, men iň owadan ýigit bolaryn.
- - Ýekeje aýdamy?Aý, näbileýin.- Olýa owadanja gözlerini süzdü.
- -Hawa, Alla maňa gowy gulak beripdir. Gowy burun, gowyerin beripdir.Azajyk semresem, gözlerim ýerine gelip,her biri, edil kase ýaly bolar.Ýöne men ony häzir islämok.Howlukmak nämä gerek. Onuňam wagy geler.
- Olýa ýylgyrdy.
- - Ýigidiň iň gowusy hem erinlek, hem burunlak, hem galkan gulak.Şeýle dälmi?
- Ol Gulýanyň berjek sowalyny kesip, Garyba sowal berdi.

- Sen on ýedi ýaşda şeýle beýik şöhrada ýetdiň? Institut, -, „Правда“ gazýetinde goşgyň çykmak, Moskwanyň Edebiýatü institutyna , tutuş respublikadan bir özüň girmek, gaty uly şöhrat-a. Şoňa nähili garaýaň?

- Garyp çytyldy.

- Ýüregim hiç galkynmaýar. Olaryň bary başlangyç.Şöhrat bolsa- netijedir. Ine, mysal alaýyn, daýhan gämikläp, gawun ekende... Şol wagt otaga Bibi geneje girdi. Ol- Hany, indi ýatyň- diýdi. Iki sany bolgusyz bolup, o çaganň gulagyny iýdiňiz.

- Gyzler gülüşip, daş çykdylar.

- Şujagaz ýerdejik ýer salaýyn, ýatyber.Ýa diwanda ýatjakmy?

- Ýer gowy bolar, Bibi gelneje!

- Garyp gyzlar içeri girenden soň daş çykdy. Howlynyň ortasynda duran suw kranyndan suw akdyryp elini, ýüzüni, aýaklaryny ýuwdy.İçeri giribem düşege gyşardy.

17.

- Dokumentleriňi getirdiňmi?- diýip, bu ýere gelende duşýan şol bir ýazyjy, salamlaşandan soň, elindäki müşdügine gysdyrylan „Kazbegini“ aýasynda owkalap,owkalapoturşyna, Garypdan sorady.

Garyp ýüzüni aladaly galdyrdy.

- Ol-a Oba hojalyk institutynda bolmaly!

- Ýaşuly ýazyjy çilimini otlap, ýaňy bir sapar sorupdy. Şonuň üçin, içine soran tüssesini sozluk bilen daşyna goýberip durşsuna,, ýylgyrdy.

- -Dokumentsiz bolmaz-a jan jijim.-Ol Garybyň ýany bilen, Gulýanyň gözünü giderip gaýdan Olýanyň owadan ýüzüne garady.- Şeýle dälmi?

- -Onda , men ony alyp geleýin.Gyssaglymy?

- - Howlukman alyber. Bilet-zat eýýäm zakaz edildi.Ýigrimi başine, sen Litinstitutyň rektorynyň ýanyna bararsyň. Pimenow diýýändirler. Berdi Myradowiç, eýýäm, telefon bilen ony habardar etdi. Aeroportda bolsa seni biziň Moskwadaky wekilimiz Babajan garşy alar. Berdi Myradowiç oňa-da eýýäm tabşyryp goýdy.Ekzamenler birinji awgustdan başlanýandyr.Birinjisi , düzme, rus dilinde...

- Olýanyň gözleri peträp gitdi. Ol şol gözleri bilen Garyba seretdi.

- Garyp ýaşuly bilen hoşlaşdy.

- -Sen howlukma-da dokumentleriňi al. Soň üçünji günjök geläý. Berdi Myradowiçem bolar. Saňa birneme kömek puly belläpdirler. Ýanyňda dokumentleriň esasan, pasportyň bolsun.

- - Trelleýbusyň duralgasynda Olýa , birhilije, gözügidijilik bilen:

- - Näçe pul bererlerkä?- diýdi.

- Garyp başyny ýaýkady.

- -Eger, Litfont saňa bir ýyllyk stependiýe bellese dagy, bagtyň getirdigi bolar.

- Garyp Olýanyň sözüne düşünmedi.

- - Litfond diýeniň näme“ Stependiýe näme?

- Olýa güldi.

- - Вот, колхоз! Lit fond- Edebiýat fondy.- düşündiňmi! Stependiýa, okaýanlara berilýän hak. Ol az, ýigrimi sekiz manat.

- Gary ýere seretdi-de, gulagyny sallap ep-esli durdy.

- - Bir ýyllyk stependiýe näme?

- Olýa ýene-de düşündirip başlady.

- - Edebiýat fondy mätäç adamlara her ýylda birneme pul kömegini berýär. Düşündiňmi? Köpüsine beýle stependiýä berlenok. Mysal üçin, maňa. Düşündiňmi?!

- - Aý, pul nämä gerek? Stependiýe bilenem oňaryn.- Ol Olýanyň eline seretdi.- Bolmasa işlärin. İş-ä tapylar!- Ol elini Olýa görkezdi.- Bu elleri gör-ä. Bular agyr-agyr işleri etmejek bolsa, meniň nämäme gerek?

- Olýa ýüzüni gorkuly ýagdaýa getirip, gözlerini jüýjertdi.

- - Rus dilinden düzme!- Ol başyny ýaýkady.- Ýz-ä- Olý gozgandy.-Ine, trelleýbusam gelýär.

- Garyp hem gozgandy.

- - Ekzamen gorkuly däl! Ýöne sag-aman bir Moskwa barsam. Gaty garaňkysy şol maňa.

- Olar trelleýbusa mündiler.

- Olýanyň owadan, näzikden ter, didaryonuň ýanyndaky oglanjygyň bolsagaty betnyşanlygyadamlary yzyklandyran bolara çemel. Olar uly gyzyklanma we tomaşa bilen bu iki, biri-birine garşy gelýän juwana seredişýärdiler. Olýa muny duýup, Garybyň ýanynda durman, gyra çekildi. Emma häzir Garyp daş-töweregini duýanokdy. Ol Olýany ýeke galdyrmajak bolup, ýene onuň ýanyna bardy.

- Eli süýt tüňňürlü sary diş aýal Olýa garap:

- - Jigiňmi?!- diýdi.

- - Ýog+eý- Olýa öz sözüne utanyp gitdi-de soňuny ýumarlady- Garyndaşymyz, obadan gelipdir.

- „Gulýa beý diýmezdi?“ diýip, garyp oýlandy. Gulýa doganyňa garanda, ýumşagrak. Ol ýerden ýöreýär, Olýa bolsa asmandan... Ýere düşüp bilenok...

- Olar oba hojalyk institutynyň edil garşysyndaky ruralgada trelleýbusdan düşdüler-de, baş ymarata bakan ýöräp gitdiler.

- Moskwa!..

- Garyby Moskwada geň galdyran ýeke zat boldy. Ol ýigrimi başınjy iýulda Aşgabatdan ýeňsiz köýneklige gaýdypdy. Aşgabadyň aeroportynda yssydan ýaňa buglanyp, hammamdan hem beterräk ýerden üç-dört sagatlap uçup, dişiň- dişiňe degirmän, galpyldadyp, uçuryp barýan salkynlygyň gujagyna gelip düşüpdi.

Adamlar Moskwanyň bu ýagdaýyndan habarly eken. Her kim palto, gulakçyn geýip samolýotdan düşdi. Emma Garybyň diňe penjegi bardy. Olam çemodandady. Çemodan bolsa samolýotyň bagažyndady.

Garyp näme-de bolsa, çydady. Ýene, aeroportyň içi ýyly eken. Ýaş ýigidiň jany gönenäýdi.

- „Eger bilip bolmaz, bir ýalňyşlyk bolup, Babajan bilen duşuşyp bilmesen, onda taksi tut. „Moskwa, Gersen-Dobralýubow- 9/11“ –diý. Islendik taksa on manat berseň,, elter. Şol ýerde Litinstituteň umumy ýaşayyş jaýy, myhmanhanasy bardyr. Seniň otagyň başınjy etaž, baş ýüz on sekizdir...

- Garyp şol ýaşulyýazyjynyň sesini eşitdi.

- Olýa-da:

- Biz-ä gyz bolsagam, ýeke özümiň taksi tutup, umumy ýaşayyş jaýyna gidip ýörüs. Moskwa hezil-ä...

- Ol ýüküni alyp, gapdala çekilenden, garaýagyndan daýaw, buýra saçly owadan ýigit onuň golundan ýumşajyk tutdy.

- Salam, sag aman geldiňmi?

- Garybyň dünýesi giňäp gitdi.

- Salowmaleýkim.

- Ol ýigit çemodana ýapyşdy.

- Men- Babajan! Berdi Myradowiç jaň etdi. Sen- Garyp dälmi?!

- Hawa.

- Üşemediň gerek?

- Ýok-la!- Garyp dogrusynaýtmady.

- Ýöme, Moskwa gaty sowuk eken.

- Olar ýüklerini göterip, aeroportyň daşyna çykyp, nobata durdular. Sähel salymdan täzeje taksi gelip durdy.

- Babajan maşynyň yzyny açdyryp, ýükleri şoňa goýdurdy-da ilki özi mündi. Soňra Garyby mündirdi.

- Näçe ýaşyňda? Diýi, ol Garyby gaty ýaş görüp sorady.

- On ýedi!

- Gaty ýaş ekeniň. Onsoň Aşgabat nähili? Berdi Myradowiç nähili?

- Jemmesi ýeke-ýekeden elimi gysyp, Size salam iberdi. Berdi aga: Basym menem barjak“ diýdi. Bir ýaşuly ýazyjy bar-a, ikinji kabinetde, hemişe „Kazbek“ çilimini supalap oturan, şolam aýratyn salam aýtdy.

- Babajan hezil edip güldi.

- Ol Aşyr Nazardyr, ýazyjy! Aý, gowy adamdyr-a.

- Näbileýin.

- Babajan ekabyr gepledi.

- Hemmesi gowy! Saňa obşejitden gowyotag berdile. Ýekeje özüň ýaşarsyň.

518-nji otag. Gowy otagdyr!

- Ol Garybyň ýüzüne garady.-Goşgularyňy okadyňmy?!

- Garyp başyny atdy.

- Diňe birini--„Правданы“ okadym.

- Gowja goşgular. Men türkmençesinem okadym. „Sowet Türkmenistany“, „Edebiýat we sungat“ „Ýaş kommunist“ gazýetlerinde-de rusçadan terjimesi çykypdyr. Öz goşgularyň gowy. Terjimesi beýle gowy çykmandyr.- diýdi. Däýnem „Ogonyokda“, Literaturkada“ bardy.

- Ol Garybyň ýüzüne buýsançly garady. Garyp bolsa, bu habara begenenokdam.

- Babajan oňa geň galdy.

- Sen, özüň nireden?

- Garaböwür obasyndan.

- Babajan ýylgyrdy.

- - Marydanmykaň öýdüpdim.
- Ol tä Moskwa çenli sesini çykarmady.
- -Saňa ýyljak eşik gerekbolar.
- -Kurtkam-a bar.
- - Gowy botinka, kelläňe papak. Almaly borsuň. Ellik, şarf, sagat...
- Garyp görünme.Maňaaýtdylar, garypja, ýetim oglanjyk diýip., SSSR Lit, fondy kömek etjek diýdi.
- Oňat, ýyljak eşikler al. Moskwanyň soňgy gaty erbetdir. Bir agyr syrkawlasaň , kyn açylýaň. Syrkawlamajak bol. Bu ýeriň gysynyň gözläp ýöreni seniň ýaly hor, ejizje adam.Gowy, ýyljak geýinmeli, gowy işmeli!
- Garyp aeroportda gatyja üşänsoň, Babajan bilen doly ylalaşdy.
- - Dogry, gaty sowuk eken, ýöne hiç kim seniň ýaly edip aýtmady. Aýtsalar hem, belk ynanmazdym.
- Taksi bir sagat töwerekleri gidensoň, iki köçäniň çatyrygyndaky , ýedi gar owadan jaýyň şňünde saklandy.
- -Ine Litinstituteň umumy ýaşaýyş jaýy, aşaky bölegi, myhmanhana!
- Babajan şofýor bilen hasaplaşdy.-da,ýükleri alyşdyrды. Ol ullakan çemodan ýaly edilip, daşyna odeal dolanan, ýüp bilen pugta daňylan goşy galdырды.-da—Beý, ýaman agyr-laý-diýip, saklandy-Munuň içinde näme bar-aý?!-diýdi.
- - Garyp hem geň galdy.
- - Men-ä bilemok, näme salanlaryny.
- -Näme, seniňki dälmi?
- Garyp sakyndy.
- - Bibi gelnejemiň düwen goşy-da! Babajan gara der bolup, içeri daşady. Ol birinji gatdaky otaglaryň birine girip, ep-esli eglendi. Içerden ýaş, owadan rus zenany açarlaryny şaňňyrdadyp, çykdy.
- - Baş ýüz on sekiz!
- Babajan goşlary „lift“ diýlip ýazylyan jaýjagaza saldy-da, Garyba garap“gir“ diýdi. Ol jaý durşy bilen ýokary göterildi. Işik açyldy.
- - Baş ýüz on sekiziň bir gowy zady, ol aşhana, hajathana otagyna ýakynrak. Ýogsa, çay gaýnatsaň, alyp gelýänçäň sowap galýar-a.
- Olaryň hersi birki goşy göterdi. Rus zenany işigi açdy.
- Atajan otagy synlady-da, otagdan razy boldy.
- - Ýekeje özüň bir aý ýaşa. Okuwa gireňsoň, görübereris.- Ol ýaş aýala garady.- Kimň otagy?Kim ýaşady?
- Ol zenen açarlaryny howada şyňňyrdadyp, elini howada tegeledi.
- Sakallak, uly kelleli çişik bar-a. Ukrainadan.- Möjekmi, ýolbarsmy?!Babajan başyny atdy.
- -
- -Kplan!Kaplan Dima.
- - Wot, on.
- Babajan Garybyň egnine kakdy.

- -Gowja ýerleş.Ine, meniň telefonym.Men SSSR Ýazyjylar soýuzynda işleýändirin.Geldi!““Garşyladym!“ „Ýerleşdirdim!“ –iýip goja aýdaryn. Onda, näme, sag bolmyşak!

- Garyp Babajanyň gitjegine gynandy.

- -Babajan aga, gel, bileje çay içeli!

- - Näme getirdiň?

- Külçe, gowurma, mürepbe, böwürsleniňki!

- - O-o! Ertir günortan gelerin. Sen gowja ýerleş. Zatlaryňy tertipleşdirip goý. Ol koridora çykdy.- Ýöri, kuhnyany görkezýin.

- Olar kuhnyä aýlandylar. Üç sany gaz peç goýlupdyr. Hersiniň gapdalynda gara turba sömelip dur.

- - Gazy ýakyp bir bilýañmi?

- - Ýok.

- Atajan oňa gazy ýakmany öwretti.-Hany, indi özüňem ýak! Gorkma.

- Garyp ýakdy.

- -Babajan aga, ýaňkyja münüp-düşen tamjagazymyzyň düzgünjigini öwretsen-e, maňa.

- Babajan oňa „lift“ diýilýändigini, müneniňde, düşeniňde nähili işletmelidigini ýagşy öwretti.

- Garybyň indi, birnäçe gün bäri“nähili bolarka?“ diýip, pikirini-zikirini baglap ýören işleri berjaý boldy.Ol sag-aman Moskwa geldi, Institutyň umumy-ýaşayyş jaýnda ýagşy ýerleşdi.

- Oňa berlen otagda bir stol,arkasy belent, iki oturgyç krowat, diwan hem-de uly şkaф durdy. Şkaфyň içinde baş-alty sany geým asylýan bardy. Işige golaý ýerde-de iki sany tumboçka goýlupdyr.

- Garyp işigi içinden gulplady- da stolu gyra çekdi. Soňra Bibi gelnejäniň beren goşlaryny açyp başlady.

- Täzeje keçe, ýassyk, klýonka, demir hem-de çay demlenýän çäýnek. Iki käse, iki tarelka.Pyçak, çarşak, saç, kiçiräk gazan. Duz, burç,gant salynýan gapjagazlar. Başga bir gapda bolsa iki kilogram ýaly sogan,kartoşka, duz, bir çüýşe pagta ýagy. Iküç kilo tüwi, hem-de iki kilo ýaly ekde kesilen unaş. Bir düzüм gyзyl burç bardy. Ýene-de towşan derisinden ýeňsiz possun,

- Hem-de daşyna „Olýanyňky“ diýlip ýazylan uly düwünçek bardy. Ondan başga-da, badam, hoz, maňzy, bir banka bal, iki sany tamdyr çöregi, elektrik peç bardy.

- Garyp possunjygy egnine geýdi.Onuň kijijek jübüjigini barlady. Bir zatşygyrt edip, eline geldi.

- - Beh, öz ýigrimi başligim!

- Garyp Bibi gelnejäniň eliniň yssysy degen bu zatlary görüp, birden, edil, bokurdagy hyk edip doldy.

- - Taňry ýalkasyn!- diýip, ol gözlerini balkyldadyp aýtdy. Soň onuň garyplygy, ýetimligi,, alaçsyzlygy birin-birib gözünüň öňünden geçdi. Gözleriniň ýaşy edil bir menjuk ýaly bolup, paýrap gitdi.- Senem bir ejem bolduň, Bibi eje,

Taňry ýalkasyn!... Işik kakylady. Ol işigi açdy. Häлки owadan zenan koridorda duran ýarinden- Sizi telefona çagyryňlar!- diýdi. –Gapyňyzy gulplaň!

- Garyp aşak gata düşüp, telefony aldy.
- Trubkada aýal sesi eşidildi.
- - Garyp, men-Olýa, Aşgabatdan! Ejem „Sag-aman bardymyka“sora!- diýýär.
- Garybyň sesi agyly çykdy.
- -Hawa!
- - Näçinji otag? Garyp, näme, aglaýaňmy?!
- -Bäş ýüz on sekiz!- Garyp aglaýardy.
- - Näme? Garşylamadylarmy? Näme bolýar?
- - Bibi ejem barmy!
- -Bar, näme,Garyp!
- -Bersen-e, gepleşäýeýin!
- - Garyp jan, sag-aman bardyňmy, çagam!
- Garyp agyly ses bilen
- - Eje, Eje jan, Taňry ýalkasyn!- diýdi-de, trubka horkuldap aglady.- Taňry ýalkasyn hemmesi üçin!..
- Telefon kesildi.
- Garyp ep-esli garaşdy-da telefon budkajygyndan çykdy.
- Gapdaldan bu ýagdaý synlap durşuna:
- - Näme?Näme, saglykmy?- diýip, owadan zenan bikarar bolup aýtdy.
- Garyp sesini çykarmady.-da ýöne başyny atdy.
- Ýöne gözünüň ýaşyny welin gizledi.
- Ol gelip goşlaryny , arkaýyn tertiplije ýygnaşdyrды.
- Ertesi ir turdy. Soň Babajan gelýänçä diýip, otagyna ýagşy serenjam berdi.
- Bibi ejäniň elektrik pejiniň üstünde gazany goýup, gowurmaly unaş atardy.
- Onuň içine-de pomidor kakyny, hem-de tutuş bir gyzyly burçy atdy.
- Ol stoly beýleki burça süýşürip, orta heçe ýazdy, ýassyk atdy. Orta klýonka ýazdy. Onuň üstünäkülçe, gowurma, maňyz üýşürşirdi.
- Gazda bir çäýnek çay oturtdy.
- Işik kakylady, halki owadan zenan otaga girdi.
- - Juda tagamly naharyň ysy janyňy alyp barýar-la.- Ol elektrik pejiniň üstünde bygyrdap, gaýnap duran çemlije gazana garap, begençli gürlledi.
- - Siz, asyl, aşpezmi? Ysy dagy nähili?!
- Garyp çay demledi.
- - Geliň, çay içeliň!
- Ol zanan türkmen gowurmasynyň , külçesiniň tagamyny biýän bolara çemeli,
- - Kulçe, kaurma!- diýdi.
- Garyp oňa bir tarelka nahar guýup berdi. Ol enan minnetdarlyk bildirebildire, tabakda zat goýman iýdi.
- - Bu naharyň ady näme? Gaty süýji nahar eken.
- -Unaý! Gowurmaly unaş!

- Ol zenan şol otuşyna Garybyň adyny, ýagdaýyny, atasynyň, enesiniň näme kâr edýändigini birin-birin soraşdyrды.

- -A näme ýazýaňyz?

- Garyp gürrüň bermäge ýetişmedi.

- --„Maşa!“ – diýip, aşakdan biri gygyrды.

- Sag boluň, men turaýyn! Häzir men öýe aýdýa. Ýene iki günden gelerin. Sag bol!

- Garyp krowadyň aşayna sümülди-de, şol ýerde serip goýan külçelerinden iki sanysyny aldy. Onuň üstüne ýumruk ýaly gowurma goýды.

- - Azara galmaň.

- - Ýok, ýok, almasaňyz bolmaz.

- Ol zenan hoşal bolup gitди.

- -Studentler juda dilegçidir, bu süýji külçäniň, tagamly naharyň ysyny aldyklary, sizi goýmazlar.

- Ol çykan badyna Babajan geldi.

- - Näme? Aşgabatdan jaň etdilermi? Agladyňmy?

- - Şu ýerde okaýan Olýa diýen gyz jaň etди.

- -Hä, Manaýewamy? Oňat gyz, ony nireden tanaýaň?

Ol töweregine seretди.

- Sluşaý, bu otaga türkmen içersini getiräýipsiň-le!-Ol gazanyň gapagyny açды-da:- Y-yym! –etди. Gel, bir gyşaryp, çay-çörek işeli!

- Ol gowurmany, külçäni, böwürslen mürepbesini, maňyzlary görüp, gultunyp-gultunyp goýerди.

- - Işigi ýapaly.- Ol Garyba ýüzüni çytyp garady.- Şu studentler şeýe bir nahalnýý, Sen tanyşmy, sen nätanyşmy, gelip, diläbetýärler...

- Ol ýassyga güýнди.

- - Nahar guýaýyn!

- - Wah, guýsan-a!

- Gowurdakly, burçly süýji unaş Babajana ýarady. Ol derläp, külçe bilen burçly unaş içip otuşyna burnuny çekди.

- - Eliň bijaý süýji eken.Men başaramok.

- Ol dymды.

- - Sluşaý, sen Garaböwürden diýdiňmi?!

- - Hawa.

- Ol nahara güýmenen boldy.

- -Onda sen Bibigüli tanamal-a!

- GarypBibigüliň:“ Meniň gowy tanyşym , Moskwada, Edebiýat institutynda okaýar!“ –diýende, kimi göz önünde tutanyňa, indi düşünjek boldy.

- - Gawa, ol meniň klasdaşym!

- Babajan aljyraňňy gürlеди.

- - Bibigün nähili gyz?

- Garyp Babajanyň ony tanaman, daşky görnüşine hyrydar çykanyna düşündi.

- - Bibigül, juda, juda owadan gyz. Onuň ýaly, gözel, owadan ýüzünden nur dökülip duran mähriban gyz dünýäde barmyka?

Herne, Babajana şu mahabat ýeterkik bolup, ol başga zat soramaady.

-Şoňa öýlenäýsen diýýän!Nähili görýän?

Garyp Babajan oýun edýändir öýdüp, onuň ýüzüne garady.

- Sen ony nireden tanap ýörsün?Ol ýaňy okuwa gird-ä.

- Babajan ýylgyrdy. Täze ýyl gijesi institutda duşuşyk boldy. Şonda ol gyzlar bizi otaglaryna çagyrdy. Şonda tanyşdym.- Ol käsäniň düýbünde galan çäýy serpip goýbermäge ýer gözleýän ýaly, krowatyň aşaklaryna seretdi.- Institutda-da, Baýram diýibem ir dostum bar.Son onuň otagyna eltip gowy gepleşdim. Häzirem, günde günde jaňlaşyp durun.

- Kim bilen?

-Baýram bilenem, Bibigül bilenem. Arada barybam gaýtdym. „Nikadanam geçeli.“ Diýdim. Emma Bibigül:“ Tomus ejeme aýdaýyn“ diýip dur!

- Garyp sesini çykarmady.

- Bolupmy?

- Garyp ýylgyrdy.

- Baryny eýýäm mensizem çözüpsiňiz-ä. Öz eden işiň , öaüňem ýagdaýyňy görersiň. Garyp pylan diýdi diýmeseň bolýar. Men-ä gerbet göremok. Ýöne, ol meniň taýym däl. Men obada bir keselbent, garyp aýalyň ýekeje ogly. Bibigül dagy gurgun ýeriň çagasy. Dogrymy diýsem, men onuň bilen ýakyndan gürleşibem göremok!Ýöne, obanyň lälilik, owdan, özüne göwni ýetýän gyzy, Moskwanyň dessuryna öwrenişäys-ä?

- Babajan gyşaryp ýatan yerinden tarsi turdy.

- Men onuň senden ýokarydygyny aňdym. Ol saňa taý mtäl. Maňa bolsa iň ýokary medeniýetli aýal gerek.Saçy kesilen, ýüzi owadan, ýewropa eşigindäki. Men siwilizasiýanyň adamy! Türkmen eşigine bulaşyp, saçyny, çagasyny, özüni oňarman ýören bir tüntew biri gerek däl.Men Moskwada abraýly instituty tamamladym.SSSR Ýazyjylar soýuzynyň jogapkär işgäri.Ýazan zatlarym dünýä ýaýrajak bolup dur!Men döwrüň depesine çykan iň bir häzirki zaman Adamy!Onsoň men türkmeniň köne, krli, adatyna bulaşyp ýören aýal bilen ýaşap bilmen. Meniň aýalym hem özüm ýaly bolmaly!

- Garyp sesini çykarmady.

-Bibigül şeýle aýal bolup bilermi?

- Ol-a bolup biler-le, ýöne, sendenem öňe geçäýmese!

-- Ä-ä!-Babajan hahahaýlap tutuş otagy ýaňlandyryp güldi.- Aldyň, kak başi!

- Ol sagadyna seretdi.- Ertir saňa Edebiyat institutyny görkezjek.- Ol birden elini çarpdy.- Sluşyý, Men Inda Mihaýlowna buşladym, geleniňi. Ol geljekdir, hiç ýere çykagyn.Mihaýlow-a häzir Moskwada däl eken. Olar baş günlük Amerika gitdiler.

- Babajan turdy.

- Menem şu ymaratyň içinde, ýöne üçünji gatda ýaşayan.- diýdi.

- Garyp çäý+nek käseleri ýygnaşdyryp durşuna:

-Bibigüle öýlenceňsoň niredede ýaşamaly?

- Babajan garnyny sypalady.

- -Poka şol otagda! Soň soýuz ja berer-dä!- Ol çykyp barşyna: - Inda Mihaýlowna geljekdir!- diýip , tekrarlady- da çykyp gitdi.

- Garybyň ýadyna şu mahal Bibigül düşdi. Onuň gyňyr, kineli, rus hudožnigi Kramskoýyň „Незнакомка“ diýen dünýä belli belli portretin daki ýaly, ajaýyp didary ýaş ýigidiň aňynda lowurdap gitdi. Ýöne içiniň iň pynhan menzillerinden kimdir biri Garyba ýetirmän:“ - Dostuň-a Baýram bolsa, söýe4n gyzyňam Bibigül bolsa, seniň aýalyň döwrüň depesine çykyp, şol ýerden aýaklaryny aşak sallap oturan adamlar bolýar-da. Olar , tüýs seniň diýýän adamlaryň eken, Babajan!-diýdi.

- Garyp oňa ünsem bermedi.

-

19.

Inda Mihaýlownanyň ýöriteläp, onuň otagyna gelmegi, Garyby, birhilije, ýygrykdyrды. Ýüzi mähriban,saçynyň deň ýary agaran, ka ýüzli, dolmuş aýal, Garybyň goşa ýumruk ýaljak başyny belent göwüsleriniň arasyna gysdy.

- Garyb, Garyb žan, Hoş geldiň? Hemişe üstünlikler hemraň bolsun!- diýdi.

- Garyp çay demledi. Nahar gyzdyryp, arassaja tarelka nahar guýdy. Obadan getiren nazy-nygmatlarynyň ählisinden orta çykardy. Soň çayy birki gaýta gaýtaryp, bir kase, sary bal ýaly çay guýdy.

- Azara galma!- Bu aýal sumkasyndan elýaglygyny çykaryp, ýaşly gözlerini emay bilen süpürdi.- Ejeň nähili?- Ol stola seredip, begendi.- Munça zat nämä gerek diýsen-e.- Ol elýaglygyny ýene sumkasyna saldy.- Meniň hatymy aldyňmy?

- - Ejem, ýagşy! Hatyňyzy aldym. Sag boluň gaty minnetdar boldum.

- Inda Mihaýlowna owadan, düýbünde, pynhanja uýalma gatlagy bolan birhilije alamat bilen ýylgyrды.- Goşgularyňy gördüňmi?! Nähili?

- Diňe „Правданы“ gördüm!

- Inda Mihaýlowna ak dür ýaly owadan dişlerini guwanç bilen güjeňledi.

- - Gör, hemmesem aýaýyp, ajaýyp!Meni aldygyna gutlaýarlar. Adamlar haýran galýar,haýran. On alty ýaşda beýle beýik duýga, pikir-parasada, näzik kartinany duýgy bilen pikire-filosofiýany ñ duýgy bilenbeslenip,

- Sadaja berilmegi, Sergeý Ýeseninden bari görülen zat däl-ä. Ah, ajaýyp, ah gözeli, gözeli.

- Inda Mihaýlowna köp oturmady. Ol Garybyň obadan getiren sowgadyny almajak bola-bola, alyp, turmak bilen boldy.

- - Men saňa öýümde garaşýaryn. Erte agşam, Babajan bilen bar. Gürleşeris, maslahatlaşarys!

- Ekzamenler başlandy. Garyp ekzamenleri oňat tabşyrды. Ol on sekizinji awgustda Moskwanyň dünýä edebiýaty institutyna şahyr hem tankytçy Aleksey Aleksandrowiç Mihaýlowyň poýeziýa toparyna kabul edilendigi barada institutyň rektorynyň buýrugy çykды.

Okuwyň başlanmagyna on iki gün bardy. Ol indi obany, ejesini küýseýärdi. On ýedi ýaşynyň içinde, onuň bir aýlap, ejesinden aýrylan wagty ýokdy. Moskwa ony özüne hiç çekmeýärdi. Edebiýat institutynyň audiotoriýalarynda ol özüni görüp bilmeýärdi.

Ol oýlandy. Onuň puly kändi. Ejesiniň beren üç ýüz manady, Türkmenistan Ýazyjylar guramasynyň Edebiýat fondunyň beren baş ýüz manady, Moskwanyň gazýetlerinden gelen üç ýüz altnyş manat ganarary, Bibi ejäniň beren elli manady, SSSREdebiýat fondunyň beren iki ýüz elli manat, jemi bir müň baş ýüz manada golaý puly bardy.

Ol poçta baryp, şol ýerden, Myrra müň manat pul iberdi. Pul iberilýän kagyzyň boş ýerine-de, „Myrry, agam, şupuly ejeme gowşur! Maňa her üaýda elli manat iberse bolany. Garyp!“ diýip ýazdy.

Soň şol ýerde oturyp, ejesine salam hatyny ýazdy.

„Eje janym, men seniň gözleriňden, elleriňden, maňlaýyňdan ogşaryn!

Käbäm! Ýagdaýlaryň nähili? Gaýrat et, eje janym!

Ekzamenlerden diňe başlik bilen geçdim. Meni okuwa kabul etdiler. Gaty oňat otag berdiler. Indi, hemme zadym bar. Meni hiç alada etme.

Moskwa täsin bir ýer eken. Men entek , şol täsinlikleri göremok. Okuwymyz 1-nji sentýabrda başlanýar.

Hoş, sag bol, eje janym. Seni gaty göresim gelýär. Garyp.“

Ol Myrra ýazan hatynda, ejesine seretmegi yowakga etdi. Öz salgysyny, juda gerek bolaýsa diýip, birinji gatdaky telefonyň nomerini iberdi.

... Ýigrimi başinji awgust Garyp üçin ulyuly toý boldy. „Garyp, garşyla. Men 26-njy awgustda, irden 683-nji reýsbilen barýaryn. Olýa!

Garybyň dünýesi giwelip gitdi. Ol bu ýerde indi ençeme gün bäri türkmen zar bolupdy.

Ol telegrama alandan soň ilk Inda Mihaýlownalara baryp, soň Babajany gördi.

Babajanyň keypi ýokdy. Inda Mihaýlowna, azajyk ýoňlapdyr. Garyp oňa gyzyly burç atyp, gowurdaklyja unaş bişirip bermegi wada berdi. Şonuň üçin, ýaşayn ýerine gelip, gowurma, gyzyly burç, azyrak böwürslen mürepbesini alyp, ýeneolara bardy.

Nahar, dogrudan hem, tagamly bolupdyr. Inda Mihaýlowna Garypdan hoşal boldy.

- Oglum, özüňem iý!- gara derbolup, unaş içip oturşyna telim gaýta aýtdy.

- Sag boluň, Allam Size saglyk bersin.

- Garyp kän bir gijä galman, jaňly başe düzüp, ýatdy.

- Ol gaty belent dagyň çür başynda dur! Ol şol ak sakl gojan, ene keyigi küýsöp, jübülerini sermedi. Onuň şo-ol tüýdügi ýanynda eken. Ol tüýdügini eline aldy-da, ddaklaryna degirip, üflöp başlady. Ine, şo-ol ene keyik! Garyp onuň gözlerine seretdi. Ol gözler Garyba eşretli eýýamyň işigini görkezdi.

- Garyp tylladan gurlan, ak göwher bilensyrçalanan köşgüň altyn işigini açdy-da oňa girdi.

- ... Bu ýe umytlaryň jenneti! Bu ýer keramatly umytlaryň hasyl bolýan ýeri!..Ol bu sözleriň çalyňp duran tüýdüginden çykýandygyna düşündi. Ol owadan ak ganata gaplandy-da, şol ajaýyp, Allahy jennet bossanyna uçup tarp uçup başlady.

- Uç, uç, belent uç, oglum!- O aşakda özüne garap, gwanyp duran ak sakally babany gördüde, ema bilen onuň anyna gondy- da onuň elinden tutdy....

- Işik kakylady.

- Garyp tisginip oýandy.

- Kimsiň?

- -Men, men. Dim-a. Kaplan!...
- Garyp geleniň bu otagda öň ýaşan adamdygyny bilip, çyrany ýakyp, soň gapyny açdy. Onuň öňünde saçy-sakaly ösen, kelles gazan ýaly, garny döşüne düňderilip ýatanäpet pyýada durdy. Ol adamyň egninde agyr brezent goşalta, elinde bolsa ýönekeýje okuwçy portfeli bardy.
- Ol kürsäp otaga girdi. Onuň bilen aragyň gözüňi-başyňy aýlap barýan ýigrenji, porsy ysy hemurduryp otaga doldy.
- -Men Dima!Kaplan, Men...Bu otag meniň otagym!- Ol gurulgyja içerä göz aýlady.- O-o!- diýdi. -Aý, senem ýaşaber! Ikimiz bileje ýaşabereris.
- Dima goşaltasyny arkasyndan düşürip, tumbočka bilen deňläp , onuň gapdalynda oýdy. Soň ony açdy-da, içinden süýde meňzeş iki çüýşe içgi çykardy.Iki kerpijem kakmaç ýag çykardy-da stoluň üstünde goýdy.Jübüsinden aw çakgyjygyny çykaryp, şol kerpiçlerden ujundan kesişdirdi.
- Çüýşeleriňem birini açyp, Garybyň kasesini püre-pür edip guýdy. Soň Garybyň kök ýaljak bolup duran arryk, inçe elini äpet aýasyna alyp, onuň ýüzüne ilkinji sapar garady.
- - Men- Dima Kaýlan!
- Sen kim? Myhmanyň çagasymyň, gezmäge geldiňmi? Kim bilen geldiň? Näme mekdep okuwçysymyň?!
- - Men- Garyp. Litinstituteň birinji kursunyň studenti!
- Dima- Kaýlan agzyna eltip, ondan ýuwdan birki owurt içgigsine erbet düwüňdi-Näme, stu -d -ent!
- -Näme, meňzämokmy?
- -Ýo-ýok!- diýip, ol käsäni Garyba uzatdy.
- Garyp käsäni onuň elinden alyp, stoluň üstünde goýdy.
- - Men, i9çemok.
- Dima Kaplan käsäni başyna çekdi- de, kesişdiren ýagyndan sümürüp başlady. Soňam:
- - Kak horaşa , brat, horroşa- diýip, zordan aýagyndaky ädigini çykaryp, keçäniň üstüne süýnüp, şol bada-da, hor çekip, başlady.
- Garyp bir-ä sagada, birem stola garady. Çüýşeleri, ýag kerpiçlerini, doly käsäni näme etjegini bilmän, ýanyň duran çyrany öçürdi.
- -Sagat iki! Ýene üç sagat wagtyň bar! Ol şol keramatly tüýdügüň owazyna gark bolup, uka gitdi.
- Samolýot geldi. Bir salymdan ýuň ýaglygyna çolanyp, egni poltoly Olýa ýylgyryp, goş-golamlar alynýan jaýa girdi.Onuň ýanynda ýene-de bir gyz bardy.
- - Salam, Garyp jan!- Ol Garybyň çepiksije elinden tutdy-da, özüne çekip, ogşady.- Ejemden, Gulýadan, kakamdan köp-köp salam. Ylaýta-da, ejemden...
- Olýa ýanyndaky yza ony tanyş etdi.
- - Bu oglan- Garyp-doganymyz! Şu ýyl biziň institutymyza girdi.- Ol ýanyndaky gyzy haýran galdyryjak bolýan ýaly,- Özem, öz güýji bilen.Diňe başlik bilen, ömründe dördem alyp görmedik.- Ol soňam bir zatlar diýdi.Garyp eşitmezlik üçin, gülüşip duran türkmen oglanlarynyň arasynda topbajyk bolup duran gyzlara seretdi.

- Garyp jan, bu gyzyň ady Aýbölek! MGU-da estetikadan okaýar. Meniň joram. Ikimzem, üçünji kurs.- diýip, ýanyndaky gyz bilen tanyşdyrды.

- Aýbölek elini uzatdy.

- Gutlaýan!

- Sag boluň!

- Olaryň goşy geldi. Hersiniň iki çemodany, bir daňam goşy bardy.

- Garyp iki daňyny aldy. Gyzlar özleriniň çemodanyny aldylar.

- Daşary sowukdy. Ýöne taksa basym mündüler.

- Ilki, Lomonosow on başe. Soňra Gersen-Dobralýubow- 9/11-e. Olýa taksa nirä barmalydygyny aýtdy. Taksiniň içi ýyljakdy.

- Olýa başyndaky ýaglygyny çözdü.

- Garyp jan, Moskwa ýaradymy?!

- Garyp ýylgyrды.

- Ekzamen tabşyran bolsa, Moskwany görmäge elem degen dälär.- diýip, Aýbölek Garyba raýdaş gürlädi.

- Düzmäni haýsy temadan ýazdyň?

- Meniň Watanyň! diýen temadan.

- Nätdi? Kyn boldumy?

- Garyp ukuly gözlerini owkalady.

- Maňa kyn bolmady. Baş-baş goýupdyrlar.

- Edebiýatdan näme düşdi?

Garyp azajyk dymdy. Soň: - Puşkin!- diýdi. — „Poltawa!“. Soň „Belinskiý Puşkiniň we Baýronyň şahyrana aratapawudy barada“ bary iki sowal.

- Aýtdyňmy? Näme diýdiň?

- Hawa, olaryň hersi öz halkynyň nilli şahyry Puşkiniň derdi rus halkynyň derdi. Baýronyň şahyrana agysy öz halkynyň agysy. Ýöne, olaryň ýürek owazy aýry-aýry bolsa-da derdi birdir, ýagny, adamzadyň derdidir. Şonuň üçin, olar umumyadamzat şahyrlarydyr- diýdim. Mysal getirdim.

- „Poltawa“ nätdi?!

- Tutuş poýemany ýatdan aýdyp berdim.

- Näme diýdiler?

- Ah, ah, nähili aýaýyp- diýdiler.

- Olýa yzda oturan ýerinden Garybyň ýapagyny çykardy-da, onuň saçyny, tutuş kellesini sypalady.

- Ajaýyp, iňlis dilinden kynçylyk çekdiňmi?

- Ýok, aňsad-a! Iň aňsady şol. Meniň maşgalam“ – sözlük. Men soň olara Puşkiniň „Pygamber“ goşgusyny iňlis dilinde ýatdan aýdyp berdim. Olaram, baş goýdular.

- Aýbölek bu gürrüňlere haýran galyp, oturşyna:

- Men ýerleşemsoň, sizi otagyma çagyryjak. Nähili täsin!- diýdi.

- Moskwa Bu ýere gelibem, goşgy baryny goşansyňyz?!

Garyp başyny ýaýkady.

- Ýok, öten agşam ýaňy bir ýazjak boldum welin, Kaplan diýip, otagymda öň ýaşan biri geldi. Men erbet ys bolsa, nämährem ada ýanymda bolsa hiç zat ýazyp bilemok. Başga otag soramaly bolar.

- Olýa-da gynandy.

- - Hawa, Dima Kaplan, Ukrainadan. Şol otagda ýaşapdy. Ýöne plar, basym praktika gider. Olar başınjy kurs-da...

- Olar gürrüňleşip, barmaly ýerlerine nähili baranlarynam bilmediler. Olýa Aýbölegi otagyna çenli ugradyp geldi-de, maşyna mündi.

- - Öýjagazymyz!- diýip, Olýa umumy ýaşayyş jaýynyň önüne gelenlerinde begençli dillendi.

- Garyp jübüsinden pul çykaryp, taksis bilen hasaplaşyp durşuna,

- - Sen bir çemodany al, ýeňilrägin-diýdi. Olýa onuň diýenini etdi.

- - Baş ýüz altmyşyň açaryny beriň, Tanýa jan! – diýip, ol şol owadan zenan bilen gujaklaşyp, ogşaşyp aýtdy. - Men saňa sowgadam getirdim, ejem iberdi.

- Olýany öz otagynda goşup, Garyp, öz jaýyna geldi. Işik açykdy. Diňe Dima-da, onuň goşhaltasy-da, kerpiç ýaglary-da, içgili çüýşelerde ýokdy. Ýöne hemme zat ýerbe-ýerdi. Garyp işigi gulplamady-da, gelip, krowatyna gyşardy. Onuň gulagyna ýene şoltüýdüginiň owazy eşidilip başlady. Ol ýerinden tarsa turdy-da, kagyz, ruçka alyp, stouň başyna geçdi.

-

Eje

-

-

-

- Gözleminiň agynda sallançak ýasap,

- Ýüregminiň bagynda gurup badyny.

- Aýagňy ogşap, elleňi ysgap,

- Aýdymlarma nagma etsem adyňy.

-

- Gözlerime sürme etsem yzlaňy,

- Didaryň janyma derman eýleşem.

- Bir ýassanyp, dynjym alsam dyzlarňy,

- Didelerňe bakyp-bakyp doýmasam.

-

- Sen ömürlük. Ýaşap ýörseň ebedi,

- Menem küýsüp barsam, alnyňa-haja.

- Şonda köşeşermi könlüň edebi,

- Seni göreslerim gelýä-ä, eje.

-

- Seniň ýazlaryňa bossan boldum men,

- Ak guw bolup uçdym mawy kölüňde,

- Könlümiň töründen köşük gurdum men,

- Şeýdip seniň bilen ýaşap ýörün men.

-

- Ejem eziz ejem, şamçyragym sen,

- Gyzyň ýokdur, kábäm, derdiň alayyn.
- Edil , häzir barmasam-da, eje jan,
- Seniň süýji düýşleriňde bararyn.
-

Bibi eje

-
-
- Dünýäniň ýüzünden perişde üçin,
- Heýkel dikmeli bolsa. Seň didaryň alardym.
- Älemiň ýüzünde mähribanlyga,
- Heýkel dikmeli bolsa, seň didaryň alardym.
- Bibi eje.
-
- Dünýäniň ýüzünde ene mährine,
- Heýkel gerek bolsa, alyň didaryn.
- Diýip wesýet edýän ynsan ähline,
- Hem pynhan mahalyň, çekýäriň zaryň.
- Bibi eje.
-
- Ýetim başym sypan elleriň bilen,
- Dünýäniň başyny sypap bolsady.
- Maňa aýdan mährem sözleriň bilen,
- Ynsanyň köňlüni alyp bolsady,
- Ynsan häzirkiden bagtly bolardy.
- Dünýä häzirkiden ýagty bolardy.
- Bibi eje.
-
- Ölmez- ýitmez çyrag edip , parlaýan,
- Seni dünýäň depesinde göterip,
- Ýagşylykdan başga hiç zat gelmeýän,
- Elleriňden öpeýin,
- Bibi eje.

Söýgi

Seniň gözleriňde gözüň yzy ýok.
Hapa gözlem bilen bakmak günädir.
Seniň ýañagyňda gözüň yzy ýok,
Hapa dodak bilen öpmek günädir.

Seni ýaman gözden goramak üçin.
Hany-manym bereýinmi, eý jenan.
Seni ýanan sözden goramak üçin,

Şirin janyň bereýinmi, eý, jenan.

Seni gorap ähli derdi-beladan,
Men özüme döze bilmen ahyry.
Men bir jepalardan, jebirden ýadan,
Adam ogly çeke bilmez ahymy.

Meniň ýañagymda ýañak yzy bar,
Meniň ýüregimde ýanyk ysy bar,
Meniň didelemde şeriň yzy bar,
Bedenimde boz topragyň ysy bar.

Gözleriňde göz yzyny görmedim,
Hapa gözlem bilen bakmaýyn indi.
Eý, adamzat, sakla ene hormatyn,
Bu gözleri görüp, inim tisingindi,
Düşün, Zenan, ine, şeýle bolmaly.

886.Bu ýerde

Çeşmeleriň aýdymy ýok bu ýerde,
Säher öleňlerden örende duman.
Iliň şatlyk-gaýgysy ýok bu ýerde,
Bu ýerlerde öçük ruhuň howlugýar.

Bu ýerde daglar ýok, daşyňa gala,
Hem ýollarda guma ýapyşan yzlar.
Çagalar artlaşyp münenok ýaba,
Hem sallanyp, çeşmä geçenok gyzlar.

Bu ýerlerde al ýagyşyňgadry ýok,
Säbäbi ýagyşlar ýagýpar, dynmaýar.
Täze Aý doganda gögüň böwründen,
Hiç kim ony maňlaýyna sylmaýar.

Bu ýerde adamlar howlukmaç örän.
Hiç kim salam berip, almaýar salam.
Ýaşamaly bulaň kanunna görä,
Seniň başga alajyň ýok, wessalam.

Halkyň däbi

Halkyň bir däbi bardyr.
Dirikä it-de-pişik.
Emma-ki ölen günüň,
Özün öldürjek bor, işikde.

Halkymyň bir häsiýeti bar,
Dirikäň ýagyň ýalydyr.
Abraýňa çirk ýetse, zynhar,
Arkaň Rüstem-Zalydyr.

Halkymda bir adat bardyr,
Başga wagt zulmun elär.
Gözleňde ýaş görse welin,
Seniň dideleňde erär.

Açlar aglamakdan gorkmaz,
Şeýde şeýde bolar türkmen.

Moskwa

Ak arzuwdan doly seniň gujagyň,
Ak aýdymdan doly arzuw-umydyň.
Ak bagt geýip, äleme ýol açanym,
Moskwa, Moskwa, eý, parlak aýdym.

Aýyň nury bilen üwrelen meňziň,
Al öwser säheriň, gülgün daňynda.
Dünýäniň ýüregi seň bilen urýar,
Keramat bar metjitleňiň zaňynda.

Dünýä saňaabakýar, senem, äleme,
Meňziň zyýaratdyr, didaryň dowam.
Her öüde bark urar gül-çemen, läle,
Iň ýagşy günleriň ertä rowan.

Dünýäň dynçlygynda seniň sesiň bar.
Sen dursaň dynç ýaşar her öý, her ynsan.
Meniň ýüregimde müň höwesim bar,
Eý, eziz Moskwa, gözel Moskwa.

Aýdymlaň eşretli, umydyň dury,
 Seniň bilen bile bu bagtly eýýäm.
 Sen meň umytlamyň gyrmyzy güli,
 Eý, eziz Moskwa, men seni söýýän.

Işik kakylady. Garyp işigi açdy-da, yzyna tesdi. Işikde Olýanyň juda-juda owadan, edil haýran galyp oturmaly owadan didary nur saçyp durdy.

- Ýatyrmydyň?
 - Garyp stoluň üstüne seretdi. Stoluň üstünde ýüzi Garybyň owadan haty bilen ýazylan goşgy bentleri besse-besse bolup ýatyrdy.
 - Olýa elindäki düwünçegi krowatyň üstünde goýdy-da, stoluň üstünde ýatan kagyzlaryň birini aldy.
 - - „Bibi eje!“- Ol Ga rybyň şüzüne seretdi.- Goşgy ýazamok diýdiň-ä?
 - Garyp horja ellerini owkalady.
 - - Ýaňy, aeroportdan gelip, uklajak boldum. Goşgy geldi, ýazdym.
 - Olýa kagyzlary sanady.
 - -Şulary ýazdyňmy häzir?
 - Garyp başyny yrady. Olýa oturdy-da, „Bibi eje“ diýen goşgynyň içinden, sesini çykarman okady. Birdenem, gözýaşyny süpürdi.
 - -Goşgy gaty gowy goşgy eken. Azajyk gysga, ýöne gaty gowy goşgy eken.Menem göçürip alaýyn.- Ol ýene aglady- Eje janym!- Ol kagyzy ogşady.
 - - IndaMihaýlowna „Крестянка“, üçin goşgy gerek diýdi. Şoňa bolaýmasa!
 - Olýa Garybyň gözlerine seretdi.
 - - Sözme- söz terjimesini kime berjek.
 - - Bilemok! Ol näme boldugy?
 - Olýň türkmençeden kimdir biriniň rusçany, türkmençäni goňy bilýän biriniň goşgyny türkmençeden rusça geçirýändigini, şondan soň kimdir bir ussat adamyň ony goşga öwürýändigini Garyba düşündi.
 - Garyp muňa gaty geň galdy.
 - - Entek goşgulara gowja seretmeli.. Soň görerin.
 - - „Bibi ejäni“, gel, men synanyşaýyn.
 - -Bor! – Ol stoly çalt ýygnady. Gel, bileje çay içeli!
 - Olýa güldi.
 - - Külçäň barmy? Böwürslen mürepbesi barmy?
 - Maňzam bar!
 - Garyp çay goýup geldi-de, elektrik pejini toga örürdi., üstüne saýy goýdy.
- Oňa ýumruk ýaly gowurdak atdy.
- - Näme bişirjek?
 - Gowurdagyň üstüne ýumurtga çakaýjak.
 - - Ýöne köpräk çakaweri.
 - Garybyň nahary çay gaýnaýança taýýar boldy. Ol nahary tarelka salyp gurşuna:
 - - Saçagy stola ýazaýynmy ýa-da keçäniň üstüne?- diýip sorady.

- - Dawaý stolda oturaly!- diýip, Olýa täzeje, owadan, gowy ütüklenen köýnegine seretdi.

- -Şu köýnek saňa juda-juda gowy gelişýär. Ýakaňam bir üýtgeşik gaýalypdyr.

- - Sag bol!

- Garyp stoluň üstüni dürli nygmatdan doldurdy.

- - Dawaý, gapynam gulplaly-la!- diýip, Olýanyň özi turup, işigi içinden gulplady.

- Olýa nahary öwdi.

- Soň külçe, böwürslen mürepbesi, maňyz bilen derläp, çay içdi.

- - Sen Gulýa gowurma goýduň-a. Soň sen gaýdanyňdan soň ejem oňa käýedi. Çaganyň agzyna göz dikýäňiz, dok öýüň aç owlasy ýaly bolup- diýdi.- Onsoň ellerini çarpdy.- Wiý, tas ýadymdan çykan eken. Ejem saňa sowgat iberd-ä! Ol krowatyň aýagujynda goýan düwünçegini açdy-da, ondan gülli ýüň jorap bilen örme switer çykardy.-Dawaý, geý!

- Garyp özüne halpygrak görünýän ýöne gelşikli dokalan switri geýdi.

- Olýa begendi.

- -Ejem jan bilýär-ä. Näme ibermelidigini.- Olýa oňa ýüň joraby-da geýdirdi.- Indi, bar-da gara togarlanyber.- diýdi.

- Garyp bu-da bir däpdir öýtdi.

- - Näme üçin?

- Olýa güldi.

- -Oýun edýän... – Ol Garyba seretdi.- Sende meniňem zatlarym bolmaly!

- Garyp olary çay içişlikden soň bereýin diýip durdy.

- Olýa “Bibi ejäni” aldy.

- - Göçürip getirerin.- Ol işige bardy-da işigiň gulpuny açdy.- Garyp!- Ol ýaýdanyp gürlledi.- Puluň barmy?

- Garyp gyza pul gerekdir öýtdi.

- -Bar!

- - Näçeräk?

- - Dört ýüz-ä bar...

Olýa ýene-de stoluň ýanyna geldi.

- Garyp, saňaiki sany kostýum, köwüş, gowja köýnek, galstuk gerek. Soňam, gulakçyn, polto al! Häzir arzanlaram bar.

Garyp razyçylygyny bildirdi.

- Bu ýeri Moskwa! Sen bular ýaly ýerde syryňy hiç kime bildirme. Gaty oňat geýin. Öa garyplygyňy. Ýetimligiňi hiç kime aýtma. Goý, iller özem edil goşgulary ýaly, şöhratly, döwletli, bagtly, baý öýüň çagasydyr öýtsünler!

Ýuwaşy, garyby obaňyzda-da sylaýan däldirler welin, bu ýerde asla-da äsgermeýärler. Onsoňam naharhana baranyňda, bir çäre üçin pul ýygnalanda egniňi gysyp, iki manadyň syrtyna seretme. Taşlap goýbe. Ýok bolsa, menden alarsyň. Men arkalaşaryn. Bulary men aýdamok. Ejem saňa sargyt etdi. Sagat ikide Aýbölek geljek. Magazinlere aýlanmaga gideliň. Bormy?!

-Bor.

20.

Okuylar başlandy. Garyp Edebiýat institutyň auditoriýasynda iki zada haýran galdy. Birinjisi, auditoriýadan doňuz ýagynyň hem-de porsy jorabyň dymyljak ysy gelýärdi.

Ikinjidenem, goýlan stollaryň üstünde ýazgydan ýaňa barmak basara ýer ýokdy. Eger bar bolsa-d, eli ruçkaly oňlan –gyzlar oňa derreň bir zatlar ýazýardylar.

Üçünjisem, öz toparyndaky ýedi aýal, on erkegiň hemmesi, ýaşuludy. Onuň bir özi ýabany pişikleriň arasyna düşen syçanjyk ýalydy.

Ikinji sagady Mihaýlowyň özi geçdi. Ol şu ýylky toplan toparndan razydygyny aýtdy. Ol Garyb ýanyna çagyrdy.

-Eto molodoý çelowek, Geniý Relikogo Wostoka! – Ol Garyby gjaklady..- Ine, görersiňiz, parlap, göge galar! Onuň ýekeje aýby bar. Ol ömründe ýekeje dörtlügem alyp görmadik. Biziň institutymyzyň taryhynda-da, Aşgabatdan gelen türkmen ýigdi bolup, öz güýji bilen, diňe başlik alyp giripdir!

- Men sizem, hemişe öz „malişini“ goldarsyzyz diýip umyt edýäriň!

- Goşgy okasyn!

- Goşgy!

- Goşgy!...

Garyp „Ak guwlary atmaň!“, „Mähribanym, alyň niçik?“, goşgularyny türkmençe, rusça belent labyz bilen, özboluşlyja edip okady. Studentler el çarpdylar.

Bir özbek gyzy bolsa, ylgap gelip, Garyby gujaklap, ýañagyndan ogşady.

Aleksey Aleksandrowiç topardaky on ýedi studentiniň her birine söz berdi. Her adam öz goşgusyny öz ene dilinde, soň rus dilinde okady. Garyp üçin üýtgeşik dünýäniň işigi açyldy.

-Şahyr bolmak, Allanyň näzik ylhamyny özüňçe ýüregiňi, duýgyňy zerre-zerre edip, setire geçirmekdir.

Tutuş adamzadyň öke-täk kanuny bardyr. Emma her bir şahyryň şol kanuna sygmaýan ýeketäk filosofiýasy bar. Mysal üçin, Omar Haýýam umumyadamzat kanunynyň içinde, öz filosofiýasyny dünýä wagz edipdir.

Her bir şahyr öz beýik filosofiýasyny döredip, öz şygrylary bilen ony tä ömrüniň ahyryna çenli wagz edip ýaşamaly. Diňe şondan soň ol ölmez- ýitmez bolýandyr. Özüňizi tapyň! Öz hiç kimiňkä meňzemeýän filosofiýaňyzy dörediň. Ony dýä ýaýyň!..

Şahyr başgaça ýaşaýaşamak bolmaýar. Dünýäde Allanyň beren beýik duýgy-zehininden gymmat zat bolmaz. Her bir şahyr yň özüne berlen beýik ylhamy dünýä mynasyp derejede, päkize, mertebeli, mynasyp ýaýratmakdan beýik wezipesi bolmaly däl. Bolubam bilmez.

Aleksey Aleksandrowyçiň bu pikiri Garyby haýran galdyrdy. „Özüňi, öz filosofiýaňy tapmaly! Ony mynasyp derejede dünýä wagz etmeli!“ Ol Moskwa, şu instituta gelenine begendi...

Onuň okuwy hepdede dört gündi.

Üçünji gün, döredijilik günüdi. Şenbe- kitaphana günüdi.

Okuwy: SSKP –nyň taryhy, filosofiýanyň taryhy, Edebiýat teoriýasy, Rus edebiýatynyň taryhy, Daşary ýurt edebiýatynyň taryhy, Poýeziýa. Her gün alty sagatdan.

Garyba okuwlary kyn däl. Gyşda dört ekzamen, iki zaçýot bardy.

Ol okuwy kemini goýanokdy. Olýa bilen Aýbölegiň saýlap, aldyran owadan kostýumyny, Olýanyň düzüp beren berk režimli tertibi bilen geýýän, iýýän Garybyň egni diýseň kaşaň, baş görünýärdi. Beýle kaşaň, owadan geýinýän bu institutda beýle bir känem däl.

Olýa Garyba gowy iýip- içmegi sargaýardy. Onuň topar ýolbaşçysy Alekseý Aleksandrowiç hem şahyr bolmak üçin üç şerti aýratyn nygtaýardy.

Erkinlik! Rahat burç! Wagtyly-wagtynda halaýan, koloriýaly naharlary iýip-içmek!

Ol erkinlik diýende, ylham hem-deruhy erkinligi, pikir erkinligini, durmuş erkinligini, tema erkinligini göz önünde tutýardy.

Rahat burç diýende, şol, ähliumumy erkinligi kagyzda geçirmek, oýlanmak, ýazmak iýip-içmek, dynç almak, üçin rahathem-de hiç kimiň, hiç bir meseläniň seniň duýgularyňy ürküzmeýän, pynhan ýer hakynda aýdýardy.

Ol : „Duýgy, pikir bir sarç guşdur. Edil şol pursatynda tutmasaň uçar gider!“ diýýärdi.

Onuň üçünji aýdýan zady. „Açlyk ylhamy öldürýär“. Aç adam hiç haçan gowy sygyr ýazyp bilmez Açlyk şahsyýeti weýran edýär., onuň hyjuwyny, mertebesini has pese düşürýär. Şahyr diňe bir zatdan gorkmalydyr! Ol hem açlykdyr. Ol döretmek üçin iýýär. Hiç haçan aç bolmaň...Göwnüňiz näme islese, elýeteriňizde bolsun!..

Garyp irden gowurdaklyja heýgenek iýip, mürepbe bilen çay içýärdi. Günortan Institutyň naharhanasyndan kemini goýman garbanýardy. Agşam özi nahar bişirinýärdi. Ol okuwyny tamamlap, indi öz illerine gaýdyp barýan talyplardan on baş manada holodilnik, şonça pula-da telewizor satyn alyndy.

Otagynda holodilniki bolany üçin, azyklaryny ynjytman saklaýardy. Şonuň üçin ol indi-indiler birneme essine gelip, ýüzi agaryp, reňki durlanyp, ýaňaklary doluşyp, gözleri ýerine gelip ugrapdy.

- Garyp, seniň gözüň ullakmy?- diýip, ony Olýa duýdy.-Sen owadanlaşýaň, eý, dost ja!

- Bilmedim.- Garyp ýylgyrdy.

- Inda Mihaýlowna bolsa Garybyň önünde iki sany ullakan mesele goýdy. Şonuň üçinem ol Garyby öýüne çagyrdy.

- Garyp, sen obadan gelen.Ýaş oglan, bagtyň çuwüp, illeriň ýetip bilmeýän okuwyna girdiň. Sen şahyr bolmaly. Şahyrlyk kyn wezipedir. Şahyr hiç kime bakna bolmaly däl. Şahyryň ganatyny gyrýan üç zat bardyr. Birinjisi, maşinka! Ikinjisi-dil meselesidir! Üçünjisi- sözme-söz terjime etmek meselesidir!

- Maşinkada ýazyp bilmeşen, ony edýän adam gözlärsiň. Ýalbarmaly, äkitmeli, getirmeli! Gerek bolsa ýalbararsyň. Onuň üstesine, gazananyň ýaryny paýlaşmaly bolarsyň. Onuň üstesine, özüňçe baryň, ýoguň, ýňünde kiçelmeli bolarsyň.

- Dil bilmeşen, dil bilýäne ýalbarmaly, äkitmeli, getirmeli. Gazananyň ýarynam bermeli bolarsyň.

- Sözme-söz terjimä-de bilýän adamy tapmaly, getirmeli, äkitmeli, Onam, öz jübiňden, özüň bermelisiň.
- Şonuň üçin, başdan maşinka öwren, özünem gaty gowy öwren. Maşinka, kagyz, gara kagyz satyn al.
- Rus dili kursuna, iňlis dili kursuna ýazyl-da,, puljagazyny töle-de, dil öwren. Dil bilmesen, diliň gysga bolar. Abraýsyz bolar syň.
- Ikinji etmeli işiň, ine, şu kitaplary gaty üns berip, oka.
- Ol Garyba rus ýazyjylarynyň kyssa eserleriniň sanawyny berdi.
- Şulary okamasaň durmuşyň edebi beýanyňy bilmersiň. Çyn şahyr durmuşyň çuňlugyndan çykýandyr. Akyldar ýazyjylar durmuşyň iň akylly taraplaryny akyl elehinden eläp, halka ýetirip, halkyň ynamyny gazanyp, ölmez- ýitmez bolýandyr. Kitaphana gatnama. Bu kitaplar meniň özümde bar...
- Garyp Inda Mihaýlownanyň bu sözüni tutdy. Babajandan köneje türkmen harply maşinka satyn aldy.
- Rus hem iňlis dillerini öwredýän üç aýlyk tölegli kursuň nirede bardygyny bilip, oňa ýazyldy. Arasynda aldygyna „Anna Kareninany“ okady. Olýa ony tapyp bilmän heläk bolýardy.
- Garyp, sen nirede bolýaň-aý? Diýip, ol kineli sorady.
- Iňlis dili, rus dili, kurslarynda bolýan
- Olary nirede okaýaň?
- Şäher „Bilim“ jemgyýetiniň jaýynda.
- Oktýabr aýynyň başynda Garyp üçin Moskwa geleli bári, iň şatlykly ün günleriň biri boldy.
- Moskwa gar ýagdy!
- Gar henizem ýagyp durdy. Garyp instituta baranda , oňa stependiýe berilýändigini aýtdylar.
- Seni Mihaýlow gözleýär.-diýip, topardaşlarynyň biri aýtdy. Ol mugallymyny her näçe gözlese-de, tapyp bilmedi.
- „Filosofiýanyň taryhy“ sapagy gidip durka, ony koridora çagytdylar.
- Garyp, gutlaýan!- diýip, Alekseý Aleksandrowiç oňa „Огонек“ hem-de „Крестянка“ žurnallaryny berdi.- Ýöne, öýde oka.- Ol bu žurnallaryň redaksiýalarynyň duşuşyga çagyran çakylykly hatynam berdi.
- Indiki üçünji gün. Ýöne, kartoşka gitmeli sesem bardyr...
- Ol auditoriýa girdi. Žurnaly öýde okama nirede. Gyzlar onuň elinden žurnalary kakyp aldylar. „Крестянка“ žurnaly onuň suratynam beripdir. „Men siziň öz ogluňyz“ diýibem, onuň dört goşgusyny beripdir.
- ...Garyp Olýanyň gaty begenjegi bilýärdi. Sebäbi „Bibi eje“ Olýanyň ilkinji uly, bütinsoýuz metbugatda çykan işidi. Oň esasy zat bolsa, bu goşgy onuň öz ejesine bagyşlanyp ýazylandy.
- Garyp Olýany begendirjegine begenip, begenip gelse, Olýa ony begendirdi oturyberdi.
- Öýňüzden hemem Beki Seýtäkowdan hat bar! Me, bu-da, ýüz manat gonarar!.- Ol haty bermedi-de, ony ýokarda pel-pelletdi.
- Tans etmeseň, berjek däl.

- Garyp tans etmedi-de, pottfelini açyp, oňa „Krestýankany“ görkezdi.
- - Senem tans etmeseň, berjek däl!
- Olýa bar sesi bilen otagy ýaňlandyryp gygyryp, Garybyň eline topulyp, jurnaly onuň ejizje elinden gaňryp aldy.
- - Çykypmy?
- -Ol žurnaly waraklady. Goşguly sahypalary açdy. Goşgular iň ortaky iki sahypadady.
- - Soň „Bibi eje“ goşgusyny ogşady.
- - Ejem jan nähili begener!
- Ol lifte bakan ýönelişine:- Maňa beräý, okaýyn! – diýdi.
- Garyp ilki ejesinden gelen haty okady. Hat“Oglum, Garyp jan!“ diýip başlanýardy. „Onça pul ibermek nämä gerek! Öz gününe, güzeranyna şükür edýärdi.
- - Haçan gellersiň, oglum? Ölmänkäm güler ýüzüňi ýene bir görsem, oglum! Meniň başga kemim ýok...”

Soň Myrry başlapdyr. Ol Garyba“Eçjan gowy. Gyşky kanikul gel... diýýärdi.

Garyp krowaty bagryna basyp ýatyşyna, hary ysgady. Hatdan öz ejesiniň içerleriniň, tutuş Garaböwüriniň ysy gelýärdi.

- Beh, Bar şatlyk bir günde geläýmelimi diýsene!
- Ol „Sowet edebiýaty „ žurnalynyň baş redaktory Beki Seýtäkowyn hatyny gadyr bilen açdy. Hat elde ýazylypdyr.
- „Gadyrly galamdaşymyz Garyp Nuryllaýew!
- Ýazan goşgularyňyzyň ählisini „Sowet edebiýaty“ üçin ibermegiňizi soraýaryn Men goşgularň ählisini ýütgetmän çykarmaga söz berýärim. Suratnyňam iber.
- Ýoldaşlyk salamy biklen
- Beki Seýtäkoň.“
- Bu habar hem Garyp üçin juda täsirlidi.
- Ol iňlis dili kursundan gelenden soň, goşgularyny bir ujundan üç nusgalykda göçürmäge başlady.
- Olaryň birinji nusgasyny hem-de suratyny ertesi poçta baryp, sargyt bilen iberdi.

21.

Moskwanyň beýleki institutlary bilen birlikde, gar erän badyna Edebiýat institutynyň studentlerini hatar-hatar bolu duran awtobuslara mündirip Moskwanyň etegindäki raýonlaryň birine kartşka ýygмага alyp gitdiler. Şonuň üçin Garyp „Огонеогын“ çakylygyna baryp bilmedi.

Meýdan sowukdy. Aýaza galan gaty gowy kartoşka meýdanda leýis bolup ýatyrdy.

Meýdanda işlemäge laýyk geýnen oglanlar- gyzlarsürlen meýdanda, topraga garylyp ýatan kartoşkalat bedrelere, ýörite sebetlere aldygyna ýygnaýardylar.

Soň harman bolup ýatan haltalara gapgyrýardylar.Bu ýerde eden işiň ölçenmeýän eken. Oňa baha kesýänem ýokdy.

Garyp açyk meýdanda işlemäge, öň werziş edensoň, heziller edip işleýärdi. Onuň satyn alan kirze ädigi, buşlady, towşan derisinden tikilen ýeňiljek goňur gulakçyny, ony aýaza bermeyärdi. Ol bir salym işländen-ä, derew gyzdy.

Studentler Garybyň günuzun gybyrдыklyp kartoşka çöpläp ýörüşüne haýran galyp seredişyärdiler.

- Taşlasan-a!- diýip, onuň daşyna geçýän az däldi. Ýöne Gary aryp-ýadanokdy.

- Olýa şujagaz sowuga, bkurdagy çişip, Moskwa gitjek bolanda Garybyň ýanyna geldi.

- Garyp, bar bolsa, maň Ýüz manat pul Okuň... ýok, ejemi görüp gaýtjak.

- Garyp biline daňynan ýaglygyny, gyra çykyp çözdide, ondan baş sany ýigrimi başligi aldy-da Olýa uzatdy.

-Bu kän-ä!

Garyp köýnegini düzedi durşuna, uýaljaň ýylgyrdy.

-Sen ýigrimi baş manada, hut , meniň adymdan Bibi ejä sowgat al! Oňa köp-köp salam aýt!“Ogluň köp salam aýtdy!- diý.

Olýa oýun edip güldi.Soňam:-- Bolýa alaryn, diýerin- diýdi.

Garyp Olýanyň yzyndan on ýedi ýaşly ýetginjeginiň yhlasy bilen boýurganyp galdy.

Kartoşka ýygy oktyabr aýynyň ýigirmilerine çekdi. Garyp bir halta arassa kartoşka bilen de, özüni tanamajak boldy. Ol öň özüni ýaňy dürsäp ugrapdy, ýöne jan edip, özüne agram salyp işläni üçin, ol deri bilen süňk bolup galypdy.

Ýöne kartoşka ýygymy ony ýagşy taplady. Ol Russiýanyň kartoşkadan ekilmedik seleňsähralarynda diňe öz-ýzi bilen galypdy. Özüni , pikirlerini, umyt-arzuwlaryny berk tertibe salypdy. Rus dili, inlis dili boýunça öwrenenlerini gaýtalap-gaýtalap , ýatdan berkidipdi.Maşinkada ýatdan ýazmaga diýseň türgünleşipdi.

Özüniň şygrylarynda ulanýan mähriban, sähra, köňül, ruh,... diýen ýaly sözleriň ýüz ellisini rus diline geçirip, ýat bekläpdi. Goşgularyny maşinkada ýatdan urmaga türgünleşipdi.Goşgularynyň ählisini maşinkada ýatdan ýazypdy.

Iň esasam, özüniň haýsy ugur bilen gitmelidigini, Öz poýeziýasyna filosofiýanyň haýsy ideýa ulgamyny almalydygyny, Alekseý Andreýewiçiň, Inda Mihaýlownanyň institutdaky okadýan mugallymlarynyň berýän sapagy boýunça kesgiltän taglymatlary boýunça girmelidigini kesgitlepdi.

Ol öz poýeziýa dünýäsini nähili nähili wagyz etmelidigi barada çuwşňňur oýlanyp, belli karara gelipdi.

„Adama mährem bolmak ideýasy“ adamyň mähribanlyk gözelligini ýüze çykarmak filosofiýasy we wagz etmek“ barada çynlakaý pikir edipdi. Ol özüniň „Mähribanlyk“ diýen şygryndaky ideýany muňa esas edip almak barada oýlandy.

„Adam atomy, ýeri, suwy, çylşyrymly demir , tilsimatlar eýýamyna şa boldy. Bu zeminde öz islän eşretini, dowzahy, jenneti döretdi. Şeýle beýik, gudratly Adam ýekeje hoş sözün, mähribanlyga mätäç bende bolup galdy.“Şolmähribanlygya mätäç Adama indi şygryň kömegi bilen Allahy ezizlik paýlamaly!“ ne, meniň poýeziýamyňideýa, filosofiýa ýörelgesi şeýle bolar...”

Ol bu ideýany tapanyna az begenmedi.Ony örän- örän pynhan saklap, diňe beýik poýeziýanyň üsti bilen üsti blen beýan etmelidigine şu sährada düşündi.

... Ýene-de, şo-ol studentleri alyp giden hatar-hatar awtobus , olary getirip, Gersen- Dobralýubow köçeleriniň çatrygynda düşürdi.

Garyp altmyş-ýetmiş kilogram çykjak agyr haltany oğlanlar bilen otagyna getirdi-de, eýwanjyga döküp goýberdi.

- Näme, Moskwada kartoşka ýokmy?- diýip, oğlanlar oňa degýärdiler. Emma Garyp olara jogap berip durmady.

- Şu kartoşka ýygym möwsümi Garybyň juda janypkeş adamdygyny tutuş instituta aýan etdi. Kartoşka möwsümi Garyby tutuş institut bilen berk ysnyşdyrды. Ylaýta-da Institutyň mugallymlarynyň Garyp bilen mylakatlyja gürleşmedigi ýokdy. Studentler bu sada, garyp göwün, heniz çaga päkligini ýitirmedik oglany söýdüler.

- Garyp, umumy ýaşayş jaýyna gelip,, täze eşiklerini alyp, hammama gitdy. Şol ýerde kirlän jalbaryny, köýnegini,, içki eşiklerini ýuwdy. Saçyny Olýanyň halaýan „Ýesenin bejergi“ edip bejertdi.

- Ol hammamdan gelende özüne mün manada golaý gonararyň bardygyny bildi. Mundan başga-da, „Ogonýogyň“, „Kretoýankanyň“ hem-de „Komsomolkanyň“ „Ýylyň in gowy poýeziýasy“ diýen baýragyny almaga çagyryan çakylygyny aldy.

- Duşuşyklar Oktýabr baýramynyň önüsyrasynda şol redaksiýalaryň özünde boljakdy.

- Ol hammamdan gelişine, ýokary çykman, Inda Mihaýlowna jaň etdi.

- - Mähriban Inda Mihaýlowna, zähmet frontundan gelenlerden size ýalkynly salam bolsun.

- Inda Mihaýlowna çaga ýaly begendi.

- - Oglum, gel-gel, men ýaramok. Ýöne seniň üçin gowy täzelik bar, Gel, çaltlyrak gel!“

- Garyp ýuwan eşiklerini eýwana serdi. Soň on kilogram ýaly kortoşkany, bir banka böwürslen mürepbesini göterip, Inda Mihaýlownaňka ugrady. Ýolda taksiden düşüp, magazine girip, çörek, peçenýe, gaýmak, iki kilogram kolbasa satyn alyp, olara bardy.

- Inda Mihaýlowna azykdan ýüklenip gelen oglany garsa gujaklady.

- - Gelseň, çörege ibereýin- diýip otyrdym.- Sen- ä muny gaty oňaraýdyň.

Ol nahary oturtdy-da, nahar guýdy. Inda Mihaýlownanyň öler jany gaýmakly borşdy. Ol borşa gaýmak, burç guýup, üýtgeşik tagamly nahar edýärdi. Oňa-da azajyk gorçışsa goşup, gara çörek bilen iýersiň welin, gulagyňy kesselerem duýmarsyň.

-Ikimize „Krestoýanka“ baýrak beripdir!“Ýylyň in gowy terjimeçisi!“ , hemen „Ýylyň in gowy poýeziýa çemeniýazanü üçin..“ diýip. Oňa gideli-de, alaly.

Inda Mihaýlowna boeşly tabagy Garybyň özüne süýşürdi.

Soňra ol Garybyňgetiren gara çöregini kesişdiri oturuşyna, bu oglany birden etine-ganyna getiräýjek bolýan ýaly:

- Gaty horlanypsyň, Garyp jan, iý, howlukman köprüjik iý!- diýdi. Ýöne Inda Mihaýlowna Garybyň hor hem bolsa öňküden owadanlaýandygyny ylaýta-da gözleriniň ýerine gelip, käse ýaly ullakan, owadan bolandygyny aňdy. Indi onuň horlugynyň ýňki ýaly açlygyň, horlugyň, ýeter-ýetmezligiň horlugy dälди. Garyp galkynan, mertebeli göwünlidi. Özem rus dilinde şeýle arassa, parasatly gürleýärdi.

- Men „Sowetskiý pisatel“ neýirýatyna seniň adyňdan arza eltdim. Ady- „ak guwlary atmaň!- baş list, geljek ýyl üçin.

- Garyp gulaklaryny gymaldatdy. Uly lezzet bilen borş iýip oturşyna, bu aýalyň aýdýan sözlerini eşitmeýän ýalydy.

- Şonuň üçin „Annotasiýa „ ýazmaly!

- Nämesini?

- Annotasiýa! Annotasiýa. Kitabyň näme hakdadygyny üç sözlemjik.

- Garyp baş atdy.

- Házirmi?

- Naharyňy bir iý.

- Inda Mihaýlowna kolbasa kesdi-de, bir kesimini gara çöregiň üstünde goýup, lezzet bilen iýmäge başlady.

- Şuny oňarytpsyň, tagamy hem gowy eken.- Ol ýene bir bölek çörek aldy.- da, onuň ýüzüne gorçissa çaldy. Soň bir kesim çöregi onuň üstne goýdy.

- Neşirýata baranymda, şol ýerde Twordowskini gördüm. Ol meni goşgular üçin gutlady, oňam: “On alty ýaşly hakykatdanam barmy, ýa-da aýallaryň tapýan täze mifimi?” diýdi.

- Hakykatdyr!- diýdim.

- Onda „Nowiý mire“ ýüz setir getir, ýöne gaty gijä goýma“ diýdi.- Ol ýylgyrdy. „Nowiý mire ýüz setir! Bu ýaňy ösüp gelýän şahyr üçin gaty uly üstünlikdir, gaty uly.

- Ýüz setir näme?

- Ýaz setir goşgy-da, ýagny, dört-baş goşgy. Bu ýede setirini aýdaýýarlar. Sebäbi, kesim-kesim edip, bir goşgyň mün setirem bolup bilýär, baş setirem.

- Garyp başyny atdy.

- Ertirmi?

- Bir aýyň dowamynda. Ýöne annotasiýany ertir eltmeli!

- Garyp naharyny iýip boldy-da Inda Mihaýlownanyň iş otagyna duran maşinkanyň başyn geçdi. Inda Mihaýlowna endigine görä, öz maşinkasyny kagyzyz goýmaýardy. Garyp maşinkanyň kagyzyňy deňledi- de bir salym ýazyp başlady.

- „Bu günadamzat beýik sepgitlere ýetdi. Ol ýeriň ýüzünde ajaýy gudratlar döretdi. Dünýäniň syrlaryny ele aldy. Emma zemniň syrlaryny özüne tabyn eden Adam ýeke agz mähribnlyga mätäç bolup galdy. Ýaş şahyr Garyp Nuryllaýew şu kitaba girýän goşgularynyň üsti bilen ynsana mähribanlyk paýlamaga synanyşýar. Onuň bu niýetiniň şeýledigini bu gözəl şygylary okan her bir okyjy duýar. Bu goşgular çemeni okyjylaryň göwün syrdaşyna öwürüler...” we şuna meňzeş...

- Garyp maşinkanyň başyndan tury-da, ýene stoluň başyna geçdi.

- Gel, Inda Mihaýlowna, böwürslen mürepbesi bilen çay içeli.

- Hany?

Garyp aňk bolup galdy.

- Häli getirdim-ä!

Emma içerde kartoşka-da, mürepbeli gap-da ýokdy. Ol işigi açyp, daşary çykdy-da, kartoşkaly gaby, mürepbeli bankany alyp, içeri girdi.

- Ýaňy jaňy başjak bolanymda, ýerde goýdum-da, sizi görüp, giriberipdirin.
- - O-ho! Kartoşkamy? Elinje. Şuny oňarypsyň, Garyp jan! Şuny gaty oňarypsyň...
- Ol çay goýmaga gidip, sähel eglendi.
- Annotasiýa hem bolupdyr! Kemi ýok. Ol aýasy bilen maňlaýyny çalaja urdy..- Ine, men-dä, esasy zady ýatdan çykaryp barýan-a.Ol oturgyçda oturdy.
- - „Prawdadan“ jaň etdiler!Täze ýyl goşgusy gerek diýip.Seniň goşgyň gerek!Men“Prawda“ näme diýeýin?! Täze, ter, näzik, pikir, salyhatly filosofiýa, hem agras, hem giň bolmaly.Irräk ýazmasak, sözme-söz terjimä-de adam gözlemeli.Onam häzir tapmak kyn.Student gyzlaram, manyny berip bilenok.
- Garyp Inda mihaýlownanyň hem begençli, hem örän jogaýkärli buşluklaryny egnine zordan göterip, umumy ýaşayş jaýyna geldi.

21.

Bu ýyl Gyş Moskwa ir düşdi.Indi näçe gün bári ýerde gar ýatyrdy. Tutuş ýurt Oktýabr baýramyny bellemäge howlukman, taýýarlanýardy.

Edebiýat instituty baýramçylyk mynasybetli döredijilik agşamyny geçirmäge taýýarlanýardy.

Kartoşka ýygymyndan soňky okuw mahaly Garyp üçin düşnüksiz döwür başlandy. Ol adamlaryň özüne bolan gatnaşygyna hiç düşünip bilmeýärdi.

Kartoşka ýygymyndan soňky ouwyň ikinji okuw gününüň birini sagadyna Belli şahyrAleksandr Trafonowiç Twordowskiýni çagyrypdyrlar.

Talyplar ony uly tolgunma bilen garşy aldy. Ol Lenin baýragyny alan, „Nowiýmir“žurnalynyň baş redaktory. Ady äleme dolan bu adam özüni örän salykatsyz alyp arýardy.

- Ýazmaň!Saklanyň! Dünýä bolgusyz şygyrdan doldy.Men „Nowiý mirden“ gaçyp gitmäge ýer gözleýän, goşgy däl goşgylardan ýaňa! Proşu Was, umlýaýu was, ne pişite.!

- Onuň bu sözlerine talyplar aýaklaryny pola tapyrdadyşyp, tutuş auditoriýany başlaryna göteräýjek bolýan ýal bolşup,el çarpyşýardylar.

- Şahyr muňabirden, joşgunly göterildide, aýasy bilen stoly urdy.

- - Siz bolgusyz adamlar!- diýdi. Birtopar körzehinler.Utanman Moskwa ýaly ýere şahyr bolmaga gelýärsiňiz, utanç!Öz halkyň, öz ilini aýy derini ysgap, şahyr bolunýandyr. Size- utanç! Bir topar ýal ýagylary, kör zehinler, pekgeler!..

- Studentler onuň „Wasiliý Týorkin“, „Alysdan alysa“ poýemalaryny ýazyşynyň taryhy barada gürrüň bermegi soradylar.

- Ol humarly ýylgyrdy.

- - Eto ýorunda! Umuman, şahyr diýen wezipe ýok.Graždanin diýen wezipe ýok.Men, men, şol eserlerim üçin, utanýan!

- Garyp gürrüňiň çuňlaşaryny isledi.

- - Poýeziýa, özüni tapmak!Öz ýoluňy tapmak üçin näme etmeli.

- - Ýaranjaklyk ediber. Partiýa ýarahjaňlyk et.MK- ýaranjaňlyk et.Ýazyjylar soýuzynyň ýolbaşçylaryna ýaranjaňlyk ediň. Şonda olaryň özi seni tapar.

- Ol Garybyň ýüzüne jüçjerilip, humarly gözlerini süzüp, ep-esli seretdi..- Özüni, özüni tapmak, çyort znaýet. Siz maňa özümi tapandyr öýdýäňizmi?
- Net, net, i net!..
- Studentler Twardowskijniň her bir sözlemini şowhun bilen garşylasalar-da, ony ýokary kursuň studentleri bilen heniz duşuşyk tamamlanmadyk auditoriyadaarak içişip durmasyna geň galdy
- „Gör, uly şahyr, emma eýýam, ikiýüzli1 Ol dilinde partiýa barada bir zat sanraýar. Emma ýazanda başga hili ýazýar. „Lenin beýik!Partiýa beýik!“ Ol serhoş mahaly bir hili sözleýär. Sersag mahaly başga hili sözleýär...
- Garyp Alekseý Aleksandrowiçiň hem üýtgeşip durmasyny duýdy.
- Mugallym, men „Sowetskiý pisatele“ geljek ýyl üçin arza beräýsem nähili bolar?- diýip, Garyp, Inda Mihaýlownanyň teklibi bilen habardar edeýin diýen niýet bilen mugallymyna sala saldy.
- -Eto horoşo, dawaý, Garyb- diýse-de, soň seminar sagadynda, Garybyň özüniň ýok ýerinde- Heniz çünk çykmadyk sary serçe, goşgulary iki elin barmaklaryna ýetmeýän tötänleýin şahyrjyklar, eýýäm Bütünsoýuz neşirýatlaryna „kitabymy çykar“ diýip, arza berýärler. Ilki özüni halka ykrar etdirmeli.
- Arakesmede , bu gürrüni eşiden toardaşlary Garybyň ýüzüne geň gama bilen seredişdiler. Sebäbi, olaryň arasynda heniz neşirýatlara dalaş edýänleri ýokdy.
- - Okuwyň ahyrynda bolsa ol Garyba, „Neşirýatly pikirini goldaýan Özümemugruna çykaryn. Täze goşgularyň bolsa, maňa-da ber. Diňe Kozłowskaýa diýip oturma. Ol gowşak terjime edýär- diýdi.
- Garyp oňa-da düşünmedi.
- Howa juda sowukdy.
- - Öýe baryp, gowurmalyja unaş bişireýin!- diýip , olokuwdan çykan badyna umumy ýaşayyş jaýyna tarp gidýän treleýbusa münüp, oýlandy.- Çörek, külçe bar!Gowurma bar...
- Ol otagyna gelip, eşiklerini çykardy-da, gazançanyň gapagyny açdy. Gazançadanämedir bir nahar bişirilipdir. Olam gazançanyň düýbüne ýapyşyp gidipdir.
- Garyp kartoşka ýygymyndan geledе, etoluň üstünde boş çüýşeleri, doňuz ýagynyň,çilimiň galyndylaynyň çaşyp ýatanyny görse-de, oňa kân bir ähmiýet berip durmandy. Ýöne ol, bu otagda nahar bişirilendir öýdenokdy.
- Garyp gazançany gowy edip ýuwdy-a elektrik pejiniň üstüde goýdy. Soň gowurdak almak üçin krowadyň aşagyna sümüldi.
- Onuň ýüregi jigläp gitdi. Gowurmaly garyn-da, külçedir maňyz-da ýokdy.Ol gowurmasy Täze ýyla ýeter öýdüpdi.
- -Kaplanyň işidir!Ol niredäkä?..
- Garyp otagýara aýlanyp, ýiten zatlaryny tapyp alaýynam bir diýdi-de,, soň bu işini goýbolsun edip, eşiklerini geýipdükana ylgady.Ýagly kolbasa, mesge, peýnir hem-de birküç banka goýaldylan süýt, ýumurtga , çörek, bulka, köke alyp geldi-de, kolbasa gowrup,üstüne ýumurtga çakyp iýdi-de
- - Et satyn alyp, agşama-da gaýnatma edeýin- diýdi.

- Ol bu aldajy sowgy gowy naharlar bilen ýeňäýmese, bu süňk bilen deri bolup durşuna, gyşdan çykmagyň aňsat bolmajagyny duýdy. Ýöne gowurmaly garyn welin göz ýňünden gitmedi.

- Şondan geçse, üç-dört gün geçipdi. Ol Çagyrylanduşyklarda boldy. Oňa ep-esli pul, dürli sowgatlar gowşurdylar. Täze goşgularyny getirmegi haýyş etdiler.

- Ertir Beýik Oktýabr baýramçylygy diýlen gündi. Oňa aşakda Aşgabatdan hat bardygyny aýtdylar. Ol içine pomidor kaky salnan omaçaly gaýnatma sogan dogrady-da, aşak ylgady. Otagyna getirip, bukjany gyssanmaç açdy.

Hormatly G. Nuryllaýew!

Siziň „Sowet edebiýaty“ žurnalynyň redaksiýasyna iberen goşgular toplumyňyzy aldyk. Emma olar öň metbugatda çykany üçin, olary peýdalanmagy makul bilmedik. Öň metbugatda çykan eseriňizi ýene metbugata hödürlemek, salykatsyzlykdyr.

Salam bilen,

Redaksiýanyň bölüm müdiri N. Hojageldiýew.“

Garybyň depesinden gaýnan suw guýlan ýaly boldy.

-Bolsa-da meniň baýramçylygyma gaty gowja sowgat iberip bilipdirler.

Sagja boluň, agalar!

Garybyň işdäsi nahar almady. Krowata gyşardy. Ýöne kimdir birine gelen gahar, düşnüksizlikonuň bokurdagyna geldi durdy. Ol gaharyny ýuwutdy.

Işigi kimdir biri ilki tyrkyldadyp, soň gaty-gaty urup başlady. Daşyndan gulpa sokulýan açar şykyrdady.

Garyp işigi açdy. Işikde Kaplan bilen daýaw adam durdy.

- Wasýuk, hany, gir!

Olar güpürdeşip otaga girdiler.

-O-o!, süýji naharyň ysy bar!

- Men aýtmadymmy, saňa!- diýip, Kaplan arkasyndaky agyr goşhaltasyny düşürip burça taşlap goýberdi.

-Nahar iýerismi?

- Hökman işeris, näme iýmän, hökman iýeris, nda-da nähili iýeris. Boz gaty aj-a!

Olar stoluň başyna çökdüler Garyp Wasýuk barada Olýanyň zeýrenjini eşidipdi.

-Ol Wasýuk diýllenigaradan gaýtmaz bir üýer çeken galtaman-a. Gapyňy döwüp girip, gözüne ýakan zady alýar. Bir zat diýseňem, gaýgyрман urýar. Habardar bol!..

Olýanyň bu gürrüni Garyby tsgindiripdi. Wasýuk diýilýäni uzyn boýly, daýaw, ýüzi-gözi ýowuzdan gazaply ukrain adamydy. Özem umumy ýaşaýyş jaýynda studentler bilen urşany üçin, tutuş institutdan çykarylandy. Ýöne geçen ýyl dördünji kursa dikeldilen eken. Ol şu ýyl proza bölümünü tamamlýardy.

Kaplan tabaga ýapyşdy.

- Dawaý jirýom –da!

Garyp ýerinden turdy.

-Saklan!

-Näme boldy?

-Meniň öýmüzden getiren gowurdagymy, külçelerimi, maňyzlarymy kim aldy.- diýip, henini biriniň ýüzüne gelip görmedik Garyp, erksiz saňnyldap durşuna , aýtdy.

- Näm-e? Eý, çujak, sen näme, şeýle husyt, gedaýmyň, twar!Şol porsy gowurdagyň gürrüni edip otyrsyň.- Ol goşaltasyny siltenjiräp açdy. Ondan ýumruk ýalydoňuz salasyny çykardy-da, etoluň üstüne gahar bilen taşlap goýberdi.- Me, syrtyňa sok, husyt.

Garybyň sesi titräp çykdy.

-Sen näme üçin men ýokkam gelip otagyma girdiň?Näme üçin meniň gowurdagymy, çöregimi, maňzymy,gap-gaçlarymy ellediň.Hakyň barmy?Men seni suda bererin...

Kaplan ýüzüni ganymyny gören geçigaplaňyň ýüzi ýaly edip, mawdar gözleri bilen , bir-ä Garybyň, birem Wasýugyň ýüzüne seretdi.

- E-eý, ganjyk! Meniň bilen beýle gepleşer ýaly, sen kim-aý!

Wasýugyň ýüzi gyzardy. Ol:

-Ço!- dioýdi-de, Garybyň ýüzüne eliniň tersi bilen çalyp goýberdi. Garybyň ýüzünden edil bir ot çykan ýaly boldy.Sol ol Garybyň ullakan ýüzünden tutup, yzyna silkip goýberdi. Garyp baryp, ktowatyň üstüne ýykyldy.

Garyp aljyrady. Şol wadt Wasýuk turup, ädikli aýagy bilen garybyň dyzyna zarply depdi-de tarelka ýapyşdy.

Garyp inledi.Birdenem Hutdynyň: „Ur, gaýgyрма, gözüne gaty ur!“ diýen sesi gulagyna gelip gitdi.

Ol Aşgabatda wokzalda daşyny bandit oglanlar alanda-daHutdynyň sesini eşidip, beladan halas bolupdy.Olar hem ikidi.

Wasýuk öz awuny ujyz sypdyrjak dälde.Ol Garyby urup, talap, soňam hiç ýerde jynkyny çykarmaz ýaly , ýagşy jepa ýýdirmekçidi.Şonuň üçin ol işigi içinden gulplady-de, ýeňiji pälwan ýaly bolup, krowatda garantgy ýaly bolup, iki бүкүlip ýatan Garyba bakan apaň-apaň basyp, ýöräp ugrady. Ol krowadyň ýanyna gelip, Garybyň ýüstüne egildi- de turna ýaly eýmenç elini Garybyň ýakasyna bakan uzatdy.

Garyp atylyp turdy-da, kartoşka ýyga-ýyga demire dönen barmagyny Wasýugyň iki gözüne çümdirdi.

Wasýuk agyrsyna çydaman,, janhowluna inläp , gözlerini tutup galanda Garyp onuň „howply nokadyna“ dişlerini jygyrdadyp, ähli güýjüni ýumrugyna jemläp bir depdi welin ,Wasýuk poluň üstüne, edil eşegiň palaňy tamyň üstünden oklanan ýaly bolup patylap gaýtdy.

Garyp, eli gyzgyn nahardan dily, naharly tabagyna seretjeginim, ýoldaşyna seretjegine bilmän elewräp, mämedir bir zatlar çdiýip, samyrdyklap duran Kaplanyň iki satanynyň arasynagazap bilen depdi. Kaplan göterip duran tarelkasyndan ir elini boşatdy-da, iki satanynyň arasyny tutdy-da erbet uwlady.

Garyp özüni saklap bilmän , Kaplanyň ýüzüne-de depdi. Gyzgyn naharly tabagy onuň elinden alyp, Kaplanyň depesinden guýdy.

Kaplan özüni poluň üstüne goýberip iki baka üabalabdy-da,erbet inledi-de guduzlan göhert ýaly bolup, agzyundan gyllygyny akdyryp, Garyba topuldy.

Garyp gaýra-gaýra süýşdi. Badyny saklap bilmedik Kaplan diwary ýüzi bilen urdy. Otag sarsyp gitdi. Garyp çaltlyk bilen ýetişip, onuň depesinde dagap ýatan buýra-buýra saçyndan towlap tutdy-da, onuň ýüzüni diwara gaýta-gaýta urdy. Soň ylgap baryp, eline saýy aldy. Baryp işigi açdy.

- Indi güm boluň şu otagdan, ýogsa öldürin! Kaplanyň goşaltasyny koridora taşlady.- Eý, sen Wasýuk! Gaýdyp şu gapydagöräýsem gözüňi akdyraryn.

Wasýuk agzynyň ganyny sarkdyryp:

- Gö-re-ri-iis! Diýdi-de, okýylan ýaly süýügi, çylyp gitdi. Kaplan gymyldanokdy.

- Eý, ganjyk, indi meniň otagymyň golaýyna geläýseň,...

- Kaplan yrandy.

- - Boldy, boldy, biz günäkär. Biz, biz – diýd-de, yzylaý yzlay ýöräp , koridora çykdy.

- Olar gidensoň Garyp işigi içinden gulplady. Otagy syrды. Polu ýuwdy. Krowadyň üstüni tertipleşdirdi.

- Ertesi ol başga gulp satyn alyp, öňki gulpuň ornuna oturtdy.

- Olýöa Aşgabatdan geldi. Inda Mihaýlowna keselhana girdi diýäýmeseň, başga bir üýtgeşik waka bolmady.

- Ýöne Garybyň özi üçin , ýatdan çykmajak bir waka boldy. Bu waka bu ýaş oglanyň süňňüni eşret bilen üwredi.

- ... Inlis dili kursunda ony Inga Rerih diýen gyz okadýardy. Inga beýle bir wadan däl. Ýöne Allatagala bu gyzy zenan bedeniniň in gözeli zynatlary bilen serpaýlapdy.

- Inganyň meýdanly gursagy, belent göwsi, aýratyn bir ýakymly duýgy döredýän bitüwli sagrasy erkek adamlary däl, aýallary hem haýran galdyrdy. Onuň akja üzi, owadan, mähriban, käse ýaly mele gözleri, ýüpek ýaly mele saç aklyňy hapran edýärdi.

- Ol Hindistanly şashyr, hudožnik Rerhiň inisiniň çowlugydy. Ol MGU-da-da okadýardy. Agşamlaryna „Bilim“ jemgyýetiniň jemgyýetiniň toparlarynyň birinde inlis dilinden öwredýärdi.

- Ol Garybyň Edebiýat institutynda okaýandygyny, onuň daşyndan inlis dilini öwrenjek bolup çir-çytyr jan edýändigine begenýärdi.

- Inganyň özem Dobrolýubow köçesiniň Gersen köçesine golaýlaşýan ýerinde, belent jaýlaryň biriniň altynjygatynda ýaşaýardy.

- Gaty giç bolanda , ol Gary bilen ýaşaýan jaýynyň deňine çenli bile gaýdýardy. Garybyň okuwyny birden, tapba kesmegi, Ingany geň galdyrdy. Ol dynç günleriniň birinde, guşlugrak umumy ýaşaýyş jaýyna gelip Garyby sorady. Oňa belli jogap bermediler.

- - Näme boldy? Eýgilikmi?! - diýip, Garyp kursa gelende, ol alada bilen sorady.

- - Kartoşka ýygмага äkitdiler.

- Garyp oňa „Ogonýok“, „Kresteyanka“, žurnallaryny berdi.- Eto, ýa!

- Inga ertesi haýran galma bilen žurnallary Garyba gowşurdy.

- - Biziň aramyzda ajaýyp şahyr bar. Kursuň ahyrynda men ony siziň bilen tanyşdyraýyn- diýdi. Soň žurnallary Garypdan sorap alyp, kursuň

diňleýjilerine görkezdi. – Biz şu goşgulary iňlis diline terjime ederis. Kimiň terjimesi gowy çyksa, baýrak bereris!

- Inga şondan soň Garyba has ýakyn durup başlady. Ony öýüne, bir kâse çay içmäge çagyrdy.

- - Gorkma, öýde mamam bar. Ol garryja. Seni kowup durmaz.

- Emma Garyp Ingalara bir saparam barmady. Ýöne Täze ýylda bu gyza owadan ýüzük satyn aldy. Soň görüp otursa, ýüzük altyn eken.

- - Özüň student! Beýle gymmat sowgat nämä gerekdi.?

- - Göwnüm isledi! Aldym.

- Inga Garyba geň galyp seretdi.

- - Sag bol! Men seni Täze ýyl gijesi öýüme çagyryýaryn. Gelmeseň, öýkelärin.

- - Bolýar. Bararyn. – Garyp söz berdi.

- Institutda, dogrusyny aýtsaň, Garyp ýalňyzdy. Ol okuwdan başga zada kän bir üns bermeýärdi.

- Okuw! Iňlis dili, rus dili kurslary. Ol bir aý ýaly maşinkada işlemegiň kursuna-da gatnady. Ol goşgularyny özi sözme-söz terjime edip, maşinkadan arkaýyn geçirýärdi. Şonuň üçin onuň adamlar bilen gatnaşygy ýok diýen ýalydy.

- Inda Mihaýlowna, köplenç , ýarawsyz diýen ýalydy. Ol keselhanadan çykandan soň Soça, ýazyjylaryň döredijilik öýüne dynç almaga gitdi. Ony ýoň heläk edýärdi. Bir degen ýoň ondan hiç aýrylyp gidibermeýärdi.

- Olýa Aşgabada soňky gidip gelenden soň Garypdan birhili sowaşýardy. Ol Şeýkin adyndaky ýokary teatral uçilişeden bir owadan oğlan bilen tanyşyp, hemişe şonuň bilen bile tirkeşip ýördi.

- Inganyň Garyba edýän hoşamaýlygy, näme diýseňem, ýaş oglana hoş ýakýardy. Ol Inganyň teklibine begendi.

- Garyp, indi öňki Garyba düýbünden meňzemeýärdi. Ol indi ak ýüzli, ullakan , owadan gözleri balkyldap duran inçeden syrdamly ýigit bolup ýetişipdi. Onuň çekgeleri doluşyp, ýüzi tegelenip, burny ýerine gelipdi. Ol edil şu gün bolmasa-da, ertir „gelin gyran“ diýilýän gaty owadan ýigit boljakdy. Şonuň üçin Inga gary, ýeriň sürçekligini bahanalap, Garyba gysmyljyranyny kem görenokdy.

- Täze ýyl gijesi Garyp Institutyň öňündäki belent sosna agajynyň ýanynda guralan şowhun- şüweleňe gatnaşdy.

Ýöne şol mahal topardaş gyzlaryň biri ylgap onuň ýanyna geldi.

Onuň ýüzi ak tamdy.

- Garyp, Wasýuk dagy bufetde birtopar bolup, arak içip oturlar. Men kofe içeyin diýip bardym. Olar seni urmak hakda gürrüň edip otyrlar. Ol zalym, seni ýagşy ýenjip, soň özi Kiýewiň otlusyna münjek bolýar. Onuň otla bile diň bar öýdýän.

- Sen bu ýerde durma, git.- diýdi.

- Sen eşiksiz otagyňa git. Seniň eşiklerini eltip, nobatçynyň ýanynda goýaryn. Eger başarsaň, otagyňda-da galma.

- Garyp ol gyzyň diýenini etdi. Ol gyz onuň eşiklerini içeri alyp gitdi. Garyp başga ugra gitjek bolup, ýönelende, Wasýugyň ýoldaşlarynyň biri ony gördi.

- - Nirä-hoň?!

- - Geljek. Men häzir bir çüýşe „Şampanskiý“ alyp geljek.

- - Şeýtsen-e!

- - Gzlar üçin-how!

- Garyp taksi tutup, göni Ingalara eňdi.

- Inganyň ýeke özi oturan eken. Ol bolşuna görä, stoly bezäpdir. Saçakda gara, gyzyl şpil, gowurlan towuk bardy. Iki dürli salat taýýarlapdyr.

- Garyp umumy ýaşayyş jaýynyň gapdalyndaky magazine girip, bir çüýşe „Şampanskiý“ satyn alypdy.

- Inga begendi. Garyby gujaklap garşy aldy. Onuň ýañagyndan ogşady.

- - Hany, men saňa seredeýin!- diýip, onuň elinden tutup, ýüzüne garap durdy.

- Täze Ýyla ýene sagat ýarym wagtda bardy.

- - Hany, otur, Garyp. Maňa özüň barada gürrüň bersen-e.

- - Rusçamy ýa-da iňlisçe?..

- - Gel, iňlisçe!

- Inga rus diline-de, iňlis diline-de juda ezberdi. Bu gürründeşlik üçin tejribe . tälim mekdebi boljakdy.

- Inga hiç wagtda „bu sözi beýle aýt“ diýmeýärdi. Ol ýalňyşan adama şol sözüň deregine , şol manyny aňladýan başga bir sözi salgy berýärdi.

- Garyp özüniň terjimehalyny owadanlaman gürrüň berdi. Ol kän bir uzak wagta çekmedi.

- - Özüň özüňe geň galaňokmy?- diýip, Inga oňa gürläp duran dilinde sowal berdi.- Men illerden artykmaç ekenim-ow- diýeňokmy?!

- Garyp lezzet bilen nahar iýip oturşyna, çarşakly elini bulady.

- - Geň ýeri, men ilden üýtgeşigem däl-dä.

- Gartyp! Sen- ilden üýtgeşik!- Inga „Şampanskini“ eline aldy.- Sen juda üýtgeşik, Garyp! Seniň iňlis dilini şeýle çalt bilmagiň meniň hyzmatym däl-ä. Okadýan okuwçylarymyň içinde heniz gürläp bilmeýänem kän-ä.

- - Ýok, seniň hyzmatyň - diýip, Garyp gyzdy.

- - Dawaý, „Şampanskiý“ açalyň!

- Garyp doly çüýşäni eline aldy.

- - Men öşmrümde...

- Inga oňa tarap öwrüldi.

- - Sen erkek adam, şonuň üçin hökman içginiň gapagyny açmagy öwrenäýmeli. Hemişe senden haýyş ederler.

- Garyp hyk-çok edip, ömründe ilkinji gezek şampandan çüýşesiniň gapagyny açdy.

- - Soň açyljak bolsa, beýle kyn baglamak, juda berk ýapmak nämä gerek boldyka?!

- Täze ýyl geldi. Täze 196- njy ýyl! Inga owadanja bulgurlara guýlan şerabu owadanja, pökgüje , alja elleri bilen syrlyja göterdi.

- Garyp! Täze ýyl saňa bagt getirsin!

Ol şerabyny içdi-de kiçijik eli bilen kiçijik, elektrik bilen saz çalynýan gutyny basyp goýberdi.

Juda ýumşak hem-de süňňüňe aram berýän wals ýaňlanyp gitdi.

- Gel, tans edeli!
- Inga garyby gepletmän, ellerinden çekdi-de, ýerinden turuzdy. Ony saza goşup, pyrlap başlady. Soň yigidiň ýaňagyndan, dodagyndan ogşap başlady.
- - Ga- ry-yb!
- Ol Garyby saza goşup, içki jaýlaryň birine bakan itip, alyp gidip barşyna, onuň switrini ýokary göterip başlady.
- - Garyp, gel, çykaryn!- Onuň özi eşiklerini ýeňiljek çykardy-da, özüni ýere, halynyň üstüne bakan goýberdi. Soň Daryby öz üstüne çekdi.
-
- - Näme edýäň, Ýok, ýok!..
- Garyp her näçe seretmäýin diýse-de, Inganyň ap-aja, ullakan göwüslerine, ak mermerden guýlan ýaly belent sagrasyňa, egnine düşüp duran mele saçyna seredip galdy.
- - Ýok!
- Garyp syçrap ýerinden turdy-da, işige bakan ylgady.
- Şol pursat gapynyň jaňy kakylady. Inga onuň yzy bilen daşky otaga çykdy, gapynyň jaňy kakylan badyna-da, yzyna ylgady.
- -Açma! Dur, häzir gitme!..
- Garyp ýeňiljek geýimini alyp, köwşüni geýip, işigi açyp okdan sypan ýaly, lifte-de garaşman, basgançakdan basgançaga böküp, ylgap gitdi.
- Ol umumy ýaşayyş jaýyna gelende, Aýöbölek diýen gyzyň gelip gidendigini aýtdylar.
- Taze ýylyň başynda, oňa „Sowet edebiýaty“ žurnalyndan mün manatlyk gonarar geldi.
- „Prawda“ gazýeti onuň Salam mähriban halkym!“ diýen alty bentlik gazýetiň Taze ýyl nomeriniň birinji sahypasynda berdi.
- Ol gyşky ekzamenlerini diňe başlige tabşyryp, oba gaýtdy.

23.

Okuň ýylynyň ikinji ýarymynda ol ýene otuz goşgy ýazdy.

Ýöne ol. Inda Mihaýlowna ýarawsyz bolany üçin, gazýet-žurnallarda çykardyp bilmedi. Oňa iň ýokary stependiýa, Oňa SSSR Edebiýat fondunyň bellän aýlygyny berdiler. Ol asla-da puldan hor bolanokdy.

Ol Aşgabada gelensoň, jygylyk bazaryna baryp Bibi gelnejä, öz ejesine kümüş bilezik, keteni köýneklilik mata satyn aldy.

Ony Gulýa garşy aldy. Onuň hem kanikuly bolany üçin, Gulýa onuň ýanyndan ýekeje sagat hem aýrylanokdy.

Gel, ejeňe mawut don alaly!- diýip, Gulýa teklipe erdi. Ol owadanja gapjygyny çykaryp ony açyşdyryp durşuna - Puluň ýetermi?- diýdi.

- Pul ýeterlik!- Ol çykaryp, Gulýa ýüz matat berdi.- Onda, bilýäňmi, nädeli?!
- Ejeme bir gülýaka alaly, Onsoňam,- Gulýa ýuwdundy.- Bizde aýallar börük, neme, topby geýýärler. Onuň daşyn-da owadanja mata tutýarlar.

- Alyndaňmy?

- Hawa, hawa, alyndaňy!

- Garyp ejesine sowgat alansoňlar, Gulýa ýene-de pul berdi.

- Bibi gelnejem nämäni gowy görýär?

- Gulýa hezil edip, hem uýalyp güldi.

- Ejemmi?Hemme zadam gowy görýär!

- Ýok, hozmy, maňzmy, gawunmy...

Gulýa ýene ýylgyrdy.

-Hozuň maňzyny, kişmiş, gawunyny ...

- Garyp bazaryň girelgesine baransoňlar, Daşy owadan gyş gawununu, bir kilo gury erik, hozuň maňzyny, iki sany türkmen çöregini satyn aldy.

Soňra, olar taksi tutup, Gulýalara gaýtdylar.

Bibi gelneje sowgatlary halady.

Oglumyň sowgady. Keteninem tikinip, gowy ýaka tutup, geýjek.- Ol bilezikleri goluna ötürdi.-Ölüänçäm, elimden aýyrmayn!

Bu gün dynç günü bolany üçin Garyp Ýazyjylar soýuzyna baryp bilmedi.

-Garyp, köwşüni tiken ussa ýadyňa düşýärmí?

- Haýsy? Hawa düşýär?!Glýa güldi.

-Ikimiziň tanyş bolanymyza şu gün bir ýyl boldy.Bu gün on başınjy fewral-a! Ol saňa:Men senden häzir pul aljak däl. Sen uly adam bolarsyň.Şonda öşzüň berersiň“ diýen köwüş tikiji bard-a,köwşüni ýaman adam, ýöri, şonuň ýanyňa baryp gaýdaly. Hem awtostansiýa baryp, saňa awtobusa bilet alarys.

Bibi eje bu gün öýdedi.Ol Garybyň gelenine begenip, palow bişiripdi.

- Onsoň, Olýa geljek hepde gelmeli?!- diýip, ol ene dözmeziligi bilen gaýta-gata sorady.

- Men ony edil gaýtmankam-a görüp bilmedim. Olaryň ekzameni, zaçýoty biziňkiden köpräk eken. Biz näme, birinji kurs-da.Ekzamen az. Özem şeýle aňsatja. Olar günü bilen kitapphanada, çapphanada oturýarlar.

Garyp Bibi ejä dogrusyny aýdyp durmady. Olýa başda artistçylykda okaýan Gurban diýen owadan oglan bilen tirkeşýärdi. Soň onuň yzyndan bir garagözelek hindi gatnap başlady. Ýalan-a sözlemeli däl welin, ýöne bu ýagdaýy bu mähriban aýala nädip aýtjak!

Olýa indi Garyba kän bir ýüz berip baranokdy.Ol kartoşka ýygylanda alan ýüz manadynamgaýtaranokdy. Institutyň oganlary Olýa barada gowy gürrüň edenokdylar.Eger aýtjak bolsaň, şolary-da aýtmalydy. Ol bolsa gybat boljakdy.

- Eje, biz howlugýarys. Naha bişmedimäý!- diýip, Gulýa ejwsini gyssady.

Gyzy baradaky gürrüňlerden çen tutan Bibi eje agyr oýa batypdy. Ol Gulýanyň beýle gyssanmaçlygyna gatyrgandy.

- Çagam, gep-üýn alyşdyr-a.Bu çaga ölüp Aşgbada ýetdi. Indi sen bir ony çekeläp durma. Ol dynjyny bir almaga bir ber-ä.

Bibi gelneje diwandan turup, nahary görüp geldi-de Garybyň ýanynda oturdy.

- Men bir zada heýç düşünemok, Garyp jan, çagam!- Ol Garybyň elinden tutdy.- Ikiňiz birje bir ýerde okaýan bolsaňyz, opşitda bir gatda ýaşaýan bolsaňyz,nädip sen

Olýany görmeýän?Ýa-da, ol bedibagt bir bela, zuluma uçurap, senem ony,“aýtsam bir gybat bolar“ diýip aýtmaga ejap edip otyrmyň. Ýa-da...

Garyp gabalsa-da, syr bermedi.

-Eje, aýdýan-a, men birinji kurs. Ol institutda kazy kesen ýaly düzgün bar. Uly kurslar uly kurslar bilen tirkeşmeli. Kiçi kurslar kiçi kurslar bilen gatnaşmaly.

Onsoň, meniň ýörite okuw, iş düzgünimem bar. Men ertir irden turup, naharlanyp, okuwa taýýarlanyp, pyýadalap okuwa gidýän. Okuwymdan göni iňlis dili kursuna,, ondanam maşinka öwreniş kursuna, ertesi, iňlis dili kursuna, soň maşinka öwreniş kursuna, sähel wagty bolsa-da, kitaphana ylgaýan. Okamaga-da elim degenok.Olýa dagy birneme erkinräl. Olar gijiräk batyp, institutdan irräk gaýdýarlar.Köplenjem kitaphanada. Olýa meni görende, „Garyp, men seni ýitirdim“ diýip, geçip gidýär. Onuň MGU-da Aýbölek diýen jorasy bar. Olar köplenç bileräk.Onsoň men oňa nädip duşayyn...

Bibi gelneje ynanmady.

- Aý, näbileýin?- diýdi.- Meni şol gyz garrytjakda! Öz derdimden beter şonuňky.

Nahardan soň Garyp Gulýa bilen rus bazaryna, şol garry köwüş tikýän Artur daýynyň ýanyna bardylar.

Köwüş tikýän ýaşuly işsiz otyrды.

Ol Gulýanyň gelenine begendi.

- Bah-ali! Kel kyzym.

Gulýa oňa Garyby görkezdi.

- Bu ýigidi tanaýaňmy, dýadýa Artur?

-Tanymadym, kyzym, allah, byllah tanymadym,bu kimdir?

Geçen ýyl, şu gün onuň köwüşüni mugt ýamap beripdiňiz!Ýadyňyza düşdümü?- Ýoh, ýoh!Men muht tikmeýerim. Pul olmasa.

Ýaşuly birneme horlanan ellerini Garyba uzardy-da ysgynsyzja ýylgyrды.

Gulýa janygyp-janygyp, şol wakany ýaşulynyň ýadyna saljak boldy.

Däde Artur, garly gün, elimiz bir daňy kitaply, däde, howwa diý, Pul alman „Uly adam bolanyňda aljak“ diýdiňiz.

Ýaşuly elini silkdi-de kellesini görkezdi.

-Män bilmärem, bilmerem. Kizim, başymy agyrtma!..

Garyp jübüsinden шыkyrdap duran täzeje ýigrimibäşlik çykardy-da, ýaşulynyň etegine atды.

Ýaşuly bu“nätanyş, owadan“ ýigidiň yüzüne seretди.

Bu neýe?!

Al, al, däde Artur, ol indi nuly adam!Ol Moskwada dünýä edebiýaty institutynda okaýar!Onuň goşgulary “Правда“ gazýetinde çykýar.

- Ah, beýle!- Ýaşuly puly aljagynam, yzyna gaýtarjagynam bilmedi.

- Sag boluň,razy boluň!

Ýaşulu bu gürründeşlige, gyzygyp, goňşy budkanyň işigine üýşen adamlara, puluny görkezip,

- Bah,bah, Moskwada, inwesitetde ohyýyr-a –diýip, puluny güjeňledi.

- Menrazy oldum, çohrazy oldum. Allarazy olsun!- diýip goýberди.

Soň ol ep-esli wagtlap gelene-geçene täzeje ýigrimi başlygy güjeňläp, özünden daşlaşyp barýan, goşa gumry ýaljak iki juwany görkezdi durdyhem-de bolan wakaany günü bilen şol gürrüň berdi oturdy.

Birdenem hor, üsti-başy juda ýuka, eli agyr ýükli, arryk oylan ýadyna düşdi.

-Aý, waý, dur! Goja başyny ahmyr bilen ýaýkady.-Bildim!- Ol elini göge uzatdy.
-Ol!Ol!Eý,Alla, gör-bah, ne olmuş! Alla razy olsun!

24.

-

Garyp awtobusa münenden soň uzak mahallap uklap, birden oýanan ýaly boldy.

Göwnüne bolmasa, bu bolup geçen zatlaryň ählisi onuň gysgaýyk, ýüzleýje, ýeňiljek düýşi ýaly bolup duýuldy. Misli, ol häzir Oba hojalyk institutyna ekzamenlerini giriş ekzamenlerini tabşyryp, inden oba gaýdyp barýarka, awtobusa münüp, azajyk irkilip turan ýalydy.

Ol töweregine garady.

Aşgabatdan Gyzyldarbada barýan awtobusyň içinde tanyş adam ýok diýen ýalydy. In öňde oturan başy papakly adamy ol bilýärdi. Ol adam bir wagtlar Garyplaryň mekdebinde mugallym bolup işläpdi.Emma häzir, jylk sary ýüzünden ebgar keseldigini aňmak kyn däl. Ol Aşgabatdan, keselhanadan gelýän bolmalydy.

- Düşenimde hökman salamlaşaryn!- diýip, oýlandy-da, Garyp üst-başyna seretdi.

- - Ýok, düýş däl!

- „Men näme üçin oba hojalyk institutyna barmadym. Meni juda kyn günümde goldan gyzlary görüp, salamlaşyp, hersine bir sowgatlyk berip gaýtmalydym.Begenerdim. Meni kyn günümde goldan atalyk kömegini beren rektor bilenem , ýörite baryp, salamlaşmalydym.Ýazyjylar soýuzyna-da girip, çykmadym.“Sowet edebiýaty“žurnalynyň maňa jogap beren, soň goldaw bolsun diýip, mün manat pul iberen adamlaryna-da 'taňyryalkasyn“ aýtmalydym.

- Garyp oturan ýerinden özüni kötekläp oturyşyna, awtobusyň çaltlygynda, ýüzüne şarpyldap degşän iğençleriň badyna zordan çydady.

- „Gözün aksyn. Meniň şu wagta çenli özüm bilen bolmaga elim degmedi.Hany, ejem!Hany, Selbi!

- - Selbi!Her demde okara ýaly , nurly ýüzi neresse çaganyňky ýaly, iki dünýäňeýagty salyp, perişdelerini tışgindirýän eziz çaga! Seniň ýagdaýlaryň nähili? Ejeň, kakaň bilen ýaraşdyňmy?!

- Men şolary unudyp, nädip şahyr boljak bolýan?!Men bir hakydasyz mahluk bolup galypdyryn-a! Belent dagyň depesinden togarlanyp gaýdan gara daş ýaly, indi alty aý bäri, aňsyz, duýgusyz, gaty külçe bilen, gaty gowurdaga daňlyp,şo-ol eňterilip gaýdypdyryn.

- Ol Gyzyldarbat şäherine gelip, awtobusdan düşdi-de, oba gidýän beýleki bir kiçi awtobusa garaşyp başlady.

- Goşy ep-esli bardy. Ýöne ol henizem häлки oýlaryň bendiliginden çykyp bilenokdy.

- Selbiniň mährem keşbi onuň ýüregini ezip başlapdy. Birden- birden üýtgeşik duýgularyň labyry onuň ýüreginiň bagyny silterläp, ony üzäýjek-üzäýjek boldy.

- Selbiniň pyýala ýaly, balkyldap sduran owadan gözleri ýigidiň göz önünden aýrylmaýardy.

- - „Garyp, gidişiň gidişiň bold-a! Sen nirede Garyp? Sen meniň nirededigimi bilýäň! Näme, maňa iki barmak hatyňy dözmediňmi?

- Garyp elewredi. Bir-ä, Aşgabadagidýän awtobusa, birem, goşlaryna seretdi.

- - Ýa Aşgabada baryp, görüp gaýdybersemmikäm?

- Ol şu niýet bilen ýerinden turdy. Emma goşlaryny almaga ýetişmedi. Agyr, edil atagzy ýaly eller ony gysaç ýaly, berk gujaklady. Tanyş, emma hiç haçan öwrenişip bolmajak demli agyz ony ogşap başlady.

- Garyp tisginip gitdi.

- -Ditjan!Ditjanym!..

- Myrry!

- Garyp Myrrynyň seňseledip barýan gujagyndan zordan syppy. Soň ähli zadyundup, ony gujaklady.-da ýüzünden ogşagy.

- - Agam!

- Myrry Garyby goýberenokdy. Ýöne şo-ol:

_Ditjan! Diýip, özelenip durdy.- Ditjan- Ol garşydaky oturgyçlaryň birine geçip turdy.

- - Sag-aman geldiňmi?

- - Geldim, dost! Özün nähili?Ejem nähili?

- Myrry elini ýokary galgatdy.

- - Mamaş, şu sapar-a menden sypmaz. Buşlugymy hökman alaryn!

- - Saglygy gowumy?

- - Garaşýar!Gije-gündiz garaşýar. Erbet düýş görükdir. „Düýşünde, ak eşekli adamlar gelipgitjek bolupdyrlar.“Garyp jan gelmese gidip biljek däl!“ –diýipdir.

- Olaram“Ogluň Aşgabatda gezip ýörErtir gelýär.“diýipdirler.Mamaşam „Türkmenistana düşse, ýarawsyz ejesini munda taşlap gezip ýörjek oglum ýokdur, baryň, baryň aňyrrakda geziň!“ diýip, olarykowup goýberipdir. Olaram:“Görersiň, ogluň etir geler!“diýipdirler.

- Onsoň, menem „ Hem ditjan birden geläýse, ony garşy alaýyn,

- hem welsepit alaýyn!“ diýip gaýdyberdim. Görsem, ine, sen!Tas ýüregim ýarylypdy. Gaty göresim geldi, Ditjan!

- Ol ýerinden turup, gelip, Garyby ýene-de gujaklady. Ony gaýta-gaýta ogşady.

- -Hiç gözüme ynan maýan. Meniň Ditjanym, horja, garaja, gargy-gamys ýaly, ýel öwüsse yranyp duranja ýigitd-ä!Emma bu ýerde bir perişde otyr.Her gözünde bir tylla okara,ap-akja, edil gabygy ardylan ýumurga ýaly. Özem şeýle birowadan welin, gyzylybatly gyzlar topar-topar boluşyp görmäge gelişip, gözleri bilen ýuwdup gidiberjek bolýarlar.

- Awtobus ugrady. Emma duralga ýaşlardan dolup galdy. Olar Garyba seredişýärdiler.

Garyp Myrrynyň ýüzüne garady.

- Myrry ýylgyrýardy, başyny atlardy.
- Aňyrda duran iki gyz Myrra:
- - Aý, oglan, dostuň bilen tanyşdyraý-da...
- - Garyp ýerinden turdy.
- - Salam!
- Myrram ýerinden turdy.
- - Ol häzir özüme gerek. Soň, soň...
- - Tigir aldyňmy?
- Myrrynyň iki gözi gyzlardady. Ol Garybyň sowalyňa düşünmän:
- - Hawwa-laý.- diýdi.- Ölüşip barýarlarmy- Ol gaňyrlyp, yzyn garady-da-

Bärkijes-ä gowja ken!- diýdi.

- - Welsepid almadyňmy?
- Myrry çynlakaý görnüşe girdi.
- - Aý, gymmad-eý! Men onuň üçin ýene bir aý işlemeli bolja-gow!
- Garyp sähel sägindi-de, yzyna gidip, goşlarynyň arasyndan kurtkasyny alyp geldi.

- - Ýöri, dost, sen maňa şol magazini bir görkez.
- Myrry hem yzyna gaýdyp, Garybyň goşlaryny kimdir birine tabşyryp gaýytdy. Soň Garybyň yzyndan ýetdi.
- - Daş däl!
- Myrry Garybyň pikirine düşünenokdy.
- Dükana daş daldy. Onda her dürli welesiped bardy.
- - Haýsysy iň gowusy?
- Myrrynyň gözleri uçganaklady.
- - Hemmesem gowy. Ýöne men şony haladym. Nesip bolsa, oba baryp, karz alyp, indiki hepde satyn alyp giderin.

- Garyp dükança tigiriň bahasyny töledi-de, welesipedleriň birini soguryp aldy. Soň, ony alyp gapa çykdy.

- Myrry tigirlere serdip durdy. Ol tigiri işige söýäp, ýene-de dükana girdi.
- - Ýöri, gideli!
- Myrrynyň pikirini, oýy tigirlerde galdy. Olar daş çykdylar.
- Garyp tigiriň şahyndan tutdy.
- - Agam, ine, menden saňa sowgat bolsun. Ähli zat üçin Taňry ýalkasyn!
- Bu tigri görüp, Myrrynyň ýüzi üýtgäp gitdi. Ol uzyn, hor ellerini öňe uzatdy-da, gorkulymy, tolgunçlymy, erbet titredi.
- - Ýok! – diýip, gygyryp goýberdi.- Ýok! Alman. Beýtme. Arkaja dagym, beýtme. Ditjanym Beýtme!
- Garyp ýylgyrды.
- Bolýar, bolýar! Öýe bir alyp gideli. Men obada pyýada gezeýinmi?!, gidenimden soň, sen sürüberersiň ony!- Ýok!- Ol şol öňki äheňi bilen, batly gürlledi. - Ol bolar!

Garyp bu ýeke ýigidi , edil agasy ýaly gowy görýärdi. Myrrynyň özüne-de, kömek, hemaýat gerekdi. Emma sowky döwürlerde ol özüni unudypdy. Garybyň Moskwa ýaly ýere okuwa girmegi ony birhili, tas däliredipdi. Özi okuwa girendenem beter, Garybyň okuwa girenine begenýärdi.

Moskwa gidende bolsa, bir semiz toklyny soýup, ejesine gowurdyp, goşnuň garnyny arassaladyp, ony guradyp, gowurmany şoňa salyp , oňduryp getiripdi. Ýol üçin on dört manat pul beripdi. Ejesine edil, onuň öz ogly ýaly bolup, göz-gulak bolup, moskwada okap ýören Garypdanam käte habar tutup durdy.

Garyp Moskwada okan alty aýynyň içinde bir-äBibi ejäniň hamraklygyna, jomartlygyna, birem Myrrynyň köşeşmeýän, egsilmeýän hormatyn haýran alýardy. Eger özüne galsa, bu adamnlaryň ýaryça-da bolup biljek däl. In bärkisi, Selbidenem habar tutmany bilmedi ahyry! Ol Moskwada okap ýörkä, Myrrynyň eden ýagşylyklaryny hiç haçan gaýtaryp bilmejegine düşündi. Ýöne oňa tüýs Moskwanyň sowgadyny edesi geldi. Şonuň üçin, ol Myrra bir goşa tüpeň, dürbi sowgat satyn aldy. Olar kän bir gymmadam däl. Ýöne ol obada bahasyz zatdy.

Ine, bu gün bolsa Garybyň diýeni geldi. Myrrynyň derdine, diňe welesiped ýarap biljekdi. Tüpeň, dürbi oňa diňe güýmenje, tigr bolsapoçtolýon adama ulagdy.

Myrry tigriniň tigrilerini derrew söküp, awtobusa ýükledi. Soň tä oba barýança sesini çykarman , süjüje ýylgyryp gitdi.

Oba baryp düşen batlaryna, Myrry tigriniň tekerlerini ýerine oturdyp, Garybyň goşlaryny oňa ýükledi.

- Mamaşa-a begener!

- - Öýdemikä?- Garybyň bu sowaly Myrryny gaty geň galdyrdy. Ol ýalt edip, Garybyň ýüzüne garady.

- -Kim aýötdy?

- Garyp ýüzüni galdyrdy. Ýöne ol ejesiniň ýyl çalşanda derdigozgap, keselhana girýändigini bilýärdi.

- - Ýzüm bilýän. Haçan çykdy?

- - Üç gün boldy. Keselhanadan özüm çykardym-a. Indi gowy. Köne dertd-ä. Öýe golaýlaşanlarynda Myrry ýuwaşjadan:

- - Ilki men baryp, seniň geleniňi buşlaýyn. Ýogsa , erbet tolgunaýmasyn!- diýdi. Ol tigrini juda aýawly idip, ýne çykdy. Ol köne jaýyň öwrüminden ýaňy öwrülenden, Ogulsona daýzanyň keşbini gördi. Ol öýe tarap öwrüljeginem, ogluna tarap eňip gaýtjagynam bilmändrady. Birdenem:

- -Garyp jan, balam!- diýdi-de, ylgap gelýän ogluna bakan janserek bolup gaýtdy.

- -Oglum!

- Garyp gelip ejesiniň gabyk ýaljak bolup galan horja, ýeňiljek didaryny mähir bilen gujaklady.

- - Eje janym! Mähribanym!

- Boldy, boldy-diýip, Myrry olaryň çdeňine gelip, aýtdy.- Öýe bir gireliň-ä, mamaş!

Garyp ejesiniň horja eginlerini gujaklap, ony öýe saldy.

Ejesinden içeriniň ysy gelýän eken. Ol öýe girende, ondan ejesiniň ysyny aldy.

- Eje jan, salowmaleýkim!
 Ogulsona daýza hamsykdy.

- Ölmänkäm , balamy gördüm! Boýuňa döneyin, guzym.Tasejesz galypdyň.Seni gaýgy etdim.Men ölsem, Meskeuden neneň edipler geler diýdim. Meniň derdimi neneň çeker diýdim.Çynar boýly balam. Ýat illerde perişdä öwrülen balam. Ýaman gözlerden, ýaman dillerden özüň gora, jan Allam!

Myrry çay demledi. Orta saçak ýazdy.

-Mamaş, goýsan-a, indi. Sen meniň buşlugyma näme berjek, şony aýtsan-a?!

Ogulsona daýza durşuna nura beslenip oturan balasyndan doýup bilmän, ene didesi bilen şo-ol seredip doýman otyrды.

- Wah, balam, ýüzünde gan-pet ýok-la.Näme, harjyň zadyň kem boldumy? Näme iýip-içeňokmy?!Ýa eline düşenjesinem, „Ejeme!“ diýip iberip otyrmyň, balam.

Ahyry Garyba-da gezek geldi.

- Ýok, eje Moskwanyň howasy şeýle!Ol ýerde Gün düşenok.Köplenç bulut.Häzirem gyzdan, gar. Şonuň üçin adamlar, ýalaň ak. Entegem, meni gap-gara görýärler.

- Gorkma, bu ýeriň Güni ditjany iki günde gap-gara eder, mamaş!Gelseñizläň-aý, çay içeliň-läý.

Garyp Moskwadan getiren süýji – köke sowgatlaryny saçaga goýdy.

- Wah, balam, munça puly harç edip, alypsyň bulary.Kim bu wagt keteni geýýäe.Kim bu wagt bilezik dakynýar. Ýöne, pul sowmanyň ugruny bileňokda sen.

- Ol kagyz haltajyklardaky konfetleriň ählisini elleşdirip çykdy.

- Kim iýjek bilary!

- Garyp ýylgyrды.

- Eje jan , sowgatdyr-da!

- Mamaş, sowgat bolmasa bolmaz-a.Ýüz ýyl bäri tutuş obadan Moskwa gideniň ýekejesem bolan dälди. Şu konfetlari, tutuş oba dadyr, gatyp.

Garyp Myrrynyňam sowgadyny berdi.

- Agam ýaly bolup öýe, içerä, ejeme seredişdiň. Sag bol, dost.

- Myrry sowgatlay höwes bilen alsa-da, olary gaty gymmat gördi.

- Maňa gowy awtoruçka alaýmaly ekeniň.Dostum maňa Moskwadan getirdi- diýip, tutuş etraba görkezip çykardym. Tüpeň bilen dürbini kim görýär. – Ol birden begençli gygyrды.- Onda-da sag bol, Ditjanym! Indi, işşalam , iýjeginiz aw bolsun.

- Olar ine-gana çay içdiler. Şol,wagt goňşular gelip başlady.

- Ogulsona daýza, gözün aýdyň.

- Gijiräk şyhym aga geldi.

- Garyp jan, salam!.- Ol Ogulsona daýzany gutlady..-Ene, Garyp jan gelipdir, gözün aýdyň.Gaty begendim.

- Ol yerinden turan Garyba seretdi.

- Otur, köşek. Bir-ä , ertir baş agronomyň ýaşaýan jaýy boşaýar.Şoňa göçeliň. Barybamjaýda gowy toýjagaz edeliň.Raýonyň ýaşulularam, seni göräýsek diýýär.- Oturanlara garady.- Garyp jan halkynyň, ýurdunyň abraýyny dünýä ýaýýan gowy ogul boldy. Ogul bar, ogul bar!

- Şyhym aganyň sözünüň tüýs ýürekdendigine Garyp düşündi. Ýöne onuň jaý diýenini kän bir oňlap durmady. Sebäbi ol öz ejesiniň ýüregini duýýup durdy. Bu jaý juda könedi. Poly, potology, aýnasy ýokdy. Oňa del adam getirip boljak däl. Ýöne jaýyň ýeri ene ýaba golaýdy. Şol ýabyň golaýynda mal saklamaga, odunyňy, otuňy goýaýmaga bir bölejik ýerem ýer bardy.

- Şyhym aga, toýy şu ýerde tutaýaly. Ejem ýarawsyzrak, ony gys geçýänçä gozgamasak gowy boljak.

- Başlyk ylalaşmady.

- Meniňki maslahat. Ol jaý bir uly ýoluň gyrasy. Eýwanly, polly, potolokly, telefonly. Daşy arassaja, baglyja jaý-da! Seniň soragyň kän, inim. Her kim „Şol Moskwada okaýan şahyr oglanyň ýaşaýan jaýy“ diýjek. Garry enäni gelip görjekler. Şol ýerde-de mal-gara daňar ýaly ýerjagazam bar. Barsaňyz halarsyňyz. Ýok diýme Garyp jan!

- Hiç kimden ses çykmany. Şyhym aga, soň sözi hetjikäp durmady. Soň gürrüňiň örüsem giňemedi. Gelenler „Garyp jan ýadap gelendir, dynjyny alsyn diýen bahana bilen hoşlaşyp, çykyp gitdiler,

- Balam, näçe günlük geldiň, haçan gaýtmaly?- diýip çäýnek –käseleri ýygnap ýörşüne, Myrra garap sorady.

- Garybam Myrra kömekleşmek üçin ýerinden turdy.

- Mamaş, menem gaýdaýyn. Öýdäki mamaşam ýolumda çasowoý durandyr.

- Ogulsona eje başyny atdy.

- Gaýt, oglum, giç boldy, gaýt.

- Myrry sowgatlayny alyp, daşçykdy. Onuň yzy bilen Garybam çykdy.

- Ol täzeje tigiriň şahyndan tutup durşuna:-Myrry!- diýdi.- Dost, şu tigr, menden, saňa ene süýdünden halal sowgat, al!

- Myrry yzyna-da garamady.

- Şularam utanman alanyma, haýaran galyp durun. Men beýle gedaý däl-ow!

- Dur, saklan! Onda senem meniň üçin gowurma etdiräýme. Ölsemem almarn. Menem gedaý däl, seniň gowurmaňy alyp, iýer ýaly...

- Men ony sowgat üçin edemok.

- Menem tigiri saňa gowurmaň üçin satyn alamok. Almasaň, göwnüme degdigiň biläý. Men seniň bilen ömürlük gepleşmerin.

- Myrry yzyna döndi.

- Çynyňmy?

- Gara çynym.

- Myrry tigiriň şahyndan tutdy.

- Onda, alaýynmy?

- Onda al!

- Bolýa!

- Ol tigri atkasynda göterdi-de burçdan aňry aýlandy.

- Öýe girende Ogulsona daýza Garybyň düşegini salan eken.

- Düşek, ýorgan köneje-de bolsa, ýakymlydy. Garyp düşege geçip, ejesine garap, ýassyga gysardy.

- - Men , eje , ýene on gün dagy bolmaly.Ýöne „Gal, gitme“ diýseň“ bir aý dagy galyp bilerin.
- Ogulsona daýza sesini çykarmady.
- - Wah, oglum, Şyhymyň jaý diýen-ä gowy eken. Sen gerek däl diýeňsoň, menem bir zat diýip durmadym. O jaýyň gowy ýeri, tilpuny bar!Herän –haçan seniň sesiňi eşidib-ä bilerdim.
- Garyp güldi.
- -Eje, „Şu kakaň gören jaýy „ diýseň, şodur öýdüp ýörün-dä. Bolmasa ýaşula“bolýa“ diýäýeli.
- - Ýok, balam, sözüňi iki çykarmaly! Ýagşam bolsa, ýamanam bolsa, seniň aýdan sözüňi yzyna gaýtaryp bolmaz.
- Garyp böwrüni diňledi.
- - Men sendan bir zat soraýyn ogul. Dogrujaňy aýt.
- Garyp ejesiniň ýüzüne garady.
- -Seniň Meskewä gideniňe alty aý boldy.Şu döwürde sen maňa müň manat pul iberdiň!Sen maňa aýt, bu pullary saňa kim berýär, ýa işleýärmiň?Gazanç edýärmiň, döwlet kömek berýärmi, ýa başga bir şübhel belanyň pişesin edýänmi?
- Garyp ýylgyrdy.
- Eje, meniň ýazýan goşgularymy gazýet-žurnallarda aldygyna çykarýarlar. Olara gaty köp pul berýärler. Oňa gonarar diýýärler.Onsoň SSSR Ýazyjylar soýuzy diýen bir uly gurama bar. Onuň fondy bar. Geljekde mundan uly şahyr çykmagy mümkin“ diýip, olar maňa her aýda ýüz elli manat aýlyk berýärler. Žurnallarda goşgyň çyksa, oňa puly has köp pul berýärler. Aşgabatda „Sowet edebiýaty“ diýen bir žurnal bar. Arada goşgularymy iberdim. Şolar maňa müň manat pul iberipdirler. Moskwanyň köp gazýeti-žurnaly goşgularym üçin ýüz, iki ýüz manatlap baýrak berip gur. Eger kitabym çykaýsa, onuň puly has köp boljak...
- Ogulsona daýza ynjalmary.
- - Bolýa-la, oglum, soň yzyna ber diýmeseler.
- Garyp güldi.
- - Arkaýyn sow, eje jan ene süýdi ýaly halal puldyr!Men saňa ýene müň manat pul getirendirin!Nesip bolsa, baran badyma-da, müň manada golaý pul almaly!
- Ejesi oglunyň sözünüň näderejede ynamlydygynyterezä goýýan ýaly,, onuň ýüzüne gaýta-gaýta garady. Ene ýüregi az-kem ynjalady.
- - Balam, haram zat bize ýokýan dälidir. Haramdan müň tylla, halaldan ýekeje teňňe bilen depbeje deňdir! Belki, şol ýeke teňňe has bereketlidir. Birje käse suw bilen, iki barmjyk çörek tapsaň, şoňa kanagat etgin. Herne, kyn güne düşseň, garyp, ýarawsyz, dünýäde diňesen diýip oturan garyp ejeňi ýatlabergin...
- Garyp dikeldi-de, ejesiniň halsyz, sary reňke boýalan ýüzüne, gözleriniň hhor, ýöne diýseň mähriban aýtymyna tolgunma, guwanç, yza bilen seredýän gözlerine garady.
- - Eje jan, men, men sen, sen , hemişe meniň ýanymda ahyryn.Sen maňa ýol görkezip dursuň.. Mydam, heý, menem seniň ýoluňdan çykarynmy?Heý, menem seniň halamadyk, seni ynjatjak işi ederinmi?!

- Ogulsona daýza sesini çykarmady. Ara ümsümlük düşdi.

- - Garyp jan, sen maňa şulary aýt.

- Garyp, ýassyga gyşaryp, jaýlaşyp, gulak asdy.

- - Meskewä saňa kyn düşenokmy? Soň sen bu okuwyz yzynda durarmyň?!
 Onuň namartlap, kişä ýaýaplap ýörmeli ýeri ýokmydyr.

- - Ýok, eje, bu okuw tüýs meniň isläp, meniň diýýän okuwym eken. Bu ýerde lişä bagly ýeri ýok. Zehin terezä salynýar. Gowa gowy, horda- horda diýilýär, ýüz görülenok. Saňa baha berýän adamlar ýzüň ýaly, zehinli-zehinli , ýazuw-pozuwdan , zehinden çörek iýýän adamlar.

- Ýöne, eje jan, çyn zehine hormat goýmak tutuş dünýäniň ýüzünde dessur, ýörelge bolup galypdyr.

- Ogulsona daýza ýassygy dyzynyň ýanyna çekip, bir gysymjyk bolup, jaýlaşyp oturdy

- - akjanyň gyzy Bibigülem seniň ýanyňa barypmyş? Şeýlemi?

- Garyp başyny atdy.

- - Hawa, heniz-ä baranok. Ýöne toý-a etjekmişler. Şol ýerde Babajan diýip, bir gowy ýigit bar. Şol oglan menden olaryň aňyrsyny- bärisini soraşdyrdy. Basym, öýlenmegem mümkin.

- Ogulsona daýza birhilije gozganjyrady.

- - Balam, goşulmagyn. Gowusyna-da, ýagşysyna-da, ýamanyna-da. Sorasalar, kişä ýaman diýme. Gatyşma. Olaryň il doly ili-güni bar. Namysynam, abraýynam çekişerler. O millet, sähel güni geçse, beg bolar. Adam tanamaz. Sähel agram düşse-de, seniň ýaly arassanyň ýanyna gelip, derdini aýdyp, gan eňrär. Şonda-da, „Şeýlemi?“ diýme. Är –aýalyň arasyna düşmegin...

- -Bolar, eje jan...

- Garybyň gözleri süzülip başlady. Köneje ýorgan- düşek ony bagryna basyp, niçeme wagt bari balany ukynyň şirin dünýäsine çekip ugrady.

- Ogulsona daýza iň soňky sowalyna tutdy.

- - Selbi diýen birje gyz geldi, arada. Üç- dört gün meniň ýanymda boldy. Içerini gül ýaljak edip syrды, süpürdi. Düşekleri güne serip, gül ýaly edip ýygnady. Eşiklerimi ýuwdy, naharymy bişirdi. Bu gep irkilip barýan ýigidi yerinden laňňa galdyrdy.

- - Selbi! Ol näme üçin gelipdir!

- Ene ýumşajyk ýylgyrdy.

- Okuwyndan biziň hojalygymyza praktika iberipdirler. Bziň obamyzda myhmanhana barmy, näme. Ýaşar ýaly. Günorta çagydy. Eli sumkalyja geläýdi. “Daýza, siz Garybyň ejwsimi?” diýip. Menem „Boluber meniň ýanymdajyk, hapa, garyp görmeseň“ diýdim.

- Selbi! Selbi! Eje, Ol nähili maşgala! –Garyp ukudan açyldy. -Oglunuň çyra dönen gözlerini görüp, enäniň solgun gözleri röwşenlenen ýaly boldy.

- Üýtgeşik maşgala, balam, juda üýtgeşik. Tutuş oba oňa aşyk boldy. Öz-ä bir döwletl ýeriň çagasy eken. Gylygy, gepi-sözi, görki-görmegi, wah, balam juda-juda aňyrdan-a.

- Menem ony kân bir gowy tanap baramok. Okuwa ilki gidenimde, birinji, şolaryň otagyna bardym. Ol Bibigülün kursdaşlarynyň biri. Gaty gowy garşy aldylar. Çay berdiler, bar bolany şol.

Ogulsona daýza ýerinden turdy-da, ýükün düşekleriniň arasyny sermenip, bir tagtakagyz çykaryp, çöňňelen göreçleriniň önüne tutdy. Köreksi ýşykda hiç zat görmeýändigine gynandy.

Wah, göz galmandyr. Ine şuny saňa ber diýdi. Öz-ä, oglum, çala tanyşlygyň işi-hä däl. O başga zada meňzeýär.

Garyp haty emay bilen aldy. Onda bary-ýogy: “Garyp, gelseň hökman, hökman meni tap. Öz Selbiň!” diýen söz bolup, onuňam yzyndky „ň“ harpy öçürilipdir. Ýöne “öz” diýen söz galyp, „Öz Selbi...!“ bolup durdy.

Bu habar, bu hat Garyby gaty aljyratdy. Bu habar, bu hat, Selbiniň bu ýere gelip, ejesine hemaýat bermegi Garybyň ýüreginiň çuňlugynda gömlüp ýatan, bir günden bir günpartlamaly „süýji“ ahwalat buşlukçysydy.

- Dilinden düşürenok., çaga. Näme, gepleşigiňiz barmydy? Gowy gören bolaýmasyn. Gowy görmese, ynsan balasy beýle etmez, oglum. Onda-da ýetişen gyz maşgala. Ol yşkyň oýnuna meňzeýär...

Ene ýüregi oglunyň kalbynyň sarsgynyny ölçäp durdy.

- Men, eje, şol gyz bilen gyzlaryň arasynda üçmi, dört sapar gürleşi gördüm. Men şol ýagdaýymda, eje jan, gyza söz aýdar ýalymydym. Aýagymdaky köwşüm ýyrtyk-ýyrtyk, jübimde itler uwlaýar. Barara ýerim yok. Özümi bir dürsäp bilsem, gyza habar gatança boljak. Üst-başym gedaýyňky ýaly. Gelşik- şypbatsyz ýüzüme adam sereder ýaly däl...

- Ogulsona daýza ýassyga başyny goýberdi.

- Oglum “Ötim oğlan it bolar, ölmese ýygýt bolar!” Sen özüňi juda bir pes tutma. Häzir il-günüň haly, gün-ahwaly bir sydyrgyn. Ilde artyk zat yokdur. Ýöne „Men ýetim, Men garyp „, diýip, ol gyздan gaçyp ýörme. Alla- keremdir! Geljegin, görjegin önünde. Şol gyz ýaly ýan ýoldaşyň bolmagam, uly baýlykdyr. Baýlyk näme? Iberen müň manadyň, han-a, dur. Özüňde-de şonça bolsa, oňa iki gelin alyp bolýar. Menem, ölmänkäm, gelin görsem, agtyk söýsem. Selbi jan bagrymyň şypakärine öwrüldi. Gije-gündiz: “Daýza, Garyp geldimi?” diýipsorap dur, sorap dur. Sen oglum: “Ejemrazy bolsun!” diýseň, şol balajygy sypdyrma.

- Garyp oýa batyp ýatyşsyna:

- - Bor, eje, bolar!-diýdi.-de, şirin ukynyň eşretli dünöýäsine çümüp gitdi.

25.

Garyp obadan Aşgabada gelip, Geçen gyşdaky, şol gar basan şol tanyş jaýa geldi. Umumy ýaşayyş jaýy boşlaňdy.

- Hany, şu ýerde Akgül diýip bir gyz bardy? Şol gyзlar yokmyka?

- Pol ýuwup ýören ýaş gelin elindäki letdesini suwly bedresine atdy-da, dikeldi.

- -Akgül janmy?! – Ol letdäni bedresinden çykaryp suwyny sykdy-da, ýene bedrä taşlap goýberdi. Soň baryp gyзlaryň işigini çekdi.

- Ol ýene bedresiniň ýanyna geldi-de, birhilije utançly:- Şolar Moskwa giden bolaýmasalar. Akgül-ä bilemok.Selbi bilen Şasennem-ä giden bolmaly.Joralar Moskwada bir ulu kişä durmuşa çykýar. Şonuň toýuna giden bolmaly.Hawa, hawa...

- Haçan gitdiler, haçan geljekler.?
- Gelen ýene letdesini taýagna ötürip durşuna:
- -Onçasyn-a men bilmedim, dogan!
- Garyp aerokassa baryp, ertpr agşama bilet aldy-da, oba gaýtdy.

Şyhym aga öz diýenini edipdi.Ol Ogulsona daýzanyň „entejik göçüp durmaýyn!“ diýenine bakman, onuň barja goş-golamyny hojalygyň baş agranomynyň üç otagly, pollyja-potoloklyja, telefonly, kuhniýalyja , eýwanlyja jaýyna göçürip getirdi. Otaglary giňdi, ýagtydy. Daşy baş agranomyň telim ýyllap ýaşan jaýy bolansoň, daşy durşuna bag-bakjady.

Iň esasy zat, gaz, elektrik, telefon bardy.Krandan suw akyp durdy.

Şyhym aga bir birgadanyň gelin-gyzlaryny, ýigitlerini iberip, jaýyň içini, daşyny ýagşy tertibe saldyrdy.

- Indi, ynha gelin alybermeli bolduň, Ogulsona daýza!- diýişip, gelinler Ogulsona daýza degişýärdiler.- Bolmasa, yne, Gyzylgüljany aldajyk galyber. Özem owadanje.

- Wah, diliňize döneyin, perişdeler“omyn!“diýsinda, ylahym.- Gyzylgül edil şu günň özünde bu öýe gelin bolup düşüp gelýän ýaly, läle bolup açyldy.

- A gyl, Gyzylgüle seret, ýogam diýenok-la gyz.
- Gal diýmänkäň galjak bolup dur-a, onsoň näme üçin“ýok“ diýsin gyz.
- Garyp ýaly ýigit tapsa gözüne sürme eder-le. Gyzlar...

Gelinler gülüşip-degişip Moskwanyňsüýji-kökesi bilen çay içdiler.Soň nahar atardylar.

Günortan tutuş obadaşlar göz aýdyňa geldi.Olara Şyhym aganyň getirdip,soýdurdan semiz öwejiniň çekdirmesi, gelinleriň ýapantäzeje tamdyr çöregini çekdiler.

Adamlaryň ýekeje dilegi bardy:“Toýly jaý bolsun!“

Bu dilegler, ejesiniň öten agşam aýdan sözleri, Selbiniň hatyGaryby Aýgabadyň ýoluna atarypdy.

Göwnüne bolmasa, Selbi oňa Moskwada garaşyp oturan ýalydy.Ýöne,gör bu nesibäni!?Garyb-a Selbi diýip Aşgabada gelýär.Selbäm Modkwa gidýär.

- Men gideýin. Belki, men Selbä Moskwada duşaryn.

- Ogulsona eje, oglunyň gele-gelmäne, yzyna gaýtjak bolmasyny oňlamady.

- - Balam, didaryňdan gözüm gananak.Sen gitme, jan oglum.

- - Eje, meniň goşgularymy rus diline terjime edýän garryja aýal keselhana düşüpdür. Olam, edil, seniň ýaly ýeke! Hiç bolmanda bir görüp gaýdaýyn.Ol aýal maňa uly ýagşylyklar etdi.Onsoňam, Selbi Moskwa, Bibigüliň toýuna gidipdir. Onam Moskwada görsem, gürleşsem...

- Selbili gürrüň Ogulsona daýzanyň dilini daňdy..Gaýta, begendi.

- - Bor-da, balam!

- Moskwa Garyby sowuk garşy aldy. Gowy ýweri, Garybyň goşy azdy.Diňe egin-eşigidi.Üsti-başy ýeňildi.Ol ony bilgeşleýin şeýdipdi.Moskwa fewralda gaty

sowaýar.Ýöne Aşgabat ýazyň güni ýalydy.Şonuň üçin ol agyr polto, gulakçyn almandy.

- Ýöne, indi Domedodowadan Gersenköçesine baryançaň iş bardy.Moskwa ýaş ýigidi samolýotdan goşlaryň alynýan ýerine baryança öz edebine salypdy.Orsýetiň bu gyşy edil şu ýüz metrlik ýerde, geleniň ýüzüne şarpyk çaljak bolýan ýaly, däliräp, agzyny köpürjikledipduran ýalydy.

- Garyp çemodanyny alyp, garaşylýan zala girdi.Gyzgynjak kofe satyn aldy.Döwüm-dişlem bilen garbandy.Soň taksa münüý, ýaşayyş jaýyna sag-aman geldi.

- Oňa bu ýerde gowy habarlar garaşýardy.

- - Siz şu telefonlara jaň etmeli!- diýip, gapyda oturýan nobatçy aýal, Garyp atasynyň adyny aýdan badyna, eline sygyryň dili ýaljak kagyz tutdyryp, aýtdy.- Me bular hem size.

- Garyp Selbiniň hatyny tanady.

- - Selbi!

- Ol haty ýylldryn çaltlygynda açdy-da, okady.

- „Salam, Garyp!Seniň ýanyňa ýörite geldim. Arman, sen oba giden ekeniň.Seniň ýaşayan otagyň işigini oşadym.Men başga, näme edeýin?!Öýňüze bardym. Edil perişde ýaly ejeň bar eken.Şeýle enäniň ogly, seniň ýaly bolmasa, dagy, nähili bolsun! Indem ertir,Mara, öýe uçýan.Öz Selbiň, Gartyp!“

- Garybyň başy aýlanyp gitdi.Ol gözlerini ýumdy.

- - Požaluýsta, men oturaýyn, gaty erbet bolýan

- Işikde oturýan aýa, başga birki sany oglany çagyryp,Garyba ýaşayan otagyna çykmaga kömekleşdirdi.

- Garyp eşiklerini çalşyryp, krowatyna süýndi.

- Garyp giç öýlänler işigiň kakylýanlygyny duýup, ýerinden turdy.

- -Janyňyz bir barmy?

- - Bar!

- -Açyň, size telegramma!

- Poçtalýon aýal oňa golçekdirip, tellegramany berdi.

- Gol çekdiňmi?Aşakda biri size garaşýar!

- - Bolýar, sag boluň.

- Garyp aýna seretdi. Özüni tanamajak boldy.Ýüzi erbet horlanyp, gözleri içine çümüp gidipdir.

- Ol eşiklerini geýjek boldy. Emma özüne güýji ýetmedi. Ýene krowatyna ýzüni taşlady.

- Bir salymdan işik kakylady. Ol yra-dara bolup zordan işigi açdy.

- -Mojna!

- Işik açylyp, içeri ýaşuly rus aýaly girdi.

- O boje,Garyb?!

- Garyp gözünü açdy.

- - Inda Mihaýlowna, ýa gde?

Inda Mihaýlowna aljyrady.

-Oglum, saňa näme boldy?

Garyp, synok?!

Ol Garybyň maňlaýyny elledi-de, çykyp gitdi.

Az salymdan iki sany gyz , gara gapyrjagy göterip, Inda Mihaýlowna bilen,otaga girdi.

Gyzlar Garybyň gan basyşyny, gyzgynyny ölçediler.Damagyny, gözleriniň agyna seretdiler.Soňam:

- Adaty sowuklama, gripp!- diýdiler-de, ony analgin, demidrol, penselin bilen sanjym etdiler.

- Gyzgyn çay, kofe, bal, smorodina mürepbesi, bilen, ine şu dermanlaryüç wagtyna içiň. Peselini üç wagtyna sanjym görnüşinde alsaňyz, gowy bolardy. Häzir tutuş Moskwa grippp epidemiýasynda.

- Agşam arkaňyza gorçişnik ýapdyryň, soňam arak çäýyp, üç günläp ýeriňizden galman ýatyň.

- Inda Mihaýlowna gözlerini petiretdi.

- - Sen Aşgabatdan haçan geldiň?

- - On ýedisine!

- - Bu gün ýigrimisi ahyry.

- Garyp dikeldi.

- - O-ho!Eýýäm üç gün bolupdyr!Indi tursamam bolar!

- - Oýun etme, Garyp, oýun etme. Sen gripp bilen oýun etjek bolýaň.

-Ol içerä seretdi.- Seniň şol gelip ýatyşyňmy?

Garyp güldi.

- Salam, Inda Mihaýlowna, dorogaýa. Men saňa sowgat getirdim.

- Ol ysgynsyz, titreýän elleri bilen çemodanyny açyp, kişmiş, kişde, maňyz, doly kagyz haltajyklary ýaşuly ýaýlyň eline tutdurdy.

- Wah, Garyp, munça zat nämä gerek.

- - Gerek, gerek!

Garyp gowşap başlady.

Muny duýan Inda mihaýlowna:

- Sen ýat, men öýe gideýin, seniň näme iýesiň gelýär?

Şiý, börek!

-Bolýar, sen sagat ýedilerde galyňrak geýinde, öýe baryber.Taksi tutaý. Agşam bizde galarsyň. Gürrüňem, maslahatam, näçe diýseň gepem bar. Barsaň baryny aýdaryn.

Inda Mihaýlowna çykyp giden badyna, Garyp oýa batdy-da,, birdenem, hawa, birdenem ol ... oba gelenini duýup galdy.

Täze göçüp gelen jaýlarynyň işigi adamdan doly.

- Tüweleme, heniz dargaşmandyrlar.-diýip, ömründe işiklerinde munça adam üýşenini görmedik Garyp begenip, aýtdy.

- -Tabaklary ýygnaň!

- Tabaklar ýygnaldy, Guran okaldy. Şyhym aga orta çykdy.

- -Adamlar!Obadaşymyz Garyp bu gün dünýä belli adam boldy. Ol indi köne jaýda ýaşamaly däl. Täze ýurda göçürmeli. Şonuň üçin, men oňa täze jaý berdim. Men dogry etdimmi, aýdyň.

- Dogry etdiň, Şyhym! Ýetim oglana hossar çykسا, Alla-da ساna hossar çykar.

- Dogry!

- Dogry.

- O nähili dogry bolýarmyş?! Siz, haramzadalar, iki gün başlyk boldum diýip, edeniňizi edip ýörsüňiz. Aýdyň, nämesi dogry.

- Adamlar gorky, alada bilen gepleýän aýala tarap garadylar.

- Ol ýetimçe, meniň oglumyň köwşüni geýip, Aşgabada okuwa gitmedimi. Ol ilki köwşüni oňarsyn.

- Ýalan sözleme, ogluň: “Men şähre saçymy bejertmäge gitjek. Köwşüm özüme gerek” diýip, köwşüni beren dälidir.

- Gapyň, nejis senden soralanok. Ol köwşüni ber diýip gapy-gapy dilegçilik edip ýörmedimi näme. Onsoň, nämesi ýalanmyşsyn. Näme, meniň gözüm körmi? Men beled-ä oňa...

- Ol aýal obalaryndaky Durdynyň ejesi Honçagüldi. Honçagül Şyhym aganyň üstüne süründi.

- Sen, başlyk, „bu jaý seniňki“ diýen bolup, sen meniň ogluma „jaý bererin“ diýip söz berdiň-ä, erkek ýaly. Meniň oglum seniň hojalygyň ody bilen girip, küli bilen çykyp “ýör-ä. Basym öýlenmekçi. Sen bolsa, meniň oglum ýaly aňyryly, bärili, beýik mertebeli oglumu beýlä goýup, jaý, bu gün bu ýetimça beren bolýaň. Meniň oglum kim, äsgerilmez ýaly, bu ýetimçe kim!

- Şol seniň ýetimçe diýýän adamyň, dünýä adamsy! Ol bizi äleme tanadar diýen umydymyz bar! Ony dünýäniň o çünkünden soramaga, görmäge gelerler, nesip bolsa! Şonda olar onuň ýaşan, oňki baýguşhana ýaly jaýyna gelsinlermi?! Adamlar, siz maňa düşüniň.

- Honçagül per bererýaly dälidi.

- Buýsanma, şol ýetimçäne, onuň baryna-ýoguna iki ýyl galdy. Onsoň onuň bu jaýam baýguşhana bolar. Onuň ýazany özüne bela bolar, enşalla. Ol abraý, baýrak tamakindir! Ol ine, ine şuny alar! Ol çey eli bilen sag elini tutup, gaýta-gaýta öňe-yza somlady.

- Ine, şuny alar! Iki ýyly aldy. Hah-ha-ha-haý! Baýguşhan-ee-eý!

- Orta Myrry çykdy.

- Adamlar! Siz şuny bili goýuň. Ditjanyň ölümüne Brežnew, Türkmenistanyň häzirki ýolbaşçysy, Ýazyjylar soýuzynyň başlygy günäkärdir- how!

- Myrry aldygyna gygyrýardy. Onuň sesi ýaňa öwrülip, togarlana-togarlana gelip, Garybyň üstüne eňterildi.

- Tark-tark! Adamlar!- myrry eline çekiç alyp, ullakan töňnä bar güýji bilen urýardy.-Tark-tark! Adamlar, Men bilýän, Garybyň ölümüne Brežnýeň günäkärdir! Türkmenistanyň Ýazyjylar guramasyny başlygy günäkärdir-le-how!

- Tark-tark! Eşitdim-eşitmedim diýmäň!-ho o-ow

- Ot ene-de Garybyň üstüne eňterilip başlady. Garyp aýagaldygyna Moskwa tara gaçýardy.

- „Moskwa sowukdyr! Şol ýere ýetsem, ot öçer! Meniň endamym sowar! Bolmasa, üstüme gar sepeläriň! Diýip, ol oýlanýardy. Ol şol ýlgap barşyna, bir zada бүдүрәй hon-da түwdүrilip gitdi- de, tisginip oýandy.

- Ol gözünü açdy. Görse, oba-da, Şyhym aga-da, Honçagüldir Myrry-da ýokdy. Ýöne şol tyrkyldy henzem gelýärdi.

- Kimdir biri işigi batly-batly kakýardy.

- Garyp derläp, gara suwuň içindedi. Ol baryp, işigi açdy.

- Inda Mihaýlowna gapynyň ñyrsynda ýüzünü sargardyp durdy.

- - Garyp, sen bir dirimiň?! Ýüregimi ýardyň-la. Ol işigi daşyndan ýapyp, yzyna gitdi.

- Garyp gury eşiklerini çalşyrýança, Inda Mihaýlowna, eli pitili otaga girdi.

- Garaşa, garaşa, gelmäberseň, nahar sowamasyn diýip, taksi tutupahyry özüm gaýtdym.- Ol Garybyň birden, beýle horlanan ýüzüne gussa bilen garady.

- Wah, Garyp, saňa göz boldumy, dil boldumy, Nähili bolaýypsyň? Sen gymyldama,...

- Garyp böküp ýerinden turdy.

- - Boldy, boldy, Inda Mihaýlowna, men hemmesini gördüm! Howlukmaly! Bu kesel, gripp- ýorunda! Howlukmak gerek! Wagt az galdy, juda az galdy....

- Inda Mihaýlowna syrçaly pitisiniň gapagyny açy durşuna, gözlerini petredip,, ýaş ýigide seretdi. Emma bolup duran bu zatlaraakyl ýetirip bilmedi. Hälem, kyrka golaýln gyzgyn bilen gagşap ýatan ýigit, garşysynda sör-söbe bolup, bir-ä samraýana, birem biren sag adama...

- - Gel, otur, azajyk garban. Men saňa borş bişirip getirdim.

- Garyp krowadynyň üstünde aýbogdaşyny gurup oturşyna,:

- -Myrry gelmedimi? Diýibem goýberdi.

- Inda Mihaýlowna ýene onuň ýüzüne garady.

- -Myrry gelmedimi?

- - Kim ol Myrry? Gel, samrap oturmada, sowamanka, naharyňy iý!

- Bu aýal başyny galdyranda Garyp, hor çekip ýatyrdy.

- Şondan soň Inda Mihaýlowna Garyby oýarjgam bolmady. Pitiniň üstüne Garybyň kurtkasyny dolap goýdy-da, çyrany öçürip, öýüne gaýtdy.

26.

...Garyp keselhanada gözünü açdy. Soňam on-on baş günläp gyzgyny düşmadi. Moskwanyň 113-nji ýokanç keseller keselhanasynyň lukmanlary onuň derdini anyklap bilmän: “1. Tif.

Orz! Haýal ösýän sarylama...” bolaýmasa diýip, çaklama diagnoz goýdular.

Onuň hiç işdäsi ýok. Gyzgyny ýokary, hiç gaçanok. Gijeler, gündizler düşnüksiz- düşnüksiz samraýar. Ol edil bir kendir ýüplügiň bar-da. Bir çäre görülmese, ýaş ýigidiň heläk bolmagy gümansyz.-diýip, Inda Mihaýlowna Garybyň topar ýolbaşçysyna telefon edip, aýtdy.

Ýazyjylar soýuzynyň gatyşmagy bilen, Garyp SSKP MK-nyň 4-nji keselhanasyna geçirildi. Bu ýerde oňa täze diagnoz: Ötüşen sowuklama, gany azlyk, ysgynsyzlyk“- diýip dagnoz goýdular.

Oña başga bejergi edibem başladylar. Gyzgyn sanjym, kakarboksalaza, gurplandyryjy dürli witaminler, baş-alty wagtyňa pensellin, her günde on-on iki sanjym edilýärdi.

Garyp kem-kemden halyna gelip başlady. Indi onuň gyzgyny ýokdy. Ýüregi urnup, daş çyksam diýýärdi. Emma lukmanlar ony heniz ýerinden turuzanokdylar.

Bir aý diýlen günü Garyby keselhanadan goýberdiler.

Umumy ýaşagyň jaýynda onuň solgun, hor kamatyny görenler ejheder alýardylar.

- Garyp, sen ogul, bolmasa, öýňüze gaýdyberseň nähili görýäň?!- diýip, ýarawsyz mahaly ony ýeke günem ýeke goýmadyk Inda Mihaýlowna dözmezçilik bilen aýtdy.

Men indi ýagşy, Inda Mihaýlowna! Öýe barsam, ejem hem ýarawsyz. Oba baranymda maňa kim seretsin? Azajyk garaşayyn.

Moskwanyň howasy nyň maýlap başlamagy bilenenmi ýa-da edilen güýçli emleriň haýry degdimi, Garyp duýdansyz gurbuna geldi. Özem gijäniň bir mahaly, şol rüýdük owazy ýaňlanyp gitdy. Şol ak telpekli, ak sakally goja otaga girip, Garyp bilen elleşip görüşi.

-Oglum, hany, tur, al eliňe galamyňy!- diýdi. Garyp bir hyjuwly owsunanda, nowjuwan ýigit bolup, heserli daglara bakdy-da, şo-ol ene keyigi, onuň owadan, keremli jadyly balkyldaýan gözlerini görü-de böküp ýerinden turdy., çyrany ýakyp, stoluň başyna geçdi-de ýapyrlyp, ýazyp başlady.

Eje!

Men senden öň öleýin, Kabam!

Tabydym yrap aglara.

Men ýok çagym salam aýtgyn,

Keremli gara daglama.

Men senden irräk gideýin,

Eşde-eşde perýadyňy,

Hany, nirde pederim,

Bir wagt unuttym adyny.

Sen meni hüwdüle eje,

Soňky sapar, hasrat içre,

Käbäm ejem, eziz ene,

Haýsy yamy, haýsy uçma.

Men Käbä gitmek islämok,

Gadym ýersalyma- haja.

Hak meni görmek islänok,

Baryň seň ýanyňa, eje.

Sen meniň Allam, Watanym,
Yzlaryňy togap, eje.
Soň baky uka bataryn,
Şonda sen aglama, eje.

Bilýän, öwlüýäler dymýalar,
Sen meniň öwlüýämsiň, eje.
Meni har etse dünýäler,
Sen şonam görýänsiň, eje.

Men senden has ir öleýin,
Ýok, sen aglama, aglama!
Senden soň ýüzün görenim,
Salam aýt, gara daglara!..

Garyp indi näçe gagtdan soň, ýazany üçinmi, nämemi, birhilije ,
gowşak çykan goşgyny ñ üstüne arassa kagyz goýdy-da, onuň ýüzüne
iri-iri harplar bilen“Selbi“ diýip ýazdy.

Selbi

Aýyň şuglasynyň ýüpek maýsasy,
- Gijäniň ruhuny gözüne döken.
- Jahan näzik duýgularyň gaýmagy.
- Ýañagyndan „Hak“- diýp, perişde öpen
- Ah, Selbim, ah, Selbim, gara göz Selbim.
-
- Päkize umudy didäňde güllän,
- Ýylgyrşy jahanyň ýazyna degýän,
- Sen şirin haýýadym, keremli dünýäm,
- Diňe seň öňüňde başymy egýän,
- Ah, Selbim, ah, Selbim, gara göz Selbim.
-
- Didelerňe ornap gidipdir keşbiň,
- Bakýslaryň ýüregime ornapdyr.
- Bu gün seni küýsöp otlara düşdüm,
- Ýa-da meni ýat duýgular oýnap dur.
-
- Bu söýgimi, bu apatmy, jebirmi,
- Meni otdan alyp, otlara salan.

- Sen diýp şem kimin ýaksam ömrümi,
- Men saňa howlukýan, saňa howlukýan.
-
- Sen näzijek duýgularyň çyrazy,
- Ýigitlik buýsanjym, wepamyň gerbi.
- Seni birje görsem, ölsemrazy,
- Ah, Selbi, ah, Selbi, garagöz Selbi.
- Garyp ruçkasyz aöasy bilen gözlerini süpürdi. Işige tiňkesini dikip, birsalyn oturdy-da, howlukman täze kagyz tagtasyny aldy. Oňa
- „Inda Mihaýlowna“ diýip ýazdy-da, ýapyrylyp, ruçkasyny ýeňiljek ýöredip başlady.

„Inda Mihaýlowna“

Sen Rusyň uýasy sen,
 Oň heremli nusgasy sen.
 Kalpda älem sahawaty,
 Gözde rus gussasy sen.
 Dänýäni saklap duran sen,
 Dünýä seniň eginleňe.
 Labyryn atyp duran sen.
 Eger sen bolmasaň
 Dünýä bir wagt weýran bolup giderdi,
 Eý, mähriban rus zenany.
 Sen ýazlary doguran Eziz rus enesi,
 Ýagşylygy oýaran,
 Haýryň näzik söýesi.
 Rusuň derdi-derdiň,
 Bar şatlygy seniňki.
 Ýok syrdaşyň, perzendiň. Dünýäň barysy seniňki, Ähli balasy seniňki.
 Dünýä - gelip, başyn goýup dyzlarňa,
 Dynç alýa!
 Älem gelip, togap eýläp yzlarňa,
 Ynjalya!
 Emma sen ýataňok, ynjalaňok sen,
 Rusuň derdine gözleýäň melhem.
 Agralýar, agralýar agralýar gerden,
 Rus ynjalyança, dynç alaňok sen,
 Inda Mihaýlowna, eý, beýik Zenan!
 Getir derdiňi ber, alayyn ýaryn.
 Ýok, sen ony bermersiň maň hiç zaman,
 Rusuň buýsanjyn, rusuň zaryn.
 Sen saýlapsyň ýowuz ýollaň kötelin,
 Sen dirikän Rus bagtly, penaly.
 Gel, men seniň gözleriňden öpeýin,

Eý haýryň başdagy- Rus zenany!
Garyp täze kagyz tagtasyny eline.

27.

Inda Mihaýlowna ýuwaşja basyp, işikden girdi. Ol ýüzüni ak tam edip, ýapyrylyp, işläp oturan neresse oglanjyga nebsagyryjylyk bilen seretdi.

-Oglum, goý ýazmaňy, sen ýarawsyz ahyryn. Janyňa agram salma., hany, goý...

Garyp, ýelek ýaly ýeňil kellesini galdyrdy.

- Indi boldy, Inda Mihaýlowna! Sagat näçe boldy?

- - Sagar on boldy.

- - Gijemi, gündizmy?!

- - Gündiz-le.

- Garyp başyny ýaýkady. Soň kagyzlaryny tertipleşdirdi-de, tuboçkalarynyň biriniň gözüni açyp, oňa atyp goýberdi.

- Inda Mihaýlowna bir okara borş guýdy. Beýleki tarelka gowurlan kartoşka, kotlet goýdy.

- - Hany, gel, ýuwun-da naharyňy iý. Men saňa melhemli şerbet taýýarladym. Me, ilki şuny iç!

Garyp ýuwnup, stolň başyna geçdi.

Gorçışsa goşulan gaýmakly borş ýäläk ýaly tagamlydy. Kotlet ondanam süýjüdi.

- Nähili süýji bişirupsiňiz, Inda Mihaýlowna! Men bu nahardan nädip doýarkam?! Inda Mihaýlowna iki elini eňegine diräp, agyr oýa batyp oturşyna,

- - Gep naharda däl, gep açlykda! Nahar adat nahar, üýtgeşik ýeri ýok.- diýdi.

- Garyp garbanyp bolan badyna Bu aýal çynlakaý keşbe girdi.

- - Garyp, şu gün çözmeli meseleleriň bar! Sen köp wagtlap ýarawsyz bolup, aýdyp bilmedim. Gel, şonuň gürrüni edeli!

- - Bor, bor, aýdyberiň.

- - Birinjiden-ä, „Sowetskiý pisatel“ golýazmaňy soraýar. Mende goşgularyň bar. Men jemledim. Ýöne olar az. Jemi 52 goşgy. Neşirýat üç çap listini planlaşdyrýar. Şony näderis.

- Garyp oýa batdy.

- - Sen şolary eltip ber. Alekseý Aleksandrowiçde-de on goşgy bolmaly. Jemi 62 bolmaly. Men saňa ýene üç günden 15 goşgynyň sözme-söz terjimesini bererin. Bolar 75 goşgy!

- - Ýetmiş baş bolsa bolýar. Soň çalşyryp, üstüni dolubermeli bolar-da. Bolýar, indiki mesele. Seni Amerika gidýän delegasiýanyň düzümine goşupdyrlar. Nähilio görýäň? Eger gitjek diýseň, şolaryň doldurmalý kagyzlary bar. Men şolary dolduryşmaga kömek bereýin. Sen şonuňam ugruna çyk.

- - Nirede, haçan?

- - Şu gün sagat üçe soýuza barmaly., ýararmykaň!

- - Ýararyn.

- Üçünji mesele! Soýuzyň poýeziýa seksiyasy seniň goşgularyňy ara alyp maslahatlaşmagy plamlaşdyrýar. Litinistitut bilen, martyň ikinji ýarymynda, näme pikir edýäň?

- Bolýar. Ýygyny jempläli! Soň şony hödürleýeris.

- Bolar, men olara şeýle diýip aýdaýaryn. Soň ýene bir zat! Ýygynyň adyny üýtgetseň diýýärler. Häzirki ady öň bir romanyň, köp goşgynyň ady bilen meňzeşmiş.

- Garyp ýylgyrды.

- Bor, üýtgedäýeris!

- Inda Mihaýlowna Garybyň şeýle aňsatjarazy bolagyna geň galmak bileb begendi.

- Ony näme diýip üýtgetjek?!

- „Ak guwlary atmaň!“

- Şolmy?!

- Diňe, diňe we diňe şol! Başgaça bolup bilmez, toçka!..

- Hany, göreli. Ýene bir zat! Lit fond saňa her aýda 500 rubl stependiýe bermegi karar edipdir! Häzir gelip, iki aýyň stependiýesini alyp gitsin diýdiler. „Wedomosti ýapyp bilemizok“, diýdiler.

- Şu gün gideris.

- „Правда“ 8-nji mart barada goşgy sorayar. „Krestoyanka“ bilen „Komsomolka“ özüň „bolýar“ diýipsiň.

- Haçana?

- Giç galsa, ertire.

- Bor men podstroçnigi agşam öýe elterin.

- Inda Mihaýlowna „munuň kellesi bir düzügmikä?“ diýýän görnüşde, Garybyň ýüzüne garady.

- Garyp, sen „Правда“ bilen oýun etme!

- Ýok, Inda Mihaýlowna, men däl, „Правда“ meniň bilen oýun edýär. Arkaýyn bol, agşam sagat sekizde..

- Bolýar! Görübereris. Me, şu ul perewodlaryňam poçtadan tiziräk al. Ýogsa, olar yzyna iberäýýärlerem. „Men : „Ol azajyk ýarawsyz, azajyk gaýrat ediň! diýip haýyş etdim.

- Inda Mihaýlowna Garybyň ýüzüne köp manyly garap oturdy-da, ýylgyrды.

- Garyp, men senden bir zat sorayyn. Eger aýtmasyz zat bolsa, aýtmak hökman däl. Ýöne, sen näme üçin on baş gün ir geldiň? Bu kesel, Selbi – näme? Telim gijeläp „Selbi, Selbi!“ diýip, gepläp çykdyň?!

- Garyp gussa bilen agyr ýuwardy.

- Men Aşgabadýň Oba hojalyk institutyna okuwa girenimde, Selbi bilen tanyşdym. Aramyzda hiç zat ýok. Men bu ýerde käm, ol gyz praktika obamyza baryp, ejemiň ýanynda bolupdyr. „Garyp, sen meni tap!“ diýip ejeme hat jagaz goýupdyr. Men ony görüp, Aşgabada gaýtdym. Ol Moskwa, Babajan bilen Garybyň toýuna gaýdypdyr. Bu ýere gelip, meni tapman, hat galdyryp, Aşgabada gaýdypdyr. Ine, bar bolany!..

- Inda Mihaýlowna geň galmak bilen:

- -Sen ony halaýaňmy? Söýýäňmi? –diýdi.
- - Men ony bilemok. Men söýer ýaly, Ony görmesem näme?
- Inda Mihaýlowna baş atdy.
- -Ilkinji saparmy?!
- -Hawa!
- - Ýüregiň teýini barla. Söýgi inçe, näzik zatdyr. Wraçlar seniň derdiň „nerw-psihologik ýagdaý“ diýjek bolýarlar. Saňa dynç almak, söýüşmek gerek!- Ol sagadyna seretdi.-Indi men gaýdaýyn.
- Inda Mihaýlowna gaýdan badyna, Garyp ýakyndaky poçta baryp, puluny aldy. Ondan ýazyjylar soýuzyna, soň Lit fonda baryp, doldurmalý kagyzlary dolduryp, stendiyesini aldy.
- Öňem onuň ep-eslije puly bardy. Bu gün ol has baýady. Üç müň manada golaý pully boldy. Heniz Institutyň Gorkiý adyndaky stendiyesin durdy. Her aýda institut oňa ýüz rubl stendiyä belläpdir...
- Şondan soň ol“ „Правданыň“, 8-nji mart mynasybetli haýyş eden goşgusyny ý+azmaga başlady.

„Bary seniňki, Eje!“

Watan bu gün gül-çemene gark boldy,
 Şol gülleriň bary seniňki, Eje!
 Umytlarmyz aýdym bolup dolandy.
 Şol aýdymlaň bary seniňki, Eje!

Mawyasman bilen yrsgally Zemin,
 Bular seň myratyň,umydyň, haýaň.
 Seniň küýsän ýazlaň dolandy, eziz,
 Şol ýazlaryň bary seniňki uýam.

Her gün alnymyzdan tylla Gün dogsun,
 Eşitmäliň oglyn ýitrenleň zaryn,
 Näzik umytlardan gül-çemen bogdum,
 Şol çemenleň bary seniňki, ýarym.

Bu gün arşa çykýar döwrüň zenany,
 Dünýäň depesinde Watanyň ady!
 Ýagşylyga alyp barýar zamany,
 Zenan ummatynyň kuwwatly bady.

Men seni gujaklap, eliň ogşayan,
 Eziz dideleriň mährini iče.
 Dünýäň parlak ýazyn eýleşem sežde.

Barysy seniňki, seniňki, Eje!

Garyp bu goşgyny täzedən, gaýtalapgaýtalap okady., ýene gaýtadan yhlas bilen işledi. Ilki onuň syýasy taraplaryny timarlady. Soň kapiýalaryň sazlaşygyna üns berdi. Soň sözleri, setirleri çalyşdy.

Bu goşgy başdaky durkuna görä, pikirli, akgynly, birhiliye joşgunly bolup çykdy. Ahyrynda bolsa ýene ýüz sapar okady. Soň goşgyny rus diline sözme-söz teerjime etdi Maşinkasyny alyp, ony ak kagyza peçat etdi. Soň oňa düýpli düzetmeler girizip, üns berip gaýta-gaýta okady.

Inda Mihaýlowna eli kagyzly içeri giren Garyba ynamsyzlyk bilen seretdi.

- Ýetişmejegini bildim-ä. Indi men olara näme diýeýin. Ertir bir „Правданыň“ haýyşyny etjek bol. Bir pikirjagaz berseň, galanyny özümem sazlaşdyrarn.

- Garyp goşgularyny stoluň üstünde goýdy. Soň kän eglenmedi.

- - Litfonda bardyňmy?!

- - Bardym.

- Soýuza bardyňmy? Dokumentleri nätdiň?

- - Bardym! Bardym! Bardym!.. Gonararlary aldym. Indem, hoş gal, Inda Mihaýlowna! Men gaty ýadadym.

- Inda Mihaýlowna halys surnugan bu ýigide dözmedi.

- -Bar Garyp, dynjyňy al. Ertir maňa bir jaň et. Ýöne goşgyny gaýtat edeweri.

Garyp ýolugruna gazýet dükanyna sowuldy. Täzeje gazýetlerden satyn alyşdyrды. Emma olary okap bilmedi. Garbanman, hatda, eşiginem çykarman, düşegine geçip, süýnüp galdy.

28.

Bu gün dynç günidi. Garyp içeri arassalap, nahar ataryndy. Sagat on bir bolupbarýardy. Işik ýuwaşja kakylды. Bu kakylma, Inda Mihaýlowanyňka meňzeşdi. Garyp işini goýup, ylgap baryp, işigi açdy-da, aňkarylyp galdy.

- Salam!

- -Salam!

- Ynanar ýaly däl. Işikde Resul Gamzatow, onuň arkasynda-da Twardowskiý durdy.

- -Geliň, giriň!- diýip, Garyp haýran galma bilen mürehet etdi.

- - Ilki sora!- diýip, Twardowskiý Resul Gamzadowy gyssady. Resul Gamzatow adaty bolmadyk ýüz keşbini, goýun gözlerini Garybyň ýüzüne dikdi.

- - Nurulla! Garyb nirede ýaşaýar? Şol barmy? Şol gerek bize!- diýdi.

- - Men! Men Geliň! Giriň!...

- Resul Gamzatow otaga girip, Garyby gyjaklady.

- - Molades! Bratiška, molodes!

- Soň onuň yzy bilen Twardowskiý içeri girip, gujaklaşyp salamlaşdy.

- - Aý, heniz çagajyk- how!- diýip, Resul Gamzadow Twardowskiniň ýüzüne garady.

- - Heniz babak! Bäbejik!

- - Näçe ýaşyňda?- diýip,
- - On sekiziň içinae!
- - Horoşo! Oçen horoşo!Ho-o-oro-şo!
- Myhmanlar stoluň başyna geçdiler.
- - Hiç zat gerek däl.Biz seni görmäge geldik.
- Garyp orta iki çüýşe arak, kolbasa, mesge, çörek çykardy. Tabaklara gyzgyn nahar guýdy.

- - Bulgur al!
- Garyp iki bulgur , käse çykardy.Özüne çaş demlendi.
- --Çüýşani aç!
- Gamzatow arakly bulgury eline aldy.
- -Men Garyp Nurulla diýseler, epeý adamdyr öýdýärdim. Emma ýalňyşypdyryn. Türkmen halky gadymy halk.Türkmen halky genileri dogrup bolýan halk. Garib türkmen halkynyň geniý dogrup bilýändiginiň subut etdi.Men türkmen halkynyň, türkmen enesiniň önünde dyza çöküp, doganym, seni dünýä beren Hudaýa alkys aýdýan.Şol ajaýy p poýeziýany dünýä beren maňlaýyňdan ogşayan.Şol ajaýyp setirleri ýazan ellerinden opeýin. Saňa Alla uzak ömür, bagtly ömür, mynasyp ömür bagş etsin!..

- Ol ýerinden turup, gelip, Garybyň maňlaýyndan öpdi. Soň bulgury başyna çekdi-de, agzyna bir bölejik kolbasa atdy.

- Soň Twordowskiý gezek aldy.
- - Şahyram bolup bolar. Geni hem bolmagyň mümkin! Ýöne adan bolmak, sözüň doly manysyndaky adam bolmak aňsat däldir.Adam bol.Ömrüni mynasyp alyp gitjek adamlaryň başy bol. Biz güzeran, wezipe, şan-şöhrat diýen ýaly bir topar bolgusyz zatlary beýik Adam bolmak wezipesi bilen çalşyp şu günlere geldik Garyp! Sen beýtme. Sähelçejik halal çörek bilen gününü dolandyrýan bir şahyr boljak bol. Hiç wagt, hiç wagt, iki ýüzli, kyrk emjekbolma. Emen emjegiňi hiç wagt dişleme.Ol bulguryny göterdi.

- Garyp Twordowskini oňat synlady. Ol ulygyz ýaly, utanjaň, ak ýazäne aragyň ajysy çawlany üçin humarly görünýän ýüzüni,şar gara, oňat edilip yzyna gaýtarylansaçyny çalaja yrgyldadyp,duran bitüwli adamdy. Owadan ýaşyl gözleri bu adamy perişdeleşdirýärdi. Ol bulgury göterenden soň, ak ýüzi az-kem nurlanyp, ýüzi şapaklaryň arasyndan dogup gelýän Aý ýaly lowurdap gidýärdi. Dänýäni, edil ýaza dönderýärdi.

- - Sen näme içeňok?
- Resul Gamzadow arak guýularyna garaşýan ýaly, boş bulgurlara seredip oturşyna sorady.Onuň, ýap-ýaňy hasyly alnan keramatly sähra ýaýy ýüzünde ýapyşara zat ýokdy.

- - Men arak, çakyr içip göremok.
- - İçesiň! Arak içmedik şahyr bolup bilmez. Arak poýezizanyň oýnaşydyr!
- Twordowskiý ony inkär etdi.
- - Ýok-laý! Wobşe, onuňkynyň dogry bolaýmagam mümkin.
- Resul Gamzatow ikinji bulgury göterenden soň, ýerinden turdy-da, penjegini çykaryp, krowatyň üstüne atyp goýberdi.

- - Sen türkmen şahyry Anna Kowusowy tanaýarmyň? – diýdi.

- -Ýok.

- - Näme?Tanaňokmy?

- Resul Gamzadow ýylgyrdy.- Biz birküç ýyllykdaEýrana bardyk.Bizi Eýranyň şasy kabul etdi.Men oňa kitabymy ýadygärlik berdim. Ol „Näme, sen şahrmýň?“ –diýdi.Men“Hawa!“-diýdim.-„- Onda sen Anna Kowusowy tanaýansyň? „- diýdi.Men hawa, tanaýaryn diýdim. Ol gaty begendi. „Anna Kowusowy tanaýan bolsaň , senem , onda erbet şahyr dälsiň!“- diýdi. Emma sen Anna Kowusowy tanamaýan bolsaň, şahyr bolup bilmersiň.

- - Ol kim?- diýip, Twordowskiý geň galyp sorady.

- - O-ho!Senem onytanaňokmy? Onda senem şahyr bolup bilmersiň.- Ol birden dikeldi-de, çynlakaý birgörnüşe girip,Garybyň ýüzüne garady.

- - Aslynda senň özüň, bizi bir tanaýarmyň?

- Garyp „hawwa“ ýa-da „ýok“ diýmedi-de, başyny atdy.

- - Meniň mäme eserimi bilýäň?

- - Resul Gamzatowyň 912 goşgusy, „Daglaryň ýüregi“, „Dagly gyz“ poýemalary bar. Olaryň hersi 311 setir.

- Garyp Dagly gyzdan“ üç bent, „Durnalar“,“Hanjar“goşgularyny rus dilinde owadan edip okady.

- - Şular-a bilýän!

- - 912! Walla, özümem bilemok Ol ýerinden turup Garyby gujaklap, ýañagyndan ogşady.

- - Men seni söýýän, doganym!

- - Sen meniň nämämi okadyň?- diýip Aleksandr Trifanowiç Twordowskiý ýylgyrdy.

- Siziň, Aleksandr Trifanowiç, 313 goşgyňyz,“Lenin we peç ussasy“ „Wasiliý Týorkin“,“Alysdan alysy“ poýemalaryňyzy bilýän. Ol „WasiliýTýorkiniň“ „Ýeňiş parady“ bölümini, Alysdanalysadan“ Serder hakda oýlanma bölümlerini rus dilinde dabaraly ýagdaýda okap berdi.

- - A goşgy!?

- Men edil häzir siziň elli-altmyş goşgyňyzy okap berip biljek...

- Ol bu şahyryň“Rus“ goşgusyny okap başlady-da soň „Güýz“ goşgusyna geçdi...

- - Ynanýan, Ýöne aýt, nädip?Nädip?!. Biz özümüz bilemizod-a.

- - Alladan. Başga hiç zatdan däl!- diýip Gamzatow busan bilen aýtdy.

- Twordowskiý dolmuş göwresin ýeňňillik bilen göterip, Garyby özüne ýeňiljek çekdi-de, gujaklap, maňlaýyndan öpdü.

- - Seni ýaradan Alla tagzym edýän!

- Myhmanlaryň keypi birden göterildi.

- -Gamzatow, Twardowskiý,Nurullo!Senem goşgy oka!

- - Oka!

- Garyp çaga bilbiliňki ýaly owadandan näzik, dogumly sesi bilen „Ak guwlary atmaň!“ ,“Russiýa, seni göresim gelýär!““Garagum! goşgularyny saldarlap okady.

- - Molodes!
- -Molodes!
- Garyp „Garagumu“ ilki türkmençe, soň inlisçe okady.
- Resul Gamzatow ýerinden turup, Garybyň elini gysdy.
- Twordowskiý başam barmagyny göterdi.
- - Beýik eser inkär ediji bolmaly! Inkär edýän goşgy oka, ma-ňa!
- Garyp ýakynda ýazan“Şaryň toýy!“ atly goşgusyny ilkinji sapar okady.

Şaryň toýy!

Lowurdap, güldüräp, gözüň gaýnadyp,
Barha çişip bapýar, ýel berlen şar!
Oňa şöhrat besläp, gülüp, aýnadyp,
Olaň arasynda dürli ymmat bar.

Mekdep, medreseler, ylymdar ketde,
Fabrikler, zawodlar, ýönekeý daýhan!
Wasp etmekde ozup-ozup, elbetde,
Tutuş ýarym dünýä, bir bölek jahan!

Aglaýan bar, buýsanýan bar günüm diýp,
„Hudaýym Sen!“ Allam!“ diýip çokunýan.
Ýok , ol Hudaýdan hem uludyr juda,“
Diýip, ony ykrar edýär akylдар.

Ýel berlen şaryň artypdy bady.

Ol indi öwgüden, Aý-Günden belent,
Emma birden ýer sarsdyrdypartyldy
Şar ýaryldy! Bolýan zatlara seret!
Indi kime çokunarka- bu millet!..

Twardowskiý el çarpdy.-Getir!Getir. Men“ Nowiý miriň obložkosynda berjek.
Resul Gamzatow ony kakyp aldy-da ýyrtyp goýberdi.

- Ýok!Howlukma! Garyp heniz ganaty bekemedik çaga bürgüd-ä! Onuň
kellesi Twordowskiniňki ýaly dogumly dälär.Onuň saçyny basym syrarlar.

- - Onda, sen öz terjimehalyň bilen on sany goşgyňy. Öň çap edilen bolsa-da
zyýany ýok!

- Resul Gamzatow hem diňlän goşgularynyň adyny ýazyp alyp, jübüsine
saldy.

- - Tanyşdyk, begendik, buýsandyk! Eý , bagty gelen dünýä, eý , bagty gelen
türkmen, eý, bagty gelen poýeziýa, seniň Garybyňa meniň gözüm gidýär. Wah, men
gyz bolan bolsam, söýüp-söýüp, ýekeje minutam ýanyňdan aýrylmazdym. , Garyp
jan!

- - Ýa tože!

- - Gör bu nahaly. Bar, bar, sen başga ýigidi gözle!Meniň Garybyma göz dikme!- diýip , Resul Gamzadow ýerinden turdy.

- - Gaýdaly.Sag bol doganjygym!..

- Ol jübüsinden bir topar ýüzlük pul çykaryp Garybyň üstüne seçdi.

- Özüňi syla!Poýeziýany syla! Allany syla! Öz duşmanlaryňy syla. Kim öz duşmanyny ýitirse, onuňky apatdyr!

- Garyp egilip, poluň üstüne seçelenip giden ýüzlükleri eliniň uruna ýygnady-da, olary beýik şahyryň jübüsine saljak boldy.

- - Dur!Saklan!- diýip, Resul Gamzatow ellerini daldalatdy.- Halypaň, ýumruk berse-de, al!Sen hor bolmaly adam dälşiň!Öz şahyryny hor-homasy, ejiz, arzysyz saklaýan ýurt betbagtlygyň, bidöwletligiňýurdydyr!Ol halk, olýurt Allanyň gargyşyna galarandyr!

- Twordowskiý jübüsinden dört sany täzeje ýigrimi başlik çykatyp, stoluň gyrasynda goýdy.

- - Goşgularyňa, on sany goşgyňa garaşýan!..Ýöne howluk!...

- Olar Garyby gezek-gezegine gujaklap, ogşap, hoşlaşyp çykyp gitdiler.

- Olar gidensoň Garyp, megerem, ömründe ilkinji sapar aglady,

- - Eziz Allam! Bu ejiz ogluňy özüň golda. Abraý ber, Alla jan!..- diýip eňredi.Men bu hormatlary göterip bir bilermikäm?!Özüň golda, Allajan!

- Iki sany Lenin, Döwlet baýraklySSSR Ýokary Sowetiniň deputaty, dünýä belli şahyryň ýaňy büirinji kursuň talybynyň ýanyna ýörite gelip, oturyp gidendigi baradaky habar instituta ýyldyrym çaltlygynda ýaýrapdy.

- Şondan soň, Inda Mihaýlowna-da, Mihaýlowam, Garybyň otagyna geldiler.

- - Munuň özi uly hormat! Uly abraý!Seni ykrar edýärler! – diýip, Mihaýlow mydyrdady.

- - Ýok, şahyr boljak üçin mundan uly hormat ýokdur!Heniz Twordowskiň talyplaryň otagyna gelen wagty bolan däl. Men-men diýen ýazyjy- şahyr onuň bilen „Nowýý mir-de salamlaşyp bilse, özüni bagtly saýýandyr.

- - Olar näme tekliptdiler!?- diýip, Mihaýloň ýüzüni agraslandyryp sorady.

- - Gyssagly on goşgy bilen terjimehalyňy getir!- diýdi, Aleksandr Trafimowiç.

- - Kim?

- Twardowskiý!- Resul!

- -Aý , ol üstüme baş ýüz rubl seçeledi.

- - Eto horoşo!

- Olaryň gürrüňi „Ak guwlaryň „ meselesi boldy.

- - Soýuzyň ara alyp maslahatlaşmasy gowy zat. Ýöne, Instut hem bu işde gyrada galmaly däl. Eger Institut ýygynyňy ara alyp maslahatlaşyp, soň Soýuza hödürlese, birinjiden, seniň ýyllyk hasabatýň, kurs işiň bolar.Ikinjiden institut eseriňi neşirýata hödürlep bilýär.Ýene, institut seni SSSR Ýazyjylar soýuzyň çlenligine hödürlep bilýär.Dördünjiden seni, öz başragyna hödürleý biler. İn ahrynda, Institutyň seni şahyr hökmünde ykrar etdigi bolýar.

- Şonuň üçin ýygýndyny ara alyp maslahatlaşma Institutdan başlanyp, şondan ýokary gitmeli!..Şonda biziň işimiz hem görner, hem bize uly abraý bolar!..
- -Alekseýewiç, „Ak guwlara...“ goşgy ýetenok.Siz şol on goşgyny Inda mihaýlowna berip bilmersiňizmi?
- Mihaýlow ellerini owkalady.
- - Olar bu gün- erte „Trudda“,Komsomolkada“, „Nedeliýede“ çykmary. Ýöne howluksaňyz kinji ekzemplýary bardyr. Ertir men şony getirerin.
- - Şeýdweriň, neşirýat gyssaýar...

29.

Sekizinji Mart Garyp üçin, zenan bolmasa-da, gowy, şatlykly, buýsançly gün bolup geldi.

„Правда“ onuň“Bary seniňki,Eje!“ atly goşgusyny birinji sahypasyndan beripdir.Goşgynyň gapdalynda juda näzikden mähriban ýylgyryp duran nurana rus zenanynyň suraty bu sygryň duýgularyna üstüne şeker- şerbet seçýärdi. „Komsomolka“ „Rus zenany I.M.Kozłowskaýa“,“Selbi“ goşgularyny birinji sahypasyndan beripdir.

Garyp ylgap, köçä çykyp, burçdaky gül satýan dükandan owadan, ullakan çemen satyn alyp, Inda Mihaýlownanyňka eňdi.Baryp demi-demine ýetmän urşuna, işigiň jaňyny kakdy.

-Häzir, Garyp, häzir, dorogoý!- diýip, Inda Mihaýlownanyň tanyş sesi eşidildi.

„Be, meniň gelenimi bu aýal nireden bilip ýörkä/“Ýa-da penjireden gördümikä?!..

Işik açykdy.Inda Mihaýlowna çemeni almady-da, Garybyň boýnundan gujaklady. Onuň gözlerinden ýaş paýrap gitdi.

- Garyp, mähribanym, goşgyň üçin sag bol! Maňa ölmez-ýitmez ýadygärlik gurduň.- Ol özüne uzadylan owadan, durşuna ýaňy gunçalykdan açylan bägül bolup duran çemeni razylyk bilen alyp, bagryna basdy.

- - Çemeni men bermeli men saňa.Seniň özüň çemen, sag bol, ogul!

- Garyp içeri girip, paltosynyasgyçdan asdy.Içki otaga girdi.. Ol öz gözlerine ynanmajak boldy. Stoluň başynda Aýyň bölegi ýaly bolup, Inga otyrdy.

- Inga Garyby görüp, ýerinden turdy.

- - Salam, mugallym!

- -Salam, beýik şahyr!

- Inganyň owadan näzik ýüzüne naryň suwy sepilen ýaly boldy.Olgara gaşlarynyň üsti bilen ýaňaklaryna dökülen saçlarynyň taryny gulaklarynyň ýeňsesine geçirdi.

- Inda Mihaýlowna kürsäp otagaga girdi.

- - Bu Inga jan!Ýegenim!Inlis dili mugallymy.

Ol Garyba eliniuzatdy.

- Bu Garyp jan!Ählihalk söýgüsine mynasyp bolan şahyr!

- -Söýgüli, ajaýyp şahyr!- diýip, Inga üstüni ýetirdi.

- Garybyň ýüreginde zat ýokdy.

- -Ol meni okatdy, Mihaýlowna!- diýdi.Ingany men tanaýan.Ol meni öýünde çagyrdy.Beýik filosof, akyldar hudožnik Rerhleriň agtygy. Rerhiň“Adamy beýge götermän, adamzady halas edip bolmaz! Adam Allanyň zerre bölegi.Şonuň üçin, edil

Alla ýaly, Adamy-da keramat saýmaly!“ diýen parasadyny bu gün bütün dünýä aýdym edip aýdýar. Hatda Albert Eýnişteýin hem Nobel baýragyny almanka, Tibetde Rerhleriň döreden ylmy-barlag jemgyýetinde işläň eken. Ýene, näme aýdaýyn.

- Inga haýran galyp, Garyba seretdi.

- -Eý, oglanjyk! Bu zatlary sen nireden bilip ýörsüň?! Bular şeýle ajaýyp zatlar-a...

- Inda Mihaýlowna çykyşy ýaly gaty tiz yzyna dolandy. Ol elindäki tarelkalary stoluň üstünde goýuşdyrdy. Inga ýerinden turup, oňa höwes bilen kömekleşip başlady. Garybyň göwnüne bolmasa, Inganyň aýagy ýere degmän, uçaýjak-uçaýjak bolup durdy. Inda Mihaýlownanyň uly gadyr edip bişiren böregi, soň towukly sousy geldi.

- Stoluň üsti nazy-nygmatdan dolup galdy.

- - Garyp, şampanskini sen açmaly!

- Garyp tas eline berilen çüýşäni poluň üstüne gaçyrypdy

- - Men başaramok!..

- - Gertiriň, menn kömek bereýin.

- Inga simjagazlary tovlan badyna, gapak towsup gitdi-de, edil işigiň ýanyna düşdi.

- Çogup giden şerap düwmejikleri stoluň üstüne, Inda Mihaýlownanyň täzeje köýnegine seçelendi.

- - Me, indi özüň guý!

- Garyp çüýşäni aldy-da hrustal bulgurjyklara şerap guýdy.

- - Özüňe-de guý!

- - Ýok, maňa limonad bolar. Men limonady gowy görýän.

- - Ýok, ýok. Haram, karam.

- - Gerek däl!- diýip, Inda Mihaýlowna Ing başyny yrap aýtdy.- Garyp hç mahalam içenik. Dadybam görenok. Munuň özi aýaýyp ahyryn.

- - Onda, söz sözlesin!

Garyp Inda Mihaýlowna bagyşlanan goşgusyny okady.

- Seniň üçin, eý, dünýäni saklap duran Zenan!

- - Sag bol oglum. Sag bol! Goşgyň üçin, hormatyň üçin, sag bol! Bu dünýäde barlygyň üçin sag bol!

- Zenanlar bulgurlaryny odaklaryna çala degrip, stoluň üstünde goýdular. Garyp welin limonadly stakanyny başyna çekdi.

- -Düýbüne çenli Düýbüne çenli!

- - Garyp, goşgy okap beräý!...

- Garyp täze goşgularyny iňlis dilinde okady. Soň „Selbini“ ,“Bary seniňki, ejäni „rus dilinde joşgun bilen okady.

- - Sen iňlis dilini bilýäňmi?

- -Garyp Ingany görkezdi.

- -Meni öz ýegeniňiz „zaýalady“. Ýogsa, men rus dilinde allanäme okap ýörmel-ä.

- - Molades!- Inda Mihaýlowna Garybyň tabagyna börek salyp, üstüne ep-esli gaýmak döküp durşuna aýtdy. Salat hem iýiň.

- Ol bir zat ýadyna düşen ýaly,owadan gözlerini gyrpyldatdy.-
 - „Правдаçylardan“ ullakan salam.Mihaýlowam goşgularyňy getirdi. Jemi 70 goşgy!
 - Garyp başyny atdy.
 - Mende-de başisi dur.Olaraam goşsak! Ura! „Ady öňki dälmi?!
 - Adyny galdyrdylar.
 - -Ur-a!Ur-a!Ur-a! Ýaşa<Inda Mihaýlowna!
 - Nahar diýseň şüweleňli geçdi. Garybyň gaýdasy gelýärdi.
 - Men gaýdaýyn, Mihaýlowna!galan goşgulara seretmeli!
 - Menem seniň bilen ,Garyp.
 - Inga-da, ylgap baryp asgyçdan poltosyny alyp, Garypdan ilki işikden çykdy.
 - Üçümüz ýalňyz.Emma üçümüz bir ýerde bolsak, ýalňyzlyk ýad düşenok.
- Bolýar, sag boluň, meni ýadyňyzdan çykarmaň.
- Ýaşlar daş çykdylar.Howa salkyndy. Moskwanyň köçeleri aýal-gyzlaryň baýramyny şady-horramlyk bilen belläp geçýärdi. Bir ýerlerden garmona goşulyp aýdylýan çirkin aýal sesi eşidilýärdi. Bir topar oğlan-gyz, gülşüp-degşip, aňyrlygyna barýardy. Bir topar aýal-erkek bäriligine gelýärdi.Serhoş, ýarym serhoş adamlar köçeleri çaykap-çaykap barýady.
 - Inga bolsa Garybyň çep golundaniki eli bilen pugta ýapyşyp,bu syrdam ýigidi elden gidermekden gorkýan ýaly , gorkynyň hem begenjiň dünýäsine serimsal bolup barýardy.
 - Garybyň ähli pikir-oýy „Şaryň baýamy“ şygryny kitaba goşmalymy, goşmaly dälmi? Diýen meseledi.
 - Ol dünýä belli, iki şahyryň öz otagyna gelip,maslahat berip, pul baryny seçip gitmegini diňe ýagşylygaýorýardy.
 - Magtymguly şahyr hem düýşünde beýik-beýik pirlerden ak pata alypdyr ahryryn. Ýaşajyk Görogla hem düýşünde ak pata berilipdir. Olaryňky düýş! Emma, Garybyňky , hakykatt, real durmuş.
 - Indi ol döwürlerdenzamana-da, tilsimat hem, däp-dessuram üýtgäp gitdi. Öz ugrundan „pygamberlige“ ýeten iki nussadyň öýüne gelip, „akpata“ berip gitmegi, şu gün üçin ynamly bir dessur bolup biljek ahryryn...
 - Olaryň:“
 - 1. Bir zady inkär etmejek bolsaň, ýazma!
 - 2.Halypaň ýumruk berse-de, al!
 - 3.Özüňi syla!Allany syla! Poeziýany syla! Enäni syla! Öz duşmanlaryňy syla!
 - 4. Ikiýüzli bolma!Kyrk emjek bolma!Dogry bol.
 - 5. Emen emmäňi dişleme!..
 - Bu parasat sargydydy.
 - Ol iň beýik eserleriň , hökman inkär ediji bolmalydygy barada oýlanýardy.
 - Nädip inkär etmeli“Kimi inkär etmeli?! Näme üçin inkär etmeli? Ýa men olaryň görýän, düşünýän zadyna düşünmeýärmikäm. Olaryň görüp ýören, akyl ýetirip ýören zatlaryna akyl ýetirerden men kän ýöntemmikäm?!.
 - Ol özüniň „Şaryň toýy“ şygrynda juda uly inkär etmäniň bardygynygörüp bilenokdy. Dogry, Garyp heniz şygryň açyk bildirip duran many-maňzyndan

aňryny görüp bilenokdy. Bu syr oňa heniz-heniz ýatdy. Eýsem, bu goşguda görnüp duranyndan başga bir nähili gizlin many-mazmuny bolsun. Aslynda, hakykatdan hem, şarjagazdyr-da! Iny çişirseň, bir günde bir gün ýarylmaly bolar-a.

- - Onda näme, olar aýry-başga şu goşgynyň üstünde durdular!? Bu goşgy olar üçin nähili beýik bolup galdy!

- „Ol çaga bürgüt, onuň boýnuny sogurarlar!“ diýişip howsala düşdüler!

- „Bu ýerde nähili syr barka?!“

- Dogrusy, Garyba oýlanara, hiç bolmanda Inda Mihaýlowna bilen, Mihaýlow bilen maslahatlaşara-da pursat bolmandy.

- - Kesel, keselhana meniň edil bir asyrylyk wagtymy aldy, içigara!

- - Sen nirä gitjek?

- - Seniň ýaşayan otagyňy göresim gelýär, Garyp!

Garyp tisginip gitdi. Ol Ingany tas unudan eken.

- Inga, ezizim, sen nirä gideli diýseň men gitjek.

- - Seniň ýaşayan otagyňy göresim gelýär. Şol ajaýyp poýeziýanyň dýrän ojagyny. Müňkinmi!

- - Možno!?

- Olar pyýadalap, institutyň umumy ýaşayyş jaýyna geldiler.

- - Size Moskwa döwlet uniwersitetinden bir gyz garaşyp-garaşyp gitdi. Ol hatjagaz goýdy.

- Garyp haty alyp okady.

- „Salam, Garyp!

- Men Aýbölek! Şu gün agşam sagat ^-da biziň umumy ýaşayyş jaýymyzda Türkmenistanly oğlan-gyzlar size örän-örän garaşýar. Sen otagymyzy bilýäň.

- Hökman, hökman, hökman, hökman gel! Aýbölek.

- 8-nji mart 1965-nji ýyl “.

- Garyp sagadyna seretdi. Sagar 12-di.

- - Wagt bar. Hökman barmaly! Öz obadaşlarym bilen hökman görüşmeli!“

- - Näme boldy? Ol hatda näme ýazylypdyr?

- - Ýöri, häzir otaga baraly! Şol ýerde baryny aýdaryn.

- Olar Garybyň otagyn geldiler.

- Inga otaga girip, begendi:

- - Gör, nähili eken! Ajaýyp eken-ä!

- Inga stoluň başyna geçip, önüne kagyz, galam alyp, ýazan boldy.

- - Garyp, şeýdip ýazýaňmy?!

- - Şeýdip!

- - Ine, ýazylan zady okasana!

- Garyp kagyzdaky ýazgyny okady.

- „Garyp, men seni söýýän, eziz görýän! Öz Ingaň!“.. Garyp Inga seretdi.

- - Ýok, men ýazamok! Sen-geniý!.. Öz ruçkaň ýazdy.

- Garyp Ingany gujaklap, ogşady.

- Inga kellesini iki eli bilen tutup durşuna, krowatda oturdy. Soň ýüzüni tutdy. Garyp Inga öýkeländir öýtdi. Onuň golaýyna baryp, uzyn, akja, posalak barmakly

elinden tutdy. Inga ellerini Garybyň boýnundan aýlap aldy-da, näzik dodaklaryny oglanyň dodagyna basyp, sorup başlady.

- Ingadan kükeýän üýtgeşik ys, Garybyň jahyl dünýäsine haplap urdy-da onuň ter, näzik ömründe zenan demi düşmdik ýigir süňňünilerzana getirdi. Birdenem, üýtgeşik, heniz görülmedik, bardyram öýdülmeýän eşret oglanyň duýgularyny gaplap aldy. Inga ellerini sypdyrды-da, soň Garybyňka ýapyşdy.

- Garyp Inganyň ak, owadan, ullakan göwüslerine ýüzüni berdi. Soň Inganyň üstüne agdaryldy.

- Ol gözlerini açanda Inganyň perişde ýaly, owadan näzik ýüäüni, göwüslerini, mymyk sary saçlaryny görüp, tışgindi. Onda bu gőzelligiň eşret doly çuňlygyna çümmeň höwesi döredi. Inga çalaja yranyp, oňaaňa hemaýat berdi. Soňam..

- - Mähribanym, ezizim, meniň şahym- diýip, hyjuwly samyrdady...

30.

Moskwa döwlet uniwersiteti talyplarynyň umumy ýaşayyş jaýyny Garyp öňem bir sapar görüpdі. Emma obadaşlarynyň heýsy gatda, haýsy otagda ýaşayandygy häzir anyk ýadyna düşenokdy.

Ol Aýbölegiň hatyny golyuk jübüsinen çykardy-da, seretdi.

Aýbölek, bolsa-da, ätiýaçly eken. Ol hatyň aşagyna “Lomonosow-45. Korp. 4.6 etaž. Kom. 45” diýip ýazan eken.

„Bir desse gül almaly!“ Ol Lomonosow prospektine öwrülýän ýerden ullakan, owadan çemen satyn aldy. Dükana girip “Gyzyl gwozdika” atly gymmat şokoladyň bir gutusyny aldy-da, salgy ýazylan ýere tarap, pyýadalap ugrady.

Garyby duralgada gül-çemen bilen garşy aldylar. Olar otuza golaý oglan-gyz bardy. Syrdam-syrdam, edil çynar boýly türkmen ýigitleri, juda-juda näzik, mähribandan eziz türkmen gyzlary! Olar Garyp bilen diňe bir salamlaşyp oňman, gujaklaşyp görüşdiler. Ony gezek-gezegine ogşap çykdylar. Nämе-de bolsa, henizem, olara garanda horja, juda ýaş oglanjygy ýitirip tapana döndiler.

Garyp gaty tolgundy. Ol çemeni, şokolady gyzlaryň biriniň eline tutdurdy.

- Size!..

- Oglan-gyzlar „O-O-O!“ ediýip begençli gülüşdiler.

- Uzyn boýly, ak ýüzli, gazaklaç gözleri lowurdap duran syrdam ýigit ony gaýtadan gujaklady.

- - Mübäreň bolsun! Abraýyňyz dünýä dolsun! Bizi sylap geleniňiz üçin sag boluň!

- - Ýörüň!

- - Siz gelersiňizem öýtmedik. Ýöne geleniňize juda begendik.- diýip, näzijek, alma ýaljak ýaňagy hallyja gyz tolgunyp aýtdy.

- - Sizi dünýä tanaýar! Öz obadaşymyz bolup, Moskwada bileje okap, siziň bilen görüşmesek, utanç bolar-a...

- - Hawa-la...

- Ony gyzlaryň, has dogrusy Aýbölek dagylaryň ýaşayan otagyna alyp bardylar. Otagyň mebelleriň koridora çykaryp, poluň üstüne içerini dolduryp duran

düşek ýazylypdyr. Duşegiň ortarasyny klýonka ýazylyp, onuň üsti nazy-nygmatdan doldurylypdyr.

- Bir ýerden öňi öýlükli Aýbölek ylgap geldi. Ol gelişine Garybyň boýnuna bökdi-de, ýañagyndan taýly gezek ogşady. Onuň üstünden soganyň, hyýaryň,ysy gelyärdi.

- - Aýbölek begenjini gözlerine ýakyp:

- - Garyp jan, geldiňmi?!

- Oturan oğlanlar“Ura!“ diýişip el çarpdylar.

- Aýbölek hamsykdy-da, işikden çykyp gitdi.Gyzlar onuň yzyndan eňdiler...

- Häлки ýigit özüni tanatdy.

- -Men- Arslan! Bu hem dünýä belli- geniý. Beýik türkmen şahyry- Garyp Nurullaýew!Bu gün biz Gary jany tanyşlyga çagyrdyk. Biz seniň merkezi gazýetlerde çykýan goşgularyňy aglap, buýösanyp, guwanyp okaýarys. Türkmen halkynyň beýik oglunyň- On ýedi ýaşly balasynyň tutuş Sowet Soýuzyny aňk edýän goşgulary-biziň baýdagymyz!Öz halkyň mertebesini belende nähili götermeli!Şol baýdak parlap, nur saçyp, şony bize görkezip dur!Siz barada gaty uly jedeller gidýär.MGU-nyň professorlary, dosentleri, mugallymlary, talyplarybize haýran galyp sorag berýärler.

- - „Kim –ol!?Genimi?!Telbemi?!Ol beýle akly, beýle duýgyny, beýle pähim-parasady nireden alýar, ol“ –diýýärler.

- Biziň özümizem sizi bilemizok. Seni tanamyzok.

- Onsoň aýal-gyzlar gününde „Bary seniňki bolsun,Eje“,“Selbi“ diýýän adam biziň, öz obadaşlarynyň sözünü ýykmaz diýip,Aýbölegi iberdik.

- -Geliň şu duşuşyk üçin iýeliň, içeliň, gürleşeliň, tanyşalyň!

- Oturan oğlan-gyzlar el çarpdylar.

- - Garyp jan gel, töre geç!

- Aýbölek onuň ýanyna geçip oturdy.

- - Guýuň!

- Bulgurlara, käselere, kruşkalara ssuwlardan, içgilerden guýdular.

- -Geliň, Garyp jana söz aýtdyralyň!

- Garyp ýerinden turdy-da owadan, näzik, keramata öwrülip giden sesi bilen „Garagumy“ okady.Soň usullyk bilen ýerinde oturdy.

- - Sag boluň, sylagyňyza!Men siziň ýüregiňizi sallançak edip, duýgularyňyzy aýdym edip,ddaryňyzy Allam edip ýaşayaryn.Sizi maňa , meni SizeAlla tagzamedýärin.Meniň sizden başga hiç kimim ýokdur!Meniň zehinimem,ölümimem, tutuş diriligimem, siziňkidir.Siziň hemmäňize ak bagt arzuw edýärin.Siziň üçin, eziz doganlarym. Siziň ähliňizi bagtyma basýaryn. Ähliňiziň bagt ýazylan nurly maňlaýyňyzdan öpýärin...

- Garyp limonadly bokaljygyny başyna çekdi.Soň az-ma garbandy.

- -Garyp jan, ýañky aýdyşym ýaly, bizden sen barada soraýan köp.Özüň barada bize, birki agyz aýdyp beräý.

- Garyp , biz soraly, sen jogap ber!- diýip, Aýbölek al ýañagyny tolgunmanyň şuglasyny batyryp köşek gözlerini balkyldadyp, aýtdy.

- Ol nämüçindir, Garyby özüniňki saýýardy.

- Birinji sowal:
- -Sen näçe ýaşaýnda?
- -Meniň on ýedi ýaşym doldy.Indi on sekizimiň içind! Obamyzdaky, ýagny, Garaböwür obasyndaky 8-nji orta mekdebi öňkisi ýyl tamamladym.
- - Sen okuwda heý, ikillik alyp gördüňmi?Ikillik alanynda nähili duýgulary başyňdan geçirýärsiň?
- Garyp güldi.
- - Wah, arman, men dörtlügem alyp göreml.Lit institutam, girişde, diňe başlik boldy.
- - Ejeň, kakaň barmy? Olar haýsy wezipede işleýärler?
- - Kakam ir wagt ýogalan.Gaty garry, keselbent ejem bar.Ol dünýäniň ýüzünde ýalňyz howandarym.
- - Mekdebi tamamlap, Litinstuta göni geldiňizmi?!
- - Ýok, men on alty ýaşymdaorta mekdebi tamamlap, Oba hojalyk institutynyň agronomçylyk fakyltetinr gaýbana girdim. Okuwa girmäge gelenimde bu institutyň umumy ýaşaýyş jaýynda talyp oglanlar-gyzlar bilen jedel boldy. Olar:“Litinstitut şeýle kyn okuw jaýy, oňa öz güýjüň bilen girmek, asla mümkin däl. Oň çagalygyňdan eser ýazyp, özüňizi tanadan bolmaly . Seniň gaty gowy eseriňi halasalar, diňe şonda girmek mümkin!“-diýdiler.Menem bir gije oturyp, on sany goşgy ýazdym.Meni bu instituta kabul etdiler.
- -Näme, öň goşgy ýazaňyzokmy?!
- - Ýok, öň iki bent goşgy ýazyp,ber –diýdi, bir dostum.Şoňa ýazyp berenim, bary şol!
- - Özüňiz gyza hat ýazyp görmediňizmi, goşgy bilen?
- - Ýok.
- Söýýän, söýüşýän gyzyň barmy?
- - Ýok!
- - „Selbi!“ diýen goşgyňyzy birine bagyşladyňyzmy?
- Selbi diýen gyza bagyşladym.Ol gyz oba hojalyk institutynda okaýar. Meni görmäge, Moskwa ýörite gelip, meni görüp bilmän gidipdir. Şol goşgy ol gyza meniň minnetdarlygym bolsun.
- - Siz goşgyny nädip ýazýaňyz?
- Garyp elene bloknotyny aldy.
- - Men goşgyny alyp, ýazyberip bilemok. Mende üýtgeşik, düşündirip bolmaýan ýagdaýlar bolup geçýär.Şonda ylham göterilýär. Şol pursat islän meselän barada goşgy ýazylýar.
- Ýazan goşgularyňyz gazýet-žurnallarda çynan da, başyňyzdan nähili duýgyny geçirýärsiňiz.
- - Mende ýeňil begenç, ýeňil gynanç bolanok.II-gün „pylan ýerde goşgyň çykypdyr“diýse, aňa gowy bolýar.Emma goşgym çykaýypdyr diýip begenemok.Çyksa, gowy, elbetde!Oňa begenip ýörmek nämä gerek.
- Şu ömrüňizde sizi gaty geň galdyran ýagdaýlar boldumy?!
- - Boldy!Gaty beýik şahyryň ikiýüzlüligine geň galdym.Ýene bir geň galan zadym,Aşgabatdan“Sowet edebiýaty“žurnalynyň redaksiýasynyň redaktory

„Goşgularyňyzy iberiň“ diýip hat ýazypdyr. Menem goşgularymy iberdim. Bir günde „Goşgularyňyz bolanok“ diýip bölüm müdiri jogap beripdir. Baş redaktory hem „Goşgularyň gaty gowy eken“ diýip, mün manat gonarar iberipdir.

- Ýene!

- Başga ýok!

- Dostuňyz barmy?

- Ýeke dostum bar. Ilkinji iki bent goşgynam ýazdyran şol... Şu sapar Aşgabada baranymda, gonorarymdan oňa bir welosiped satyn alyp berdim. Olam öýkeledi. Häzir, ne hat ýazýar, ne jaň edip habar tutýar.

- Ýaşlar gülüşdi.

- Lýulkaly motosiklet isleýändir!

- Näbileýin?

- Goşgularyňyzyň dünýä ýaýramagynda kime minnetdar bolýarsyňyz?

- Goşgularyma!..

- Siz türkmençe ýazýan goşgularyňyz bilen rusça ýazýan goşgularyňyzy deňeşdirip görýäňizmi? Haýsysy sizi kanagalandyrýar?

- Türkmençesi. Ýogsa, sözme söz terjimesini özüm edýärim. Ýöne rusçasynda-da, iňlisçesinde-de, edil türmençesiniňki ýaly milli duýgy bolanok. Men häzir size „Selbi“ diýen goşgyny türkmençe, rusça, iňlisçe okap bereýin.

- Ol bu goşgyny üç dilde, belent owaz bilen okady.

- Haýsy gowy?

- Türkmençesi mün esse güýçli, owadan, milli.

- Maňa-da ş

- Ol „Ene“ atleýle.y goşgusyny hem üç dilde okady. Oturanlaryň bary aglady. Rusça okanda olaryň bary ýylgyrdy.

- Siziň oňşuk agdaşyňyz nähili?

- Maňa Litfont baş ýüz rubl berýär. Ýazyjylar soýuzy ýüz, öz institutymyz ýüz rubl stependiýe berýär. Metbugatda çykýan goşgularyma-da gowy töleýärler.

- Siz öz gün tertibiňiz bilen bizi tznyşdyryp bilersiňizmi?

- Menem özüiz ýaly ýalta adam. Sagat ýedide turýan. Gaşam sagat onda ýatýan. Okuwdan soň nahary özüm bişirip iýýän. Bir otagda ýeke özüm ýaşaýan.

- Ýigrenýän zadyňyz näme?

- Häzir-ä ikiýüzlülük.

- Siz kimi iň beýik şahyr hasap edýärsiňiz?

- Men eziz Allany iň beşik şahyr, iň beýik halypa hasap edýärim! Şoňa tagzym edýärim.

- Geljekdäki maksadyňyz näme?

- Men hemme ýerden, hemme zatdan, hemme sözden Allany gözleýän. Şonuň üçin „Sen nirede?!“ diýip, Alla bilen bitewileşmek. Men şeýle manydaky eser ýazmak isleýän.

- Siziň goşgular ýygynyňyzy çykarmak niýetiňiz ýokmy?

- Garyp baş atdy.

- „Sowetskiý pisatel“ neşirýaty meniň goşgularymy „Ak guwlary atmaň“ diýen at bilen çykarmagy planlaşdyrýar.

- -Aşgabat siziň kitabyňyzy çykarmakçy bolanokmy?!

- - Aşgabat maňa garaşýandyr. Ony duýýan.Emma bärde çykarmaly kitabymam jemläp bilemok. Bary-ýogy 60-70 goşgym bar.Olaryň bary merkezi gazýet-žurnallarda çykdy.Eger, tekliip bolsa, ilki bilen öz dilimde çykmagyny isleýän.

- - Şu döwürde sze nähili paýhas geldi.Siz bize nähili maslahat berip bilersiňiz?!

- - Meniň diýjek zadym. Allany söýüň! Özüňizi sylañ!

- Halkyňyzy sylañ!Duşmanlaryňyzy sylañ! Hiç haçan ikiýüzlülük, ikilik etmäh.Diňe halallyk edep adamzady halas edip biler!

- Oturanlar el çartpdylar.

- - Sag boluň!

- Sag bol!

- Oglanlar-gyzlar gozgalaň tapdylar.

- - Bizem goşgy okalyň. Soň aýdymam aýdalyň!

- Şondan soň gijäniň birwagtyna çenli ýaşlar goşgy okadylar, soň aýdym-saz edip oturdylar.

- -Men indi gaýdaýyn!- diýip, Garyp ýerinden turdy.Aýbölek oňa ýapyşdy.

- - Ýok, bolmaz, ýatyp gidersiň.Seni gaty göresim geldi.Bileje oturyp, gürleşesim gelýär, Garyp jan!

- Garyprazy bolmady.

- -Dyňç günü garaşýynm instituta geläý!Häzir gideýin, birhili, ýaramajak bolýan.

- Garyby topar bolup ugratdylar.Gaýtjak bolanda, Garyp Arslana ýüz rubl pul berdi.

- - Siz talyplar fonduny döredýän ekeniňiz. Mendenem kiçijik goşant bolsun!

- - Ýok, biz her talypdan on manat ýygnaýdy. Munyňyz ummasyz-a!

- Barybir, berenim, siziň on manadyňyzça bolmaz.Alyň, hözirini görüň!

- Garybyň ýanynda on minudy galypdy.

- Ol taksa münüp, şäheriň toý-baýrama beslenen köçeleri bilen ýatak jaýyna geldi.

- Ol köçäniň burçunda üýşüp duran oglanlary gördi.Olar taksagaraşýana meňzeýärdi.

- - Gelýär!- diýip, biri gygyrdy. Olar toparlanyşyp, köçäniň burçuna garşy ýörediler.

- Garyp umumy ýaşayyş jaýynyň işigine baranda, gapdalda bir tanyş adamyň suduryny görüp galdy.Ony Wasýuga meňzetdi.-de göwni iňkise gitdi. Oňa seretmän, çalt-çaltýöräp, içeri girdi.

- -Seni Aşgabatly bir türkmentsoraýar.- diýip, işikdäki aýal aýtdy.- Saňa käh garaşdy.- Han-a,şo-ol!- Ol ýoluň gyrasynda duran birini görkezdi.

- Ol- Wasýukdy!

- - Eý türkmen, seni çagyryrlar!

- -Kim?!- Garybyň diline gelen şu söz boldy.

- - Aşgabatdan, ýöri-ýöri!..

- - Goyber! Bar aýt, özi geläysin. Wasýuk ylgap içeri girdi-de, zarp bilen gelip, Garyba topuldy.
- - Ganjyk! Ýöri, köçä
- Garyp bu garadan gaýtmaz sypsa, müň keremrazy boldy. Ol durşy bilen arakmy, ýa başga bir görähetmi, porsap tutuş töwerege porsy seçip durdy.
- - Gohh etmäň! -diýip, işikde durýan aýal ara goşuldy.
- - Goh etmäň, çykyp daşary. Häzir milisioner çagyraryn! Garyp:
- -Ol Wasýuk, çagyryň milisioneri! diýenden Wasýouk edil ýekedaban ýaly ýumrugy bilen Garybyň ýüzüne urdy. Garyp semenr poluň üstüne başaşak ýykylyp, kellesini tutdy.
- Turjak boldy, emma Wasýuk onuň içine erbet depdi.
- -Me, saňa, suka!..
- Ol pyçagyny alyp, ýere ýazylyp ýatan Garyba topuldy. Ara şwesar aýal kürsäp urdy. Wasýuk ol aýalyň garnyndan sançdy. Oňa çenli Garybam özüni az-kem dürsedi-de, Wasýugyň iki satanyň arasyna janynda baryny edip, gaty berk depdi.
- Wasýuk yrandy-da, ýüzüni tutup oturdy. Garyp indi bat alyp, Wasýugyň döşüniň aşak ýüzüne depdi. Soň arkan ýykylan Wasýugyň ýüzüne gaýta-gaýta depdi, soň onuň ellerini arkasyna mäkäm daňdy.
- Şwesar aýal eli bilen garnyny tutup, çöküp oturyşyna:
- -Kömek beriň, ýetişiň –diýip, agyly eňredi.
- Girelgede, ýüzin ýatan Wasýuk, Garyphem-de çöküne düşüp oturan nobatçy aýal galypdy. Garyp, kellesiniň agyrysyna çydaman, entirekläp, telefonyň ýanyna baryp02-ä jaňedip, umumy ýaşayyş jaýynyň salgysyny berdi-de, oturgyja çökdi. Onuň kellesinden gan jorlanyp akýardy.
- „Tiz kömek“ milisiýa salymyny bermän, zoklaryny çalyp geldiler.
- Ak halatly ýaşuly Garyba bakan ylgady. Gele-gelmäne, gapyrjagyndan hasa çykaryp, onuň kellesini daňdy., şondan soňini tutup oturan aýala ýetişdi.
- Milisionerler Wasýugyň ellerine gandal ötürip, maşyna salansoňlar, gelip kellesi saralgy, zordan oturan Garybyň ýanyna gelip:
- - Näm boldy?- sorap başladylar.
- Depesinden ganyň akmagy Garybyň süňnüni ýeňledipdi. Agyry kem-kemden peselýärdi.
- Garyp ýagdaýy bolşy-bolşy ýaly aýtdy. Milisioner ýigit Garybyň aýdanlaryny bloknotyna belledi-de, Garyba golçekdirdi.
- Emma şwesar aýalyň ýagdaýy gowy däl. Ony nosilka salyp, maşyna bakan alyp gitdiler.
- Wraç öwrülip ýene geldi.
- - Siz ýykylan bolsaňyz, hökman barlatmaly Ýaraňzy tikmeli.. Şonuň üçin “Tiz kömek” keselhanasyna äkitmeli bolar.
- - Ýara çuňmy?
- - Ýerinde barlamaly. Bi9z ony bu ýerde kesgitläp bilemizok. Beýniniň sarsan bolmagy-da mümkin.
- Garyp şwesar aýalyň gapdalyna mündi.

- Ýara çuň bolmasa-da, dört tikin bilen Garyby keselhanada ýatmaly etdiler. Beýnä sarsgyn düşendigi anyklanyldy.

- Keselhanada üç wagtyňa oňat naharlaýardylar. Olar palatada iki adamdy. Garypdan beýlekisi Sergey Ýeseniniň obasyndan gelen ýepiskop- otes Andreý diýen saçlak, sakallak adamdy. Ol metro girilýän basgançakdan aýagy бүдүрәп, togarlanypdyr.

- Gojanyň eli-aýgy döwülipdir. Kellesine sarsgyn düşüpdür.

- - Men bir şeytan bilen gidişip ýördüm. Men onuň gowşak ýerni gözleýän, olam meniň gowşak ýerimi dözleýärdi. Hiç, gowşak ýerimizi tapamyzok. Meniň gowşak ýerim, çäýy hopurdadyp içýän, şeytan gülýär. Men ýatanymda hor çekýän, şeytan gülýär. Şeýtanyň syrty açyk, men gülýän. Şeýtanyň syrty deşik, men gülýän. Şeýtanyň gyzynyň gözi kör, men gülýän. Meniň gyzymy är alanok, şeytan gülýär.

- Ahyry basalaşa-basalaşa, Moskwa geldik. Metro girjek bolanymda gorkdym. Saňnyldap basgançakdan düşüp başladfym welin, kapyr şeytan itip goýberdi-dä. Indem, han-a gülen bolup otyr. - Ol boş burçy görkezdi.

- - Hudaýy çagyr! Keleşäni öwür.

- - Ol näme diýdigiň?

- Garyp krowatynda çöküne düşdi-de “Eşhedi ennä, ilähi il-lillohi! Muhammedin abdyhu we Resulihi!” diýip, üç sapar gaýtalady. - Ine, şeýle diýseň, şeytan güm bolup gider!

- Pop kiçijik gözlerini gyryp-gyryp edip, ýerinden tursa turdy.

- - Eý waý, bu haramy, haý işi gaýdan, sen indi nirede-how?! Soň ol penjirä garap şeýle bir güldi. - Gümüne gitdi! Han-a, gaçyp barýar!

- Ol ýerinden turup, aýaklaryny pola urup tapyrdatdy.

- - Haý seniň gara gyzyň, kör gyzyň, mor gyzyň harap!... - Ol ýene-de hah-haýlap güldi.

- - Gümüne gitdi! Han-a, barýar. Gaçyp barýar!

- Wraç içeri girdi.

- --Size gülmek bolanok, otes Andreý! Tikiniňiz söküler. Üç günläp, sesiňizi-üýnüňizi çykarman, rahatja ýatmaly!..

- Otes Andreý düşege geçdi-de, edil bir guzy ýaljak bolup uklady.

- Garyp nahardan nahara uklaýardy. Keselhana gireniniň, üçünji günü otes Andreý krowatyndan düşüp, düýş görüp ýatan Garyby oýardy.

- - Oglum, hany, tur!

- Palatanyň içinden üýtgeşik müşk ysy gelýärdi. Garyp gözünü açdy. Işige golaý ýerdäki oturgyçda ertekilerdäki perizat ýalyjak, näzikden gaty owadan bir gyz otyrdy. Gyzyň ýaşı on baş bilen on altydan kän däl. Özem aglaýardy. Onuň ýaşyl gözleri didesinden akýan ýaş bilen bile akýan ýalydy.

- Ol Garyp oýanan badyna, ýerinden turdy-da, başyny egip, bilini бүкүп salam berdi.

- - Ýagşy bolýaňyzmy? Alla kömek beer, basym gutularsýňyz. - diýdi.

- Otes Andreý aýnanyň önüne geçip, telpek ýaly bolup duran çal sakalyny daraýardy. Onuň uzyn çal saçy hem darak isleýän ýal, ülpüldäp gidýärdi.

- Ol çokundy-da krowatyna geçip oturdy.

- - Oglum, ine bu meniň ýekeje gyzym.Eger saňa gowy heleý gerek bolsa, äkit, öýlen.Aňyrymyz arassadyr.Ikilik çykmaz.Saňa on ogul, birem gyz dogrup berer.

- -Inçasyny başarman, ýöne üçüsini diýse, başararyn.- diýip, hálki aglap oturan duýdansyz ýylgyryp, bu palatany şirin şugla bilen bezedi.

- Ol gyz ýaş berýozanyň bahar şemalyňa keýpihon ygşyldaýşy ýaly,tolgunyp timisgenme bilen oturyp turýardy.

- - Ýzüňiz kim bolarsyňyz?, hudaý bendesi.?- diýip otes Andreý sakalyny sypamasyny bes edip,, çey eli bilen gipslenen sag elini gujaklap sorady.

- Onuň boluşlary, hassanyň keselhanadaky otagynda otagyndaky Hudaýyň wekiline meňzemän, bezäp-besläp ýören ýalňyz gyzyny giýewine berip goýberjek bolýan gaýynata meňzeýärdi.

- - Aýdyňzy, aslyňyz aýdyň?

- Garyp, edil ülje ýaly bolup, hura beslenip oturan gyza seretdi.Gyz doňup oturyşyna, gorkynyň, tolgunmanyň, begenjiň duýgularynyň parlap çykmasyna bäs gelip bilmän, akja ýöäzüni edil bir şugundyr suwy çalnan ýaly edip, otyrды.

- - Menem Hudaýyň bir bendesi!

- - Dogry, hemmämiz ýaradanyň bendesidiris!Gaçyp gitjek ýerimiz ýokdur.

- Ol Garyba“aýdyber“ äheňde, baş atdy.

- - Men – student!Türkmenistandan,Aşgabatdan bu ýere okamaga geldim.Özüm Edebiýat institutyň birinji kursunda...

- Otes Andreýiň birdenkä,gahar-gazapdan doly sesi Garyby haýykdyrды.Ol sözlemini tamamlaman sesini kesdi.

- - Türkmen!

- -Hawa!

- Goja gyzyna elini salgady.

- - Ýok, ýok, bar, bar, gaýt!Bolmaz. Bular tohumy bilen, ýurdy bilen galtaman, basmaçy, deýýus!.. Bular şeytandan azan...- Ol äm-säm bolup duran gyzyna:- Saňa diýilýär. Çyk, gir.- Ol gyzy çykyp girensoňam köşeşmedi.

- - Garyp bu ýagdaýa aňka-taňka bolup galdy.

- - Sen näme üçin beýlediýýäň, otes Andreý!

- Otes Andreý gipslerini batly takyrdadyp, ýerinden galdy.

- Nämüçindigini?!Nämüçindigini Aşgabadyň gaýrasynda Ýerbent diýen bi ýer bardyr.Şol obanyň ortasynda bir mazar bardyr. Şol mazara „Aleksandr Çerkişin“ diýen üçinji ady oka, Şonda bilersiň öz kimligiňi!

- Ol Garyba gazap bilen topulyp, inledi. Emma elini uzatmady.

- - Sen, sen, meniň hakyky gandarym, Meniň kakamy çapym- çapym edip öldüren – sen!Wah, diri türkmeni görsem kakamyň aryny alaýyn diýip ýördüm.Indi, ölmänkäm, kakamyň aryny alaryn. Seniň ruhyň şat boljak wagty geldi, kaka jan!

- Ol horkuldap, „waý“ çekip, ulili bilen aglady. Soň dnşeginiň başujuny sermeledi.

- - Şu ýerde pyçagym bardy, paltam bardy!- Ol Garybyň ýüzüne betgüman bolup garady.- Ýa sen aldyňmy?!- Barybir, seni kerçim-kerçim ederin. Kaamyňaryny almasam bolmaz-a!

- Garyp ýerinden turdy.
- Otes Andreý, sen dogry edýän, türkmenler kakaňy öldüren bolsa, sen hökman onuň ganyny almaly. Şonuň üçin, sen meni hökman öldür. Onuň üçin, men uka gidenimde, gelip, pyçak bilen damagymy çalyp goýber. Bu bir kyn zat däl-ä. Barybir, meniň bu dünýäde ýaşasymam gelip baranok. Alla-da meni diňe ýaş wagtyň ölmek üçin ýaradypdyr. Ýöne ölüp gidenimden, seniň bir derdiňe ýarap ölenim ýagşy. Şonuň üçin, seniň bu çözgüdiňi gutlaýan. Öldüt meni!...
- Goja Garybyň ýüzüne mölterilip seretdi. Soň ylgap baryp, düşeginiň astyndan tatar paltajygyny berdaşly eline aldy.
- Palta bilrn Garybyň kellesini nyşanalap gördi. Emma oňa razy bolmady.
- Sen hany, ýat, men seniň damagyňy pyçak bilen çalyp goýbereýin. Meniň elim ýeňildir, gaty agyrtmaryn. Men derrewjik!..
- Işik jarka açylyp, içeri wraçlaryň ikisi girdi. Olar eli paltaly, Garyby burça gabap duran pyýadany görüp, haýykdylar.
- -Bu näme noldugy?!
- Otes Andreý sakyna-sakyna:- Men atamy öldüren adamy, ahyry, tapdym. Ol şu turhman eken. Men bu turhmany öldürjek. Onuň özem garşy däl, meniň öldürmegime. Hany, „howa“ diý! Indi men ony...
- Wraçlaryň hersi otes Andreýiň bir golundan tutup, ony dazanakladyp, çekeläp, alyp gitdiler.
- -Ýok, men kakamyň ganhoryny öldüreýin, soň gitjek!...
- -Ýok, seniň kakaň öldüreni tapdyk. Ol beýleki otagda öldüreriňe garaşyp otyr. Bizi şol iberdi, çaltyrak gelip öldürsin, bolmasa men howlugýan, gitjek diýip otur. Bu oglanjyk heniz çagajyk. Ol öldüreriňe gegenok.
- -Beýleki, daýaw, owadan, ýöri, ilki şony öldürelä.
- Menem saňa kömek berjek.
- Otes Andreý sakga durdy.
- -Ol seniňem kakaňy öldüripmi?
- Hawa-la, meniň kakamy birinji öldüripdir. Ondan soň seniň kakaňy.
- Onda şol obadaky mazar daşyna ýazylan ikinji ýazgy seniň kakaň ady eken-dä?!
- -Edil özi!
- -Bolýar onda, şeýledirem öýtdüm-le. Muny gaty ýaş hem gördüm-le
- -Ýok, ol däl diýdim-ä.
- Gojany ugruna kowup, hoşamaýlap alyp gitdiler. Birsalymdan gyzy otaga girip, aglap başlady.
- -Allanyň haky üçin, ony bagyşlaň! Ýykylyp, beýnisi çaykanypdyr. Näme edýänini, näme edýänini bilenok.
- -Menem şeýlemi?
- -Ýok, ýok, siz beýledäl. Bagyşlaweriň- Ol gyz az-kem sägindi.
- -Adyňyz näme?- diýip sorady.
- Men- Garyp!
- -Litinstitutyň umumy ýaşayyş jaýynda ýaşaýaňyzmy? Näçinji otag?
- Garyp aýtdy.

- - Taperyn. Meniň adym Aksana, bararyn. Hoş, duşuşyňçak!

- Ol gyz hoşlaşyp, çykyp gitdi.

- Şol günüň öýläni Inga bilen Inda Mihaýlowna soramaga geldi.

- - Garyp jan, näme boldy? Haýsy eli döwülmişäna el garyp bilýär?

- Garyp ýylgyrdy.

- - Aý bu hiç-le! Inga ony mähir bilen gujakldy-da Garybyň egnine ýüzüni goýup, silkinip-silkinip aglady.

- - Garyp, Garyp jan ezizim.

- Inda mihaýlowna stoluň üstüne saçak ýazyp, börekli gaby çykaryp, tarelka guýdy. Üstüne gaýmak dökdü.

- - Gel, oglum, garban.

- - Sag boluň, işdäm ýok.

- - Gel, men saňa iýdireýin- diýip Inga plotensany alyp daşary üykyp, ony ölläp geldi. Gelip, Garybyň ellerini, ýüzüni plotensa guraýança güýürdi. Soň krowatda, onuň gapdalynda oturdy.

- - Ýipownikden kompot gaýnatdyk. Me, azajyk iç, ýa kisel içjekmi?- diýdi.

- Garyp bu hoşamaýlyga birneme açyldy.

- - Gördüňmi, bu ýerde „Prawdada“ çykan goşgyňy diwardan asyp goýupdyrlar.- diýip, Inda Mihaýlowna guwanyp aýtdy.

- - Näme boldy?

- Garyp bolan wakany aýtdy.

- -Men şwesar aýala gynanýan. Maňa degmeli pyçak ol bigünä aýaly kerçedi.

- Ol aýal agyr ýaralandy.

- -Şeý diýdiler – diýip, Inda Mihaýlowna tassyklady. Olar seniň otagyň işiginem döwüpdiler. Ýöne gulduny döwüp, içine girip bilmändirler!

- Inda Mihaýlowna, haýykma bilen içini çekdi.

- - Ol Wasýuk bolmady. Institutyň talyplarynyň başyna gelen bir zulüm boldy. „Wasýuk“ diýilse, görgüliler gan aglaýarlar. Öňen birnäçe sapar türmede oturyp gelen eken.

- Inga Garyby gujaklap, onuň kellesiniň daňysyny sypalady.

- - Saňa näme diýýärlər?!

- Meniň kellämi rentgenden geçirdiler. Tomografik ýazgy etdiler. „Az-kem sarsypdyr“. Ýaşlykda onça-munça zatlar bolýar, bu-da geçer gider“ diýdiler.

- Olar: „Indi hakyky şahyr bolarsyň!“ diýip, gaýta gülüşýärlär.

- - Hakyky şahyr kelläni deşdirip bolmalymyka, toba!- diýip, Inda Mihaýlowna üldi.

- - Onda bu döwür-ýenjik keselhanasynyň ähli hassasy şahyr bolar!- diýip, Inga hezil edip, güldi.

- Inga aýdyp bolmajak derejede akjady. Ol gülende bir üljäni iki bölünip goýlan ýalydy. Gyrmazydodaklary ak ýalkym salýan endigan dür däneleri, ýañakdaky garaja haly gülende tisginip, ony öňküdenem mähriban görkezýärdi.

- - Inga, seniň owadan saçyň bar eken.

- Inganyň ýüzüne bir pyýala nar suwy sepildi. Onuň gowras, içi otly gözleri lowurdap gitdi. Ülje bölündi.

- - Năme, meniň bařga ýertim betnyřanmy?!
- - Hăzirlikçe, saçyň owadan.Bařga owadan ýeriňi soň aytjak.
- - Onda, öýkelejek!
- Inda Mihaýlowna gyza gözüni alartdy.
- - Inga, hany, gowja bol.Năme, çagany ynjydýaň!Onuň öň çekýän yzasyny az görýäňmi?Men seni alyp gaýtmajagam boldum.Ýöne, ýalbaryp duraňsoň, saňa dözmedim. Özüňem, hany,owa ýapyşyp ýatma-da, aýryl onuň gapdalyndan.
- - Inga diýenedijilik bilen krowatdan turu, gapdaldaky oturgyja geçip oturdy.
- Bolýa,daýza jan, indi, öýkelejek däl.Ýöne, ine, şeýdäýjek.
- Ol ýeňňillik bilen ýerinden turup, baryp, garyby gujaklap , ogşady.- Gaty süýji eken.
- - Inga, seniň dodaklayň owadan.
- Inga ýerinden turdy.
- -Indi năhili?!
- Garyp ýylgyrdy.
- -Inga jan, sen juda owadan.
- Inga hezil etdi.
- - Gördüňmi, daýza, sen bolsa, aýdyberýäň.
- - Men hiç zat aýdamok.Ine, agzymy ýumdym. Garyp jan gutulýança, bir aýlap geplejek däl.
- - Biz gaýdaly, oglum, senem, ertir keselhanadan çykaarýarlar.- Ol Inga „sen daşary çykaý“ diýen manyda seretdi.Inga daşçykdy.
- - Garyp jan, men-ă neşirýata, şol ýetmiş goşgyny eltäýjek.Gyssap durlar.Birinji ekzemplýarynam Litinstitut soraýar.Bereýinmi?
- Garyp oýa batdy.
- - Neşirýat haçan soraýar?-
- -Birigün seniň redaktoryň dynç alyşdan soň, işe çykýar.Bardygym okap ugrajak diýýär.Menden öň eltiň diýýär.
- Garyp başyny atdy.
- Ýene ýekeje gün sabyr et, Mihaýlowna, ýetmiş başmi, ýetmiş baş, bormy.
-

31.

Wasýugyň nobatçy durýan aýaly pyçaklap,Garybyň kellesini ýaralap, özüniňem milisiýa düşendigi baradaky habar tutuş Instituta, Ýazyjylar soýuzyna dolupdy. Garybyň yzyndan obadaşlary, bir kursda okaýanlary, Inda Mihaýlowna, , Ýazyjylar soýuzyndan topar-topar bolup, gelip başladylar.

Moskwanyň 12-nji „Tiz kömek“ keselhanasy görmedigini gördi.Bu keselhananyň baş wraçy Garyby görmäge geldi.- Akademik Fýodrow!- diýip Onuň assitenti tanyşdyrды. Bejerijiwraç aljyrap, sakyna-sakyna Garybyň ýagdaýyny beýan etdi.Akademik Garybyň kellesine düşen ýarany we tikini sowuk nazar bilem gördi.

Ol koridoryň ugrundaky bildirişler tagtasyna bakan baş atdy.

- Şol senmi?
- - Hawa, şol!- diýip, bejeriji wraç sakynyp aýtdy.

- - Resul Gamzatow, Twardowskiý, Tihonoň, Lit institutyň rektory,, general Ýemşikoow seni sorady.Olar salam aýdylar.
- -Ol bejeriji wraça ýüzlendi.
- - Ony meniň kabinetimize geçiriň! Täze diwan goýsunlar!Ýene on gün ýatmaly!..Ýazmak üçin ähli şert bolsun. Soň her sagatdan maňa hasabat beriň.
- Akademik Garyp bilen hoşlaşyp, yzynda sürrenekleşip ýörenleri yzyna düşürüp, çykyp gitdi.
- Salymyny bermän Garyby ikinji gata geçirdiler. Ony goýan otaglarynda owadan , iň täze mebelleri, kreslolar, telewizor, telefon ýaly zatlar bar eken. Özem iň täzejesidi.
- Pola üç sany ullakan türkmen halysy ýazylypdyr.Belent diwana ak gar ýaly prostin,ýassyk, ýorgan goýupdyr. Her ýarym sagatdan, sekretar gyz:“näme gerek zadyňyz bar?” diýip, sorap gidýärdi.
- Garyp Agabada, soň Gara böwürä jaň etdi.
- - Kim sen?Kim sen?Bir-ä tilpun edýe. Gyz, kimkä?
- - Eje!Eje jan, bu men!Ogluň garyp!!
- Ogulsona daýza dymdy.
- -Gayp?!Ol bir den tisginen ýaly boldy-da:- Garyp,Balan, senmiň?Meskewadan tilpun edýeňmi?- diýdi.
- Garyp ejesi bilen ep-eslije gürleşdi.Öz ýagdaýlaryny aýtdy.Emma keselhana düşenini aýtmady.
- - Balam , saňa näme boldy?Ejeň gursun, Ýüregim ýarylyp barýar-a.Men guraýyn, ýanyňa gidiberesim gelýär. Dogryňy aýd-a! Saňa näme bolýar?
- Garybyň birden, damagy doldy.
- - Eje jan, men gaty gowy. Men häzir başga bir ýerdentelefon edýän. Sag bol, telefony soraýarlar. Ýene telefon ederin.Hoş!
- - Hoş, balam!
- Garyba üç wagtyna tagamly naharlar, agşamyna gatyk getirdiler. Ol kurorta düen ýalydy.
- Eýýüm, ertesi ol“Şaryň baýramyny” işläp otyrды.Goşgy juda gowy bolup çykdy.Soň „Watan“ diýip, täze goşgy ýazdy.
-
-
- **„Watan“**

Men seni söýere, söýgim ýaş bolýar,
 Gujaklasym gelýär, ýetmeýär elim.
 Sen ene, sen ata, owadan dildar,
 Sen meň goşa didäm, gyzgyn jigerim.

-
- Keramatly aýdym bolup ýatyrşyň,
- Süňňüň Alla ýasan çyn lira ýaly.
- Sen maňa däl, ýaradana ýakynsyň,
- Sen meniň däl, Ýaradanyň ykbaly.

Sen Allanyň müň nagyşly tarlary,
Günüň şuglasyna müň owaz bilen
Direldersiň baharlary-ýazlary,
Beýik dowamatyň dowamy bilen.

-

- Bakylyk sen, sen ýazlary doguran,
- Asyry doguran, zamany bilen.
- Sen süňňünde beýik Haýry oýaran,
- Hakyň erenleriň azany bilen.

Işleýäň, goltugyň mydama derli,
Bu dünýäniň dynçlygynyň diregi.
Halal nanyň ysy gelýär demiňden,
Eý, sen, Ýaradanyň beýik lirasy.

Eziz Watan, şu günüm sen, ötenim,
Garylyp, ruhuňa parlak demiňe,
Seniň çygly maňlaýyňdan öpeýin,
Göterip, hut, ýaradanyň deňine.
Garyp başga bir tagta kagyz aldy. Soň "Aýdym" atly goşgynyň çetinden girdi.

-

Aýdym

-

-

- Belent ýaňlan, Aýdym! Eý, eziz dostum.
- Bu Watanyň süňňi durşuna gandyр.
- Ony gorap ölsen, taşlaman postun,
- Ezizlerim senden kerem alýandyр.

-

- Sen diriler üçin. Ölüler üçin,
- Älemi dolduryp ýaňlan, agla sen.
- Şu günlerde ýaşap bakylyk guçan,
- Beýik halkyň beikdigne nama sen.

-

- Sen hüwdüle derýalary, daglary.
- Bagtly halkym süýji uka batanda.
- Ýurdumda dynçlygyň ýaýnan çaglary,
- Mukaddeslik uçup gaýtsyn Watanma.

-

- Hüwdüle, namys diýp, armanly ýumlan,
- Ezizogullaryň mazary ýatan.
- Indem sümmüleriň perleri ýaýlan,
- Sähralary, bir çetinde Gün batan,

- Ýaýlalary bir çetindeGün dogan,
- Ýañlan beýik Aýdym, hüwdüle, dogan.
-

Söýgi

-
-
-
- Men seniň demiňi duýdum,
- Kämillik tapdym.
- Sen meni ene deý, emdirdiň süýdüň,
- Tämizlik tapdym.
-
- Men ak nura çümdüm,
- Seniň goýnuňda, söýgi.
- Indi çaga dāldigime düşündim,
- Seniň oýnuňda , söýgi.
-
- Bir gyzyň al ýañagyna çayýlyp,
- Garazülpi hallarynda taýanda.
- Men Haka sygynyp, Haky çagyryp,
- Dyza çökdim seniň alnyňda söýgi.
-
- Seň gözleň agynda, garasynda men,
- Bagrymyň göz açan ýarasynda sen,
- Gyzlaň köşek gözi—çyrasynda sen,
- Ölüm-diriligiň gyrasynda men.
-
- Hem bagtym sen, hem derdimsen,nādeýin,
- Mežnun hasratynda jowlaýan Leýli.
- Meniň öýüm, meniň öýüm senň demiň,
- Sen beýik şatlyk hem ālem deý gaýgy.
-
- Men seniň dünýäňden gidip bilemok,
- Özüň berdiň, aldyň onuň açaryn.
- Sen otsuz ýandyryp, sessiz çawan ok,
- Eý , meň ýaşayşym, eý, meň ajalym.
- Söýgi!

Berýoza

-
-
- Mymyk şemal öwsen çagy,
- Hüwdüle, uýam, bu topragy.
- Goýnuňda esger mazary,
- Hüwdüle, uýam, bu topragy.

-
- Güneş nurun sepelände,
- Yazlar süňňünde erände,
- Asman gözýaşyn elände,
- Hüwdüle, uýam, bu topragy.
-
- Men saňa dogan diýeýin,
- Zemine oýan diýeýin,
- Enem yzlarda inerin,
- Hüwdüle, uýam, bu topragy.
-
- Boýnuňda tylla egmesi,
- Leýlisaçlaryň jorasy,
- Rusyň ak berýozasy,
- Hüwdüle, uýam, bu topragy.
-
- Men seniň göwnüň bolaýyn,
- Men seniň höwrüň bolaýyn,
- Dogan, eý, eziz doganym,
- Hüwdüle, uýam, bu topragy.

Garybyň ünsi berkdi. Ol şol ünsi bilen, başga bir kagyzy aldy-da, eliniň badyna ýazyp başlady. Ol zordan ýetişýärdi.

Meni halas ediň!

„Bir adamy halas etmek,
adamzady halas etmekdir!“
Solomon.
Dünýäň metjitleri, medreseleri,
Ýurtlar, milletler, halklar, kowumlar!
Uruň jaňlarňyzy, atyň toplary,
Biparhlygyň galyplaryň döwüňler!
Meni halas ediň!
Men çüýräp barýan!
Nebis, haramylyk, gorky hem şerap,
Meniň synalamda öýüni gurýar.
Barýaryň şeytanyň pälinde ertäp.

Men-Adam! Men Ynsan! Bu gün serediň,
Çüýreýän men öz nebsimiň süňňünde,
Men ýitsem, adamzat ýiter ebedi,
Şonuň üçin Hristiýanlar, sünnüler.

Şaýylar, buddalar, kotolik, hytaý,
Alla uýýan eý, bendeler, doganlar!
Meni halas et sen, eliň uzadaý,
Men çüýresem ynsan gaýdyp oýanmaz.

Meni halas ediň, nebsiň, pislighiň,
Gowşaklygyň, gorkyň, şeriň elinden.
Men parlek şamçyragy neslimiň,
Eý Adamzat , tur sen, galk sen ýeriňden.

Men çüýräp barýaryn, şeriň elinde,
Maňa dünýäň halky , ber hany, eli,
Meni goýmaň, Şer, şeytanyň deňinde,
Doganlar!
Meni halas ediň!
Meni halas ediň!
Meni halas ediň!

Akademik Fedorowyň ak, ýüpek ýaly kagyzy tükener ýaly däl. Garyp owadan ruçkalara, bu tapylgysyz kagyza, ýumşak kreslo, belent, jygyldysyz stola, ýagty çyra höwes etdi. Onuň ýazdygyça ýazasy gelýärdi. Ýöne ol, saklandy.

Ýazan her goşgusyny on-ýigrimi sapar okap, ýat tutdy. Daşyndan belent ses bilen okap, her sözüne, her setirine, her bendine, gaýta-gaýta timar berdi, düzediş girizdi.

Onuň goşgulary indi başky goşgulara asa meňzemeýärdi. Pikirem, duýgam, ruham juda beýik , näzikdi, parsatlydy. Indi olary ile çykaryp boljakdy.

Garyp, olary säginmän sözme-söz terjime etdi-de, düşege geçdi.

Ol ukynyň rahatlygynyň şirin derýasyna gark bolup barýarka, “75 goşgy taýýar!” diýip begençli oýlandy.

Garyby irden sanjym edýän gyzzlar oýardy.

- Eý, owadanja oglan hany , beýläňe öwrül, hany!

- Garyp gözüni açdy.

- Sagat näçe?

- Sagat alty!

- Haýsy gün?

- Dördünji gün!

- Garyp, dürli sanjymlardyr, däri-dermanlardan soň ýerinden turdy. Bu melhemler, depesinsen ganyň akmagy, ýigidiň süňňüni edil bir guşuňky ýaly ýeňledipdi. Bedende agyry, ynjy, ýürekde galpyldy, howsala, darykma, süňňünde garşylyk ýokdy. Häzir uçmaga diňe ganat gerekdi.

- Ol stoluň başyna geçip, pytrap ýatan , ýazylan kagyzlary tertibe saldy.

- Soň ýazan goşgularyny türkmençe görnüşinde okady. Gözlerinden begenç ýaşlary pytyrap gitdi.

- Meni halas ediň! Ajaýyp!- Ol özündenem, goşgularyndanamrazy boldy.

- - Ýene sekiz gün!Ýene sekiz gün!...Men beýdip, arkaýyn bolmaly däl. Men-ýazmaly!Ýazmaly!Ýazmaly!

- Ol „ýazmaly“ diýe-diýe, güýjüni, ylhamyny, ynamyny, ünsümi bir ýumrugyna jemläýjek bolýan ýalydy.

- Ol düwülip, oturşyna, kagyz topbagyny öňüne ýuwaşja süýşürdi-de, onuň ilkinji sahypasyna:

„S ö ü g i“

diýip ýazdy.

Köp däl. Her gün birje goşgy!..Her gün ýekeje goşgy!Beýik Allam, saňa söýgim barada! Sen niredes!Rebbi –älemin.Ýe, on sekiz mün älemi ýokdan bar eden!Eý, ynsy-jynsyýaradan, medet ber maňa.medet ber maňa.Görkez maňa ezizden mün esse ezizimGörkez maňa didaryňy, ah!

Garyp ýene-de düşegine geçdi-de, ymyzgandy.

... Ol şo-ol ejiz, ene keyigi gördi.

- Mähribanym, halyň nçik! Tüýdugiň owazy ýaňlanyp, ak sakally mähriban adam ýuwaşja ýöräp, Garyba tarap gaýtdy. Onuň deňine gelip, ýumşajyk, ýyljak aýasy bilen Garybyň başyny sypady.

- -Ine, bala, ýola düşdün! Rebbim seni şu sözleri ýazmak üçin kemala getirdi.Seniň wezipäň ýazmak.Ylham, duýgy, paýhas Rebbimdendir!Gaýrat et!Ýaz, gözle.Agtar, tap!Beýik Rebbim saňa garaşýar!

- Ak sakal goja-da, ene keyigem gözden gaýyp boldy. Diňe Allahy bir owaz ýaňlanyp, ýaňlanyp, ýaňlanyp durdy.

Bu owaz Garyby ganatlarynda göterip , dünýäniň depesine göterdi.Ol adamlaram, şäherlerem, uruş-dawalaram, gün-güzeran üçin nebsine, gowşaklygyna gaharyna, göýdükligine buýrup bilmän ýören, çüýräp barýan,Adam diýen mukaddesligiýitirip, guduzlan, diňe diňe garnyndan, haram isleginden özge zady bilmeýän adamzadam görenokdy.Diňe Ýaradanyň elinň yzlaryny hem-de onuň älem-jahana baky şirinlik berýän demini duýýardy.

Garyp Taňrynyň mähriniň, mähribanlygynyň süýji duýgularyny çalaja dadan ýaly boldy.Onuň ýüreginiň başynda bir ezizlige bolan yşkyň ýanyp,lowlapduran közleri basylyp girdi.Ol tisginip oýandy-da, ýerinden turup, kreslo geçdi. Ruçkasyny eline alyp, bu ýaş ömrüniň tutuş dowamynda gözlertini ýumup, kagyzy sermenekläp, ýazyp başlady.

S ö ý g i

I.

Eý, dünýäniň yşkyn demine jemlän,

Bägül lebi deýin jebil ezizim.
Dünýä sygmaý duýgyň ýandyryp barýan,
Peýkam bolup, maňa degdi, ezizim.

Aby-köwser-Zem-zemzem çeşmesi deýin,
Garanlyk gözleriň, köşek gözleriň,
Mekanyň aýt, yzyň yzlap gideýin,
Ah, tapamok, ah, tapamok, gözleýip.

Güllerdemiň, baglardamyň, ýoldamyň,
Derýalarda, däli-däli ummanda.
Eý, meniň umydym, kaýda sen, kaýda,
Meni goýma bu talaňçy dünýäňde.

Maňa nämä gerek, sensiz bu älem.
Gijeler tisginip, seni sorayar
Saňa örklenipdir indi bu täleý,
Dideler tisginip, seni sorayar.

Men gara gözleňe gitjek garyla,
Men seniň demiňde eräp galaýyn.
Äýkar meni ak almalaň dagyna,
Yşkymy, yhlasym, ömrüm talaýyp.

Indi maňa ol gözlerden gitme ýok,
Indi maňa ömür tükendi sensiz.
Men seniň didäňde, başga pitne ýok,
Ol gözleriň nurly göwsünden emdim.

Ezizinm, köýdürme,
Meni derdfiňde,
Aç, ýüzüňi, didäňi aç, öpeýin,
Ezizim, owadan yşyk berdiň-le,
Başarmykam otly derdiň göteruip.
Bagyşla meni.

II.

Dideleriň ýakyp, maňa garadyň,
Ezizim, sen neneň beýik yşyk sen.
Göz-göz eýleäp bagrym içre ýarasyn,
Sewn neneňsi duýgy, neneň kesip sen.

Olgözleriň nury müň deri-älem.
Ol gözleriň nury müň röwşen-umman.
Älemgoşaratly giden dünýäleň,
Şol nura, şol nura barysy gurban.

Bir damja ber, şol keremli ummandan,

Seniň yşkyň meni ýakyp, tütämde.
Öüir ýaly, kasam içýän Kurandan,
Saňa yşkym, ýanar otly tupanda.

Şol didäňummanna gark eýle meni,
Eý, keremli ýarym, köşek göz ýarym.
Aşygna zar bolan diwana kimin,
Yşkym süýräp, huzyryňa barýaryn.
Garşyla meni.

III.

Seniň ýüziň şuglasyn,
Öpeýin ýarym, öpeýin.
Älem inin dygladyp,
Öpeýin, janym, öpeýin.

Gül ýapragy deý roýuň,
Söýdüm tisgine, tisgine.
Boýlaryňa ýetmrz boýum,
Çyksam dünýäniň üstüne.

Ýapyşdym zülpüň taryna,
Köňül islän köňül gördüm.
Çümen seň yşkyň zaryna,

Ah, ýar, sansyz ömür gördüm.

Ýok, olaň söýgüsi, janym,

Meniň yşkymyň deňinde.

Durmaz parhynda hiç zadyň,

Meniň yhlasym, demiňde.

Şuglaňy kement gur bona,

Şeke sapar gara maňa,

Meni yşkyň içre gyna,

Salgyn bitmez ýara maňa.

Seniň derdiňde öleýin,

Sen diýp ýyglaýa-ýyglaýa.

Ähli dertleriň öwezini,

Sygmaz ýekeje şuglaýa...

..Işik çalaja kakylady-da, açyldy. Garyp tisginip gitdi-de, gözlerini açdy. Soň tisdine-tisdine, ýüregini tutdy. Öňündäki topbak bolup duran ak kagyzy gapdala süýşürdi.

Ol üstüne abanyp duran adamlaryň bilinden aşagyuny görüp galdy.

„Allamyka!“

Ol samraýan ýaly bolup, yranyp, ýerinden turdy.

- Salam, ýaş ýigit!
- Bu ses akademik Fedrowyňkydy.
- Garyp başyny galdyrdy. Onuň öňünde tanyş-tanyş, abraýly, epeý-epeý adamlar durdy.
- - Tanadyňyzmy?!

- Garyp ýylgyrды.
- -Tanaryn!
- Garyp gelenler bilen ýeke-ýekeden iki elleşipgörüşdi. Gelenler akademigiň kabul edýän stolunyň başyna geçip, oturdylar.
- - Gel, men tanyş edeýin.- diýip, akademik daýaw, akýüzli, etlek ýüzünden syrly gözlerindenşöhle çykyp duran adamy görkezdi.
- -Ine bu Moskwanyň ýarysyny tutup duran adam . SSSR ýazyjylar soýuzynyň ýolbaşçysy , beýik Hikolaý Yihonoň, ine, bu ýigidem Türkmenistan Ýazyjylar soýuzynyň başlygy, köp-köp hormarlymyz Berdi Muradowiç Kerbabaýew, ine, bu owadan sülgün ýaljak ýigiden öz institutyňzyň rektory gadyrdan Pimenoň!
- Ol saçy yzyna daralan edil bir owadan gyz ýaly adama elini salgady.
- -Men bolsa, „Sowetskiý pisateliň“ direktory Alekseýew.- Menem öz akademigiňiz- Fýodrow. Öz doktoryz.
- Garyp oturanlar bilen gujaklaşyp görüşdi. Berdi Kerbabaýewiň ýañagyndan ogşady. Bularyň arasynda bu goja oňa juda eziz hem ýakyn göründi.
- - Agam!
- -Gurgunmyň köşek? Emgegiň sowuldygy bolsun, bähbit bolsun. Her bir närsede bähbit bardyr!- diýip, gyryljak ses bilen ýuwaşja aýtdy.- Habarymyz ýok, Nikolaý Wasilowiç aýtdy. Elbetde, bähbit bolsun.
- Iki sany wraç gyz stoluň üstüne owadan skatert ýazdy. Soň her dürli çüýşeler, bulgurlar getirdiler, şondan soň her dürli işdä açarlar, nazy-nygmatlar, naharlar çekildi. – Akademik holodilniginden gyzyň, gara işbil gapjagazlaryny çykaryp , açyşdyryp, saçaga goýdy.
- Soň sekretar gyza:
- -Bu gün akademik ýokdur!- diýdi- Kim myhmanlar bilen gitdi, diýäýiň-diýdi.
- Soň akademik gysgajyk söz aýtdy.
- -Ýarawsyzlygyň oňat ýeri ýok. Emma şu oglanjyk bize bagt, döwlet, şatlyk hem-de, poýeziýa bolup geldi. Biz saňa- dünýä belli akyldarlara zardyň. Gan, ah-wah, derman-däriniň ýakymyz ysy, ynjyk ýüzler, biziň paýymyza düşen zat, indi bize ondan aýrylyşyp gitme ýok. Ine sen bu gün bize aýdym, poýeziýa,, beýik mertebe getirdiň, sag bol!
- Akademik ýylgyryp, sözi Nikolaý Tihonowa berdi.
- - Berdi aga, Berdyşka, sag bol, bu ýetginjek üçin! Men gaty köpden bäri, beýle Allahy zehin göremok.
- Ol Garyba habar gatdy.
- - Sen näçe ýaşyňda!
- - On ýedi!

- - Ana, her goşgusy duýgularyň şarpygy bilenokany tisingindirip goýberýär. „Prawada“, „Litgazýet“, „Komsomolka“, „Trud“, žurnallar şu ýaş ýigidiň goşgulary bilen juwanlaşýarlar. Gözüň gidýär. Gözüň gidýär. Gözüň gidýär. Seniň üçin, oglum!..

- Ýaşuly ýazyjynyň pafosly, sözi, nurana ýüzi üçin dik durup, bulgur göterdiler.

- - Goşgy oka, oglum! Oka! Näme bilýän bolsaň , oka!

Garyp hamsygyp, tolgunyp durşuna „Garagumy“ soň „Russiýa, seni göresim gelýär!“, „Ak guwlary atmaň!“, „Meni halas ediň!“ gart mähribandan mylaýym äheň bilen okady.

Tihonow aglady.

- Ýumşagragyny, ýumşagragyny, ýumşagragyny... Näzigini...

„Rus berýozasyny“ okady. Tohonoň agyr göwresini ýeňillik bilen göterip, gelip Garyby bagryna basyp göz yaşlaryny seçelendirip:

- Pata berýäriň! Blagslawlýaýuw! - diýip telim sapar gaýtalady. - Eto, çuda! Eto-Geniý!

- Berdi Kerbabaýawe söz berdiler.

- - Eger rus gardaşyma meniň eziz oglum şeýle baha berýän bolsa, söz gutarýar. Garyby baý zehini bilen gutlaýaryn. Ol indi biziň deňimizden has belende uçdy. Indi ony diňe aýamak gerek. Men Garyp oglumy, öz Rus doganyma ogullyk berýän. Söýüň, guwanyň, goraň, kömek ediň, goldaň. Şeýle hem ondan türkmençe bir goşgy okamagy haýyş edýäriň.

- Garyp gözlerini balkyldadyp „Garagumy“, „Mähribanym, halyň niçik goşgularyny okady.

- - Sag bol, ogul! Sagja bol...

- Myhmanlar ikindä çenli akademigiň kabinetinde gülşüp-degşip oturdylar. Bu meýlisi Nikolaý Tihonow alyp barýardy. Ol birden:

- - Akademik, biz häzir nired-ä“ - diýip birhilije, gyssanyp sorady.

- - Biz- keselhanada!

- Tihonow äpet kellesini tutdy.

- - Oý-oý! Hany-how, biziň utanjymyz bir barmy?! Bu ýerde agyr-agyr keseller bardyr, turalyň, turalyň „türkmenleriň bir nakyly bar eken „Gel bar-da, git ýok! Diýip.

- Ol äpet göwresi bilen ýaşajyk Garyby gujaklady.

- - Ähli zady öz üstüme alýaryn! Sen türkmenjagaz, sen meni haöýranlar galdyrdyň! Hoş, sag bol! Gutul!..

- Neşirýatyň direktory:

- Tizleşdirmeli! Tizleşdirmeli! - diýip, Garybyň elini gysanda, janygyp aýtdy.

- Pimenow Garybyň gulagyna „Hoş habarlar bar! Çaltlyrak keselhanadançyk! - diýdi. - Soň sen meniň ýanyma gel!...

- Berdi Kerbabaýew iň yza galdy.

- Ol Garybyň elini gysyp durşuna:- Gutul, ogul,gutul!Aýagymyz ýeňil bolsun.- Ýaz.- diýdi.- Şu damlar arkaňdadur dursa, abraý alarsyň. Köpräjik ýazyber. Görýän welin, seniň ýazýan goşgularyň ruhuny, duýgusyny rus dilinde bermek kyn. Olar türkmençe belent ýaňlanýar. Ýrân süýji ýaňlanýar.

- Ol Garybyň keselhana haladynyň ullakan jübüsine galyň bukja saldy.
- - Bular bir etjegini etsin.Soň Aşgabatda-da kitabyňy çykarmaly!Bormy?!
- - Bolar agam.
- Fedrow işige baryp:
- - Saňa ogul, ýene on günläp şu kabinetden çykamak, gadagan!!Saňa dynç gerek.Ýanyňa bir adamam goýbermeli däl.Stol, maşinka, maşinistka, seniňki!

- Nobatçy wraç, bejeriji wraç, wraçlar,orunbasar edil bir, marşalyň öwünde duran generallar ýaly, bolup, baş atýardylar.

- Garyp, gap-gaçlar, naharlar ýygnaýança, düşege geçdi.
- - Siz şahyrmy?!-diýip, akademigiň sekretary, ýaş, owadan, gyz sorady.
- - Men i9ndi şahyr boljak bolup,Lit institutda okaýan.Kim bilýär, belki, şahyr bolaryn.Belki, wagt görkezer-dä, onu!

- - Siz bagtly adam!-diýip, iň soňky gap-gajy ýygnap ýören bu owadan gyz aýtdy.

- - Türkmenistandan gelip, Litinstituta giripsiňiz.Biziň akademigimize çenli siziň önüňizde baş egýär.Biz bolsa Moskwaly bolup, şol institutyň edil gapdaljygynda ýaşap, oňa girip bilemizok.

- - Ýaňky gelenler kimler?- diýip, sekretar gyz sorady.
- -Olar, Nikolaý Tihinoň,-SSSR Ýazyjylar soýuzynyň başlygy.Biri-Litinstitutyň rektory-

- - A babaý kim?
- - Ol ýaşuly Türkmenistanyň Ýazyjylar soýuzynyň başlygy. Ol daýaw adam- „Sowetskiý pisatel neşirýatynyň ýolbaşçysy.

- Gyzlar agyzlaryny açyp galdylar.
- - Şolar sizi soramaga, ýanyňyza gelipmi?!
- - Ýok, akademik Fedrowyň!
- -Ýok, ýok, ýok!Gel, tanyş bolalyň!- Sekretar gyz akja, näzik, owadanja elini uzatdy.Olga!Men Lena!- diýip maşinistka gyz hem elini uzatdy.-Siziň adyňyz näme?

- - Garyp!
- -Garyp diýmek näme diýmegiaňladýar?
- - Garyp- bednyý- bednýak.
- Gyzlar gülüşdiler.
- - Görsene, at tapaýyşlaryny?!
- Olga Garyba garady:
- - Holodilnigiň içi iýer-içer ýaly zatdan doly. Ol indi on günläp siziň ygtyýaryňyzda.Işdäňiz bolmasa, ukyňyz bolmasa, bizi çagyraýyň!Özümi kömekleşeris.

- - Garyp Lena seretdi.
- - Lena, haýyşynm bar.

- Baş müstüne!

- Meniň goşgular kitabym „Sowetskiý neşirýatda“ çykmary.Şony dört ekzemplýar çap etmeli.Kömek et. Gadryňy bilerin.

- Baş üstüne!..

- Haçandan?

- Hut häzirden!

- Bolýar, sag boluň!

- Garyp Inda Mihaýlowna jaň etdi. Garybyň sesini eşidip, Inda Mihaýlownanyň gaty tolgunandygy onuň sesinden duýlup durdy.

- -Garp jan, oglum, nirede sen?!Şu gün iki sapar bardym.“ Çykyp gitdy“ diýdiler.Umumy ýaşayyş jaýyňa, Institutyňa bardym.Tapman gelip durşum, häzir.Sen häzir nirede?

- - Siz meniň golýazmamy, doly golýazmamy alyp, sagat başe, dogry başe, akademik Fedorowyň kabulhanasyna geliň.Meni soramaň! Akademigi soraň. Edil başe!..

- - Golýazma heniz maşinkadan geçirilmedik.Özem doly дәl. Onsoňamn, seniň bilen gürrüň, maslahat bar.

- - Siz sagat başe , taksi bilen geliň.Men sizi taparyn.

- Gyzlar garybyň gürrüňini eşitdiler.

- -Ýok, bolmaz. Biz goýberip bilmeris.

- Garyp boýnuny burdy.

- - Meniň terjimeçym, ejem! Meniň golýazmamy getirmeli.

- - Düşnükli. Ýöne siz akademigi bileňizok. Ol bizem işden kowar.

- - Men ony gizlärin.

- - Onda sizden sowgat!

- -Heriňize fransuz duhisi! Korobka şokalad.

- - Az. Kitabyňyz çykma, herimize birisi!

- - Razy!

- Olga gorkuly:

- - Fedorow gelse, gizläň. Biz daşyňyzdan gulplap, açary ber bereris, bormy?!

- Inda Mihaýlowna ullakan sumkasyny agzy- burny bilen dolduryp, garader bolup, edil diýlen wagty kabulhana girdi.

- -Maňa akademik Fedorow gerekdi. Garyp kabulhana çykdy-da, Inda Mihaýlownanyň elinden çekip, kabinete saldy.Kabulhanada gaýtmaga taýýarlanyp, goşlarynyýygnaşdyryp durşuna:“Men seni gören дәldirin!“ diýen yşarat etdi.

-Geliň, oturyň , Inda Mihaýlowna, görüň, men garyby getirip , nirä dykdylar.

Inda Mihaýlownanyň gözleri elek-çelek boldy.

-Bu ýer akademigiň kabinetimi?!

- Hawa, şu gün bu ýere Tihonow, Kerbabaýew, Pimenow, Alekseýew geldi. Meniň ýagdaýymy soradylar.Akademik saçak ýazdy.Men size şuwjagaz bereýin. Garyp holodilnigi açtp, bir çüýşe mineral suw, bulgur çykaryp, soň ýapdy.

Soň çüýşäni açgyç bilen açyp bulgurlara suň guýdy.

-Şu kabinet, holodilnik, telefon, maşinistka on günläp, meniň ygtyýaryma berildi. Gowy kagyz bar...

Inda Mihaýlowna begendi.

- Meniň peçat etdirýän aýalym zähmet rugsadyna çykyp, Taşkende gidipdir.Özüme edeýin diýsem gowy kagyzym ýok.

- - Azara galmaň, Inda Mihaýlowna,Ine baş goşgy.Siz çaltlyrak terjime ediň olary maşinkadan geçirjek gyz howlugýar.Näçe nusgalykda bolsun!

- Inda Mihaýlowna gyssandy.

- - Garyp, o ne belady. Litinstituta bir nusgalygy, Soýuza birinji nusgalygy. Neşirýata birinji nusgalygy. Özlerem, edil ot alyp barýan ýaly, gaty howlukmaç. Olara bir bela-ha bolupdyr!..

- Garyp goşgularynyň golýazmasyny gijesi-gündizi ýatman, iýmän- içmän, dynjyny alman, ykjamja edip taýýarlady.Okady, timarlady.Okady, timarlady...

- Inda Mihaýlowna öz terjimeleriniň ýüzünde göz-göz sözleri, dyngy belgilerini, çyzyklary, ýazgylary görüp, janyny çykarýjak bolýardy.

- - Bu näme, bu näme?Gül ýaly zady , bu näme etdigiň?!Öw gazýetde, žurnalda çykan zatlar ahyryn.

- Garyp onuň bilen ylalaşmady.

- -Mihaýlowna, bagyşlaň! Diňe pikir gidýär,Milli ruh, milli duýgam bolmaly ahyryn.Türkmençesi bir zat diýýär, rusçasy başga bir zat diýýär.

- - Onda-da maslahatlaşaýmaly ekeniň-dä.Äsgermeýän ýaly edäýmeli däl-ä.

- Inda Mihaýlowna köpräk ýazygy-çyzgy edilen“Garagumy“ eline aldy.Seretdi- seretdi-de, ýene-de ýerinde goýdy.Ýöne sesini çykarmady.

- Garyp bu aýala düşündi.Ol hem indi otuz- kyrk ýal bäri „Kozłowskaýa!Kozłowskaýa“ diýilip, tutuş soýuzyň galam ýöredýänleriniň arasynda at alyp bilipdi.Soňky döwürde bolsa ol diňe Garyp bilen işleşýär diýen ýalydy.Garybyň gogularynyň ruhy oňa şöhrat getiripdi.

- - Ilkinji kitabym!Goý, siziň diýeniňiz bolsun!Men gyzlara söz ýazylanlary peçat etmäh diýäýerin.

- Inda Mihaýlowna ýerinden turdy.

- - Ýok, ýok, ýok!Gowy düzedipsiň.Gaty gowy.

- Baş günden soň, soýuz üçin, Neşirýat üçinInstitut üçin, awtorlar üçin birinji nusgalykda, lowurdap duran kagyzda, ýygyndy taýýar bildy. Inda Mihaýlowna olary alyp gitdi.

- Garybyň tutuş dünýäsi boşap galdy.

32.

-

Garyp daňdan oýandy. Onuň başy owazdan dolydy.Ol haladyny geýip, akademigiň kabinetiniň lowurdap duran parket poluny jygyldadyp, türkmen halylarynyň üsti bilen geçip, kreslo çökdü.

Stol çyrajygyny ýakdy. Soň “Söýginiň” üçünji bölegi ýazylan goşgyny gyra çekdi-de, topbak kagyzy öňüne çekip, oňa „IY“ diýip ýazdy.

Onuň başy owaza gark bolsa-da, häzir näme ýazjagyny, nämeden başlajagyny bilmeýärdi. Häzir kagyzyň ýüzüne geçmeli söz, duýgy pikir oňa nämälimdi. Ol ruçkasyna dagirdi. Soň ýazyp başlady.

IY.

Eý, daňyň demine tisginen bägül,
Eý, mawy köllerden göterlen sona,
Eý, otly deminden kerem islänim,
Ýanýan ýüregime eliň goýsana.

Eý, gökleri parran kesen ýylдыrym,
Eý, daglardan güwläp gaýdan boz bulak.
Meni otly derdiň bilen öldüriup,
Zaryň içre, hasrat içre mynçgyla.

Söýginiň derdin ber, ýak meni, janym,
Otlary guý, bu çäresiz syna sen.
Men başgaça bolmak islemeýpärin,
Ýandyr, ýak-da, ýşkyň içre gyna sen.

Ah, ezizim, gözleriňe döneyin,
Şol gara gözleriň, jenneti demiň,
Getir, janym, üljeleriň öpeýin,
Hem şonuň süňňünde eräp gideýin.

Indi maňa ýakan oduň ykbaldyr,
Sen diýp şuglalaňda eräp galaryn.
Indi duýýan, ýandyryýanyň, yakýanyň,
Ýene otly demiň içre talagyn.

Y.

Saňa aşyk bolup, ynjalyk tapdym,
Ýanar otly aýdymalaryň içinde.
Ýandyrdygyň Hakdyr, lowlanym Hakdyr,
Besse-besse gam-dertleriň içimde.

Maňa öz derdiňden jebir ber, eziz,
Beýle derde dözen bolmasyn özge.
Eýläp-eýläp parlak husnuňa keniz,
Äkit daglaý daglaý, ajalyň öýne.

Ýandyr meni, ýandyr meni ýak meni,
Meni indi ol tamylaňa sygmaýan.
Meni ýakan otlar naçar ekeni,
Sakar dowzahlaryň ini dyglaýa.

Meni berip yşkyň dowzahlaryna,
Doňdum men owadan zaryňa batyp.
Galdyraý hesretiň dowaklarynda,

Gussalaň peýkamy janymabatyp.

Mähir doly dideleňde dik meni,
Eý-aman, sen meni neýlediň, ýarym.
Ygtyýar ýok, perman ýokdur çykmaga,
Men seniň mähriňden köýüp ölýärim,
Ýandyr meni, ýandyr meni, ýak meni.

YL.

Sen meni gördüňmi, eý, beýik, Älem,
Sen meniň derdime doga berdiňmi.
Seniň köňlün-ýüz segsen mün öwlüýäleň,
Boýnuma taşlaýyp otly kemendiň.

Galdyrdyň dertleriň, gussa-hasratyň.
Garaňky düýbünde, çuňluklarynda.
Bilýän, seniň yşkyň meniň kysmatyň.
Belki, bagtym meniň Suruň zaňynda.

Älemi dolduran owadanşöhlän,
Bu dünýäde sowal bilup galypdyr.
Seniň demiň degen dag, umman, sähraň,
Dowam içre dowam bolup galypdyr.

Men olardan soragladym didaryň,
Olar galaý-aglaý sorady menden.
Men seni nireden, kandan idäýin,
Meni otly ummanlarda eriden,

VII.

Günüň güneşiniň tylla gaýmagy,
Aýyt, meniň mähribanym nirede.
Zemin şamçyragy, arşyň aýnasy,
Aýyt, meniň mähribanym nirede.

Didesinde eräp älem didary,
Gündizi aglady öpüp gijäni,
Yşkymyň jenneti, jany, heýjany,
Aýyt, meniň köňül zaryn nirede.

Şuglasynda dokuz pelek lowlaýan,
Arşyny aglada kürsün oýnaýan,
Älen-jahan didaryndan doýmaýan,
Aýdyň, meniň ahy-zarym nirede.

Daglaň depesinde daglar döreden,
Didaryny görgeç dünýe eredi,

Dünýä geçer, ol galjakdyr ebedi,
Aýyt, meniň dünýe barym nirede.

Haçan görer ýanar otly didämi,
Haçan maňa wysal eýlär didary,
Yşkynda ýanyp men, isläp bimany,
Aýdyň, meniň din-imanym nirede.

VIII.

Gün şuglasy parran geçdi serimden,
Günüň şuglasyndan seni gözledim.
Säheriň çygyndan, ýazlaň deminden,
Esrek umytlardam, mawy dňizden,
Resul ummatyndan seni gözledim.

Eý, ezizim, mähribanym, dilberim,
Maňa ykbal- sen diýp ýanan günlerim,
Seniň otly umydyňda gülledim,
Gülleriniň ysyndan seni gözledim.

Şuglaly ýyldyzlar süýnüp sönende,
Ýana-ýasna kül bolanda Semender,
Sähewrler oýnanda hüýrlere-erenler,

Beşer dünýäsinden seni gözledim.

Men seniň diwanaň, Mejnun derdinde,
Sen durmusyň ykraryňda, pendiňde,
Bolup gaýtdym la mekanda- kendiňde,
Arşyň kyblasyndan seni gözledim.

XI.

Seniň otly zaryňda,
Ýanaýyn, janym, ýanaýyn.
Umytlaň dumanýnda,
Ýanaýy, zarym, ýanaýyn.

Dök üstümden dowzahy,
Dowzah menden dat eýlär.
Ötlar aglar howlaýyp,
Dowzahy azat eýlär.

Seniň yşkyň zarynda,
Dowzah näme, ot näme.
Älem meniň ganymda,
Jennet sygmyş didäme.

Içim ot, daşym nagma,
Dilim söýmüş-sylara,
Men äleme sygamok,
Älem sygmyş synama.

Dowzah düşmüş demime,
Demim ýakmyş dünýämi.
Ahym ýetmiş deňiňe,
Dünüä içdi günämi.

Seniň otly zaryňda,
Kükreý-kükreý ýanaýyn,
Soň ezizim alnyňda,
Asgyryp , oýanaýyn.
Derdiňe dolanaýyn.

X.

Sen ýanyma geldiň! Ýylgyryp bakdyň!
On sekiz müň älem, ýaza çümüpdür.
Ähli ölümleriň getidi bagty-
Baky dirilige- saza çümüpgir.

Seniň älem sygýan otly dideleň,

Hallaryňa batan ýüpe3k gijeleň,
Gat-gat älemleriň keremi bilen,
Ýañagynda ýüpek hala çümüpdür.

Tisgindim demiňe gark bola-bola,
Husny jemalyň aňk bola-bola,
Sen gollaryň dolanynda boýnuma,
Däli köňül ham-hyýala çümüpdür.

Älem güneşinden şugla geýenim,
Zarlap, ýana seň yşkynda köýenim,
Ölümlerden, gapyllykdan öýanyp,
Yşky lowlan nâzli ýara çümüpdür.

Hiç kim çekmez meniň çeken dagymy,
Hiç kim çekmez meniň çeken zarymy,
Aglaý-aglaý dile aldym adyňy,
Ýüregim mün ýyllyk nala çümüpdür.

Diýdim:“Ýarym, dideleňden öpenim“.
Saýladym men ýowuz ýoluň kötelin,
Soňra alyp gitdiň, meni göterip,
Arýy aglaýalar zara çümüpdür.

Men diýdim:“Ah, kulhuwalla, Ahat,

Älkem aýtdy:“EÝ, ýar, Allahy, samat!“

Lem ýelet, lem ýuwlat, ýekully Ahat!“

Gördüm, iki dünýäm nura çümüpdür.

Garyp kimiňdir biriniň üstüne abanyp duranyny duýdy-da, başyny galdyrdy, başyny galdyrdy. Oňa Inganyň owadan didary, misli, ýedi jennetiň nygmaty ýaly, mylgyrap, ýylgyrmalarynda eräp,, gujak gerip durdy. Ol Garybyň horja, derman ysy kükäp duran başyny ullakan, owadan göwüslerine basdy.

Ak, ýüpek kagyzyň üstüne gyzyň gözlerinden gaçan damjalar, syçrap, paýrap gitdi.

33.

Okuwyň iň eşretli döwri başlandy. Keselçilik, keselhana, ýygynyndyny çapa taýýarlamagyň aladasy, sud, hysyrdylary yzda galdy.

Wasýuga sud etdiler. Oňa Garyby-da, jebir gören hökmünde çagyrdylar. Ol bolan wakanyň gylyny gymyltman, suda habar berdi. Umumu ýaşayyş jaýynyň ähli ýaşajjysy Garyba arka durdy.

Wasýuga sekiz ýyl iş kesdiler.

Türmeden haçan çyksamam, men şol haramzadany hökman öldürerin Ol kempire gyanan., ýöne ara sokjarylmasyn. Olam hakyny aldy. Emma şol ýezidi öldürmänime, arman çekýärin.- diýip, ol iň soňky sözünde agzyndan ak köpük saçyk, başyny demirgurşawa ura-ura waňkyrdy. Şeýlelikde , tutuş institut „Wasýuk“ diýen ganymdan, sözüň doly manysyndaky faşistden azat boldy.

-Okamak hezildi. Garybyň kem zady ýokdy. Onuň puly bardy. Berdi Kerbabaýewiň goýup giden bukjasynda müň manat pul bar eken.

Garyby has begendiren zat, ony Nikolaý Tihonoňnyň görkezmesi bilen, ikinji gatdaky iki otagly jaýa geçirilmegidi. Bu otagyň gowy ýeri, hajathana, hammam, gaz peç, holodilnik, telewizor otagyň içindedi. Poluna owadan halylar ýazylandy. Işlemäge, dynç almaga hemme mümkinçilik bardy. Myhman kabul edip boljakdy.

Institutda Garyby hemmeler tanaýardy. Oglan-gyzlaryň bary ony görenden, „Garyp jan! Diýip, elleşip görüşýärdi.

Agşamlarda, seminarlarda, duşuşyklarda bu uzyn boýly, ullakan gözlerinden mur dökülip duran mähriban oglanjyga höwes bilen söz berýärdiler.

Bu gün Garyp, öz toparyndaky seminarda çykyş etdi. Bu seminar: “Döredijilik adamsynyňerkinligi” diýen tema bagyşlanypdy.

„Adamy halas etmeli!“

Garyp şu meseläni döwnedi. Mihaýloň, talyplar Garybyň çykyşyny agyzlaryny açyp diwlediler. Onuň: Adamzat ýariň ýüzünde jenneti, dowzahy döretdi. AdamzatAýa Güne, Marsa öz wekilini ugratdy. Däli ummanlary, atomy, interneti kiberneti öz hyzmatyna goýan şol beýik Adam- bu gün bir agyz hoş sözüň zary bolup galdy. Zeminiň üstüne, tutuş asman giňişligine hökmüni ýöreden Adam bu gün ýalňyz, howandarsyz, hossarsyz bolup galdy.

Ony kim halas eder, doganlar! Ol sözünüň ahyrynda „Meni halas ediň! Diýen goşgusyny rus dilinde okady.

Tutuş auditoriýany dolduryp oturan seminara gatnaşyjylar auditoriýany sarsdyryp, el çarpdylar.

-Geniý! Berekella!...

Geniý!Geniý!Geniý!

Edil şol pursat institutyň rektory auditoriýa girdi. Ony gören studentler gürre ýerlerinden turup, salam berdiler, ýöne el çarpmalaryny, gykylyklaryny goýmadylar.

-Geçip baryardym. Bu gykylyga, el çarpma, geň galyp, Ýuwaşrak boluň! Ol tribunanyň gapdalynda aljyrap duran Garyba elini uzatdy.

-Eý, geniý, Ertir sagat onda ara alyp maslahatlaşma. Sen hökman gatnaşmalysyň. Eşitdiň gerek.

- Ol Mihaýlowa bakan ugrady. - Okaberiň. - Mihaýlow ony ugratdy.

Oglanlar, gyzlar gelip, Garyby gujaklap, gutladylar.

- Berekelle, Garyp jan!

-Sag bol goşgyň üçin.

Gorkiý adyndaky Edebiýat institutynyň döredijilik mejlisiniň sanawy uludy. Rektorat, kafdra müdirleri, dekanlar, seksiyalaryň ýolbaşçylary, atly ýazyjylar, edebiýatçy amlar bardy. Olar rektoryň çaklaňja kabulhanasyna sygmany üçin, aktlar zalyna geçdiler. Maslahaty Institutynyň rektory Wladimir Fýodrowiç Pimenow açdy.

Dostlar, biziň institutymyz bu gün uly şöhrata ganat gerýär. Ine, on sekiz ýaşly Garyp Nurullaýewbeýik zehin hem ruhy galkynyşda. Gizläp oturjak däl, Onuň „Prawda“, „Literaturnýý gazetada“, „Komsomolka“, „Trud“ gazýetlerinde žurnallarynda çap edilýän goşgularyny tutuş ýurt halap okaýar. Partiýa

ýolbaşçylarynyň aýtmagyna görä, ol goşgulara Mk-da, Syýasy býroda, hut Lenid Iliçin özem ýokary baha berýärmiş. Garyp hut birinji kursdan bári otliçn okaýar. Özi Alekdeý Aleksandrowiç Mihaýlowyň poýeziýa toparunda

Şeýle zehini tapany, Institutymyza goşany, ony beýik galkynyşa ýokary götereni üçin, Alekseý Aleksandrowiç, Size minnetdarlyk bildirýärin. Indi, Garybyň goşgular ýygyndysyny“Ak guwlary atmaň!“ ady bilen, „Sowetskiý pisatel“neşirýatyna hödürlemek isleýäňiz...

Garyp, ilki bilen özüňiz ýygyndy barada gysgajyk gürrüň berseňiz.

Mihaýlow gysga sözledi.

-Beýik zehin, beýik, gürrüňsiz beýik.On ýedi ýaşyndabeýle şygrylary döretmek, meniň pikirimçe, mümkin däl. Aň, syýasar,Ruhy, milli, parasat kämilligi, ýokary derejede.Goşgulary islendik redaksiýa, islendik neşirýat höwes bilen, ikelläp kabul edýär.Olary halk derdine, ruhuna derman hökmünde kabul edýär.Beýik şahyr bolmak üçin eýse, şondan başga, näme gerek!..

Garybyň özi, arassa, heniz agzyna bir owurt wino, ýeke papiros alyp görmedik edepli,medeniýetli, terbiýeli, tertipli.Men bular barada näçe diýseň, mysal getirip biljek.Ol ýalňyz, ýarawsyz enäniň ýalňyz ogly.Onuň ýygyndysyny neşirýata hödürlemeli.Ýygyndy neşirýatyň planynda dur. Sizem, Garyby goldarsyňyz diýip umyt we haýyş edýärin.

Soň bu mesele boýunça on ýedi adam çykyp gepledi. Olaryň köpüsiýygyndyny az-kem syýasylaşdyrmagy maslahat berdi.

Mejlis“Moskwanyň M.Gorkiý adyndaky dünýä edebiýaty institutynyň birinji „poýeziýa“ kursunyň studentiGaryp Nurullaýawiň“Ak guwlary atmaň!“ atly goşgular ýygyndysyny „Sowetskiýpisatel“ neşirýatyna özbaşdak kitap edip çykarmak üçin hödürlemeli!“ diýen karara biragyzdan golgöterdi.

- Dostlar, sag boluň. Rektorat, Mihaýloň, Garyp galsyn.
- Pimenow gyssanýardy.
- - Garyp gutlaýan!Şeýle, üç günün içinde Leonid Iliç Brežnýew badada, dört bent, Kommunistik partiýa barada dört bent, sowet halky barada dört bent goşgy ýaz.Mihaýlowa görkez, „bolýar“ diýse, neşirýata eltiberiň.Düşündiňmi?
- -Düşünen bolsaň, sag bol, gaýdyber.
- Garyp bagtyýardy.Ol Gerden-Dobralýubowa Twer bulwaryny syrpy, pyýada gaýtdy.

- Aprelin howasy duýgularyňy ýaryp barýardy. Ir güllän sirenleriň ysy gelýän ýalydy. Kābir kölegerāk ýerde garalyp giden gar ýatyrdy.

- - Wah, häzir ýanymda bolsadyň, Selbim!

- Häzir gül roýuňy ýekeje sapar,

- Görüp-görüp doýsam men hergiz,

- Ýanyňdan gitmezdim içýäriň kasam.

- Bölüşesim gelýär seň bilen derdim,

- Şatlygymy, begenjimi, bagtymy,

- Men seniň dünýäňe uçup giderdim,

- Eý, sen, Pyragynyň näzik agtygy.

- Şonda meni gamdan halas ederdiň,

- Selbim!

- - Seni bir aýal gözläp geldi.-diýip, keselhanadan ýaňrak işe çykan şol nobatçy aýal, Şura daýza Gary saklap aýtdy.

- Garyp ony gutlap, salamlaşdy.

- - Şura daýza, sen meni göni gelen ajaldan halas etdiň. Indi gezek meniňkidir.

- Ýok, Garyp, eneleriňki näme, öz ogly üçin janyny bermäge taýýar bolmasa, ondan ene bolarmy, janyň mydama sag bolsun.

- Garyp onuň elinden tutdy.

- - Şura daýza, seniň nobatçylygyň haçan gutarýar.

- - Sagat başde!

- - Şonda meniň ýanyma çyk. Ikimiz bileje çay içeli. Men size hödür etjek.

- - Bolýar Garyp jan!

- Akademik Fedrow Garyba dört gap gyzyly, dört gap gara işbil, iki çüýşe ABŞ-ýň wiskini, iki daňy del kolbasany dolap beripdi. Garyp olara elem degrenokdy. Şolardan öz janyny halas eden aýala hödür edesi gelýärdi.

- - Kim sorasa, men otagymda. 222-nji -de. Üç ikilikdir.

- - Horo-şo!

- Garyp garbandy. Rektoryň teklibi barada oýlandy.

- - Şu gün ýazaryn. Hökman, nesip bolsa. Alla ýol berse.

- Ol otagda geýýän ýeňiljek eşiklerini geýip, diwana gysarddy. Selbi baradaky oýlar onuň aňyna ýene-de dolanyp geldi.

- „Men Selbä hat ýazaýyn. Telefonda gepleş diýiýin. Soň Aşgabada ikiýe günlük baryp, gaýdaýyn...“

- „Ýok, hat ýazmaly! Hatyndan, deminden maňa garaýşyny duýaryn. Onsoň,

-

- Ak guw bolup, ýollaryňa uçaryn.

- Eger Hudaý ýollamasa ajalym.

- Sen söýgi mülküňe tylla açarym,

- Selbim, Selbim, Selbim Selbi jan..“
- Ol ymyzgandy...
- ... Ol Selbini gördi.Selbem ony gördi. Oňa bakan ilki ýuwaşrak,, soň çalt-çalt ýöräp gaýtdy.
- Garyp ýylgyrýardy.Sebäbi ol özüniň arzuw-umydy bilen gözleýän Selbisine duşupdy.
- Garyp bu gelýäniň öňki Selbi dældigini bilýärdi. Ol Garybyň köwül dünýäsiniň parlak şamçyragy-Selbidi!
- -Selbim!..- Garyp oňa bakan ylgady.- Selbim!..
- Selbi durdy.Selbi sakga durdy. Ol Garybyň „Selbim!“diýip özelenýän sesini eşitdi.Meger, Garybyň ýanyp duran söýgüsini, yhlasynyň onuň sesinden aňdy.
- - Garybym!
- - Selbim!
- Ara golaýlaşýardy.Garyp duýdansyz gujagyny gerdi.Ol Selbiniň hem gujak gerenini görüp, badyny güýçlendirdi.
- - Duruň!

Bu sese Ýer, asman endiräp gitdi.Garyp, baryp, demir diwara uruldy.Selbi ol diwaryň aňry ýüzünde, Garyp bolsa, bəri ýüzünde galdy...

Demir diwaryň üstünde edil bir Ezraýyl ýaly bolup, Honçagüldurdy.

- Ýok, ýok, Başa baraýmaz.Sen , ýetimçejik, meniň oglumyň paýyny aljaksyň.- Ýok, ojagaz oýnuň bolman geçer.- Ol ýakymsyz köýnegini hellewledip, ýalaňaç, gara, bedroý keşbini güjeňläň bolup, tans edip ýörşüne,Garyba bolan ähli ýigrenjini gözlerinde jemläp,seretdi.

- Indi, az galdy.Indi az, gaty az galdy.Azajyk, azajyk galdy.Onsoň – kaput!Ura!- diýip, edil bir dälirän ýaly bolup, dünýäni ýañlandyryp gygyrdy. Birdenem, ol Bibigüle şwrüldi-de:“Selbi seniňki däl!“ diýip gygyrdy.

Bibigül şol duran ýerinden deprek kakyp, aýdym aýdyp ugrady.

- Az galdy, Selbi seniňki däl.Az galdy, gaty az galdy.Azajyk galdySelbi seniňki däl!...

Ol duran ýerinden depregini tokurdadyp, ony tark-tark kakdy-d,a Garybyň üstüne zyňyp goýberdi.

Garyp tisginip oýandy.Ol bu bolup geçen wakanyň düýşüdigine juda begendi.

- Gapy kakylýan ýaly-la?!
- Ol ukusyndan ýagşy aýňalman:

- Hâzir, barýan.- diýdi. Işigi açybam - Wäää-ä!- diýip yza serpildi.Ol gapynyň agzynda ýüzüni tutup,, tark-tark urýan ýüreginiň sesi köşeöýänçä,, oturdy.

- Gel, gir!-diýip, az-kem özüni dürsäp aýtdy.

- Näme edil, ýüregiň ýarylaýdy-la. Biz-ä seni arwah ýaly bolup geleniňde-de, öýden kowmandyk. Girem diýenok-da, nejis.

- Gel gir, gir!

- Gelen Bibigüldi.

- Onuň egninde owadan köýnegi, keşdeli ýakasynda owadan tylla gülýaka, başynda ak, ýüpek ýaglygy bardy.

- Dolmuş, juda owadan didary, ak, näzik ýüzi, tylla pyýala ýaly gelin gözleri öňem owadan gyzy ak ýüpek ýaglygyň astynda perizatlaşdyrýardy.

- Garyp özüni gowy dürsedi.

- Gel , hany, geç, klasdaş. Erbet ýatypdyryn.Sen gellersiň öýdüp ömürem pikir edemok. Onsoň, seni gördüm-de, düşümmi, huşummy, bilmändirin.Mende beýle häsiýet ýokdur welin, bagyşlaweri. Geç, geç...

- Bibigül elini uzatdy.

- Ýa, indi salamlaşmanam kiçilik bilýäňmi?!

- Salam.

- Bibigül Garybyň elini sypdyrman, ony pugta gujaklap, ýañagyndan pugta ogşady.

- Gel, geç, otur, Bibigül!

- Garyp çay goýdy. Akademik Fýodrowyň sowgatlerinden açdy. Saçaga peýnir, gara, gyzył, işbil, mesge, kolbasa, bir tarelka heýgenek goýdy.Özüniň gowy görýän „Garlawaç“ şokoladyndan bir gabyny getirdi.Çörek kesdi.

- Çay aýnaýança ýuwundy.Egni plotensalyja, iki çäýneklige içeri girdi.

- Sen juda owadan oglan bolupsyň!

- Garyp güldi.

- On sekiz ýaşyň häsiýetidir. Şol ýaş oglany-gyzy birhilije, ýaldyr-ýuldyrrak edip, aldaýar, soň adam kem-kemden hakyky kaddyna gelýär.- Ol käsäni Bibigülüň öňüne süýşürdi.

- Gel, hany, çay içeli.

- Daşarda ýagys ýagýardy.Ýaz ýagşyň salkyn, ýümşajyk demi penjiräniň ýokary, açyk böleginden içerä kürsäp urup,Bibigülüň owadan, ýüpek ýaly näzik zülpüni, ak, ýzüne dökýärdi.

- Sen nire, bu ýerler nire?!- diýip, Garyp başyny galdyrman çyny bilen sorady.

- Bibigülüň ak, näzik ýüzi hurmaýy reňke batdy.Ullakan ,köşek gözleri balkyldady.

- Men Babajana durmuşa çykdy-m-a!- diýip, badyhowa aýtmak islän sözi brhili gyryljak, ynamsyz çykdy. Ol ardynjyradý. Öýöne onuň Garyba syr beresi gelmedi, käsesine çay guýdy-da, ondan çalaja owurtlady.

- Garybyň ýüzüne naýynjar, ejiz garady.

- Garyp, içer ýaly zadyň ýokmy?!

- Garyp Bibigülň ýüzüne soragly garady.

- Içgimi?

- Bibgül başyny atdy.

- Garyp holodilnigi açyp bir bulgur bilen amerikan wiskisini çykaryp, ilki bulgury goýup, soň çüýşäniň gapagyny açdy-da, sow bulgury ýarpylap, içgi guýdy.

- Hany, özüňe?

- Ýok, ýok, men dadybam görecek, içgini.

- Bibigüliň garyby diňlemäge takaty ýetmedi. Ol bulgury demine çekdi.

- U-u- ufl. Bu nähili içgi. Öz-ä, üýtgeşik eken.

- Hawa, amerikan içgisi.

- Näme, amerika gidip geldiňmi?

- Ýok-la, bir akademiýa adam sowgat etdi.

- Bibigülň nar ýaly ýüzüniňýüpek ýaly deridi ýazyldy. Ol rahatlandy. Ýüzi çygjardy.

- Işik kakylady.

- Garyp jebirden halas edijini garşylaýan ýaly, işige ylgady.

- O-o-o!- diýip, eli pitili, tabakly gelen Inda Mihaýlownany gujaklady.

- Garyp, içeri gireýin dur, me al...

- Ol syrçaly pitijigi Garyba berdi.- de, işigi emay bilen ýapdy.

- Gutlaýan, oglum.Mihaýlow jaň etdi.Beýik üstünlikleriň bilen gutlaýan.Institut döräli bári beýle guwançly hadysa bolan dälär.- Ol otaga girdi.- O-o! Tüweleme, otagyňy gutlaýan. Gutly bolsun, gül ýaly otag eken.

- Garyp egnini gysdy.

- Meniň myhmanymam bar.Klasdaşym, Babajanyň aýaly.- Bibigül!

- Gaty gowy. Men saňa börek getirdim.Garyp jan açdyr – diýdim.- Soň, ýene bir gowy habar!Ertir soýuzyň sekretariaty bolýar.Şonda-da serrediljek.Sizi çagyrmagy maňa tabşyrdylar.Bileje bararys!..

Inda Mihaýlowna Bibigül bilen gadyrly salamlaşdy.

- Babajanyň juda owadan gelni bar eken!- Ol Garyba ýylgyryp seretdi- Men haýran galýan. Türkmenleriň ählisi – owadan.Garyp janam, Bibigülem.- Ol saçağa seretdi., begendi.-Saçagyňyzam, hemişe baý!

- Ol tabaklaryň üçüsine-de börek saldy. Üstüne bol edip gaýmak dökdü. Soň bulgurlary alyp, kompot guýdy.

- - Garyp jan, Itburun şerbetidir. Aşgabatdan getiripdim. Şondan galan eken. Saňa gurbat gerek, oglum!

- Garyp hödür edilen şerbeti başyna çekdi-de, aşhana çykyp, bulguryny krantda çaykap gelip, oňa Bibigül üçin wisli guýdy.

- - Şunçamy?Içäýeýinmi? – Bibigül Garyba nüz bilen seretdi- Özüň iç diýseň, näme, iýer goýbererin,- Ol Garyba seretdi.-Gaty begenýän, men şuny iýeýin-de, gideýin.

- Inda Mihaýlowna kän eglenmedi.Naharyny iýdi-de, olary galdyryp, hoşlaşyp çykyp gitdi.

- Bibigül börekli tabagy boşatdy.

- - Gel, çay içeli!- diýdi. _Soň özüne çaş guýundy.

- -Nähili Moskwa, durmuş, Babajan?!

- Bibigül arkaýyn gürlledi.

- - Hemmesi boljak.Ýöne, ol haram meýitden diýenim çykmany.

- - Kimden?

- -Ärsumagymdan...

- Garybyň gözleri çyra döndi.Ol Bibigülden beýle sözlere garaşmaýardy.Ol häzir öwnüp, toýuwň gürrüňini berer, soň ýene öwnüp başlar diýip garaşýardy.

- Hä, näme?

- Bibigül „Garlawaçdan“ biriniň kagyzyňy aýryp, agzyna saldy-da, çlt-çalt çeynär, çayyndan gaýta-gaýta owutrlady.

- - Meýi, meni bal kölüne batyrdy. Eýle bolarys, beýle bolarys- diýdi.Ejemi, doganlarymy närazy edip, gül ýaly okuwyny taşlap gaýtdym. Ne halat, ne serpaý, eden zatlary ýok.Meni Maryda, öz obasynda goýup gaýtjak boldy.

- - Okaber.Men geler-gider duraryn diýen boldy.Men sögüşdim.“Porsy obaňda näme bar, men sen diýip geldim.” –diýdim. – Meniňki dogry dälmi?Okuwymy taşladym. Bu ýere gelip toý eden boldy.- Bibigül agzyny endiklije towlady.- Gurbany gideýin, biziň student den roždenýýämizem , ondan müň esse gowy.

- Ol ýene bir „Garlawajy“ çeynedi-de, gaýta-gaýta çay owurtlady.

- - Bir jaýy kireýine aldy. Gedaý, ýeke köpük puly ýok. Aç saklady.Olam ol diýsem:“saçyňy kes“, diýýär, „ýubka geý“ diýýär.Men Moskwada işleýän ýazyjy, medeniýetli bolmaly karyera edinmeli“ diýýär.

- Bibigül çörek bölegine mesge çalyň, onuň üstüne ep-elije gyzył işbil goýdy-da, çöregini dişledi., çay owurtlady.

- - Meniň bu ýerde derdimi aýdara adam ýok.Sen klasdaşşym, hiç ýüregime sygdyryp bilemok.Şuny içmäni öwrettdi.Indi üç aý bäri, günde içýär Olam, owarram diýsem, arada Aşgabatdan Gylyç Mämmiýew diýen ýaly bir garry ýazyjymy, ilçimi, biri geldi.Meni şonuň ýanyna goşup,“Men soň bararyn“ diýen bolup, restorana iberdi. Ol ýaşy kesilenem, „iç-iç „ diýen bolup, meni hiç günüme goýmady.Içdim,

känem içipdirin, Soň gitdik. Soň oýansam, ol garry meýdiň düşeginde ýalaňaç ýatyryn...

- Aşgabatdan Berdi Kerbabaýew geldi.Ol gowy adam eken. Elime altyn sagat dakdy.Boýnuma altyn zynjyr bilen tylla broşka satyn alyp berdi.Babajan ikimiz üçin toý stluny goýdurdy.Şol ýerde-de, ol meýit meni Berdi Kerbaba bilen goýup taşlap gaýtdy.Berdi aga meni öýüne äkitdi.O taýda-da içipdirin, aý, onsoň...

- Bibigül bulgury çekip, özüne wiski guýundy. Soň ony başyna çekip, garbandy.

- Garybyň gözi alty-bäşe gelýärdi.Onuň heniz ýagşy sagalmadyk beýnisi jygyldap gitdi.

- - Heý, beýlede bir zat bolarmy, Bibigül!? Sen meni näme beýle edýärsiň?- diýseň bolmaýarmy?!Bibigül şumjaryp, Garybyň ýüzüne gözlerini gyrypman garady.

- - Diýýän, aglaýanEtmese, näme, özümi ölgüreýinmi?!

- „Şol iki adam meni şu ýerde saklaýar“ diýen bolýar.Meniň geljegim, bagtym şol iki adamyň elinde“ – diýýär.

- Garyp, megerem,Moskwa gelip, ilkinji sapar erbet gaharlandy.

- - Näme, saklaýan şolar bolsa,hökman nikaly, gül ýaljak aýalyňy şolaryň aşagynasokmalymyşmy?!Binamys!

- Bibigül parhsyz gürledi.

- - BU ýer Moskwamyş.Bu ýerde beýle-beýle işler myzaga-da görnüp baranokmyş.Moskwada medeniýete üns berilýärmiş.- Ol dodagyny çöwürdi.- Meýdiň, bahanasy „Sen gyz däl ekeniň.“Onda meni Baýram bilen gül ýaly ýaşap ýören ýerimden , näme üçin, alyp gaýdýar.Men Baýram bilen ýaşanyma, „ýok“ diýemok ahyryn.Oňa barjak bolup ýörkäm, özi , mün ýalan sözäp, başymy, gözümi aýlap alyp gaýtdy.

- Garyp Bibigüli gaýgy etdi.

- - Wah, öýol pulum ýok.Pul tapan günüm , bu ýykylmyş, Moskwasynda ýekeje minudan durman, yzyma gaýtjak-la. Berdi Kerbaba gelmezmikä diýip, garaşyp ýörün.

- Garyp hem az-kem köşeşdi.

- - Gyzlar saňa garaşýandyrlar. Olar seniň durmuş toýuňa gatnaşandyrlar-a?

Bibigül gözlerini süzdi.

-Hawa, Akgüljan, Şasenem jan, Selbi dagy Moskwa-da geldi.

Garyp saklanyp bilmedi.

- - Selbi nähili?

Toý edenokmy?

Bibigül elini salgady.Olam bir hili gyz. Öň-ä, Eziz diýen bir klasdaýy bilen bulaşyp, Aşgabada, okuwa gaçyp gaýdypdyr.lar. Eziz okuwdan ýykylyp oba gaýdan soňam Politehniki institutdan Durdy diýen oglan bilen eddil, är-aýal ýaly boluşyp ýördüler.Utananogam. Soň atasy-enesi bilen ýaraşypdyr. Ejesem:“Öz aýal doganymyň ogluma barmasaň, ýüzüňi görmerin“ diýse“bolýa“diýipdir.Şeýdip, utançsyzlyk edip,- edip, barybam bir oglanyň bagtyny ýatyrjak bolşuny gör-ä...Eý,Alla!

Bibigül ýerinden turdy.

- Men ýeriňe geçip, azajyk süýneýin-le!
- - Hany, Babajan niredede?
- - Ol meýit iki günlük Riga komandirowka gitdi.- Bibigül janlandy.- Bizem , seniň öňki otagyňa göçüp geldik.Babajana“umumy ýaşaýyş jaýyndan iki otag bereris“ diýip ýören ekenler.Onam saňa beripdirler.Ol meýidem, bir däreileýär.
- - Oňa-muňa goşgy düzdürip, onam kimlere terjime etdirip ýören bir alasamsygy menden ileri tutýarlar-diýip.Ol seni ýaman ýigrenýär.“Edioşime seret!“ diýip ýer depip otыр. Sen bir habardar bolgun. O meýdiň elinden her zat geler...
- Ol goňşy otaga girip işigi ýapdy.

34.

-

Bibigülün Selbi baradaky gürrüňi Garybyň ýüreginiň bagyny üzen ýaly boldy. Ol gijesi bilen aglady. Ýaşlyk joşguny indi onuň ganyndan jöwzaly epgek

Bolup öwüsýärdi.Ol tapbatmy, ahyrzamanyň dowzahy ýalny bollup, ýaş ýüregini otdan alyp, otlara salýardy.

Ol düýn Bibigülün Selbi barada aýdan sözlerini juda rahat kabul edipdi. Emma Ýazyjylar soýuzynyň sekretariatynyň prawleniýesiniň tankyt, poýeziýa,proza bölümleriniň birleşen mejlisinden soň, ýaşayan ýerine pyýada gelýärkä, şu pikirler tas onuň bilini üzüpdi.

Ol Puşkiniň ýadygärliginiň goýaýragyndaky oturgyçlaryň birinde, tä, ymlyk garyşança gama gaplanyp oturdy. Sowam, turmaga-da haly bolman, taksi tutup bolýan ýerine gaýtdy...

Bu mejlis Garyby SSSR Ýazyjylar soýuzynyň Edebiýat fondunyň agzalygynakabul edipdi. Edebiýat institutynyň talypalarynyň, Instituty tamamlayanlaryň ýazyjylaryň ählisiniň in bir ýetip bilmeýän arzuwlarynyň biridi. Bir arzuw hasyl boldy. Emme bu begençli ýagdaýyň Gartyby begendirerden güýji ejizdi.

Sagat gije iki boldy. Garybyň gözlerine uký gelenokdy. - Selbi! Selbi! - diýip, ol yzyny üzmän samraýardy. Ol çyrany ýakyp, ýene ýumruk ýaly düwülip, ýatdy-da, aglady. - Selbi! Selbi! Wah, Selbi!.. Ol şol aglap ýatyşyna polat diwaryň ýanyna geldi.

- Se-el -bi -diýip gygyrdy. - Selbi-i! - Ol ýere ýazylyp aglady. Onuň sesini dagyň çür başynda duran ene keýik eýitdi. Ol ýelden hem batly, gelip Garybyň ýalaňaç aýaklaryny ýalady.

- Garyp, ene keýigiň gözlerine seretdi.

- Mähriň, ruhuň, müň dürli reňkleri däl däl derýa bilen möwç urýardy. Fleýtanyň owazy gelip başlady. Ak sakally goja gelip, ony ýerinden göterdi.

- - Gam çekme, oglum,, gam çekme. - Ak sakally goja Garybyň gözýaşa ezilen ýüzüni kükregine basdy. - Gam çekme, hany tur ýeriňden.

- Garyp tisginip ýerinden turdy. Ýüregi indi, buz ýaly bolupdy. Selbiniň yşky gözlerine däl-de, ýüreginiň çuňlugyna ornap galypdy.

- Ol ýerinden turup, stoluň başyna geçdi.

- Kagyz, ruçka aldy. Soň ýazyp başlady.

Aýdyň, meniň mähribanym nirede?!

Heniz ýüze sylynmadyk Aý kimin,

Gül lebinde damja urmadyk şuglam.

Eý Allahy asman, keremli zemin,

Adyny eşitsem, synalam dyglaň,

Aýdyň meniň mähribanym nirede.

Maňa yşk dagynyň jebri düşüpdür,

Gamyň jerhet doly deňzi düşüpdür,

Söýe-söýe ýandym, ýalynlar emdim,

Indi meniň mähribanym nirede.

Çykdyň bu gün yşk dagynyň kemerne,

Zar boldum men gara gözliň keremne,

Diýdim: “Aşyk zarlar içre emenme,

Ganly diýdäm ýar diýp, ýüz- müň elemde“
Aýdyň, meniň zülpütaryn nirede.

La mekanlym, habar tutmaz aşykdan,
Söýe-söýe Mejnundanam aşyp men,
Täze Aýdyn, ýar diýp, ýyglaý, ýaşyp men,
Gafga pelek, şirin janym nirede.

Eý, Ýar!Maňa ýarymy ber, diläýin,
Yşk ummanym ýykdy zulat kenaryn,
Ýar-ýar diýip, la mekanda eräýin,
Hany-manym, mähribanym nirede?!

Beýik bagtyň bahary

Leonid Iliç Brežnewe

Halkym saňa kân garaşdy, Serdarym,
Ýagşy söze, bagta, nana zar bola.
Watana akdyrdyň yrsgal derýasyn,
Ýagşylyga, beýik bagta ýar bola.

Sen geldiň saçaklar çörekli boldy,
Dynçlyk geldi, bahar geldi, nan geldi,
Il-gün howandarly ýürekli boldy,
Eşretlerden doly bir zaman geldi,

Sen ýaşa! Sen bolsaň dynç bolar dünýä,
Bagt bolar, çörek bolar, ýaz bolar.
Eý beýik Serdarym, baýdagmyz parlap,

Seň halkyňa baky bahar -ýaz bolar.

Sen dursaň dünýäde uruş-jeň bolmaz,
Oglun jeňe ýollan ene aglamaz,
Sen bolsaň , gül ýüzler açlykdan solmaz.
Bilbil geler jennet kimin baglara.

Eý, egnine alan işiň kötelin,
Sahawatly elleriňden öpeýin!
Garyp ýene-de dört goşgyny ak kagyza keşdeledi-de, oturan ýerinde uka gitdi.

35.

Golýazma neşirýata geçirildi. Garyba SSSR Ýazyjylar soýuzynyň, SSSR Edebiýatfondunyň çlenidigi baradky şahadatnamany, hut Tihonowyň ýzi gowşurdy.

Ol ýylgyryp, gözüni gypdy-da:

- Oglum, Leonid Iliç barada ajaýyp goşgy ýazypsyň Şol goşgyny meniň özüm ýazmanyma gaty gynanýan Ertir „Prawda“ birinji sahypasynda çap edýär. Çyksa, döredijilik adamlarynyň ählisiniň gözi gider ýaly etdiň., berekelle!- diýdi.- Náme kemiň bar bolsa gizlemegin.

- - Amerika nähili bolarka?!

- - Sen gidersiň. Sen hökman gidersiň! Ýaz. Dynç al! Haýsy döredijilik öýüne gidesiň gelse, aýt, ibereýin. Diliň geplesin. Pul gerek bolsa-da, aýt.

- - Sag boluň!

- - Gerek bolsa, aýt. Amerika gitmäge taýar boluber. Goşgularyňy iňlis diline terjime etsinler. Özüm tabşyrarýn. Hoş,

- - Sag boluň.

- Garyby tutuş institut mübärekle. Ol bu gün bagtyýardy. Şol şatlyk bilen işigine geldi. Işigi açykdy. Iki sany oglan gara dere batyp, içeride emedekläp ýördi.

- - Salam. Bu meniň ýaşayan otagym-a. Oglanlar ýerlerinden turdular.

- - Gyssagly, telefon çekmeli!- diýen buýruk bar! Indi işimizi gutardyk.

- Oglanlar täze, üýtgeşik bir telefon aparatyny stoluň üstünde goýup,, jaň edip başladylar.

- - Da, gowy! Gowy eşidilýär. Oňat. Sag boluň.- Oglanlaryň daýawragy Garyba garady.

- - Nomeriňi belle! 222222.

- Alty sany ikilikdir! Jaýyň 222 dälmi.

- - Hawa. Ýöne ömrümde ikilik almanyma kemsinip ýördüm. Ikilikden-ä bagtymy getiripsiňiz!

- Oglanlar gülüşdiler-de, goşlaryny ýygnap, çykyp gitdiler.

- Garyp çykarynmak üçin ýatylýan otaga girip, tisginip gitdi. Ol öz gözlerine ynanmajak boldy.

- Ýatylýan ýaýbaň krowatda Bibigül çäşerilip, ýatyrdy.

- Garyp çalt geýindi.
 - Telefon jyňňyrdady. Aňyrda gapy kakylady. Garyp telefony galdyrdy.
 - Alo!
 - Men –Tihonow! Bu kim?!
 - Men – Garyp!
 - Garyp jan, telefon çekdilermi?! Nomeriňi bilýäňmi?!
 - Altyu sany ikilik.
 - Gaty gowy, habarlaşarys! Telefonda köp gürleşemik. Sag boluň.
 - Garyp trubkany ýerinde goýup, işigi açdy.
 - Salam.- Salam.
 - Garyp gapyda duran owadan, näzik gyzy tanamady.
 - Meni tanamadyňyz öýdýän? Siz Garyp dälmi? Men otes Andreýiň gysy,
- Aksana.
- Garyp gyzy içeri goýberdi.-de gujaklap, ony ogşady.
 - Hany, gel, geç. Kakaň nähili?
 - Aksana goşjagazlaryny dulda goýup, stola geçdi- de, başyna syrdap daňan mawy ýaglygyny çözdü.
 - Suw içip bolarmyka?
 - Bolar., baş üstüne.- Garyp oňa kuhnýany salgy berdi. Soň özi çay goýdy. Öýünde bar zadyny stoluň üstüne üýşürdi. Çörek, kolbasa, ýumşajyk köke, konfet, mesge, peýnir, duzlanan bekre balygy, gara işbil...
 - Siz, edil, ministr ýaly ýaşayan ekeniňiz.- diýip, Aksana otagy synlap aytdy.
 - Garyp güldi.
 - Siz ministriň öýüne baryp gördüňizmi?
 - Ýok.
 - Onda näme?
 - Ýok-la. Gaty gowy bolandaşeyle diýilensoň aýdaýdym-dä.
 - Diýen Aksananyň ýüzi, misli şugundyr çalnan ýaly bolup, gyzaryp gitdi. Ol birdenem utanjaň ýylgyrdy. Bu gyzyl onuň boýnuna, ýalaňaç eginlerine-de ornap gitdi. Garyp: Rus halkynyň „Krasnyş dewisa!“ diýenleri şu bolmal-ow“ diýip oýlandy. “BU gyzyň juda halal zadalygyndan, päkligini saklap bilýänliginden bolsa gerek Onuň bedenindäki göm-gök damarlaryndan akýan gyrmyzy ganyna çenli görünip durdy.
 - Hany, gel, çay içeli!
 - Aksana saçagy görüp begendi.
 - Häzir!- diýdi-de, dulda goýan düwünçegine tarap gitdi-de kiçijik bankajygy çykardy..
 - Bziň obamyzyň ady „Mednaýa“ Dünýäniň iň gowy baly biziň obamyzdamyş. Sebäbi iň näzik, iň oňadan, gowy ysly güller biziň obamyzda bitýär.
 - Iň gowy, oň owadan gyzlaram siziň obaňyzda bolýan eken- diýip, Garyp degişen boldy. Soň bir bölek çörege bol bara mesge çaldy, Üstüne işbil goýup, Aksana uzatdy.
 - Me, şuny iýmeseň, öýňüze gaýtmaýaň.
 - Aksana bir çörege, birem Garyba seredip, owadanja gözlerini möltertdi.

- - Men munçany iýip nbilmerin.
- - Iýersiň!
- Iý diýseň, iýäýerin.
- - Onda iý!- Garybyň özi mesge bilen baldan heziller edip iýdi.
- Işik kakylady. Garyp işigi açdy.
- - Oo-o-o! Şura daýza jan, Hany, gel-de, geç.
- Nobatçy aýal derläp, utanyp, içeri girdi.
- -Şol sapar çagyrdyňyz, gelip bilmedim. Bu gün telefonyňyzy gutlaýyn- diýip gaýdyberdim.

- Garyp begendi. Baryp utanjyrap duran aýaly gujaklap diýen ýaly, stoluň başyna geçirdi.

- - Hany, geçiň, alyň iýip, içip oturyň.
- Ol ujundan Bibigülün içen wiskisini, kakadylan kolbasa çykardy. Iki sany bulgur alyp, olara wiski guýdy.

- - Maňamy, ýok!- Aksana ellerini daldalatdy.
- - Iç!
- - Bor!
- Şura daýza derrledi. Garbandy-da, howlukdy.
- -Men gideýin, oglum. Gyzym işe gitmeli. Men agtyjagyma seredýän. Hödür-keremiňe, sag bol.

Garyp holodilnigi açyp, bir gap işbil, bir daňy kapçýonnyý kolbasa, bir çüýşe wiski, ep-eslije şokolad çykardy. Olaryň üstüne ýüz manat pul goýdy.

- Ine, az görmän.
- Şura daýza ör-gökden geldi.
- - Goýaweri, oglum. Sen student, Ýaňy keselhanadan çykdyň. Özüňe gurplanmak gerek. Özüň iş, özüň...

- Garyp oňa gulak asman, Şura daýzanyň sumkasyny alyp geldi-de, sowgatlaryny oňa saldy.

- Almasaňyz gaty öýkelärim, öýňüze-de goýbermerin.
- -Maňa-da şeý diýdi. Men-ä bolýar- diýdim-Aksana begençli aýtdy.-Bolýa – diýäýiň, ýogsa, goýbermez...

- Bolýar, ýöne puluňy bir aýyr-a.

Garyp torbany elinde saklady.

-Onda, asylam gitmersiňiz.

Şura daýza ýerinden turdy.

- Men howlugýan. Ah, oglum!..
- - Alyň, Şura daýza, men göwün edýän. Meniň başga-da pulum bar,
- - Ah, oglum, nädýän, bolýar. Ýöne mende durar. Haçan gerek bolsa, bererin.
- - Bolýar, sen meniň üçin gan dökdüň-ä. Bu pul dagy näme, janym senik-ä, Şura daýza.

- Şura daýza Garyby gujaklap, ýañagyndan ogşady. Gözlerine ýaşaýlady.
- - Sag bol, oglum, sen ganyňy däl, janyňy bereniňe dagýän ogulsyň, sag bol!..
- Şura daýza gidensoň, Garyp Aksananyň ýanyna geçdi.
- - Aksana, kakaň nähili?

- Aksana çynlakaý keşbine girdi.
- - Erbet! Däliredi! Moskwanyň eteginde dälihana bar. Şoňa geçirdiler.
- - Görgüli, seni bir tanaýarmy?!
- - Tanaýar-la. Ýöne, „Sen şeýtan bolaýma?“ diýip, tas bogup öldüripdi. Garyp gynandy.

- - Menden näme kömek gerek!
- Aksananyň boýny buruldy.
- - Aý, ýok, ol kömek bererden geçipdir. Allanyň özi kömek edäýmese...
- Hawa-diýip, Garyp hem gussa batdy.
- - Bir haýyn, girelgede meni öldürjek bolup, garaşyp duran eken. Men duýdansyz geldim. Olam meni urup, beton poluňüstüne ýykdy. Şonda kelläm ýarylypdyr. Gan akyp dur, ýerimden turup bilemok. Ol haýyn pyçagyny çykaryp, ýene topuldy. Maňa ýetip gelýärkä, Şura daýza ara girdi. Ol haýyn Şura daýzany pyçaklady. Şonda, dälilärin diýip, menem gorkdum. Herne, gutulaýdym. Meniň däliremezligime, kakaň kömek etdi. Ondan gorkujygyma, aklym ýerine geläýdi.

- Aksana ýylgyrды. Soň ünjüli gepledi.
- - Garyp, gaty gijem boldy, men gaýdaýaýyn?!
- - Nirä?
- - Rýazana!
- Eý, Allam, näme bilen?
- - Bilmedim. Awtostansiýa baryp, ertire çenli garaşaryn-da.
- - Bolmaz.
- - Hä, näme?
- - Sen ýatyp gidäý.
- - Müňkinmi?
- Müňkin.
- - Onda sen: „_Dal!“ diý.
- - Gal!
- - Bor!- Aksana perişde ýaly owadandy, näzikdi. Elektrik çyrasynyň ýagtysyna onuň bu didary müň esse ezizlenip, edil bir dideleriňde eräp barýardy.

- Garyp muny gyza aýtmak isledi. Işik kakyldy. Onuň diliniň ujundaky hoşamaý sözler uçyp gitdi. Turup, gapynyaçdy.

- - Oý-hoo! Geliň!
- Içeri Olýa bilen Aýbölek girdi.
- Oý-hooo!- Bizsizem, bu ýerde urkaçy ýeterlik ýaly-la.- diýip, Olýa işikdäki köwüşlere seredip kineliye aýtdy.

Garyp gyzlary uly begenç bilen garşyldy. Aýbölek Garyby gujaklady. Ýañagyndan öpdi.

- Garyp jan!- dioýip pyşyrdady. – Gowumyň?
- - Şükür!
- Olýa çep elini uzatdy.
- - Sagyňy ber-diýip, Aýbölek gyzy dürtekledi.
- - Goýsana. Muňa şu-da köp. Ol biziň rabymyz-a.
- Olýa äsgermezçilik bilen ýatylýan otaga girdi.

- Ol ýatan meşik kim-äý. – Soňra ýene öňki heňine başlady- Baý, bujagazyň iki komnatlyja bolaýşyny! Telefon, telewizor, kuhnýa, tualet...Holodilnik... –Götüň bilen däl ekeniň senjagaz-a.- Ol ýaş gyza seretdi.-Bu kimäý?!

- Ol myhman.

- Onda biz kim?

- Siz, doganlarym.

- Gör, bujagazyň hytyrjadygyny?!Men aýtdym-a.

-Hany, geliň, oturyň, çay içeliň.

- Şol wagt wagyrda içki jaýdan gözlerini owkalap, Bibigül çykdy.

- Salam!

- Olýa oňa agzyny towlady.

- Indi, bu kim?Ýa-a bu-da myhmanmy?!

- Garyp Olýanyň bolşuny halamady. Ol Olýanyň köçede, liftde, özüni äsgermän, geçip gidýändigini duýýardy.

- Olýa işige bardy.

- Neme, maňa ýüz manat gerek, bersen-e.

- Garyp Olýanyň özünden ýüz manada garaşýardy. Onuň ýüz manat alanyna ýarym ýyldan gowrak wagt geçipdi. Ýüz manat az pul däl. Ortaça okaýan student üçin dört aýyň stependiýesidi.

- Men bir aneldot aýdaýyn, Olýa!

- Şolýa oňa azgyrylyp gepledi.

- Ýok, aýtma. Derreň ýüz manat çykar.

- Garyp güldi.

- Onda bar, şol halynyň aşagynda bolmaly. Şony alay.

- Olýa baryp halynyň gyrasyny galdyrdy.

- Bu ýerde-hä puluň adam ýok!

- Garyp çynlakaý keşbe girdi.

- Onda kartoşkanyň öň ýanynda alan ýüz manat puluňy getirip goýan dälşiň-dä?

- Olýanyň ýüzi gyzarman, agardy.Ol stoluň ýanyna geldi.

- Aý, oylan, sen adamnlaň ýanynda göterilen bolup,, näme diýjek bolýaň?!

- Hiç zadam diýjek bolamok.

- Men senden pul alan däldirin.Bu ýerde seniň hapa puluňa zar adam ýok.Ol sensiň, özüne edilen ýagşylygy bilmeýän eşek.-Olýa gaty gyzdy,-Sen ýedi gapyda ýer tapman , bir döwüm çörek diläp ýörkäň, ejem köçeden ýygnandyr. Saňa döjek bolup duran ýuwundysyny berip ekledi.Papam janyň köne-küşül eşigini berdi. Bar, sen köwşüň ýyrtygyny oňar. Sen ýüz gezek ýüz manat bereniňde-de, ejem janyň eden ýagşylyklaryny gaýtaryp bilmersiň. Indi, ýeke gün semredim diýip, eýesini depen eşek diýerler saňa, tfu-uw, nejis!

- Olýa Aýbölegem süýräp, gapyny şakyrdadyp, çykyp gitdi.

- Garyp içinden „Bäý, bu däl gyzyňtürkmençäni owadan gürläýşini!“ diýip oýlandy.Ol Bibigüle garady.

- Seni ýatyrmadygam. Gel , men saňa çay bereýin.

- Aksana çay goýdy.

- - Munyň näme?

- - Myhman.

- - Ol aýalmu, gyzmy? Nämä gygyrýar?!

- - Ýüz manat soraýar. Öňem bir ýüz manat karz alypdy, Ilki şony ber – diýsem, gykylyk edýär.

- Bibigülün ýüzi agardy. Ol özüne hödürlenen çayy gussa bilen içdi.

- - Gapy batly-batly kakylady.

- - Şol meýitdir, açma, Garyp!

- Garyp işige bakan ýönelip baryşyna, „Kim?“ –diýip sorady. Işigi açdy. Içeri Babajan kürsöp girdi.

- - Bibiş barmy?

- - Bar, bar, geliň.

- Babajan otaga girip, gaharly jabjynyp başlady.

- -Sen näm-ow, aytman, diýmän gaýdyberipsiň? Sen ýaman erkin bolupsyň-la!- Ol Bibigülün elinden tutup özüne batly dartdy.- Hany, öýri, haýasyz.

- Bibigül onuň elini itip goşberdi.

- - Eliňi degirme, maňa. Seniň öýüne it barsyn. Indi men seniň aýalyň däl. Sen nejis. Meniň abraýymy her geleniň aýagynyň astyna saldyň.

- Babajan birden gazaba mündi- de tokmak ýaly gap-gara ýumrugyny Bibigülün akja, näzik ýüzüne malç edip ýelmäp goýberdi.

- - Seniň bir meýdiňiýakaýyn-la! Diýip, Bibigül oňa urgy bilen jogap berdi- de Babajana topuldy. Babajan aýalyny urup başlady. Garyp ara girip, Babajany saklajak boldy.

- - Dur, Babaj...

- Babajan Garybyň gulagynyň düýbüne şeýle bir batly urdy welin, Garyp süý+nüp gitdi. Babajan oňa topuldy.

- - Baryna sen günäkär, nejis, aramzada. Sen meniň öwüme düşüp, Amerika gitmeli gezegimi, kitap çykarmaly gezegimi, jaý almaly gezegimi aldyň. Indem, bu jelebi azdyrýaňmy? Seni edişime seret, bakyňy si..Bakyňy sii..., edişime seret, senjagazy...

- Ol işige bardy-da, ýumrugyny görkezip,- Sen-eý, ýurt jelebi, edil häzir barmasaň, men seni dünýä wejera ederin. Düş öňüme, men seniň bilen gepleşjek. Onsoň, nirä gitseň ýedi tarapyň açyk. Düş öňüme.

- Bibigül süýnüp ýatan garyba naýynjar seretdi-de, äriňiň öňüne düşüp, çykyp gitdi.

- Bu ýerdäkiler çykyp gidensoňlar, Aksana ylgap baryp, ýerde süýnüp ýatan ýigidi turuzjak boldy. Emma ýetişmedi. Işik jarka açylp, tüweleý ýaly bolup, Babajan içeri girdi. Ol edil guduzlan arslan ýaly hyrsyzdy.

- -Sen haramzada- diýip, ol şol gelşine Garybyň üstüne direnip gygyryp başlady.-Sen meniň bilen oýun etjek bolýaňmy?!- Ol çöküne düşdi-de, Garybyň iki egninden tutup galdyryp, , ony partket pola jarkyldadyp urdy.

- Soň agyr ýumrugy biolen garybyň burnuna bir sapar ýelmedi.

- Garybyň burnundan gara gan pürkülip gitdi.

- Aksana dözmedi. Tutuş otagy ýaňlandyryp, jynssyz gygyrdy.

- - Năme üçin beýdýañiz?
- Ol Babajanyň gür saçyndan ikin eli bilen tutup, yzyna gaňyrdy. Babajan arkanlygyna ýykyldy.
- Garyp zordan özüni düesäp, aýagyny çekip aldy-da,, üstünde arkanlygyna ýatan äpet pyýadanyň iki satanynyň arasyna bar güýji bilen zarply depdi. Babajan edil bir serpmeden gaýdan ýaly bolup, uwlap düňderildi. Garyp ýerinden galdy. Babajanyň kükregi bilen garnynyň birleşen ýerine iki sapar, jaýdar depdi. Soň dem-düýtsüz ýatan adamy süýräp, koridora taşlap goýberdi-de, gapyny ýapyp, içinden gulplady-da, gelip diwana çöküp, gözlerini ýumdy.
- Aksana Garybyň gara gana boýalan köýnegini egninden çykardy. Soň öllenen plotensa bilen onuň kellesini ýüzüni, eginlerini süpürdi.
- - Ýüzüňi ýokary tutup, rahat ýat...
- Telefon jyňňyrdady.
- - Garyp jan, taýýar bol. Maý aýynyň birine Nýorka uçýas. Wiza, bilet alyndy. Bolýar, sag bol!
- - Sag boluň, sag boluň...
- Aksana sandyrady.
- - Ýene năme boldy? Men gaty gorkýaryn. Men gitjek.- Ýaş gyz Garyba gysmyljyrady.
- - Gorkma. Men birinji maýda Amerika uçýan. Şony aýtdylar.
- Aksana garybyň ýalaňaç eginlerini gujaklady-da, onu gujaklady.
- - Gaty gowy habar, şeýle dălmi?!- Ol çokundy.- Hudaýa şükür, gowy habaram bolawersin. Bu gün năhili gün boldy?
- Kellesiniň jazlapagyrmasy, Ýürek bulanmasy gal;dy.
- - Gel, Aksana, garbanaly.- diýip, bir burçda agyr hasrata çümüp oturan Aksana seredip aýtdy.
- - Bolýar- diýip, gyzjagazyň owadan ja gözleri uçganaklap gitdi.- Indi gelmezlermi? Men- gorkýan- diýdi.
- Telefon jyňňyrdysyna tisginip giden gyz özüni kreslo oklady.
- Garyp trubkany göterdi.
- - Alo!
- - Stansiýadan. Telefon işleýärm?
- -Işleýär.
- - Nomeriňizi bilýañizmi!
- 2222222.
- - sag boluň.
- Garyp Inda Mihaýlowna jaň etdi.
- - Mihaýlowna, Tihonoň jaň etdi. Birine uçýas.
- - Gutlaýan, oglum. Gellersiň öýtdük. Inga-da ýanymda. Gutlamaga baralymy!
- - Ertir, Mihaýlowna, dynç günü. Özüň bazara
- -Garaşýag oglum.
- - Gijañiz rahar bolsun!.

- Garyp Aksana bilen garbanyp, Gijäniň bir wagtyňa çenli oturdy. Soň özüne diwandan ýer saldy. Aksana krowada geçdi. Ertir bolsa Aksana ýolpuly berip, ony bazara çenli ugratdy.

36.

Inga Garybyň ýüzündäki gögi, howsalany halamady.

- Garyp, näme boldy? Uruşdyňmy? Garyp sorkuldap duran kellesini tutup, agşamky bolan wakany gürrüň berdi.

- Inda Mihaýlownanyň gözleri çykara geldi.

- - Näme, ol däliräpmi?! Aýalyny oňarsyn. Bu ýerde seniň näme günäň bar.

- Inga aglady.

- - Eý Allam, Garyp jan, seni nädäýipdirler olar?!

- - Men birinji gün Soýuza bararyn. Hökman Tihonowa aýdaryn. Öň Wasýuk diýdi, bir faşist çykdy. Indi öz obadaşyň beýdip ýörse, näme, seniň hossaryň ýokmy? Barysy görüplikden. Ertire bir ýeteli! Gözüne görkezerin, onuň bolgusyzlygyny.

- Iki aýal höre-köşe edişip, Garyba nahar iýdirdiler. Özleri az-kem şerap içdi.

- Şerapdan soň Inda Mihaýlowna Garybyň ýanyna geldi. Elini onuň egnine atyp, oturdy.

- - Garyp!- diýip, oýa çümüp aytdy.

- - Men otes Nýunberg barada saňa gürrüň berdimmi?

Garyp başyny ýaýkady.

- Oňa Otel ata diýýärler. Hakyky ady Otello Nýuronberg. Bir ýaşuly adam. Ol Russiýadaky ýewreýleriň diri keramatlysy. Saňa nädip düşündirsemkäm. Diri serdary. Akyldary. Ondan aňyrda akyldaram, serdaram ýok. Dünýä çykarmaly her bir pikir, her bir eser, her bir maslahat şondan geçmeli. Ol ýüze golaý ýaşan. Dünýä, tutuş adamzat taryhyny ylymyny baş barmagy ýaly bilýär. Daryý ensiklopediýalarynyň atasy. Müň ýyla çenli öňünden görüp, täleýiňi takyk aýdýar. Ol ýanyp duran keramat!

- Garyp Otel ata barada Inda Mihaýlownadan öňem, institutda-da eşidipdi. Ol sasan, SSSR-den Nobel baýragyna, Osker baýragyna, beýleki dünýä baýraklarynahödürlenjek eserler Otel atanyň maslahatyndangeçmelidi. Bu maslahatyň agzalarynyň kimdigini bilýän ýokdy. Ýöne olar dokuz adamdan ybaratmysyn. Başy we esasy çözüäni Otel atamyşyn.

- - Ol meni kabul edermikä?

- Inda Mihaýlowna belli bir zataýdyp bilmedi.

- - Elbetde, sen baryp durmarsyň, biz oňa seniň ýygynyň berçýeris. Soň maslahatyň sekretary çözer. Sekretar bilen telefonda gürleşdim. Ol „men kömek edeyin“ diýdi. Ol meniň garyndaşym-çykanym. Ikimiziň ejemiz dogan.

- - Aýalmy?

- - Maslahatda aýal adam ýok. Barysy –erkekler.

- Men oňa garşy däl, ýöne birinji Maýda Amerika gidýärim...

- Şol günden iki gün geçeninden soň, garaşylmadyk iki waka boldy.

- Garyby Institutyň rektory çagyrdy.

- - Bu näme, Garyp?-Gary düşünmedi.-Men sen beýlesiniň öýdemok.

- - Düşünmedim.

- Rektor on adamyň goly çekilen arzany onuň önünde goýdy.

- „Garyp Nurullaýew umumy ýaşayyş jaýynda özüni umumy dazgünnama tersgörelde bilen alyp barýar. Otagyna köçe gyzlaryny getirip, gijäniň bir wagtyna çenli keýp çekýärler. Gyzlary zor bilen boýun egdirjek bolýarlar.“Biz türkmenidiris, kelläňizi keseris“ diýip, olara haýbat atýarlar.Umumy ýaşayyş jaýynda ikinji Wasýuk döredi.Haýyş edýäris, bize arkaýyn ýaşamaga kömek ediň...“Arzanyň aşagynda on talybyň goly bardy.

- Garyp Olýa bilen Tumarmerjeniň goluny tanady.

- - Rektor başyny galdyrdy.

- - Tanyş bolduňmy?

- - Hawa!

- - Näme diýjek?

- Garyp dogrusyndan geldi.

- - Şolm otaga göçüp baran günüm keselhanada bile ýatan bir ýoldaşymyň-otes Andreýiň gyzjagazy kömek sorap bgeldi.Ol dogry. Oňa kömek berip ugratdym, kakasy dälihana düşüpdür.Men gelsem, Babajanyň aýaly meniň otagymda ýatan eken.Ol „Men geleýin, gireýin“ diýip menden soranok.Ol aýal obadaşym. Babajan, ýene-de Aşgabatdan iki gyz pul sorap geldi. Olartam Babajan gelenden soň, onuň bilen gaýtdy. Ýanymda başga gyzam, beýlekem bolmady. Isleseňiz şwesar aýaldan soraýyň. Bu ýerde başga bir maksat bar bolaýmasa. Aslynda, özüm-ä, aýal-gyzyň höwesgäri däl. Oňa elimem degip baranok. Galanynam, han-a otag, men şu gün tabşyraryn, kime beresiňiz gelse, baş üstüne...

- Meniň bar aladam, 1-nji maýda Amerika uçmaly. Ýygyndymyň inlisçe terjimesini şoňa ýetirjek bolup, gijesi-gündizi diýmän işläp otyryn...

- Özümem, terjimeçimiň öýünde bolýan, umumy ýaşayyş jaýyndaky otagyma diňe şu gün baraýmasam.

- Rektor agyr oýa batdy.

- - Arak içýäňmi?

- -Ýol, ömrümde dadybam göremok.

- Rektor iki sany gazýeti onuň önüne goýdy.Soň ýerinden turdy-da, seýfini zçdy.Ondan arakly çüýşe, bulgur çykardy.

- - Gel, otagyňy, ýygyndyňy ýuwaly!- Rektor bulgura arak guýup, başyna çekdi.

- Garyp „Literetnaýa gazetany“ açdy. On ikinji sahypada Gamzatowyň Twardowskiniň özi barada aýry-aýrylykda , çaklaňja makalalary ýerleşdirilipdir.

- - Gördüňmi?Oka, sen barada.Berekella, gutlaýan...

- -Men indi, muny näme edeýin.

- --Kommisiýa ederis.Barlasynlar.Günäkär bolsaň, çäre görerin.

- - Bolar-da...

- Garyp kiosktan ga zýet alyp, otagyna gaýtdy. Ol içeri giren badyna telefon jyňnyrdady. Ol köwşünem çykarman, trubkany göterdi.

- - Garyp jan!- Bu Nikolaý Tihonowyň sesidi. Salam synok. Lenid Iliç saňa liçno, minnetdarlyk bildirýär. “Prawda” saňa minnetdarlyk bildirýär.

- Tihonoň saňa minnetdarlyk bildirýär. Şeýle hem tutuşSSSR Ýazyjylar soýuzynyň prawleniýesi minnetdarlyk bildirýär. Sag bol , ogul!

- - Sag boluň.

- Ol trubkany ýerinde goýup, işigi ýapdy. Köwşüni, penjegini çykaryp, çay goýdy.

- - Wah, şu wagt Mihaýlownanyň gorsisalyja borşunyň gerek ýeri.

- Telefon jyňňyrdady.

- Garyp holodilnikjden çykaran ýumurtgalaryny stoluň üstünde goýup, trubkany göterdi.

- - Salam, Mihaýlowna!- Ol trubka diň saldy. Soň baş atdy.

- - Özümi? Sagar on ikämi, bolýar. Ýöne baraýmaly dälmi? Ony oňararyn.

- Inda Mihaýlowna Otel atanyň ertir sagat on ikide kabul etjekdigini habar berýärdi.

- Garyp saza ep-eslije mesge atyp, soň iki ýumurtgany onuň üstüne çakdy. Duz sepdi.

- Çay gaýnady.

- Garyp howlukman garbandy.

- -Gel, şu gün ejem bilen gepleşýin!

- Ol Aşgabady, onuň üsti bilen Garaböwürä zakaz etdi. Soň baryp diwana guşardy.

- Telefon uzyn-uzyn jyňňyrdap , ýañja süýj uka giden Garyby oýardy. Garyp trubkany göterdi.

- - Türkmenistany zakaz etdiňizmi?

- -Da!..

- - Birleşdirýän. Gepleşiň...

- Garyp trubka gulagyny tutyp, ep-esli garaşdy. Onuň ejesiniň sesini eşidesi gelýärdi. Bir salymdan trubkadan ses gelip başlady.

- - Kim sen? Kim sen.

- - Alýo, eje janym. Eje janym, salam!..

- Garyp ejesiniň juda mähriban, kerasmatly sesini eşitdi.

- - Balam, seni? Gözüň çekip durdy. Janjagazyň sagmy?! Menem, näme, şol görüp gidişiň ýaly, balam. Özün nähili? Okuwlaryň gowumy?

- - Eje jan, men gowy. Diňle. Meni birinji maýdan on günlük, Amerika iberýärler. Ýanymda-da dünýä belli , gaty uly şahyrlar bar. Şol ýere baryp, goşgy okap gaýtmaly. On günlük gitmeli. Ejejan, saňa Amerikadan näme getireýin?!

Gary ejesi begener öýtdi.

- Hiý- bu-u, balam. Etmäge işiň ýok öýdýän. Airka gideniňden, beýle rugsat berýän bolsalar, öýe, oba gaýtmaly ekeniň., balam. Boýuňa ýekeje guwananymy mün Amerka berjek däl men.

- - Eje jan, hal-ahwalyň nähili?

- Puluň-püçegiň bir barmy?

- - Bar, oglum, goýup gidenje puluňa haladinnik, telewizor, birki sanyjak haly- düşek alandyryn.Ýogsa, sen gelseň, gaty kösenýäň, çagam.
- Garyp begendi.
- - Şony oňarypsyň, eje jan. Gutly bolsun. Ýogsa, men şolary Moskwadan ibereýin diýip ýördüm.Gerek zadyňy alyber.Ertir poçta bilen ýene iki müň manat ibererjek, eje.
- - Beýtme, özüň sow, oglum. Sen meni gaýgy etme. Amyrka gitseň, sagaman gidip gel. Men telewizor, holodilnik, alanyma , Garyp jan begener-ä diýdim.
- - Hawa, gaty guwanýan , eje jan, juda oňarypsyň. Puly gaýgy etme. Arkaýyn sow.- Garyp gyssandy. –Myrra aýt, maňa bir telfon etsin. Telefon homertimi belle, eje. Alty sany ikilik, alty sany iki. Düşündiňmi, alty sany iki, hany gaýtalap aýt.
- - Belledim. Alty sany ikilik.
- - Hoş eje jan, saglykda görşeliň.
- Garyp arkaýynlaşdy. Ejesi bilen gepleşensoň, ýüregi giňän ýaly boldy.
- - Eje janym, dogry aýdýaň, oba gitmeli!
- Ol ejesiniň satyn alan düşeklerinehalap alan goşlarynabegenýändigini duýdy.
- - Wah, kábäm ! Azajyk garaş. Ýanyňa bararyn.
- Garyp Myrrynyň sowaşyandygy barada oýlandy. „Ol nämeüçin hatam ýazanok?“ Habaram alanok.
- „- Ýok, meniň özümem tekepbirleşýän.Han-a Olýanyň göwnüne degip goýberdim. Pul näme?Ony şol adamlaryň ýanynda beýle masgaralamak nämä gerek diýsene. Köýen ýüz mahat bolsun. Men gyz adamyň ýüzüni almaly däldim.
- Babajandan hem ötünç soraryn. Eger olrazy bolsa, öňküje otagyma göçüp bararyn.
- Dogrudan hem, ol maşgalaly. Meniň gara başym. Maňa otag nämä gerek. Iki-üç bolup ýaşanymda-da hiç zat bolasy ýok.Ol dogry aýdýar, eger men bolmadyk bolsam, Türkmenistandan AmerikaBabajany goşardylar.Şu jaýam oňa bererdiler. Sorasa, :“Size degişlisini respublikaňyzdan başga birine berdiler“ diýerler. Onuň ýerine menem bolsam gaty görmegim mümkindir. Aý, ýok, men gaty görmerin-le.
- Bibigüle-de ýüz bermeli däl.Goý, adamsy bilen bolsa, bagtly bolar.Meni ara goşmasyn.
- Ol ejesiniň“Oglum, goşulmagyn! Diýen sözlerini ýatlady.
- „Goulmaly däl! Ejem dogry aýdýar.
- Garybyň ýüreginiň başy jyzlap gitdi.
- - Arzany kim ýazdyka? Kaplanmyka? Babajanmyka? Olýamyka?
- Ol kimem bolsa, öz tanaýanlarynyň biriniň işidigini duýýardy.
- - Bahyllyk bar bu ýerde.
- Işik kakylady.
- Garyp kynlyk bilen ýerinden turup, işigi açdy. Garybyň dünýäsi ýagtylyp gitdi.
- - Inga!
- - İçeri goýberäý!

- Ol Ingany gollaryny gerip, gujaklady-da, ony ogşady. Soň ony ýatylýan otaga alyp gitdi.

37.

Diýlen wagty Inda Mihaýlowna Instituta geldi. Ol Garyby tapdy.

- Gideli!
- Garyp Inda Mihaýlownanyň elindäki korzinasyn öz eline aldy.
- - Bular näme, Inda Mihaýlowna?
- Inda Mihaýlowna pikirlidi.
- - Oňa öz almaly zatlarym bar. Bir çüýşe arass bugdaý aragy Ak, gyzył wino. Dört kilo et, bir daňy kolbasa, iki baton gara çörek. bir kolo mesge, Bir çüýşe gatyk, bir çüýşe gaýmak, ýüz manat pul...

- - Bolanymy?
- - Bolany, şol adamyň bir hepdelik azygy.
- Garyp gaty geň galdy.
- - Munça zady eder ýaly, ol nämeiş bitirip bilýär?
- - Ine, baranda, görersiň.
- Ol Garyba edil bir garagol çaga edilişi ýaly, “Bimaza lyk etme” diýip sereden ýaly boldy. - Garyp, men saňa bir zat tabşyraýyn. Otel ata barada diliňe örän bek bol. Duýgur bol. Parasatly bol. Seretme, synlaman synla. Gözüňi jikgerilip bakma. Sowalyna agras, oýlanyp jogap ber. Howlukma, howlukma, howlukma, Garyp! Gorkma.

- Olar metrodan düşüp, belentli- pesli jaýlaryň arasy bilen başga bir „Metro“ baryp girdiler. Soň allowarrada düşüp, galtaşýan „Metro“ girdiler. Ondan çykanlaryndan soň taksa münüp, gür kwartallygy girdiler.

- - Seretme, Gatyraç ýöre. !- diýip Inda Mihaýlowna howsalaly mydyrdaýardy. Birdenem:- Resul Gamzatow jaň etdimi?- diýip sorady.

- - Ýok.
- - Telefonyňy berendirin. Sen barada gaty gowy makala ýazypdyr. Twordowskinyňkyny kän halamadym. Umumyrak gördüm. Ol öz žurnalynda seniň goşgularyň bilen berjek „ak patasyny“ howlugyp, gazýete beräýipdir öýdüän. Žurnalyň materiallary gazýete bolmaýar ahyryn. Onuň ýaly çuňňur teoretiki- filosofiki makala žurnala gowy gelişýär.

Ol Garybyň ýüzüne syrlyja seretdi.

- Ah, Gamzatowyň makalasyndangündogar bägüliniň paşyrdap duran müşki-anbary bark urýar. “Näzikligi goşa ganat edinip demi bilen erenler oýnaşýan

Poýeziýa säherindeerkana uçup ýören, eý, juwan bürgüt, seniň keremli nagmalara ýgrulan aýdymalaryňa döneyin. Meniň saňa gözüm gidýär, ezizim!” Ah, ol söz poýeziýadanam ýokary ahyryn.

Inda Mihaýlowna gözüniň ýaşyny süpürdi.

- Siz Gamzadowyň men baradaky makalasyny ýatdan tutaýypsyňyz öýdýän, Mihaýlowna!

- Geldik, ýuwaş bol.

- Olar dört gat , köne jaýyň ikinji girelgesine geldiler- de, üçünji gata çykdylar.

- Inda Mihaýlowna işigi ýuwaşja kakdy.

- Kim?

- Men, Moşa, men, aç.

- İşigi ýetmişe golaýlan, kellesinde tüý galmadyk, ýöne göz bilen burun hemem tutaç ýaly gulak bolup duran goja açdy. Ol çöwürlip ýatan galyň dodaklaryny gymyldatdy.

- Kimi gözleýäň?

- Daýzamyň adamsy gerekdi.

- Goja daş çykdy-da, ynamsyzlyk bilen aşak-ýokary garady.

- Ol soňrak geler. Giriň-de, garaşayyň.

- Olar içeri girdiler. Inda Mihaýlowna azyklaryny göterip, kuhnýa geçdi. Garyp kresloda galdy. Ýöne Moşa diýilýän adamy görýärdi.

- Moşa gözlerini balkyldadyp, gorkuly halda bir zatlar sakyrdaýardy. Onuň hor, takyr kellesi sagadyň maýatnigi ýaly, hallan atyp durdy.

- Dogry. Dogry, dogry.

- Inda Mihaýlownanyň sesi şol maýatnige goşulyp, eşidilýärdi.

- Olar ýarym sagada golaý gürleşdiler. Soň Moşa eli korzinaly koridora geldi. Korzinadaky zatlary eline alyp, ýekän-ýekän ysgap, gulagyna tutup gözden geçirip, stoluň üstünde goýuşdyrdy. Soň korzinanyň daşyna geçdi. Onuň bu işlere erk edip giden , edil syçan ýaljak elleri, korzinanyň jübülerine zyrr-zyrr girip, çykt, “hiç zat ýol“ diýýän ýaly açylp- ýumulýardy. Ol barlaý-barlay, boşan korzinany burça taşlap goýberdi. Puly garbap aldy-da, stoluň üstüne pytyratdy.

- Soň ol Inda Mihaýlownanyň daşyna geçdi. Onuň köwşüni çykardyp, ony ýagşy barldy. Žemprini çykartdy. Saçyndan demir demir berkitmejikleri ýeke-ýekeden çöpläp aýyrady. Ellerini, gulaklarynyň arasyny, aýaklarynyň arasyny, goltugyny tekiz barlady welin, bu ýaşuly aýalyň özem galdyraberdi.

- Soň ony aňyrsyna bakdyrady-da, gidip, pulpulýator getirdi.

- Agzyňy aç.

- Ol sarymsak bilen narpyzyň ysy porsap duran gysganman, tütedip- tütedip sepdi. Şondan soň ol bu aýaly içeri saldy-da, yzyna çalt çalt çykdy.

- Gelip, ýene stoluň üstünde pytyrap ýatan pullary çöpläp başlady. Soň ony jübüsine saldy.

- Garyp aýak üstünde durup ýadady.

- Oturar ýaly oturgyç gözledi. Onuň töweregini gözleri bilen sermenekläp oturmagy Moşa ýaramady. Ol gözlerini alartdy. Soň Garyby itip, çekeläp , Inda Mihaýlownanyň hálki duraan ýerine getirdi.

Enjegini, köwşüni, kemerini çykarup aldy. Sagadyny şypyr etdirip çözüp alanynda Garybyň habaram bolmady.

Ol Garybyň jorabyny çykaryp ysgap gördi. Soň nejis bir ys alan ýaly, tisginip gitdi-de, olary korzinanyň ýanyna taşlap goýberdi. Soň Garyby ýaslaňaçlady. Onuň

sünnetlenendigini görüp, şol ýerini çöp ýaly barmaklary bilen pitikläp goýberdi- de güldi.

Soň hálki atyry bilen boýdan başa suwlady. Agzyna, burnuna, soň aýaklarynyň arasyny açyp, olara-da atyr sepdí.

Moşa agzyny lakga balygyňky ýaly açyp, “senem şeýe et” diýip, ümledi. Soň şol çüýrük suwundan ýaş ýyşigit asgyrýança, onuň ýüzüne sepdí.

Ilki tursisini barlap- barlap, oňa uzatdy. Soň maýkasyny, köýnegini, jalbaryny berdi.

Işini boldum edip, Garybyň elinden tutdy. Soň jübüsinden kiçijik, keşdesiz tahýasyny çykardy. Ony takyr başyna geýdi. Bir zatlar samraraý- samraý, „Amin!“ diýdi-de, Garyby idip ugrady.

Işik açyldy. Gartybyň çözi dideleri ýaşly, saralyp-solup eňröp oturan Inda Mihaýlowna düşdi.

- On baş minut!- diýip, Moşa ony içeri itip goýberdi.
- Garyp ullakan, agyr kreslo çümüp oturan garry gojany gördi.
- Kiçijik, edil ýumruk ýalyjak kellesi, soň şol kelläniň ýogynlygynda boýun ejizje göwrä birigip gidýärdi.

- Ol adam ýaňy pile saramaga ýetişenreňki durlanan dykyzja ýüpek gurçugyna çalym edýärdi. Onuň gap-gara tumşygy ýakymсыz titreýärdi. Ýüzüniň pyýala ýaljak aýtymyndaky kiçijik gözleriparhsyzlyk bilen agyp-dönýärdi. Maňlaýyny iki bölüp duran gür gaşlary gulagynyň üstünden geçirilip, boglandy.

- Inda Mihaýlowna ony dürttdi.
- Salam.
- -Şolom!
- Inda Mihaýlowna Garybyň golýazmasyny onuň öňünde emay bilen goýdy.
- Otel ata gurçugyňky ýaly boýnuny süýndürüp, erbet hyssylady. Onuň bokurdagyndan ýakymсыз hyşşyldy, jygyldy çykdy. Ol dodaklaryny „Muh, muh“ edip münküldetdi-de, goýazmanyň ähli kagyzyňy howlukman açyp, görüp çykdy.

- Muh, muh. Hmys, hmys!- Ol öňünde duran galamy alyp, ýüzüni erbet turşatdyp, gözlerini süzüp sögündi.

- Ganjygyň süýdüni emen. Ah, wah! Ol juda çalt işleýärdi. bentleri çyzyşdyrýardy. Soň golýazmany gapdala taşlap goýberdi.

- Näçe ýaşıňda

- On sekiz!..

Näçe dil bilýäň?

Üç rus, iňlis, türkmen..

- Iňlis, hyňk, hoşk, özüň nireden?
- Türkmenistandan!
- Gurçuk kelle gap-gara tumşugyny monjuk ýaly gözlerini Garybyň juwan, nurana, ýaş serwi ýaly görmegeý kamatyna dikdi.

- - Geniý!- diýdi. -Sen –geniý!- Onuň gap-gara tumşygy titredi.

- Ol gapdala taşlan golýazmasyny ýene-de eline aldy.

- Ganjyk! Ah, ganjyk. Ah, hyss.- Ol başyny galdyrdy.-Gündogar ýigirmi ikinji asyrdan Garaböwür öz taryhy bilen dünýä dolar.Ol Ýewroaziýa, Arlampa, Komaý Mekas,Foreý siwilizasiýalarynyň şamçyragy.Sen Şumer derýasyny gördüňmi?Sen şoll şamçyrag ýananda direlersiň.

- Men şol derýanyň suwuna-da düşündim.

- Günde onuň aňyrsyna, bäsine geçüp durýardym.

- Ol elini uzatdy-da, ep-esli süýnen boýnuny ýene-de içine çekdi.

- Eliňi ber.

- Garyp elini ýene uzatdy.Garyp ata onuň elini alyp, bir zatlar samradý.-da, üç sapar ogşady.Maňlaýyna sürtdi.

- Soň bir kagyz hat ýazdy.-da, stoluň gyrasyna süýşürdi.

- Lenin kitaphanasynda „Gadymy golýazmalar“ bölümünde Moiseýe eltip ber.

- Ol erbet hyklady.

- Ah, ganjyk!

- Soň Garybyň ýüzüne seretdi.

- Geniý, şolam.Sen, Garaböwür açylýança ýatarsyň.Soň direlersiň. Häzir ir, ir Şolam.

- Işik açyldy.Moşkanyň titireýän göwresi göründi.

- Olar koridora çykansoňlar, Moşka ala-gykylyk etdi.

- Ýigirmi bir minut!Näme, näme diýen edeňizok- Ol içeri girip, haty alyp çykdy.

- Ýigrimi bir minut!Haýa et,Industriýa!- Ol aglady. Soň möňňürüp aglady.-- Soň Garybyň garşysynda dikil gazyk bolup durdy-da, onuň ýüzüne hamsygyp garady.-Sen, sen öz alty minudyňy iýdiň. Ol seniň ep-esliömrüň ahyryn. Men indi näme jogap bererin.

- Garyp jorabyny, penjegini, kostýumyny geýdi. Sagadyny dakýndy- da işige bakan ýöräp ugrady.Moşka ony saklady.

- Sen, öz ömrüňi aýamadyň. Sen öz ömrüňi ýakdyň.Altý ýylyňy ýakdyň.Haýp!Sen nähili ogul, haýp, alty ýylyňy.- Ol horkuldap ,Garybyň eginlerini titredip aglady.

- Nähili ogul?!Aýdym-a. Sen näme üçin beýtdiň?

- Olar tirkeşip daşary çykdylar.

- Inda Mihaýlowna gyzyl tapan ýaly bolup, begendi.

- Indi Nobel baýragy bolar! Otel ata kabul etdi. Ol söýdi. Onuň söýgi-yhlasy, Allanyň rehimdarlygydyr.Sen indi , ol baýragy alarsyň.Ol seni halady. Ol saňa „Geniý!“ diýdi.- Ol Garyby gutlady-da- Geniý oglum!- diýdi.Geniý çagam.- diýip samyrdady.

- Garyp öýläň Lenin adyndaky kitaphana gitdi. Baryp Moiseý diýen adamy tapdy.Ol agzy saralgy, elleri ullakan ellikli, gözleri goşa äýnekli, gulaklarynyň içinden çykyp duran bir tutaç gyly gara, ýygirt-ýygirt boýnuna düşüp duran garrydy.

- Şolom!

- Şolom. – Garyp oňa ýazgyly haty uzatdy.

- Moiseý haty açdy-da, parket poluň üstüne çöküp, haty üç sapar ogşady.- Amin!- diýip mydyrdady.
- Soň äýnekleriniň birini aýryp, hatyň daşyndaky, göze görünmeýän dünýäni demine sorýan ýaly, onu gaýtalap-gaýtalap okady. Soň hatyň ýyrtyp agzyna salyp, çeýnäp-çeýnäp ýuwtdy.
- - Gördüňmi?
- Garyp sesini çykarmady.- Elleriňi ber. Moiseý Garybyň ellerini , aýalaryny ogşap , ýüzüne sürtdi.- Görüpsiň! Gö-rüp-si-iň! Ah, ony gören gözleriňe döneyin. Ah, wa-ah. Moiseý Garyba şenbe güni giçlik gelmegi aslahat berdi.
- Hemmesi bolar...

38.

- Amerikanyň birleşen ştatlaryna progressiw ýazyjylarynyň assosiasiasynyň çagyrmagy bilen gelen gelen ýazyjy şahyrlar Nýu- ýork şäherindäki „Şirotan“ myhmanhanasynda ýerleşdirildi. Nýu-ýorkyň aeroporty sadajady. Içi ýylydy. Adam azdy. Moskwanyň Şeremetowa-2 aeroportynda hem adam beýle bir kän däl. Ýöne daňdanlar zallar hapady, sowukdy.
- Moskwadan Nýu – ýorka uçan „Il-18“ on sagatlap asmanda boldy.
- Garyp samolýotda özüni rahat duýup, bilmedi. Aşgabatdan Moskwa uçýan samolýotam üç sagatda barýan bolsa, bu samalýotda ol bir asyrlap uçýan ýaly duýgyn başyndan geçirdi.
- Ýazyjylar, şahyrlar hezil edip ýatyrdylar. Emma Garyp gözünü ýumup bilenokdy. Ýogsa, äýnegini geýip, depedäki çyrajygy ýandepderçesine tutup, pyşyrdap bir zatlar ýazýan Nikolaý Tihonow oňa gaýta-gaýta:
- Ýat, ogul, ýat!- diýýärdi.
- Samolýotyň üstünde iki sapar nahar beildi. Naharyň ýany bilen her dürli içgiler getirýärdiler.
- Nikolaý Tihonowyň özem bir bulgury wiskiden dolduryp, ýanynda goýup, her wagt-her wagt bogazyny ölleýärdi.
- Yzyrakda oturan Resul Gamzatow Sergeý Mihalkow, ýene-de bir jahyl ýazyjy anikdot aýdysyp, hezil edip gülüşýärdiler.
- Men „Moý Dagystan“ diýen kiçijik hekaýajyklar kitabyňy ýazýan. Şonda obamyza baryp, sögüşmekde ile belli bolan Fatyma atly kempiriň ýanyna bardym.- diýip, Resul Gamzatow gyrykdan durysesi bilen beýleki adamlary-da özüne imrindirip aýtdy.- Bardym. Indi ony gargindymalydy. Ol meniň kimdigimi tanasa, näme üçin bu ýere gelendigimi bilse, işimi bitirjek däl. Onsoň menem:- Daýza men gazýetden interwýu almaga seniň ýanyňa ýörite geldim. Hany, Hruşýewe bir gargap bersen-e.
- Patma daýza ýüzüme mölterlip seretdi.
- Näme? Kime?
- - Hruşýewe!

- Ony ot alaýýdy
- Ejeň –Hruşýew. Ataň Hruşýew.Tohum-tijiň Hruşýew.Aýalyň ölüp, bir loly heleý alasyň, olam Hruşýew. Moskwa baryp, dükandan bir buhanka çörek alyp, suw bilen iýjeksiň, suw tapylman, ony düwüne iýersiň, saňa şolam- Hruşýew...
- Kempir goýun agyllaryna söýegli taýak aldy,
- Hany, göteril sen, meýdi ýanan, ýedi dowzahyň oduna gowurylan Hruşýew. Göteril, ýogsa seni öz elim bilen hakyky Hruşýewe öwürerin. Ylahym dokuz dowzahda ýanasyň.
- -Aý,dogan, ol şeýle bir gargyş ýagdyrandyr.Asyl-ha, Mahaçkalada däl, Moskwa gelenimden soňa, onuň gargyşy gulagymdan gitmedi. Gargyşam, ökdä etdirseň.
- Ol ýene bir alym hakynda anidot aýtdy.
- Meniň bir dostum bar. Öýe gelse:“Tanyş bol, Jerim!Matematika ylymlarynyň doktory!“diýen bolýar Onsoň menem:- Tanyş bol, Resul- fatimatika ylymlarynyň doktory! Diýýän. Olam , - Onuň ýaly ylym ýok- diýýär. Menem:- Ejem –Fatima, enem fatima, aýalym-Fatima, gyzlarym- Fatima! Onsoň Mundan aňyrdanäme ylym bar – diýýän.
- Gezegi Mihalkow aldy.Onuň sesi ýuwaşdy. Şonuň üçin onuň näme diýýeni eşidilmedi.
- Men bir sapar Moskwada,Soýuzyň ýanynda täjik şahyry Şükrullo gabat geldim. Salamlaşdyk. SIADEL- e baryp, seniň saglygyňa ýüz gram götereli-diýdim.
- - Eý Rasul, Hruşýew aragyň başyna ne günler saldy. Indi meniň arak bilen aram ýok.- diýdi.
- Menem:
- - Eý, Şükrullo, sen gadyr bilmezadam ekeniň- diýdim.
- - Näme üçin?- diýdi.
- Seniň başyňa şunça gagyr günler düşende arak saňa hakyky hossar boldy.Indi aragyň başyna agyr gün düşende, ondan ýüz öwürip, taşlap barýarmyň diýdim.
- Ol meni gujaklady.
- - Eý, dostum, ýöri- diýip, meniň bilen içmäge gitdi.
- Resulyň manyly anikdotlaryna höwes bildirýänleriň sany barha artýardy.Emma salonda rus diline düşünmeýänler hem bardy. Şonuň üçin stýuerdesse olar tertibe çagyrdy.
- Salonyň çyrasy öçdi.
- - Biziň zamanymyz gutardy. Indi Amerika kontinenti başlandy.Ol ýerde Gün ýaşdy.
- Tihonow egnindäki galyň kurtkasyny boýnuna çekdi-de, Garyba seretdi.
- - Ýene üç sagat wagt bar, ýat, ogul, ýat... Üşeseňem aýt.
- - Sag boluň.
- Garyp oýa batdy. Şol Garaböwür onuň ýany bilen Nýu-Ýorka barýardy.
- - „ Garaböwür- geçen siwilizasyýalarynyň şamçyragy! Gündogar diňe Garaböwüriniň şöhratly taryhy bilen dünýä çykar. Senem Garaböwür bilen dünýä çykarsyň...”

...Moiseýiň diýen güni garyp onuň ýanyna bardy. Goja oňa rus dilinde, maşinkada ýazylan üç kagyzlyk ýazgyny berdi. Ol ýazgyda „Garaböwür siwilizasiýasy“ diýilip ýazylandy.

...Garaböwür siwilizasiýasunyňşumerler Gerurud- Çäçe derýalarynyň aralygynda Şumer derýasynyň boýunda, Turan çöketliginiň boýuna göçüp baransoňlargurup başlapdyrlar.

Soň ol Mergiana, Girkaniýa, Hunanýa, Arianiýa halklarynyňýaýtagtyna öwrülipdir.

Persiana, Hufuzidler, Hunuýana imperiýalary bilen söweş alyp bardy we olary özüne birleşdirdi. Onuň patyşasy Daheý-hu bolup, ol elli ýedi ýyl lap imperator boldy.

Ol Meruw, Persiýa, Parfiýa, Girkaniýa, Hu-hundiýa imperiýalaryny döretdi we olary ýüzlerçe ýyllap gol astynda saklady.

Daheý- 12-nji döwründe Şumerler täze ýurtlary Müsüriananany

Messepotamiýany basyp aldy. Ol ýerleriň ähli ekerançylyk meýdanyny, gallasyny basyp aldy. We olaryň bir bölegi şol ýerlere ornaşyp galdy.

Garaböwür siwilizasiýasyÇingiz hanyň çozuş eden döwürlerine çenl dünýäniň altmyn-kümüş we beýlek baýlyllarynyň ýetmiş göteriminden gowuragyny özünde jemledi. Süleýmaniýanyň, Makodniýanyň ulgamlarynyň hem ähli baýlygy Garaböwür imperiýasyna jemlenildi.

Aleksandr Makedonskiý, ýaly, Çingiz han hem umytly gözlerini diňe Garaböwür genji-hazynasyna dikip, diňe we diňe şol baýlyga eýe bolmak Aziýa goşun çekip geldi.

Emme Çingiz hanyň ordasyndan Garaböwür imperiýasy-da, onuň ummasyz genji hazynasy-da, edil bir asmana uçan ýaly bolup dünýä siwilizaslalarynyň süňňünde eräp gitdi...

Moiseý goja ýazgylarynyň soňundabu imperýanyň halky, onuň eniki düzümi , dili, dini, dünýädäki orny, abraý-mertebesi barada timsallar, anyk deliller getirilipdir.

„Garaböwür imperiýasynda on ylymlar akademiýasy, 124 kitaphana, ýedi mün metjit, bardy. Olaryň kitaphanalaryMerw, Hu-fu,

Mestopatamiýa, Misiriana imperiýasynyň kitaphanalarynda duş gelýär.

Biz bolsa ol ýerleri mal bakmaga amatly meýdanlar diýip begenip ýörüs..“

Garyp Otel atanyň öz ellerini okamagynyň sebäbine, indi düşündi.

- Ol Garyp Garaböwür imperiýasynyň beýik ruhy maňa geçendir öýrdi öýdýän. Ýogsa, ol kim, men kim?
- „-Geniý! Geniý!“...
- Otel atanyň bu sözler Garyp Nýu-Ýorkyň aeroportynda düşýänçä, onuň kellesinde ýaňlandy durdy...
- „Şirotan“ myhmanhanasy Garyby haýran galdyrdy. Bar zat iňňeden çykma, arassa, täzejedi. Her bir otagda eşretli ýaşamak üçin ähli şert bardy. Holodilnikler iýer-içer ýaly azykdan dos doludy. İşlemek üçin juda gowy otaglar bardy.

- Garybyň bir özi bir otagda oňat ýerleşdi. Aeoroportda olary eli transporantly garşy alan adamlar onuň ýagdaýyny bilmäge geldi.
- - Ýaş ýigit, sizem ýazyjymysyňyz? ABŞ-yň Kommunistik partiýasynyň Merkezi komitetiniň sekretary ak saçly, gap-garaýygyrtly ýüzi birhili gelşikli Jek terjimeçiniň ýüzüne soragly bakyp, sorady.
- - Hawa, men student. Goşgy goşmak bilen meşgullanmak isleýärin.
- Jek Garybyň iňlisçe gürleýşini az-kem aňkarylsa-da, soň
- -Siz bize goşgy okap berip bilermisiňiz?!
- Garyp iňlisçe:
- - Baş üstüne!- diýdi- de, „Mähribanym, halyň niçik?“diýen goşgusyny belentden, näzik, oňaz bilen okap berdi welin, Nýu- Ýorkuň säheriniň ini titräp gitdi.
- Jek agzyny açyp galdy.
- - Sen iňlis dilini bilýäňmi?
- - Az-kem.
- Jek begendi.
- Sen formda çykyş edersiň, özüňem, diňe şu goşgyňy okarsyň.
- Ol jübüsinden altyn öwsüp duran ruçkasyny çykaryp, gara gadyr bolup ony Garyba sowgat berdi. Soň ony gujaklady....
- Naharyň oň ýanynda myhmanlaryň ählisine içi dollarly bukja, daşyna kpokadiliň derisi çekilen papka, owadanja ýandepderçe berdiler.
- Tihonow öz bukjasyny açyp, puluny sanady.
- - Müň dollar!
- Garyp sanamady.Ýöne onuň bir bölegini goltuk jübüsine saldy.
- ABŞ-yň dünýäde ýaşamagydünýäde ýaşamagy kommunistik, marksistik, leninçilik,stlinçylyk, sowet teoriýalarynynyň döwlet millet, respublika, maşgala, dil, siwilizasiýa, baradaky teoretiki, praktiki galyndylaryny kül-pagys edýärdi.
- Döwlet bolmak üçin ilkinji nobatda serhet, dil, millet medeni gadymylyk, olaryň bitewiligi zerur diýilip marksizm öwredýärdi. Emma Amerika döwletiniň ne bir öz dili, ne öz dini, ne öz milleti, ne-de gadymy milli medeniýet ulgamy bardy. Bu döwlet bu ugurdan edil nikasyz doglan diýilýänleridi.Emma bu beýik döwleti dünýä ykrar Häzirem dünýä siwilizasyýasynyň liderligini elde saklap gelýär.
- Amerika barada oýlandygy Garybyň ýadyna dünýäniň egninde atsyz- sorsuz ýitip giden Garaböwür siwilizasiýasy düşdi.
- „Garaböwür!Garaböwür!“
- Ol Sumbar derýasynyň boýundantä ilerki depelere çenli ýaýylyp, giden ýapgyr, daşlaksährady. Bu ýerler , nämüçindir, çökedräk, bolany üçin kän bir ekin beýeki ekilip ýörülenokdy.Ýöne onuň gündogar aýtymynda skwažyna gazylyp, aşakky çöketlige suw çekilipdi.Ol ýerlere badam agaçlary ekilendi. Ýöne indi onuňam kän bir ugry ýokdy.
- Ýöne Garybyň ýaş wagty, Öwlüýäguly aga diýen bir ýaşuly Garaböwürä gawun-garpyz ekipdi. Ol gawun-garpyz şeýle süýji bolupdy.

- - Men gawun-garpyzy künji bilen garyp ekdim. Belki, şonuň üçin süýji bolandyr- diýip, ol ýaşuly Garyp soranda aýdany onuň ýadynda.
- Resul Gamzatow Sergeý Mihalkow bilen tirkeşip, gelip Garybyň otagyna girdi.
- - Amerikany göresin gelenokmy“
- Gary ýylgyrdy.
- Amerikanyň ony göresi gelýär—diýip, Resul Gamzatow degişip, soň baryp, holodilnigi açdy.- Seniň aragyň süýji bolmaly.Gel dadyp göreli!
- Garyp bulgur getirdi.
- - Näme içeris.
- - Wiski.
- - Gel, arak içeli.
- - Ýöne, azajyk.
- Resul güldi.
- - Ilki bir başlaly.Soň bize näme etmelidigini aragyň özi aýdar.Ol bizden akylyrakdyr.Näme, olam biziň ýaly akmakdyr öýdýäňmi?!Heý, buaşyp, özüni zaýalaý ýören aragy gördüňmi?Emm ony içenle nähili?Akyly arakdan öwrenmeli...
- -Hany, näme, Amerikany synlamaýasmy?!- diýip, az-kem wiskiý içen Sergeý Mihalkow bu sapar has çyny bilen sorady.
- Resul Gamzatow jaýly otyrdy.
- - Men-ä eýýäm penjireden gowy synladym. Juda üýtgeşik eken.- diýip, bir bulgury başyna çekip aýtdy.
- Içeri daýaw göwresini merdana tutup, Nikolaý Tihinoň girdi.
- -Oglanlar jübülertine ownuk, bir, iki, baş dollar salawerin.
- - Ol näme üçin ?- diýip, drşuna edep bolup duran Sergeý Mihalkoň gyzyklandy.
- - Köçeler durşuna garyp,narkoman, gedaý, ogry, talaňçy.Olar pul almak üçin pistolet çenemäni,hiç zatça görjek adamlar däl, Olar köp zar isläbem duranoklar.Bir zatjagaz berseň, güm bolup gidýärler.
- Şonuň ýaly ýagdaýda „me“ dioýip beräýer ýaly, ýanyňyzda ownuk puluňyz bolsun.
- Resul Gamzatow güldi.- Sergeý, seniňki hezil, Şonuň ýaly bolanda“Men-Mihalkow!Seni dýädiýa Syýopa aýdaryn!- diýäýmeli.
- - Wah, gepletseler bir ugruny taparyn-la.
- -Öň biri öwünýärmiş.“Aý, men gaplaňdan gorkamok- diýip.- Ondan näme üçin gorkaňok?“diýip ýoldaşy sorapdyr.
- Olam:“Gaplaň maňa topulyp gelende, men onuň gözüne poh sepäýýän.
- Ýoldaşy:“Bu gyssagarada pohy nireden aljak?“ – diýip sorapdyr.
- Ol batyram:“Üstüne gaýlaň arlap topulyp gelýärkä, heý poh tapylmazmy?“ diýipdir.
- Şonuň ýaly, köçede üstümize nagan çenäp dursalar, ýüzüne poh sepäýeris.
- Nikolaý Tihonoň bu anekdoty ilkinji sapar eşidýän eken. Ol şyg-şyg edip,güle-güle kese ýykyldy.
- - Aý, Resul, hany, guý bir bulgur, güldürip içimi gyrdyrdyň
- Resul ýylgyrdy.

- -Garyp jandan rugsat sora, ol rugsat berse, baş üstüne!
- - Guý, maňa-da guý, Garyp jan!Garyp jan öz oglumyz.Ondan diňe mukaddes zatlary sora.Ol arak ýaly hapa zatlara per berýän ogul dälidir.
- - Ine, Gündogaryň işini görýän sözi tapdyň. Gündogfaryň halkyny öw! Ýöne, duýdurman öw.Şona ähli hany-many seniňki bolar. Thonow bilen Mihalkow hem Resulyň ýanyna zökdüler.-de, hersi bir bulgury eline aldy.
- Olar öýlän köçä çykdylar.Nýu-Ýorkyň howasy salkyndy.Asmanda lemmer-lemmer bulutlar belent jaýlaryň ýazylyp-ýaýnap ýördi.Ýöne ýaganokdy.
- - Bir dollarlyk magazin bolmaly?Men bilýän, sizi şoňa aýlaýyn.
- Garyp köçä sygman ygam-sagam boluşyp barýan adamlary synlaýardy.
- -Köçeden barýan adamlaryň köpüsiniň şigi, biziň gözümüz belen seredeniň-de, gaty eleşan eken.- diýip Garyp oýlandy. Olar asla-da egin- eşiğe üns bermeýän ekenler.- diýip oýlandy- Gör-ä, ýarym-ýalaňaç, hor –homsy köpüsi.
- Köçeler hapady. Uly köçelerde bolsa maşyndan aýak basara ýer ýokdy. Maşynlar zok-da-zokdy.
- - Ýöräp bilenoklar.
- Garybyň golundan biri tutdy. Garyp, talaňçydyr öýdüp, tok uran ýaly, gaty gorkdy.
- - Gorkma!- Ol otuz ýaşlaryndaky owadan aýaldy.- Men seni haladym. Arzan alaryn.- Ol barmagyny agzyna salyp sordy.- Hezil edersiň. Gideli. Gör.- Ol aýal ullakan göwüslerini oňa görkezdi.- Elläp gör. Bary seniňki...
- Garyp gözlerini alartdy.
- - Ugra!Men HBR-den.Myhmanlary ugradýan. Ýok bolmasaň, tussag ederin.
- Ol aýal edil bir salymda gürüm-jürim boldy.
- - Näme diýdi?
- Gideli, arzan alaryn- diýýär.
- -Nädip kowduň?- Onuň ýoldaşlary ýoluň ortasynda dueup, gyzyklanyp soradylar.
- - Ine, olaryň ýüzüne hapa çalman, şeýle diýmeli.- diýip, Nikolaý Tihonoň gülüp aýtdy.
- Ertesi simfozium öz işine belent ymaratlaryň biriniň birinji gatynda başlady.
- Oňa dünýä döwletleriniň ýüze golaýyndan Müňe ýakyn ýazyjy-şahyr gatnaşýardy.
- SSSR-den Sergeý Mihalkowa söz berdi.Ol esasan çagalar edebiýatynyň ösdürmegiň meselelerine bagyşlap çykyş etdi. Çykyşyny:“SSSR-de çagalar edebiýaty ösüp gelýän ýaş nesle edep-terbiýe beriş mekdebine öwrülip gitdi...” diýip tamamlanda, tutuş zal güwwe ör turup, el çarpdy.
- Simfoziumyň ikinji gününde goşgy okalyşykda „Dünýädäki ýaş şahyrlaryň birine“ Garyp Nuralyýewe söz berdiler.
- Garyp „Garagum“,„Mähribanym, halyň niçik?“;“Rus berýozasy“,“Selbi“ atly goşgularyny iňlis dilinde, ýatdanjuda näzik joşgun, parasada ýugrulan duýgulara gaplap, syrly keramat bilen okady.
- Onuň her goşgusyna yzyny üzmän, el çarpýardylar.
- Agşam hoşlaşyk agşamy boldy.

- Şonda ResulGamzatow,Nikolaý Tihonow, we başgalar çykyş etdi. Şol ýerde Garyby mikrofon bilen 105-nji otaga çagyrdylar.
- Bu otagyň işigine,“Европа- XXI век „ diýlip rus we iňlis dillerinde ýazylypdyr.
- Biz seniň kitabyňy çykarmak isleýäris!- diýipRazymysyňyz?- diýip, rus dilini çalgırt gepleýän neşirýat werkili aýtdy.
- Garşylygym ýok.
- Bize elli goşgyňyz, terjime halyňyz, suratyňyz gerek.
- Bolýar.
- Olar ýarym sagada golaý wagtda Garypdan terjimehal-da, interwýu-da, surat-da, goşgularyny-da aldylar. Olar Garypdan goşgularynyň iňlis dilibe sözme söz terjimesini alanlaryndan soň 150 müň dollar möçberinde amerikan dollary möçberinde „Şertnama“ baglaşyp, gol çekişdiler.
- Iki trapyň hersi bir tagta ýaşyk kagyz aldy. Şol wekil bank hasabaty kagyzyna 75 000. Dollar diýen çeke gol çekip , Garyba berdi.
- Galan zatlary özümüz size habar ýetireris- diýdi.
- Haçan?
- Kitap ýene on günden çykar.Galan puluňyzy ýene bir aýdan alarsyňyz. Kitabyňyzyň adyny öňküligine galdyryars. Garyp hiç zada düşünmän, hiç zada ynanman „Şeretona“ gaýtdy.
- „Şeretonda“ oňa hem ýaramaz, hem şatlykly habar garaşýardy.
- Şatlykly habar, „Nýu-ýork Taýms“ da „Täze döwrüň genileri“ diýip Garybyň suratyny , iki goşgusyny beripdirler. Sowam oňa bu uly uly formyň ýeňiijisi hökmünde, 100müň amerikan dollary möçberinde baýrak beripdirler , şeýle hem“Eje, azajyk garaş“diýen sözbaşy bilen bir çap möçberinde çap edipdirler. Oňa şol baýragy,, puly forumyň jemleýji ýygmanyşygynda gowşurjakdyklaryny baradaky çakylyk hatyny gowşurdylar.
- Garyby ünjä goýan zat, onuň juda reksion bir neşirýat bilen kitabyňy çykartmak barada şertnama baglaşmagy boldy. Ony „Şirotonyň“ bir otagyna çagyrdylar.
- Men- Iwanow- SSSR ABŞ-daky ilçihanasynyň Nýu-Ýork şäherindäki bölüminiň konsuly.
- Ol gapdalyndaky ýäzi gyp-gyzyl, agzy arakdan porsap duran adamy görkezdi.- Ine bu ýoldaşam, Döwlet howpsuzlygy komitetiniň daşary ýurt içalyçylygyna garşy göreş bölüminiň müdiri., general polkownik Kozlowskiý.
- Hawa, diňleýän.
- Siz „Европа- XXI век „ neşirýaty bilen şertnama baglaşypsyňyz!.
- Hawa, baglaşdym.
- Kim bilen maslahatlaşdyňyz?
- Hiç kim bilen.
- Olar sizden näme sorady?
- Terjimehalymy, suratymy, goşgularymy!..
- Siz häzir şu wagtda, şu ýerde öz hasabatyňyzy ýazmaly.Araňyzda näme gürrüň bolan bolsa, ýazyň. Gizlemek bolanok.

- Garybyň keýpi gaçdy. Onuň otaga girip, tä otagdan çykýança arada näme gürrüň bolan bolsa bary mnagnit lentasyna ýazyldy. Ol ýazylany Garybyň özüne diňletdirmediler. Razwetka gullugy tarapyndan gizlin ýazylan ýazgyny okatdylar.
- Gürrüň diňe inlis dilinde gidýärdi.
- Düşündiriş bilen ýazgynyň arasynda üýtgeşik bir garşyltk ýokdy.
- - Olar näme üçin aýratyn sizi çagyrdylar?
- Garyp ilki bir aljyrady.
- - Ýoldaş Iwanow, bagyşlaň, men, men, maslahatlaşman...
- - Sowala anyk jogap beriň.
- - Men olary tanamok, dogrymy aýdýan...
- Kozlowskiýýüzüni has agraldyp, parhsyz, emma , dözümlü gürlledi.
- - Şertnamaňyzy bozuň. Alan zatlaryňyzy yzyna tabşyryň. Ýogsa problema dörrär...
- Garyp oýlandy. Emma ruhunyň burçunda kiçijik şem ýandy. Ýüregi kuwwatlany, demligini gysyp duran gaty zat ony goýberdi. Ol özüni ele aldy.
- - Men şertnamany bozjak däl.
- - Bozarsyň. Eger bozmasaň saňa erbet bolar.
- -Bolsun, näme eliňizden gelýän bolsa,- Ol gaharly, dogumly gürlledi.- Siziň meni çagyrmaga, sorag etmäge, zulum etmäge hakyňyz yok!Meni şu ýere Leonid Iliçin hut özi iberdi.“Kitabyňy çykart „diýdi.Ony, ýolbaşçymyz Nikolaý Tihinowyň özem gowy bilýär. Men , Kozlowskiý, siziň bu bolşuňyzy ilki Tihonowa, soň Lenid Iliçe jaň edip aýdaryn.Ikiňizem, serhoş.
- Gullukçylar dymdylar.Işige baryp , Garyp yzyna öwrüldi.
- - Şu bütindünýä forumy dünýäde ýazyjylary bilkastlaýyn ýanamaklyga garşy geçirilýär.
- Men:“Meni gorkuzýarlar,, ýanaýarlar, kömek ediň- diýip, şu foruma ýüz tutjak.
- Ol bu ýerden çykyp, göni Nikolaý Tihonowyň ýanyna baryp, bar zady aýtdy.
- Tihonow hutoturan ýerinden Moskwa, Döwlet Howpsuzlygy komitetiniň başlygyna jaň etdi.
- -Sizden, General Kozlowskiý, serhoş, Mitden konsul Iwanow hem serhoş, biziň ýazyjylarymyzy çagyryp, olaryň üstüne dübleýip, juda azar büerýärler.Biziň delegasiýamyzda Garyp Nurullaýewi zulum bilen, iki sagatlap,, iki bolup, sorag edip, gorkuzyp, her dürli şantažlar edip, edil şu wagt goýberdiler...gorkuzdylar.
- Ol trubkany diňledi.
- - Senem gowy görýän bolsaň, men saňa aýdaýyn, ony Leonid Iliçin öz delegasiýa goşdy. „Golda“ diýip maňa berk tabşyrdy.Men MID-e-de jaň ederin. Siz olara näme habar görýändigizi bize habar beriň....
- SSSR-ň ABŞ-daky doly ygtyýarly baş ilçisi Aleksandrow, SSSR-iň BMG-daky wekili Dobynyn , beýlekiler ýazyjylaryň delegasiýasy üçin agşam naharyny guradylar. Olar sowet ýazyjylaryny gyzgyn sözler bilen mübärekdiler.
- Resul Gamzatow,Mihalkow söz sözlediler.
- Goşgy okaldy.

- Biziň aramyzda ajaýyp sowet şahyry, halkyň söýgüli ogly, Leonid Iliçin dosty, gaty gowy görýän, sylaýan şahyry Garyp jan bar. Meniň Garyp jana gözüm gidýär. Dünýä neşirýatlaryny onuň ajaýp goşgularyny aýratyn kitap görnüşinde çap edip ýaýratmaga isleg bildirýärler. Ol goşgular biziň biziň beýik, ümbilmez, Watanymyz, kommunizm gurýan kuwwatly halkymyz, gözel tebigatymyz, eşretli durmuşymyz barada. Eger Garybyň goşgulary dünýä ýaýrasa, biziň ýurdumyzyň bagty, eşreti baradaky hakykatyň waspy dünýä ýaýrar. Şonuň üçin Garyba goldaw bermeli. Garyby gutlamaly we söýmeli. - Nikolaý Tihonow agyr göwresini ýeňiljek göterip, gelip garyby gujaklap, ogşady. - Çyk orta, oka goşgularyňy.
- Garyp, „Watan“, Eje“, „Russiýa seni göresim gelýär“, „Rus berýozasy“ goşgularyny rus, iňlis dillerinde okady.
- Ony bu ýere ýygananlar ýerlerinden ör turup, el çarpyşyp gutladylar.
- ...Garyp ummasyz köp pul, baýrak, sowgatlar, täze kitaplary bilen Moskwa gaýdyp geldi.

39.

Inda Mihaýlowna Garybyň ABŞ-da gazanan üstünliklerine juda begendi.

- Mihaýlowna, me saňa sowgat.
 - Garyp sowgat üçin pul gysganmady. Ýolbaşçysy Alaksandr Alekseyewiçe, gowy diplomar, altyn sagat, altyn peroly ruçka gowy bloknot, modaly köýnek getirdi.
- Inda Mihaýlowna brilliant gaşly, gulakhalka, ýüzügi bilen, Inga-da şony aldy. Aýbölege,-de, Selbä-de,, ejesine-de, Gulýa-da şondan aldy. Ol özüne, Myrra, altyn sagat, Bibi ejä, ejesine altyn bilezik getirdi. Özüne üç kostýum, on köýnek, on galstuk, baş köwüş getirdi. Bibigüle almaz gaşly ýüzük, özüni halas eden aýala altyn ýüzük sowgat getirdi.
- Munça zady men nädip alayyn, Garyp jan. Ýok, men alyp biljek däl. - Mihaýlowna, şony almanyň üçin, me, ştraf, saňa üç müň ABŞ dollary. Eger onam almasaň, ştrafyň 10 müň manat bolar.
 - -Eý, Allam, bu nämeetdigiň bolýa. Onda alayyn.
 - Inga güldi.
 - Alma daýza, alma, on müň dollar ştrafy al!
 - - Ýok-la, ynsabam gerekdir-ä.
 - Inga Garyby gujaklady.
 - - Men-ä ştrafy höwes bilen alardym. Ol Garybyň golýazmasyny gije-gündiz ýatman, taýýarlapdy. Şonuň üçin Garyp Inganyň ol azaplaryny unutmak islemedi.
 - Ol Inganyň elinden tutdy.
 - - Seniň paýyň başga, Inga!- Ol elini penjeginiň çep jübüsine saldy-da, bir petde gök puly çykardy. - Me, baş müň dollar.
 - Inga puly almajak boldy.

- O nçme üçin?!Ýok, gerek däl.
- - Inga, alma!- diýip Inda Mihaýlowna gygyrdy.
- - Ýok, aljak däl.
- - Al, ak göwünden sowgat!Sen bolmadyk bolsaň,men Amerika çykyp bilmezdim.Bu entek bärkisi.- Ol puly Inganyň asgyçdan asylgy plaşynyň daşky jübüsine saldy.
- Nahar çekildi.
- Garyp çekildi.
- Garyp Amerikada bolan wakalary gylyny gymyldatman olara gürrüň berdi.
- - Hany, kitap?!
- - Umumy ýaşaýyş jaýymda.
- - Wah, şony şony getirmel-ä –diýip, Inga aglaýjak boldy.- Häzirbaryp alaryn.- Inga gaty tolgundy.- Meniň terjimäm, meniň terjimäm...Ura!Ura!
- - Inga, bolşuň nähili?- Inda Mihaýlowna ýüzüni sallady.-Hany, zazar bermesene, oglana.
- - Bolýa, bolýa, dýzajan.
- Garyp Amerikada Iwanow, Kozlowskiý bilen wakalary barada-da aýtdy.
- Kitaba berlen gonararyň çekini görkezdi.Alan baýraklaryny aýtdy.
- Inda Mihaýlownany birden agyr gorky basdy.
- - Kozlowskiý, Kozlowskiý!- Ol tisgindi. Gyzyl ýüzli, saçy düşentäk generalmy?
- - Hawa.
- Inda Mihaýlowna ýumşady.
- - Ony näme, Amerika geçiripdirlermi? Ol Kubadady ahyryn.
- - Tanaýaňyzmy?- Garyp gyzyklandy.Inda Mihaýlowna oýundan açyldy.- Adamymyň doganynyň ogly bolmaly.Eger meniň diýenim şol bolsa, ony men tanaýanam, onuň bilen gowja gürleşerinem.Ýöne gep şu ýerde galsyn.
- - Bolýar, daýza jan.Ýöne, sen Garyba aýt, Amerikada çykan kitaby maňa görkezsın.
- Ertesi gün Garyp ABŞ-yň „Walýuta“ bankyna baryp, öz adyna iki ýüz elli müň dolara hasap açdyrdy. Şol bankdaky nomerini Nýu-Ýorkdaky neşirýata iberdi.
- Ine, boldy.- diýip,Inda Mihaýlowna begendi.- Bu pul ynamdar pul.Moskwada oňa ýokary hili haryt berýän magazinler bar.
- Aryp geleňsiz gürlledi.
- Pul hiç-le!
- Garyby Howpsuzlyk komitetine iki sapar çagyrdylar. Ondan Iwanow, Kozlowskiý bilen bolan waka barada düşündiriş aldylar. Onuň şertnama baglaşmak bilen bagly gürrüňler olarda eýýäm bardy. Şeertnamanyň suraty alynypdyr.
- - Bu ýerde siziň hiç hili günäňiz ýok.Bu barada hormatly Tihonowa habar berdik.Siziň işiňiziň howpsuzlyga degişli ýeri ýok.Ýöne bu-da, işd-ä.
- - Garyp bilen ýörite gürrüň alyp barýan general ýerinden turup, ak, uzyn barmakly elini Garyba uzatdy.

- - SSSR Howpsyzlyk komiteti Kozlowskiniň, Iwanowyň siziň bilen bagly ýaramaz hereketleri üçin Sizden ötünç soramaga, meni ygtyýarly etdi.Ötünç soralaryns!
- Inda Mihaýlowna bolsa Kozlowskiniň eden etmişi üçin, yzyna, Moskwa çagyrylandygyny aýtdy.
- - Häzir bol, oglum, juda hatyrjam bol!..
- Inga Garyba indi has ýakyn durmaga çalyşýardy. Onuň eşiklerini äkidip, ýuwup, ütökläp getirýärdi.Garybyň ýaşayan otagyny ýuwup, süpürüp, goşlaryny tertibe salyp, her gün bir piti nahar bişirip gidýärdi. Käte bolsa Garyby öz öýüne , nahar çagyryýardy.

Onuň bu kömegi surnugyp , okuwdan ýadap gelýän Garybyň gözüne degýärdi.Ol Inga öwrenişip barýardy.Emma Garyby Selbiniň derdi erbet horlaýardy.

Ol Selbi barada Bibigülüň aýdan sözlerine her näçe üns bermejegem bolsa,onuň garşysyna delilem tapyp bilenokdy.

Ýüregi welin, wah, şol heläk edýärdi.juda heläk edýärdi.

Garyp üçin , öz ýanyndan,bir tarapdan dünýäde Selbiden päk, owadan, näzik gyz ýokdy.

-Eger Selbi durmuşa çykyp, adamsyndan aýrylyşanam bolsa, men ony bagyşlaýan.- Garybyň heseri möwç aldy.- Selbim, Selbim, selbim!...

Garyp özüne erk edip bilmän, ahyry Selbä hat ýazdy.Emma, nämüçindir, poçta ýaşigine atmady. Ýene öazdy, ýene atmady.Ýene ýazdy...

Sessiýa az wagt galypdy. Garyp dagynyň toparyny on günlük Moskwanyň senagat kärhanalaryna, önümçilige iberdiler.

Garyp „Sowet-Fransuz“ kiçi kärhanasyna düşdi.“Zarýa“ atly bu kärhana Moskwa derýasyna bakyp duran belent ymaratyň aşagynda, - podwalynda ýerleşýärdi.

Heniz Sowet Soýuzynda hususy eýeçiligiň bu görnüşine rugsat berilmeýärdi.Emma gelip çykyşy rus-fransuz maşgalasyndan bolan,Lýudwig Pankow IwanowiçLyónid Iliçin ýakyn guda garyndaşy- aýalynyň gowy görýän owadab ýigidi. Şonuň üçinLenid Iliç Merkezi Komiteti bir tarapynda goýup,“Zarýany“ açmaga goldaw hem hemaýat beripdi.

„Zarýanyň“ bir tarapynda N.I.Çernenko- Mk-nyň iş dolandyryjysy,Fransiýa tarapyndan Artur J,Eska- tüçjar baý- telekeçi Moskwa tarapyndan Lýudwig Iwanowiç Pankow deň şariklik edýärdiler.Kärhananyň eýesi- ony esaslandyryjy Artur D. Eska, direktory-eýesi Pankowdy.

Bu hususy härhana SSKP MK-nyň, Syýasy býuronyň agzalary üçin, leonid Iliçin maşgala agzalary üçin ýüň, ýüper, deri egin-eşiklerini,aýakgaplary, dürli gardioblary, çulkileri, joraplary, ellikleri öndürýärdi.

Emma gardioblaryň, egin-eşikleriň ählisi diýen ýaly bir ekzemplýardandy.Mundan başga-da Mk-nyň iş dolandyryş uprawleniýesiniň

buýurmasy boýunça daşy owadan gaýyş bilen gaplanan bloknotlar, kalandarlar, portfeller öndürilýärdi. Peçatlar, şamplar şu ýerde ýasalýardy.

„Basym bu kärhana altyn pullary, medallary, zynjyrlary çykarmagy planlaşdyrýarmyş“ diýýen gürrüň bardy.

Garybyň işe baran günü oňa kärhananyň owadan, kaşaň şahadatnamasyny gowşurdylar. Onuň özünem deri eýleşän stanoga, Kolýa diýilýän daýaw ýigidiň ýanyna berkitdiler.

Kolýa üç söz bilýärdi: „A-a-a!“, „Da-da-a!“, „Elhenç!“

- Men litinstitutdan bu ýere praktika geldim.
- - A-a-a-a!
- Adyň näme/
- -Da, Kolýa.
- - İşler neneň?
- - Da, elhenç!
- Ine, bar bolany.
- Kolýa aňyrdan transportýor bilen gelýän deri bölegini iki sany demir çelegiň arasyndan geçirip, galypyň içine salýardy-da düwmejigi basyp goýberýärdi. Stanok derini galypa görä kesýärdi. Kolýa ony gapdala aýryp, stanogyň, transpartýoryň üstündäki deri gykyndyklaryny, hapa salynýana salyp goýberip, Soň ýene deriniň gelerine garaşýardy.
- Kolýa Garyba oturgyç hödürledi. Emma Garybyň oturasy gelmedi. Bu kärhana şeýle bir syrly, şeýle bir gizlindi. Özünden aňyrdan, bärde kim işleýär, nähili stanoklarda işlenilýär, Kolýa ony bilmeýärdi. Her kimiň iş ýerine baş girelgeden göni girmelidi. Girmek- çykmak minutma- minutkesgitlidi. Bu ýerde del adaam ýokdy.
- Jaň kakylady.
- Hemmäh mejlis jaýyna, hemmäh, hemmäh...
- Bu näme?
- - A-a! D-a-a! Diýip, Kolýa elini silkdi.
- Ol ýöri diýen görnüşde başyny atdy.
- Olar mejlis jaýyna bardylar.
- - Çaltyrak! Çaltyrak!..
- Adamlar eýýäm zaly dolduryp otyrdylar.
- Lýudwig Pankow diýilýän adam ýerinden turup, önünde duran stoly ýumruklady.
- - Adamlar, kim aýlyk berlenok diýip dawa edýär? Kim, tursun ýerinden. - Ol öňe çykyp, iki jübüsini daşyna çöwürdi.
- - Ine, ine, görüň. Meniň puluman ýok. Puly siz gazanaňyzok. Zakazlary öz wagtynda ýerine ýetireňizok. Meniň endam-janym bergi, ştraf. Şonuň üçin kärhanany üç smena geçirýäs. Kim işlemek islemese, - Pankoň işigi görkezdi. - Hana, işik, gidibersin. Men- baý däl. Men-garyp.
- Ol öz ýerine baryp oturdy.
- - Kimde sowal bar? - Ol elini galdyrdy. - Kärhana üç çalşykda işlemäge geçsin. Diýýän elini galdyrsyn. Hemmeler elini galdyrdy.

- - Baryň, işläberiň!- Pankow yzyndan ýagy kowalap gelýän ýaly bolup, ylgap, diýen ýaly gapdalyndaky işige sümüldi.
- Adamlar ala gowur boluşyý iş ýerlerine bakan ugrady.
- Kolýanyň keýpi bozulypdy.
- - Elhenç.- Ol kynlyk bilen bir näçe söz aýtdy.- Aýlyk ýok. Elhenç.
- Stonok işläp başlady.
- Garyp bir hepdeläp, şol bir hadysany synlady. Soň şahadatnamasyny yzyna tabşyrdy-da, işden çykdy- da ýaşayan ýerine gaýtdy.
- Ol pankowyň haýynlygyny adamlara edýän zulumyny, onuň adam hökmündäki bolgusyzlygyna haýran galdy.
- Onuň özi SSSR-däki in baý adamdy. Şeýle uly kärhananyň ady bilen ýaponiýa agaç satýardy. Onuň bir ýerlerde karton, faner öndürýän kärhanasy bardy. “Pulum ýok, siz işläňizok!” diýip, müňe golaý işçä görgi baryny görkezýärdi. Olara aýlyllaryny wagtynda bermeýärdi. Zulumly igençler bilen olary gorkuzýardy. Gije-gündizläp ýapyk görnüşde işleýän uly kärhana, onuň ýere- göge sygmaýan girdejisini bu gedemja adama az görünýär
- İşden çykyp gidenden soň, Garyp bu adamyň ýowuz boluşlary barada oýlanyp gezdi. Ahyr soňunda bir goşgy ýazmagy niýetine düwdi.
-
- **Lýudwig Pankow.**

Lýudwig Pankow!
 Eziz dostum, gadyrdan.
 Ýagdaýyňy gördüm, nebsim agyrýar.
 Ullakan kärhana, özüňki bary,
 Gije-gündiz işläp, iýýän azary.
 Az, juda ujypsyz getirýän puly.
 Çykdaýyň, harçlaýň girýänden uly.
 Wah, oň zaryn çekýän, bir, sen görgüli.

Gije-gündiz harslar urýaň, gadyrdan,
 Işçile „aýlyk“ diýp burça gabaýar.
 Sen üstünden geçip, ýyllaw, asyrlaň,
 Teňňejikleň, tyllajyklaň sanaýaň.

Ýöne az, judaaz düşünýän saňa,
 Gedaý men diýp jübülerňi çöwerýäň,
 Bir teňňäňi berenden, bir adama,
 „Janym bersem ýagşy bor“ dip öwünýäň.

Lýudwig Pankow!
 Eziz dostum, gadyrdan,
 Sen şeýle bir garyp, şeýle bir gedaý.
 Saňa bir şäherlik altyn beripdir,

Karuna kyrk şähri paý beren Hudaý

Ýeke-täk zawodyň, Sowet ýurdunda,
Hususy kärhana „Zarýa“ elbetde,
Seni söýýänleriň ýeke ýuwdumna,
Ýetenok!Eý ony goldaýan ketde.
Näme üçin beýdip, Lýudwig Pankowy,
Gedaý goýduň, ejiz goýduň, beýleç sen.
Görgüli bir şäher doly puluna,
Näme etsin?
Sen oňa ýene-de on zawod bilen,
Müňläp- müňläp mugt iýçi bermeseň.
Ol şeýle bir garyp, şeýle bir ejiz,
Ol jübüsin çöwürmese neýlesin.
Lýudwig Pankow!Eýleme gaýgy,
Zawod işçileri pul ýygnap her gün,
Saňa sadaka diýp. Ertjekler bir gün.
Şoňa çenli meniň eý, garyp dostum,
Ölmejek bol, hemem lebziňde durgun.

Işçä aýlyk-hak gerekmi näme,
Berme olaň hakyn, öz jübiňe ur.
Men başymy egip, tüçjar dünýäňe,
Diiýän beýik ýurdum, eşretli döwür
Goaweri Lýudwig Pankowy.

Ol şeýle bir garyp, şeýle bir gedaý,
Ony nädip beýle ýaratdyň Hudaý,
Basym stependýe alaryn dostum.
Şonam saňa berjek, azajyk çydaý.

Eý, Lýudwig, Pankow, eý betbagt „Zarýa!“
Gaýrat et, ölümiň golaýlap gelýä.

Garyp bu goşgyny on-on baş sapar okady. Işledi, timarlady. Soň bir hepdeläp,
ony ýadyndan çykaryp, täzeden gowy işläp, sözme-söz terjime etdi. Inda
Mihaýlownanyň terjimesi bilen „Trud“ gazýetine berdi. „Trud“ gazýeti oşgyny
höwes bilen terjime etdi.
Bu goşgynyň çap bolup çykan günü ikinji kursa diňe başlik bilen geçen Garyp
Aşgabada uçdy.

40.

Garyp Nuryllaýew üçin studentligiw ikinji ýyly adaty ýagdaýlarda geçdi. Onuň kitaby saklanyp, saklanyp, üçünji kursuň ahyrzagyna çap edildi. Kitabyň signal ekzemplýaryny alan günü Garyp üçin ahyrzaman bir gün boldy. „Ejeň ýogaldy. Gel.Myrry.“

Garyp bu telegramany ilkişuda sowuk kabul etdi.Kem-kemden welin , depesinden dünýe dünşderildi.

Ol otagyňa girip yzylady.

- Eje, ej-je!Eje!...

Ogulsona eje öljegini bilýärdi.Ol oglunyň Ameroikadan, Moskwadan getiren gymmat bahaly sowgatlaryny arassaja ýaglyga düwüp, gapdaljygyna goýup ýatardy.

-Oglum, bilip bolmaz, ööläýsem, şondan azara galyp geýip ýörmegin.Barybir , ýetişmersiň. Ol ýerdäki işleriňi düzet. Rugsat al, soň arkaýyn gelip, kyrkymy sow-da, aşymy-suwumy ber. Ýöne ýüz günümi bellemegin.Maňaaş ber, soň maňa sadaka gerek däl. Şol ýerde arasaja suwdan bir owurt iç-de:

- Ejemiň alyna barsyn!- diý.-Men senden razy bolaryn.

Garyp ejesiniň saralyp, solan ýüzüne seredip,

- Eje, menseni Moskwa, , gerek bolsa Amerika äkideýin, Uly, güýçli dogtora görkezeýin. Nesip bolsa, gutularsyň.- diýýärdi.soň Garybyň damagy doldy.

- Ol:

- - Meniň öýlenenimi görmän, agtyk görmän, ölmek namartlyk bolar ahyrin, eje.- diýjek boldy.Emma diýip bilmedi.

- - Wah, oglum, men öz ýagdaýymy bilýän. Meni gozgama.Ejem ýekeje gün ýaşasyn diýseň, meni gozgama. Men öz ýagdaýymy bilýän diýýän-ä, oglum. Maňa ýagşylyk etjek bolsaň, gozgama meni.Ol ýurtlardan meniň maslygymy getirmek saňa dert bolar.Onuň üstesine“Öýünde ölüp, dulunda süýnmedi“ diýen ada galaryn , men.

- Garyp Aşgabatdan Ankologiýa institutyndan, Inçekesel institutyndan, İç keselleri ylmy- barlag istitutyndan professorlary ýörite maşyn bilen oba alyp ngelipdi.Bu çärä etrap keselhanasynyň işgärleri-de goşulypdylar.

- Ogulsona daýza keselhana getirilip, rentgen barlagyndan geçirildi.Barladylar, diňlediler.

- „Inçekesel, brsulýoza keselleri iň soňky stadiýasyna ýetipdirÖýken düýbünden, durşuna diýen ýaly çüýräpdir.Operasiýa etmek düýbünden mümkin däl.Kesel haçan öz sözünü aýtsa, aýdybermelidi.Ýerinden gozgamak bolar.

Keselläýagdaýyny ýeňilleşdiriji sanjymlardan: pensellin, glýukoza, morfiý, kakorbaksolaza, sanjymalaryny, sançmak peýdaly Islän naharyny iýip biler., berhizhökman däl...”

- Professorlar Garyby tanadylar. Şonuň üçinberjek bolan puluny almajak boldular.Garyp olaryň hersine ýüz manat bilen, ýüz dollar pul berdi. Elinje Aşgabada eltip gaýtdy.

- Ogulsona daýza oglundan razylygyny aýtdy.

- - Sen ýigit çykypsyň,men hor bolmadym,oglum.Pula-zada zar etmediň.Han-a baş müň manat pul bar, bir kilo ýaly gyzył-şay, bugowy egin-eşikler meniň

- nirede gören zadym. Olary geýmesemem, ölenimde“ Ogulsonanyň zady ýok eken, gedaý öldi-dä diýilmez ýaly etdiň.Oglum, senden iki dünýe razydyryn...
- Garyp etrap keselhanasynda Jemal atly lukman gelni ejesine berkitdirdi. Oňa özi her aýda elli manat berdi.
 - Jemal Ogulsona daýzany öz ejesinden artyk saklady. Naharyny bişirdi, kirini ýuwdy. Gyzgynyny , gan basyşyny günde telim sapar barlap, şoňa görä däri-derman etdi.
 - Garyp her iki günden habarlaşyp, ejesiniň sesini eşidip durdy.Bu gün....
 - Garyp Inda Mihaýlowna jaň etdi.
 - - Ejem ýogalypdyr.Aşgabada gidip barýaryn.
 - -- Wah, wah, wah. Garyp jan.
 - Soň ol ýolbaşçysy Alekseý Aleksandrowiçiň öýüne jaň etdi.
 - -Ejem ýogalypdyr, tellegramma geldi. Gyssagly gidip barýaryn.
 - Mihaýlow gyssandy.
 - - Garyp“Ak guwlary atmaňy“ Döwlet baýragyna hödürlejek bolýarlar.
 - - Soň, soň, häzir meniň ýadyma ol zatlar düşer ýaly däl.
 - Ol trubkany ýerine goýup, gerek goşlaryny Amerikadan satyn alan çemodanyna gapgardy. Puluny jemledi.Soň taksy tutdy-da, aeroporta eňdi.
 - Garyba gijeki samalýota bir bilet berdiler.Myrry telegramany wraçlara tassykladypdyr.Samolýotyň uçmagyna bir sagat wagt bardy.Ol garaşylýan zala geçip, ýaňy dyz epipdi. Inda Mihaýlowna bilen Inga aglaşyp zala girdiler.
 - -Garyp, oglum, mert bol.
 - Inga, Inda Mihaýlowna satyn alan süýji- kökelerini Garybyň gapdalynda goýdylar.- Eliň boş barma.-Ol bir topbak puly uzatdy.
 - - Al , gerek bolar.
 - -Pul ýeterlik bar, sag boluň.
 - Garybyň damagy doldy.
 - - Al, al!
 - -Kitabyň baş müň manat gonararyny alypdym.
 - Inda Mihaýlowna puly Ingauzatdy. Soň Garybyň elini eline aldy.
 - - Ýurany Aşgabada işe geçiripdirler. Men näjaň etdim.Ol seni garşylar, kömek eder.
 - Garyp parhsyz.
 - -Kim Ýura?
 - Kozlowskiý. Amerikadaky general.Onyyzyna çagyryp, derejesini, wezipesini peseldipdirler. Soňam Türkmenistanyň howpsyzlyk komitetiniň serhet işleri boýunça başlygyň orunbasarlygyna bellçpdirler.Saňa erbet bolmaz. Men oňa gowja käýedim.
 - Garyp sesini çykarmasa-da, süňni birhilije yranyp gitdi.
 - Ugraljak bolanda özüniň salgysyny kagyza ýazyp berdi.
 - - Mihaýlowna, şu salga jaň et. „Garaşyň!“ diý, olar düşünerler.
- Inda Mihaýlowna haty aldy-da, başyny atdy.
- Mihaýlowa aýtdyňmy.Näme diýdiň/
 - Garyp kellesini görkezdi.

- - Kitabym çykan güni ejem öldi. Menionuň aýdan zatlary gyzyklandyranok. Mihaýlowna.
 - Biri Garybyň gözümi eli bilen tutdy. Soň Garybyň gözünde ýaşyny duýdy-da, elini aýyrdy.
 - - Garyp, senem obamy?
Garyp baş aýtdy. Aýbölek elindäki çyga seretdi.
 - Näme boldy?
 - -Ejem, Aýbölek, ejem ýogalypdyr.
 - Garyp bu sözleri kemiş-kemiş edip aýtdy. Soň aglady.
 - - Dünýäniň ýüzünde ýalňyz galdym, dogan. Köklerim gyryldy. Köküm gyryldy, Nädeýin, dogan...
- Aýbölek Gartybyň gamly başyny gujaklap, meýdanly gursagyna basdy. Soň özem titröp-titröp aglady.
- Bir salymdan registrasyýanyň başlanmagy bulary hasratdan halas etdi.
- Inda Mihaýlowna bilen Inga Garyby uçuş otagyna çenli ugradanlaryndan soň, hoşlaşyp gaýttdylar.
- Ýüzügiň üçin sag bol, Garyp jan! Aýbölek owadan barmaklarynyň birinde lowurdap duran brilliantgaşly, owadan altynýüzügi begençäli seredip aýtdy. Gaty gymmat zat eken. Garyp gamly başyny atdy.
 - Sowgat berlenleriň ählisi- Bibigül, Bibi eje, Selbi, Gulýa . Inda Mihaýlowna, nobatçy aýalhem edil Aýbölek ýaly begendilermiä?!- diýip, Garyp gussa bilen oýlandy. Ýöne, ejesi üçin Aýbölegiň gynanjyny welin duýdy. Ýüzük onuň „Minnetdarlygymy aýtmaga ýetişip bilmän galaýmaýyn“ diýen howsalasyndan habar berýärdi.
 - ... Garyp ertesi Gün dogup barýarka öýlerine geldi. Ol işiklerine gelip,;
 - - Waý diýeýin, eje jan-eý!-diýip, özüni ejesiniň aýak yzlary galan gadymy topraga taşlady we şol topragy ogşady. Onuň sesine öňem göwni ýaryn obanyň ini emdiröp gitdi.
 - Ony Myrry ýerinden turuzyp, bagryna basdy.
 - - Goý, Ditjan,, goý, ikimizem ýetim galdyk.
 - Öýe goňşular ýygnandy. Şyhym aga geldi.
 - - Garyp jan, yzy ýarasyn. Bibimizem ýalançynyň azabyndan dynyp, çyn dünýäniň köpçüligini gatyşyp- garyşyp gitdi. Hemmämiz üstünde bolduk. Gatyrazy boldy, görgüli.
 - - Ölemde soň habar ediň -. Jan berenimi görmesin- diýdi.- Şu günem üçüdir, görgüliň.
 - Garyp ýuwundy. Soň obadaşlary bilen oturdy.
 - Il-gün Ogulsona daýzanyň belli günlerini Garyba ýetirmän abraý bilen sowdylar. Adamlar Garyba edil bir okuwçy oglanjyk ýaly garaýardylar. Ony okuwdan gelen talyp oglan hökmünde ezizleýärdiler.
 - Ogulsona daýzanyň ýedisi geçensoň, oňa ahyrky demine çenli sereden lukman gelin-Jemal gelneje onuň ýanyna geldi.
 - -Garyp jan, Ogulsona daýzanyň sargytlary , amanatlary bar. Sen şolary menden al.

- Ol tanyş düwünçegini, ep-esli puly, bir düzüm açary Garybyňňünde goýdy.
- - Ine, bular seniňki.
- Jemal gelneje hamsykdy.
- -Garyp jan kyrkyma çenli öýde otursyn, Her anna agşamsy is çykardyp, „Gurhan“ okatsyn- diýdi.- Ýüz günümde aş bersin-diýdi. Eşiklerimiň barysyny ile paýla- dýdi. „Gelnimiň, atygymyň paýyny“ aýryja düwünçege düwüp goýdy.
- - Kakaň ahyryň ýanynda jaýladyk.
- -Ýeri mesge ýaly ýumşak düşdi- diýip gürrüňe Myrram goşuldy.
- - Kyn jan berdimi?
- - Çay içeli, gyzym- diýdi.- Bileje çay içdik.- Maňa bir zatlar gürrüň berjek boldy- bir:- Garyp jan!- diýdi, yzy bolmady. Ýüzüne seretsem, eýýäm jan beripdir. Edil bir, ölmedik ýaljak bolup, gyşarypjyk, edil bir ak guş ýaly blupjyk ýatyr.
- Jemal gelneje hamsykdy.
- - Eneli –gyz ýaly, öwrenişipdik. Indi maňa rugsat ber, Garyp jan.Işime baraýyn.Kömegiňe sag bol, dogan.
- Garyp onuň ýüzüne dikanlady.
- - Jemal gelneje, eger mümkin bolsa, men üçünji kursymy gutaryp gelýänçäm öýde bol. Her aýyňa ýüz elli manatalarsyň.
- Jemal gelneje başyny razylyk bilen atdy.
- Garyp ejesiniň kyrkyny sowup, Moskwa dolandy.

41.

Moskwanyň M.Gorkiý adyndaky Edebiýat instituty, SSSR Ýazyjylar soýuzy Garybyň Aşgabatdan gaýdyp gelerine, sabysyzlyk bilen garaşýan eken.

-Kitap gaty gowy çykypdyr. Ony Soýuz Döwlet baýragyna hödürlemek isleýär. Eger mümkin bolsa Instituta hem uly abraý. Iliň talypalary bu baýragy alyp ýör.Bizem bir synanyşalyň.

- diýip, institutyň rektory rektory Garyby ýanyna çagyryp,, ejesi üçin oňa çuňňur gynanç bildirdi hemem ony gyssady.- dokumentleri çaltlyk bilen dolduryň.

- Bolýar, ugruna çykdyk diýip, Mihaýlow Garybyň ýüzüne seredip aýtdy.

Öýlän ony Nikolaý Tihonow ýanyna çagyrdy.

- Garyp jan, sen türkmen şahyry.Şonuň üçin seni Türkmenistanyň Ýazyjylar soýuzynyň Döwlet baýragyna hödürlemegi gerek.Men Berdi Muradowiç bilen gürleşdim.Seniň Aşgabada gidip, Soýuzda munuň bilen übaglanyşykly boljak ýygnaga gatnaşmagyň gerek.Nädýär?!
- Garyp Mihaýlowyňýüzüne seretdi.
- Men gitmäýin,Nikolaý Nikolaýewiç,Men olary tanamok.Meniň türkmençe kitabymam çykanok. Olaram meni kân bir tanap baranok. Onsoň, olar bir zat diýseler,men göwnüme alaryn. Şonuň üçin, meseläni eger bärde çözüp bolsa,Şol gowy bolar. Eger mesele çözülmek gerek bolsa, maňa baýragam gerek däl, sylagam. Ol zatlay bir biderek nzat hasap edýän.

- - Aslynda, gowy ideýa.Goý, Mihaýloň gitsin.Agyzlaryny ysgasyn.Bolmasa, Institutyň, Soýuzyň adyndan hödürläýmeli bolar-da.
 - Ýaşul Garyby gujaklady.
 - -Eje ýaly zat ýokdur.Ýöne seniň ýaly ogly dünýä beren Ene hiç wagt ölmez.
 - Ejeňi ölmçnkä öldürme.Ony baky ýaşatjak bol.Ölüm näme,ol beýikligiň gutarmagyny kesgitleýän polat serhet dälidir.
 - Garyp az-kem köşeşdi.Okuwdan soň otagyna baryp garbandy. Eşiklerini çalşyryp,ýuwunmak , öň geýen eşiklerini ýuwmak üçin taýýarlady.
 - Işik kakylady.
 - - Gel, Bibigül.
 - Bibigül Garyby gujaklap, aglady.
 - - Yzy ýarasyn.Daýza şeýle bolupdyr.
 - - Şeý diýeweri. Gel, gel, men saňa çay bereýin.
 - -Kofañ yokmy?
 - - Kofe-de, çayam bolar.
 - Bibigül ýylymsyrady.
 - - Ýüzügiň üçinem, sag bol.Gaty gymmat, ýöne gowy zat eken.
 - -Nesip etsin. Uzak ýyllar bagtly bolup, dakyn.
 - O meýitden-ä belanyň gatysam yok. Nejis, tök, haramzada.
 - Garyp çay demläp, ýörşüne: - Adamlara beýle diýme. Her kim bolanda-da sen oňa durmuşa çykdyň.Ol seniň nikaly adamyň. Abraýyny saklajak bol.
- Bibigül kofeli çaşkany eline alyp, ondan howlukmaç owutlady.
 Şol haramzadanyň hem ,heý, abraýy bolarmy?!Edil heleý ýaly, bileni-biteni hapa gybat. – Ol Garyba seretdi.-Seniň kitabyňy Aşgabatda ara alyp maslahatlaşmaly.Şoňa içi ýanýar.“Edişime seret“ diýip, ähli tanyşlaryna „Şony geçirmeli däl, özi ýazanok“ diýip, spisok bilen jaň etdiý, gazananyny telefona berip otyr ,ýer çekmiş, meýit.

Garyp elini salgady. Bibigül ýylgyrdy.

- Men saňa barmaly ekenim, Garyp.
- -Näme üçin?
- -Gaty samsyk bolupdyryn.- Garyp geň galdy.
- - Ýeke özüň, başga öýermeliň, çykarmalyň yok.Gazanjyň gowy.Zehiniň güýçli. Juda owadan.- Ol kofesinden owurtlady.- Selbi menden kän akylly eken. Bir görenden aşyk bolup, sen diýip, ölüp ýatyr...
- Garyby tok uran ýaly boldy.
- - Sen ony biri bilen bulaşdy. Soň birini tapdy. Daýzasynyň ogluna barjak bolup ýör- diýmediňmi
- Bibigülün ýüzi dym-gyzyl boldy.
- - Aý, heleý gepidir-dä, Garyp, menem şu samsyk meýde gaharym gelende, her zat, her zatlary samraberýän. Ýöne, Garyp, dünýäniň yüzünde Selbi ýaly arassa, adamkärçilikli, gözel , juda wepaly gyz yokdur.Ol şu baranymda-da seniň sowgat iberen yüzügiňe seredip, gaty kän aglady.Onuň kakasy Mary obkomynyň birinji sekretary bolupdyr.

- Garyp aljyrady.
- - Ah, Bibigül, Bibigül! Sen ol sözleri diýmeli däl ekeniň.. Sen meni nähili ýakdyň, ýakdyň, ah, ýandyrdyň, Bibigül!..

X X

X

Edil şu mahal, Türkmenistanyň ýazyjylar soýuzynda, prawleniýe agzalary Garbyň „Ak guwlary atmaň“ atly goşgular kitabyny SSSR-iň Döwlet Baýragyna meselesini ara alyp maslahatlaşýardylar.

Ýygnagyň prezidumynda prawleniýäniň başlygy Berdi Kerbabaýew, Moskwadan gelen myhman Mihaýlow hem-de „Sowet edebiýaty“ žurnalynyň baş redaktory Beki Seýtäkow otyrdylar.

Maslahat myhmanlara-da düşnüki bolar ýaly, rus dilinde alnyp barylýardy.

Mihaýlow, Kerbabaýew meslele barada gysgajyk habar bilen çykyş etdiler.

Bu habar bu ýere gelen ýazyjylaryň çstüne, edil bir ot syçran ýaly etdi.

Ilki üç adam aralykçyrak çykyş etdi. Sözi Jumanazar Tirkışow aldy.

- Berdi aga!- diýip, ol „r“ harpyny depeläp aytdy.- Sen ýazyjylaň başlygy. Soýuzda abraýyň bar. Ýöne, heý, türkmen ýazyjylary barada ýekeje alada etdiňmi?! Diňe öz aldaňy edýäň. Şu oturanlaram ýazyjy ahyryn. Heý, ýekeje sapar Moskwadan adam çagyrdyp, biziň eserlerimizi ýagşy niýet bilen, ara alyp maslahatlaşan ýeriň boldumy. Ony ol diýsek, bu gün ine, ýene bir ile gelmejek zady edip otyrsyň. Hany, indi eliňi gursagyňa goý-da aýt. Bu Nuryllaýew kim? Şu ýazyjylaryň içinde ony tanaýan, onuň kitabyn-a däl, ýekeje goşgusyny türkmençe okany bir barmy?!
- - Rusçasy güimde Moskwada çykyp dur-a, „Sowet edebiýaty“ žurnalynda, „Söwet Türkmenistany“, „Edebiýat we sungat“ gazýetinde çykyp dur-a- diýip, ýazyjylaryň biri oturan ýerinden Jumanazara garşy çykdy.
- - Rusça çykar. Iň biderek eseri-de gül ýaly edip çykararlar. Meniň diýjek bolýanym, ony türkmen halky tananok. Ony türkmen öz şahyry hasap edenok. Şonuň üçin ony biziň soýuzymyz baýraga hödürlep bilmez. Beýtmäge biziň moral hukugymyzam ýokdur...
- - Sen öz sözüňi aýt. Biziň, Türkmenistan bilen işiň bolmasyn
- - Men garşy!
- Bu gürrüň ýazyjylary öjükirdi. Sözi Mämmet Magtymow aldy.
- - Oglanlar dogry aýdýar. Soýuz näme üçin Meni, Gara Seýitlini, Kerim Gurbanepesi Döwlet baýragyna hödüränok. Bizem-ä biriçe ýazýas. Mende bir tekliptir. Bir ýer berilýän bolsa, geliň Kerimi hödüräläň.
- Ýene on adam şol hörpde çykyş etdi. Mihalow oturyp bilmän söz aldy.
- - Hormatly ýazyjylar, bu ýerdegep kimiň hödürülenýäninde däl, Türkmeniň hödürülenýäninde!
- Nuryllaýewi siz tanamasaňyzam, men gaty gowy tanaýaryn. Ol on sekiz ýaşyndaky oglanjyk. Dünýä derejesinde zehinli! Ýygra. Utanjaň. goşgularyny türkmençe ýazýar. Türkmençesine baha berip biljek däl. Ýöne sözme söz terjimesi akyly, zehinli. Ol inlisçe-de, rusça-da, haýran galmaly gowy ýazýar.

Ege biz bir gudrat, keramat görmesek, aýry-başga diňe oňny öňe tutmazdyk. Bizem, edil siziň ýaly, her kimiň öz aladasy. Ýöne Garyp siziň öz ogluňyz., düşüniň, ertir beýik bir zehin bolup arañaýza gelende, utanmasaňyz bolýar. Görüň!..

- Kerbabaýew oturan ýarinden söz gatdy.
- Ol oglanjyk keselhana düşende, Tihonow, Litinstituteň rektory, birki sany akademik bolup onuň yzyndan bardyk. Şonda üç sany goşgyny türkmençe, rusça, Inlisçe okap berdi. Şol goşgular henizem gulagymdan gidenok. Örän milli, näzik, pikirlar çuň, hem-de juda ter. Ýoldaş Mihaýlow meni bagyşlasyn. Olaryň türkmençesi, rusçasyndan has täsirli.
- Berdi Kerbabaýew üsgürinjiredi. - Siz bir zada düşüniň! Ors bir gudrat, jyda uly zekin görmese, beýle oda-köze düşmez.
- Mihaýlow hem ýerinden turdy. Gogry Men Garyb Nurullaýewiň terjimeçileriniň biri. Ýöne onuň goşgusyny doly bahaly bermegiň hem mümkin dälidigini boýun alaýy.
- Şondan soň Seýidow ýene söz aldy.
- Eger Kerimi hödürleseňiz, öz sesimi bereýin.
- Başga bir ýazyjy ýerinden turdy.
- Kulyýewi hödürleseňiz, razy, bolmasa garşy. - başga bir topbagyň wekili aýtdy.
- Kerim, Kerim! - diýip, ýürege düşdün-äý. Kerimiň nämesi bar?!
- Kulyýewde bar-ow, tapdyň keplejek kepiňi. nämesi bar, Kulyýewiň, bir topar...
- Iki toparlaýyn dawa başlandy.
- Seýtakowy hödürlemeli! - diýip, başga tarapdan gygyryşdylar.
- Derýaýewi hödürlemeli, Derýaýewi! - diýip, başga biri gygyrdy.
- Prawlenýaniň bu baş- bardak mejlisinden netije çykmady. Iki epeý ýazyjy öňe çykyp uruşdy, ýolmalaşdy. Galanlaram dargap gitdi.
- Mihaýlowyň keýpsiz, iş bitirmän gaýdyp gelmegini gören Tihonow heziller edip gülüp, kabul etdi.
- Hakyky türkmenleri görensiň. Ol gözüni ýaşardyp güldi. - Men otuzynjy ýyllarda Garagumyň Çyryşobasynda bir baýdan bir anikdot eşidipdim.
- Dowzahda üç sany äpet gazan gaýnap durmuşyn. Iki gazanyň daşynda şeýtandan ýaňa ýer ýokmuş. Olar gazanlary bulap, ýetişip bilenokmuşlar.
- Gyradaky gazanyň ýanynda ýeke je şerýtan barмыш-da, olam irkilip otyrмышyn-diýýär.
- Bir perişde geliup, şeýtanlardan soraýar.
- Näme gaýnadýaňyz beýle, gara dere batyp?
- Adam gaýnadýas!
- Hol gyrakdaky gazanda-da adam gaýnadylýan ý aly-la?!
- Näme üçin ony bulaman, gara dere batyp, ýetişip bilmän bu iki gazany bulaýaňyz- diýip, soran.
- Bu iki gazanda ermeniler, gruzinler bar, olar biri-birini eginlerine mündirip, gazandan çykarjak bolýarlar. Bu iki gazany şonuň üçin aldygymyza bulaýarys.

- Ol gyrakky gazandadaky näme?
- Aý, onda türkmenler bar-laý. Ol gazan hezil, ony bulamagam gerek däl, Olaryň bir dagysy ýokary çykjak bolsa, özlerionuň aýagyndan köpläp aşak çekip, gazanyň düýbüne eňterýärler.- diýen.
- Tihonow ak perişde ýaly ýüzüni gamaşdyryrды.
- Tutuş dünýäni alan beýik bir halk. Han-a, indi sähelçe tire bolup, otur, ahyryn. Öz tiresinden başga zady bilenok.Onuň ogly –geniý!Öň Magtymguly- geniý. Ol halk bolsa, ony diş-dyrnak bolup, ykrar etmejek bolýar. Tihonow Litinstituta jaň etdi.
- Wladimir Fýodrowiç, hödürlemäni başlabeiň.Getiriberiň, birigün Sekretariat bar.Şoňa goşarys.
- Bu waka Garybyň sesiýasyny tamamlap, öýe gaýtmaly wagtyna gabat geldi.
- Garyp iýul aýynyň ahyrynda, dördünji kurkursa geçip, Garaböwürä gaýtdy.
-
-
-
-

42.

- Garyp köplenç öýdedi. Howa juda yssydy. Onuň ýigit köňli Moskwanyň salkynjak gujagyny küýseýärdi.
- Moskwada bolan üç ýylynda salkyn, sowuk howa öwrenişip gidipdi.
- Öýde iş ýokdy.Ejesiniň ýüz gününü belläninden soň, onuň Aşgabada gidesi geldi.
- Başy ýasly bolany üçin , ol Selbiniň yzyndan baryp, ondan habar alyp bilmedi.
- Indi bolsa ruhy açýp, ony hiç zat gyzyklandyranokdy.Işdäsi hiç zat alanokdy.
- Ajykda-da iýjegini özi bişirinmelidi. Hany oňa bişirip , düşürip, saçağa goýup,“al balam, şujagazy iýäý“ diýip oturan ejesi.
- Awgust aýynyň aýagynaGayp uklap ýatydy.Işik şakyrдаp, pol sarsyp gitdi.
- Ditjan, Ditjan, buşluk,!.Saňa Lenin baýragyny beripdirler!Bu-uş-uşluk-eý!..
- Myrry gelip, Garyby ýatan ýertinde gujaklady.
- - Tur! Me, oka!
- Myrry „Правда“ gazetiniň birinji sahypasyny onuň ýüzüne tutdy.
- Garyp: Нуруллаев Гариб. „ Не стереляйте белих дебедей „,„Стихи и поэм.
- Garyp hezil edip güldi.
- - Mümkün däl.
- Myrry geň galdy.
- - Näme üçin mümkin däl.Han, aşagynda ýoldaş Brežnýewiň golam dur-a.
- -Men Döwlet baýragyna hödürlendim ahyryn, dostum.Meniň üçin Lenin baýragy gaty ýokary bolýar-a.
- Myrry tutuş poly sarsdyryp, böküp-böküp, gelip ýene Garyby gujaklap, ogşady.
- - Sen Lenin baýragyndanam ýokaty, Ditjan! Gaty ýokary.

- Garyp dogrusyny aýtsaň, gaty begendi. Ol bir-ä Bibigül: “Selbi ýaly gowy , edepli gyz dünýäde ýokdur, Garyp” diýende gaty begenipdi. Birem , edil häzir, şonuň ýaly begendi.

X X

X

...Garybyň „Ak guwlary atmaň!“ atly kitapçasyny Döwlet baýragyna hödürlenýän eserleriň arasynda Lenid Iliç Berežnyýewe berilipdi.

Leonid Iliç bu kitaby gowy görüp okap, onuň üstünde äýnegini galdyryp işe gidipdi.

Adamsy işe gidenden soň Leonid Iliçň haşamly kabinetine onuň aýaly Wiktoriýa Petrowna hüňürdäp, aýlanyp, başlady. Ol agyr, dolmuş göwresine zor salyp ýarede paýrap ýatan ilikleri çöpleýärdi.

... Lenid Iliçň bir häsiýeti bardy. Ol juda gyssanmaç adamdy. Işden gelenden soň, onuň iliklerini howlukman açmaga-da karary ýetmän, olary çekişdirip, üzüm-üzüm edäýmesem bardy. Onuň üzüp taşlan iliklerini çöplemek Wiktoriýa Petrowna işdi. Ol Lenid Iliçň kabinetine girmegi öýden içeri aýala kän bir ynanyp baranokdy.

Häzirem , ol ilik gözläp ýörşüne, Leonid Iliçň äýneginem galdyryp gidendigini gördi. Äýnegi galdyrdy-da, adamsynyň okan kitapçasyna üns berdi. Kitapça gysgajyk goşgular kitabydy.

Wiktoriýa Pýotrowna bir goşgyny okady, soň ikinjini, soň tutuş kitaby okady.

Ýöne bir ýerde saklandy-da, b üç bentdan ybaratja goşgyny birnäçe sapar okady

Sen bolsaň, dynçlyk bolar,

Sen bolsaň Çörek bolar,

Sen bolsaň bagt bolar,

Şonuň üçin baky ýaşa, mährinan...

Seniň keramatly elleriňden öpeýin...

Bu goşgyny Wiktoriýa Petrowna aglap okady.

Onuň bu haýran galmasy agşam, Leonid Iliç işden geleninden soň , ol bugoşgy barada gürrüň etdi. Onuň sözüi Wiktoriýa Petrowna gözlerini balkyldadyp dowam etdi.

- Lýoniýa, tutuş SSSR-de, näçe-näçe mün ýazyjy-şahyr bar. Sen olaryň köpüsini gadyr goýýaň. Emma senbarada şeýle goşgy ýazany barmy. Bujagaz oglanyň özem-ä rus däl. Ol bir türkmenmi, nämemi. Sen ol oglany golda...
- Lonid Iliç agyr başyny guwanç bilen atdy.
- Soň ol kabinetine girip, stoluň başyna geçdi. Eline ručka alyp, „Замесателно! Я с удовольствием предлагаю продвигать к Леининскую премию . Леонид Брежнев 15 – июль 196...“ - diýip ýazdy-da, owadan goluny goýdy...
- Garybyň bu ýagdaýdan habary ýokdy.

- Ony baýrak berilen gününden , on-on baş gün geçenden soň, Partiýanyň raýon kimitetine çagyrdylar. Onuň bilen birinji sekretar gürleşdi.
- Seni goramak maksady bilen, ýokardan buýruk bar.Sen ýokardan görkezme bolýança, raýondan, obaňdan çykmaly däl. Özleri habar bertjekler.
- Etrap howpsuzlyk bölümünde bolsa, onuň pasportyny, studentlik şahadatnamasyny alyp galdylar.
- Şondan dört aý geçenden soň Garyp raýkomyň birinji sekretarynyň gapysyny kakdy.

Öňki takyrkelle birinjiniň ornunda Oba hojaly institutynda tanyş bolup, oňa hemaýat eden şol Baýram otyrdy.

Baýram Garyp işikden giren badyna tanap, ýerinden turdy. Baryp ony gujaklady.

- Gel, Garyp jan, hany gel, geç.
- Baýram ýerine geçdi.- Birinji bellänlerine bir hepde boldy. Şyhym agadan iki sapar soradym. Ertir öýläň özüň baraýyn diýip oýlanyp otyrdym.Ýöne ägä bolmaly. Töwerek-daşyň ýöne göz bolup durandyr.
- Garyp Baýram bilen saglyk-amanlyk soraşdy. Ahyr soňunda näme üçin gelendigini aýtdy.
- - Meni näme üçin saklaýarlar?Baýram ýerinden turup, işigiňagzyna gelip, ony ýanyna çagyrdy. Soň onuň gulagyna diýen ýaly:
- -Öz- ýokardan, Anyk aýtmaýyn welin, öz-ä baýrak bilen baglanyşykly.Öz-Syýasy Býronyň tabşyrygymyş. Daýylar (DHK) oda- köze düşýämiş.Mümkin, daşary ýurtlar bilen bir bagly zadý bardyr.Men dogrymy aýdýan, hiç zat bilemok, ýöne çaklaýan. Maňa aýdanoklar.
- - Raýon saklanokmy?
- - Ýok, raýonam, obkomam saklanok.Ýokardan, şol, gogy goşan adamyň bolaýmasa.
- Garybyň boýny buruldy.
- - Men indi näme etmeli, Baýram?!
- Baýram elleri, kellesi, gözi bilen öz alaçsyzlygyny baýan etdi.
- - Meniň saňa ýekeje kömek edip biljek zadym, şu etrabyň içinde mäme iş göwnüňe ýarasa, bereýin.- Ol töweregine garanjaklady.- Şyhym aga habar tutar.Diliňebek bol. Hiç ýere barma.Zeýrenme.-Sen olara gerek bolmasaň, olary-da isleme.Nämäňe gerek.Azygyňy, harajadyňy özüň oňararyn.
- Garyp Baýramyň maşynynda Garaböwürä geldi.

43.

Garyp gyşyň ahyrynda agyr düýşgördi.

... Ol indi Inda Mihaýlowna bilen däl-de, öz ejesi bilen Otel aganyň huzuryna barypdy. Moşka olary edil öňküsi ýaly barlap, agyzlaryny, üst- başlaryny sarymsak, narpyz ysly suw bilen çäykady.

- On baş minut!

- Garyp ejesine haýran galdy. Ol rus dilinde Garybyň ýagdaýlaryny Otel ata gürrüň berdi. „Uly baýrak berdiler, onsoňam „göztussag etdiler“. Stoluň aňyrsynda ada däl-de, ullakn gurçuk otyrды. Ol gurçuk Otel atanyň sesi bilen gürlledi.
- Garaböwürü açmaly. Onuň bagty, rowaçlygy Garaböwür bilen. Haçan Garaböwür açylanda, şonda seniň ogluňy älem açar. Häzir ir.
- Garaböwürde näme işlesin?
- - Gawun eksin, gutardy. Olar hoşlaşyp çykдыlar. Moşka ýene gykylyk etdi.
- - On bir sekund. On bir! Janyňa haýpyň gelsin. On bir aýyň galdy!
- Edil şol wagt Honçagül ýüzüni-gözünü oynadyp, aýdym aýdyp, tans edip, içeri girdi.
- - Indi ýakyn geldi, Ur-raaa! Juda ýakyn geldi. Ol hapa, kirden ýaňa göm-gök dyrnakly barmaklaryny Garybyň Gözüne sokaýjak boldy.
- - Ýak-y-y-y-yy-n ge- ee-l-di.
- Garyp tisginip oýandy.
- Daşarda gar ýagýardy. Ol ýyly eşiklerini geýinip, saldamlyja ýöräp, Garaböwürä bakan ugrady.
- Garaböwürüň aýtymy tutuş ak gara beslenipdir. Garaböwür jahan ümsümliginiň in şirinini saýlap-seçip, süýji ymyzganyp ýatyrды.

Garyp bu gadymy ruhларыň mazarlygyna aýak basmaga dözmedi-de ak garyň üstünde besse-besse bolup ýatan yzlaryna garady.

Yzlar bu galagoply döwürden, baryp-ha uzak geçmişe, Garaböwürüň gadymy ruhuna ogullyk yhlasy bilen, keşdelenilip ýazylan keramatly bir hata meňzeýärdi. Garaböwür bolsa bu haty özüniň wawwaly kalbyna derman edip ýapyp ýatana meňzeýärdi.

X X

X

Şol gün Raýon howpsyzlyk bölümüne „...Obýekt Garaböwürä aýlandy. Meger, daşary ýurtlara geçmäge hyýal edýär. Emma, bir sagar beýik depäniň üstünde oturyp, soň yzyna gaýdyp, öýüne girdi...“ üç şugul gowuşdy.

„Ol raýon merkezine gitdi. Ony birinjiniň maşyny öýüne getirip gitdi....“

„... Şyhym başlyk onuň öýüne bir günde üç gezek gelip gitdi.“

„Myrry poçtolýon onuň öýüne her gün gazýet getirip gidýär. Olar bir sagatlap, öýden çykman oturýarlar...“

„...Ol indi üç gün bári öýünden çykanok.“ Diýen aly şugly hasap etmeseň, bu soňky üç aýda başinji şuguldy.

X X

X

Garyp ýene-de goşgy ýazyp başlady. Onuň goşgulary Ene, bahar, Garaböwür baradady.

Ýaz geldi. Garyp öýe sygmaýardy. Ol Garaböwürden gelenokdy. Garaböwür ony özüne bendi edipdi. Ol ilerki baýra belent baýra çykyp, ýaz gyrtyçlaryndan dokalan ýorgany üstüne ýapynyp, bu seleň sährany, synlaý-synlaý, bir ýagdaýy göz önüne getirdi.

Bu meýdan dört bölege bölünýärdi. Gündogar tarap,, baş gekdara golaý golaý meýdandy. Ol ýer çöketdi.

- Onuň sitatdel bolan bolmagy ahmal.
- Günbatary , tekiz giden belentlikdi. Özem daşlak ýerdi.
- -Ol ýer kerwansaraýa meňzeýär. Depe gapdaly howly-howly bolup, daragyň kesim-kesim dişleri ýalydy.
- - Bu ýer begzadalaryň , goşun başlyklaryň, ýokary gatlagyň mülki bolmaly. Sumbara tarap uzalyp gidýän ýerler ýalazydy. Daşlakdy. Ýöne daşlary beýle bir iri däl.
- -Ol ýer garyp-gasarlaryň söwdagärleriň kwartaly bolmaly.
- Ol “Sitadeldir” diýip, güman eden ýerlerinaýlandy. Bu meýdan küpürsöp ýatan boz meýdandy. Ömrüne ekin garasyny görene meňzemeýärdi.
- Bu ýeriň amatly tarapy, ol gündogardaky, mundan iki ýarym kilometr uzaklykdaky skwažina golaýdy. Şondan bu ýere suw çekip, ekin ekseň boljakdy.
- Garyp ýap çekäýmeli ýerleri çen bilen bellik etdi., ölçedi. Özüniň ekin ekäýsem diýen ýerlerini ädim urup, ölçedi.
- Ol ýer dört ýary geklara golaýrakdy.
- - Öz- agyrrak welin, Zyýany yok.
- Garyp agşam Şyhym aga jaň etdi.
- - Bir maslahat bar, geläýseňiz.
- Şyhymaga giçlik, garaňky mazaly gatyşansoň geldi.
- - Garyp jan, sag-aman otyrmyň. Ol içerä göz aýlady. -Oglanlara tabşyrypdym. Göz-gulak bolýarlar dälmi?
- Geliň, Şyhym aga, menem size dert bolýan.
- - Boluber, köşek. Sen dert däl.- demansyň. Ýöne, gaýrat et-de, özüňi berme.
- Garyp çay bilen iki tabak çekdirme getirdi. Ýaşula ýassyk taşlady.
- - Bir haýyşym bar.
- - Aýdyň, Şyhym aga.-Şyhym agany der basdy. Ol jübüsinden elýaglygyny çykaryp, etlek ýüzüniň drini çaldy.
- -Meni hojalygyňa işe al.
- - Ine-ine, munyň erbet maslahat däl. Aýdyber.
- Garyp niýetini orta dökdi.
- Şyhymn aga bagryny ýassyga berdi.
- - Garaböwüriniň gündogdr bölegini ber diýýän-ä.- Bereýin.
- - Hawa.
- - Näme etjek?
- - Gawun ekjek.
- Şyhymn aga oýa batdy.
- - Suw kyn-da, köşek! Ýogsa...

- Gary gyzdy.Olniýeti puja çykyp barýan ýaly, howlukdy.
- -Sähel ýokarrakda skwažina bar-a.
- Şondan ýaby özüm çekeyin.
- Şyhym aga oýlandy.
- - Gaty uzak-da. Ol skwažinanyňsuwam gaty azdyr.Seniň diýýän ýeriňe ýetmez ol.Arasynda-da iki sany baýyr bar.Ýumruk ýaljak suwy şol baýyrlardan geçirjek bolsaň, şonda iş bar!- OL başga ýagdaýy salgy berdi.- Hyýalyň gawun ekmek diýelidälmí?! Gowy, mes, suwly ýerden bereýin. – Ol ellerini serdi.- Kösenmek nämä gerek.
- Garyp başyny ýaýkady.
- - Diňe Garaböwür!
- - Bor-da, oýlanaýyn.
- Şondan köp wagt geçmänkä, Garyp skwažinadan günbatarlygyna , Garaböwürä tarap,ý ap gazyp başlady.
- Ýabyň çuňluga bir metr, giňligi ýarym metrdi.
- Ol birinji gün ýigirimi baş ädim, ikinji gün on sekiz ädim, üçünji gün gün kyrk ädim ap gazdy.
- Işläp ýörkä Myrry onuň yzyndan geldi. Ýöne onuň pili ýokdy.
- Ertesi , ol eli pilli geldi.Olar ýabuň gitmeli ugrunu ýazdylar-da bellertiler.Şondan soň, bir günde ýüz ädim,, jemi ýüz segsen sekiz ädim, dört güne paýlanynda her gün ýigirimi iki ädim ýap gazdylar.
- - Beýle ügitsek ýabymyzy tomsa çenli gazyp bolarys.- diýip, Myrry güldi.Ýöne ol dözmedi.Ertir bilen Garyp bilen gelip, agşama çenli işlän günlerem boldy.
- Ýap mart aýynyň birine taýýar boldy.Indi iş Şyhym aga baglydy.
- Ol gelip ýaby synlady.
- - O-ha!Gül ýaly bolupdyr. Ýabyňdan yzgar galman geçer.
- Ol bloknotyna bir zatlar belledi.
- Ertir ýere traktor salarys. Skwažinany işleideris.
- Bir hepdäniň dowamynda ýer sürüldi.Suw goýberildi.Indi ýer taba gelensoň, joýa çekip, gaweuny ekibermelidi.
- Garybyň işi hasam ýeňilleşdi. Şyhym aga joýalaram gündogardan günbatara tarap, traktor bilen çekip berdi.Üç-dört maşyn ders getirtti. Gawun, mekge, kadi, küňji, noýba tohumlaryny berdi.
- Mart aýynyň on başi günü Garyp ýyly süýde ýatyrylan thulmlar gämikläp, ekip boldy.
- Her ekilen ýere ölje, owulyp, elenen ders dökdi.
- Mes ýer, suwarylyp , taba getirilen toprak,, süýtde şinelän gämik edil, baş günde parlap çykdy. Mazaly, şol günler howa-da juda hoştap boldy.
- Myrry Garyba sakçy kepbesini berkden tutup, gurmaga kömek berdi. Obadan agaç, tagta, birküç sany uly faner getirdiler.Çatmanyň daşyna desse- desse hyşşalary çüý, sim, kendir ýap bilen berkidip, edil köşk ýaly sakçy kepbe gurdular.Onuň öwünde iki adam arkaýyn ýatar ýaly belent seki gurdular. Sekiniň üstüne hyşşa basyp, onuň üstüni samanly suwag bilen bilen galyň suwadylar.

- - Ine , bu sekiniň aşagynda gawun-garpyä, kädi goýarsyň- diýip, Myrry az-kem güne ýanyp, gyzaran derli ýüzüniň derini sylp durşuna ýatdy.
- Öýden iki sany keçe, ýorgan-düşek ýassyk bedre, tüňçe, gap-gaç, çäýnek- käse, gazança, ýag- gowurma duň, otluçöp getirdiler. Sumbaryň gyrasyndaky tokaýdan, ojakda ýakar ýaly odun-çöp getirdiler.
- -Gawun ýetişiberse, Ditjanym, menem seniň ýanyňa göçüp gelerin- diýip, Myrry gözügidijilik bilen , ýuwdana-ýuwdana aýdy. Emma özi şondan soň üç günläp gara bermedi.
- Üçünji gün öýlän gara dere batyp, tigrine bir garyn gowurma bilen bir saçak çöregi , bir torba ýumurtgany ýükläp geldi.
- - Ditjan, özümizi horlamaly. Ýaşayyş, güýç agyzdan girýändir. Iýeli, içeli, bagtly ýaşaly, goý, duşmanlarymyzyň içi ýansyn.
- Iki dost seleň sähranyň gujagynda, rahat oturyp, çay- nahar edindiler.
- - Ditjan, näme kân, hojalygyň garažynda azot, superfosfat dökünleri kân. Ekine şolardan sepeli, soň gowy suwaraly.
- Garyp:- Howlukmaly!- diýip aýtdy.
- Kyrk günden , eýýäm, tüwelekler saralyp başlady. Ellinji gün diýlende, şyhym aga teläre geldi.
- -Garyp jan, nädýär?
- - Kyrk günlükler ýetişdi, Şyhym aga. Üç maşyn dagy boljak. Şolary ýygaly, soň olary obada, raýon merkezinde, Aşgabatda satdyryber.
- Şyhym aga ekerançylyga aýlanyp, hem begendi, hemem ünjä batdy.
- Ol sakçy çatmasyna gelip, ýassyga gyşaryp, çay içip oturyşyna dogrusyndan geldi.
- - Garyp jan, dogrusyny aýtsam, bu işiňden zat çykar öýdemokdym. Tüweleme, „Oýnap ekseň, boýnap biter“ bolupdyr. Ýöne munça hasyly nädip ýerläli? Şol aladasy bar munuň.
- - Ony alda etme. Ilki bilen-ä obadaky her öýe bir maşyn, bir maşyn gawun düşürelä. Soňam , her gün bir maşyny äkit-de döküber.
- Soňam iki maşyny ýükläp iber satmaga beýleki etraplar. Hem puluň bolar hem planyň, hem-de şöhratyň bolar!
- Şondan soň, tä okuwçylaryň tomus kanikuly tamamlanýança, on sany oňlan bu bakjadan çykmady.
- Gawun bolsady ekilen ýaly bitdi. Sentýabr düşdi. Bakja çolardy. Soňky günlerde gawuna kirpi degip başlady.
- Garyp bakjany basdyryp suwardy. Indi gawuna çelýän kitpileriň ýoly belli boljakdy.
- Merry goşasyny alyp geldi. Ol çüýşelerden nyşana edip, öz mergenlygyny barlady.
- Soň Garybyň özi gije kirpileriň geçjek ýoluny garawullap ýatdy. Emma ol her gije ýatyp galýardy.
- ... Garyp, Güýz säherinde nämäniňdir bir zadyň şyg-şygyna tisginip öýandy. Daňa fgalan äpet bir okly kirpiöz ýoly bilen ýorgalap, tikenlerini şyg-şyg etdirip, gaçyp barýardy.

Garyp, ol oklukirpiden çenäp, atdy. Ol tüpeňiňtüssesiniň arasynda oklukirpiniňtikenlerini edil tawus guşuň perlerini ýaýyşy ýaly ýaýradýandygyny gördi. Ol tüpeňden peşeňi çykarýança, oklukirpi ganyny seçelendirip, ters ugra, biýaralyga bakan, janhowluna gacdy. Ol Bu adamyň turup, özüne bakan gaýdanyny görübem, üç-dört biýara geçip, täze emele gelen darajyk tokurtga dyzaý-dyzaý sümüldi-de gitdi.

Garyp bu ýerde ü tokurtganyň açylandygyny görmändi. Ol tutulan suwuň beýle çalt siňişine haýranam galypdy. Bu ýerleriň joýalarynda ýeke damja-da suw ýokdy. Diýmek, tokurtganyň aňyrsy uly bolsa-da bolar.

Garyp çatma girip, pilini alyp gelip, okly kirpiniň giren tokurtgany gazmaga durdy.

Tokurtganyň düýbi çuňa meňzeýärdi. Garyp ýumşak, yzgarly ýeri adam boýy gazdy. Kirpiniň sürenini düýbi görnen ýaly boldy. Ol tokurtganyň düýbünüň barha giňelip, uly sürene goşulýandygyny gördi.

Ol: “Gel, bir salym çay içip, soň gazaýynam” bir diýdi. Emma, gyzygyp, ýene bir adam boýy çukur gazdy. Süreniň düýbi görneen ýaly boldy.

Dogup gelýän Günüň nuruna, süreniň her ýerinde, her ýerinde buldurap, ýagtyny yzyna gaýtaryp duran yzgarmy, ýa başga bir zadamy, gözi düşüp, gözi düşüp, saklandy-da, şol buldurap duran zady eline aldy.

Ol buldurap duran zat- altyn teňňe bolup çykdy.

- Hummyka?!- Garyp, indi has gyzygypdaljygyp gazyp ugrady. Birdenem süreniň üsti bilen, dik aşaklygyna süýnüp, ep-esli gidip bir salymdan gatý ýere gütüläp düşenini duýup galdy-da, agzyny açyp, haýran bolup galdy.
- Ýeriň aşagy gary giň weü uly galeyeraýdy. Onda altynly küýzeleriň sany-sajagy ýokdy. Ýokardan, bir ýerlerden düşýän Gün şöhlejigi, çaşyp ýatan altyn appasylara düşüp, tutuş galereýany ýagtylandyrýady. Hälk kirpi bolsa adam boýy küýzeleriň arasynda çaşyp ýatan tylla teňňeleriň içinde busulyp, hysyr-hysyr edipn gorkup, titräp ýatyrady.
- Garyp bu galareýadaky altyn gorunyň aňyrsynyň- bäsiniň ýoklugyny duýdy.
- „Ine, dünýä şalarynyň, zabun imperatorlaryň arzuw eden beýik hazynasy!
- Eý, adamzat, Garaböwüriniň altyny ýere siňmändir! Ol-ine! Ol- bar!...
- Ol küýzeleri sanady. Ol segseninji küýzä ýetende bir zat üstünden şarp edip atylp geçdi.
- - Kepjebaş!- Garybyň zähresi ýaryldy. Ol egilip, bir gysym teňňe alyp, kepjebaşa zarp bilen zyňdy. Soň jübülerini teňňeden dolduryp, piline daýanyp, süýrene-süýrena zordanjyk daşyna çykdy.
- Gidip ullakan kirýuwulýan köne tasy-kirýuwulýany alyp, sapyna ýüp dakyp, ýene-de aşak düşdi.
- Ol bu sapar altyn humlary sanamakçy boldy. Emma başarmady. Olar çenden kändi. Humlaryň aňyrsy görünmeýärdi. Burçda aşak gidýän basgançak bardy. Aşakda-da altynly humlar, dag ýaly-dag ýaly edilip basylan altyn kerpiçler, altynly humlar görünýärdi...

- Kirýuwulýany teňneden doly ýarym edip, ony ýokary alyp çykdy. Bu altyn teňneler, gör näçe mün ýyllyklardan soň Günün ýagtysyny ilkinji gezek görýärdi.
- Garyp ikindä çenli iş edinip, süreni, soň hokurtgany, soň hazyna barýab inelgäni gaty berk gömdi. Depeläp-depeläp, üstüne selin, syrkyň basyşdyrды. Indi ol ýerde bu asyrda sürenmi, ýa hokurtga bolana meňzemeýärdi.
- Garyp Kirýuwulýanyň üstüne köneje keçe bölegini atyp, onuň üstüne hamyr ýaýylýan tagtajygy, gowurmaly garyny, soň çörekli saçagy goýdy.
- goýdy.
- Diňe +şondan soň, çay gaýnadyp, gowurdak eredip, üstüne sogany, pomidory boldan dograp naharlandy.
- Okuwçylaryň okuwynyň başlanmagy bilen, çolaran bakjadan zamçanyň, bişen waharmany, beýleki ysly gawunlaryň ysyügelýärdi.
- Günbatardan gelýän mymyk şemala ýüzüni tutup, çatmanyň kýlegesinde ýassyga gyşatyp ýatan Garyby ýeňiljek pikirler gyssaýardy.
- - Hazyna barada kime aýtmaly?! Maňa zulum eden adamlar bu beýik älemiň iň beýik hazynasyna zulum etmezlermi?! Men olara näme ýamanlyk etdim.
- - Ýok, men häzirlilikçe hazynanyň syryny juda gizlin saklamaly! Ol kirýuwulýanyň gyrasyna elini sokup, bir gysym teňne alyp, keçäniň üstüne pytyradyp, altyn teňneleriň täsin sesine gulak asdy.
- Teňneleriň ýüzündeçyzyklar, ok-ýa suraty, dogup gelýän Günün şyglaly şekli bardy.
- - Ýok, hazynany ynjytmany däl. Öz wagty geler. Şonda bu hazyna-da açylar. Men bu hazynany göremogam, bilemogam. Ol elindäki teňneleri kirýuwlana taşlap goýberdi.
- - Şunam almal däl ekenim. Bular meniň nämäme gerek.
- Aňyrdan, bakja tarap gelýän iki maşyn göründi.
Garyp düşnüksiä halda begendi.

35.

Bakjanyň gyrasyndaky ýodadan, maşyndan düşüp, gawunçylygyň içi bilen özüne tarap gelýän iki adamy Garyp tanamady.

Ol ikindä çenli, gawun ýygyp, iki maşyny mas ýükläp, ýadapdy. Howa yssydy. Häzir onuň ýerinden turasy gelenokdy. Şonuň üçin ol aýagyňy ýere sallap, sekiniň gyrasynda oturyşyna, Güne seretdi.

Gelýänler golaýa gelende, ýerinden turdy. Birdenem tisinginip gitdi.

- Ýok, hawa...- Ol bir yzyna, birem öňüne seretdi-de,, gözüne urlan ýaly bolup, öňe, gelýänlere bakan okdurylyp gitdi. Demi- demine ýetmänem:- Inda Mihaý- ýlow-wna-a-a! Diýip, Garaböwürü tisingindiripgygyrdy.- Inda Mihaýlowna, doro-oga-a-ý-a-a-a!..
- Ol baryp, daljygyp, aglap gelýän gartaşan rus aýalyny gujaklap, güne ýanan derli, şor ýaňagyndan gaýta-gaýta ogşady.

- - Inda Mihaýlowna!
 - Ýaşuly aýal demi-demine ýetmän aglaýardy, hem-de samraýardy.
 - - O Garyb! Boži moý!Büoži Gar... Gar.... Garyb, Garyb.!O božži...
 - Garyp Inda Mihaýlownany gujagyndan goýberdi. Indi bu aýalyň özi Garyby gujaklap goýberenokdy.
 - - Garyb. Syn moý, Radnoý, moý. Garyb...
- Garyp Inda Mihaýlownany çatmanyň içine ýazyylan düşegiň üstüne geçirdi.Oňa basyrylgý çaýyndan bir käse guýup berdi.
- Gel, Inda Mihaýlowna, Moskwany ýatlap bir käsejik çaý içeli!
 - Garyp saža gowurma atyp heýgenek taýýarlady.
 - Sogany, pomidory, bolgar burçy, duzy ýeterlik heýgenegi Inda Mihaýlowna halady. Kemi galman bişen zamça, waharman kesdi.
 - - Bu ýer gaty gowy ýer eken oglum.- diýip, Inda Mihaýlowna Garybyň kesewä dönen synasyna, kirläp giden üst-başyna dözmezçilik bilen seredip, aýtdy-da aglady.- Wah, seni nädäýipdirler, oglum. Seni nädäýipdirler, o bože!..
 - Suratçy Zelenko diýen ýumşak, ýygra oylan bolup çykdy. Ol Garyby sekiniň üstünde otyrka, teläre söýenip duran ýerinde, Inda Mihaýlowna bilen çatmanyň içinde gürleşip, çaý içip otyrkalar, Çatma söýeni durka, çöp-çalam ýakyp, çaý gaýnadyp durka surata düşürdi. Soň garbanyp, gawunçylygy bakan gitdi.
 - - Nähili, Mihaýlowna? Sen nädip bu ýerlere düşüp ýörsüň?!
 - - Inga saňa köp salam aýdy.Ol Rerhiň çagyrmagy boýunça, Hindistana gitdi. Gepleşdim, seniň ýagdaýlaryň barada maglumat soraýar.
 - Ol ýaşly gözlerini süpürdi.
 - - Maňa Lenin baýragyny nireden berip ýörler, Mihaýlowna?!
 - Inda Mihaýlowna bolan wakany düşündirdi.
 - - Seni näme üçin bu ýerde göz tussagy edip saklaýandyklaryna düşüňäňmi?
 - - Wah, men şoňa düşünemok-da.Meniň günäm näme, men şoňa düşünemok-da! Meniň günäm näme, şoňa düşünemok men.Hiç kim aýdanok, Mihaýlowna!Inda Mihaýlownanyň ýaşly gözleri ýalpyldap gitdi.
 - - Saňa Nobel baýragyny berdiler, Garyp jan! Buşluk, oglum!Saňa Nobel baýragy berildi...
 - - Nobel baýragy?!
 - - Näme üçin?
 - Inda Mihaýlowna torbasyndan“Ak guwlary atmanyň“ iňlisçe kitabyňy çykardy.
 - - Ine, şunuň üçin!
 - Onsoň, olar baýragy beren bolsa, meni indi bu ýerde näme üçin saklaýarlar?
 - -Oglum, me, kitaby oka, onsoň düşünersiň.- Ol gyssandy.
 - - Men gideýin. Hojalyk ýolbaşçysy maňa diňe on baş minutjyk wagt berdi.Dünýä seni gözleýär. Baýrak seni gözleýär. Juda uly baýlyk, abraý at seni ýer sermäp gözleýär...
 - Garyp tütäp bişdi.
 - Inda Mihaýlowna, maňa baýragam, pulam gerek däl. Men baryndan geçýän.Maňa diňe okamak, Moskwa, Institut zerur gerek.Men baryndan

geçýän, maňa kömek ediň, Mihaýlowna! Meniň adymdan Syýasy Býura: Men ötünç soralaryň, baýraklardan ýüz dönderýäriň“diýip, hat ýazyp iberiň. Meni öz erkime goýbersinler. Meno öz obamda göz tussagy etmesinler.

- Inda Mihaýlowna gözlerini alardyp:
- - Ýok, baýraklardan ýüz döndermek bolmaz. Pulam gerek. Baýlyk hökman gerek. At, şan-şöhrat hem gerek.
- Garyp töre geçip, köne tasyň üstüne ýapylan köne keçe bölegini bir gapdala syrды.- Ine, baýlyk, ine pul., Mihaýlowna! Men muny näme edeýin?!
- Inda Mihaýlowna tas özünden gidipdi.
- Daşyna, bi ýerlerde nämäniňdir bir zatlaryň yşgyna düşüp surat alyp ýören fotohabarça, tutuş töweregine howsalaly garady.
- - Garyp jan, bu hazyna näme?
- Garyp kirýuwulýandan birküç goşawuç teňňäni alyp, Inda Mihaýlownanyň etegine jogurdadyp guýdy.
- Me, buşlugyň üçin!
- Ol ýene, ýene, ýene guýdy.
- Geleniň, ähli goldawyň, mähribanlygyň, dünýäde barlygyň üçin. Me, bary seniňki!
- - Ýo-ok, ýo-ok, Garyp, dur, besdir!..
- Garyp, Inda Mihaýlowna berjegini berensoň, köne kirýuwlanyň üstüne ýene-de, hälki keçe bölegin atp goýberdi.
- - Men indi bulary näme edeýin- diýip, Inda Mihaýlowna aljyraňňy halda aýtdy.
- - Nätseňiz, şeýdiň!
- Gerek bolsa, ýene alyň. Maňa onuň gerek ýeri ýok.
- Inda Mihaýlowna boýnuna daňynan gülli ýaglygyny çözüp, özlerine tarap gelýän suratçy duýaýmasyn diýen howsalaly ätiýaç bilen ep-esli teňňeli düwünçegi seresaplyja ýygnap, ýaglygyna düwüp, torbasyna saldy.
- - Biz gideli, oglum.
- - Bize gawun ber-dä- diýip, zelenko dabara bilen sorady.
- - Garyp olara iň gowy gawunlardan bir topbak ýygyp, olaryň öňünne üýşürdi.
- - Ine, gawun, näçe göterip bilseňiz, alyberiň!- diýip, gussa bilen aýdy. Soň çatmasynyň kölegesine gelip, maşynlara bakan gidip barýan iki adama garap, teläriniň ýanynda gugaryp galdy. Ýöne, bagtyna, Myrrynyň agyr tigrini boýnundan asyp, görgä galyp gelýänini göräýdi.
- Garyp oňa bakan ylgady.
- Myrry jan, gel dostum.
- Myrry gara dere batyp gelşine:
- - Dost jan, Allajan çapsyn, saňa bir zad-a bolupdyr. Ýaman begenýäň.-Saňa bir buşluk habarym bar.
- Garyp Myrryny makullady. Soň öz begenjini buşlady.
- - Dostuňa-da, Nobel baýragyny beripdirler. Nobel baýragyny!
- Myrrynyň öz aladasy başyndan agdykdy. Şonuň üçin ol Garybyň aýdanlaryna aň etmedi

- - Ditjan, Bibigül, adamsyndan aýrylyşyp, öýlerine gelipdir. Aşgabatdan geldigim olara ejemi gudaçylyga iberjek...
- Garyp Inda Mihaýlownanyň özüne beren hälki kitabyny Myrra berdi.
- - Ine, şu kitap üçin maňa Nobel baýragyny beripdirler!
- Myrry inlis dilindäki kitaby, hiä zat düşünmän, agdaryşdyran boldy.
- Hä, Lenin baýragy näme?!
- Lenin baýragam, Nobel baýragam, ikisi-de berilipdir.
- Myrry begendi-de, egnindäki tigrini gapdala taýlap goýberdi- de, gapdalynda duran Garyby gujaklady.)nuň ýüzüne ähli tüýkürjigini çyrşap ogşady.
- - Ditjan, gel nahar-çaý bilen muny bir gowy ýuwaly.- Ol gözünü ýumup, başyny ýaýkady.
- - Wah, sen içeňok-da, ýogsa, häzir ýarym litriň tüýs bir gerek ýeri ekem-dä!
- - Soň, dostum, soň.
- Olar gün batýança çaý içdiler, nahar içdiler, gawun kesdiler.
- - Ditjanym, men hoşlaşmaga geldim.
- - Hä?-Garyp üşerildi.
- Men Aşgabada kyrk günlük okuwa barýan. Şu gün, seniň telefonyňy haçan işledýäňiz- diýip, aragatnaşykçylaryň ýanyna bardym, Olar:- Hiç haçan! – diýdiler.- Ýokardan gaty berk görkezme barмыш, seniň üçin, men gary gorkýan, dostum.
- - Aý, gorkma, dost.Ýöne sag aman gidip, sag aman gel. Ýöne ýüregim juda gaty gysýar. Men gerekli halyma, bu görgüli dünýä gerek bolman galdym-da.
- Myry naýynjarlyk bilen başyny ýaýkady.
- - Ditjan, Ditjan, men başda aýdandyryn.Seniň duşmanyň Brežnew, Türkmenistanyň birinjisi, Soýuzyň başlygy!Olar gaty güýçli!duşmandyr. Olardan gork.Ahyr soňy şolar seniň başyňy iýerler.
- Ah, dost,olar kimmişin. Meniň Hudaýym bar-a. Men olardanam beter Taňra gerekdirin. Ol Meni ezizläp-ezizläp, öz ýanyna alar welin, maňa onsoň hiçisem ne el, ne dil ýetirip biler...Meni öldürseler, hol depäňň üstünde jaýlagyn. Üstüme-de uçup barýarka içinden ýaý geçip ýaralanan ak guwly ýadygärlik gurdurgyn.Soňam:
-
- “Ak guwlary atmaň, soň bir gün bizem ,
- Ak guw bolup gelsek atmazlar ýaly..“
-
- diýip , iki setir goşgymy ýazdyrgyn..
- Myrry güldi.
- - Heniz on sekizem ýaşamankaň, ölüm bilen oýun etme, Ditjan. Hana, şo l mawy asman, ho-ol gara daglar dursa, dünýäde türkmen dursa, sen durarsyň..
-
- - Seniň ol diýýäniň dogry bolmagy mümkin, eziz dostum.. Ýöne meniň fiziki ömrüm, eddil, şu gün gutardy, eziz dostum. Men indi- Ol belent depäniň üstüne elini uzatdy- şo-ol ýerde bilmaly!
- Myrry aglady. Garyby gujaklady

- - Sag bol, dostum.Sag bol.Dünýäde maňa düşünýän,ýalňyz sen bolup galdyň.
 - Garyp altyn teňňeli köneje kirýuwulýanyň üstündäki keçäni sypyryp, Myrrynyň öňünde goýdy.
 - - Me, dost, näçe alsaň, al. Soň galanyny gömjek.
 - Myrry aňňalyp galdy.
 - - Bu , bu, bu Haz... Hazyna... hazyna nirede?..
 - - Al! Al!..
 - Myrry poçtolion torbasyna iki goşawuç teňňäni gorka-gorka atdy.
 - - Meniň üçinem iki goşowuç guý. Ýok, hany, dur.
 - Garyp Myrrynyň ullakan torbasyndak gazýetleri, hat- kagyzlary çykardy.-da torbany altyn teňňeden doldurdy.
 - - Al, hözirini gör.
 - -galanyny näme etjek.
 - - Gömjek!
 - -Hany, özüň näme?
- Garyp depäni görkezdi.
- Men indi şol ýerde bolmaly.!
 - Myrry aglady-da, Garyby gujaklap, horkuldapn aglady.Soň yzyna garaman, tigriniň şahyndan tutup, agyr torbasynyegnine alyp, ýegşerilip, gitdi.

36.

- Garyp juda ýalňyzdy.Onuň çatmasyna-da, öýüne-de gelýän- gidýän ýokdy.Ol Moskwany, tanyşlaryny gaty küýseýärdi.Güýzüň ilkinji günleri, güýzügen ot-çöpleri, Günbatardan öwüsýän näzik şemal ony her sagatda geçeb günlere alyp gaçýardy.Ol şu gysga ömrüniň soňky üç ýylynda z ykbalynda gabat gelip, goldan, söýen, söýget bolan adamlary süýjülik bilen ýatlaýardy.
- Ah, eje janym-eý, bu garabagt ogly, taşlap, nirä gitdiň, kábäm!
- Ol ejesi barada iň süýji ýatlamalary serinden, duýgusyndan geçirip, soň birdenemSelbini ýatlady.
- Oňa Selbiniň mähribanlygy juda kerem-keramatly görün ýärdi.Eger, häzir Garybyň goşa ganaty bar bolsady, diňe Selbiniň didaryna bakan uçup-uçup barardy.

Ganatlarym gyrdylar, Selbim!

Ýanyňa baryp bilmedim.

Didelerim oýdular, Selbim,

Didaryň görüp bilmedim.

Ýüregim göz-göz ýaradyr,Selbim,

Saňa dil berip bilmedim.
Täleým garadyr, Selbim,
Ezizim diýip bilmedim.
Wah, seni söýüp bilmedim..

Garyp soň Bibi gelnejäni ýatlady.

- Ah, Bibi gelnejem! Seniň maňa eden ýagşylyklaryňy bir gaýtarsadym.
- Garyp Bibi gelnejäni ýatlada hökman onuň gyzy Olýa bilen bolan ýakymсыz wakanyň üstünden barýardy.
- Şol Babajanyň Garyby uran güni agşamara Olýa onuň otagyna gelipdi. Onuň Garypda , edil bir kasty bar ýalydy.
- - Sen haram ýer çeken, Ýaňy adamlaryň ýanynda meni masgara etdiň. Ine, şuny oka-da, ählisini derrew töle. Özem, häziriň özünde ählisini töle. Onsoň, göreris kimiň kime bergisiniň bardygyn.
- Garyp Olýanyň uzadan kagyzyňy aldy.- da Olýanyň ýüzüne haýran galma bilen, aňkarylyp galdy.
- Olýa ol kagyzyňa ejesiniň beren kurkasyndan başlap, bi düzümlük burçuň bahasyňa çenli ýazypdyr. Sanaw 53-sanydy.
- Gazan, saç, çemçe, tarelka, dürtgüç, saçak, ýeňsiz, ýüň jorap... aý, garaz, onuň Bibi gelnejelerde ýatan gijelerine, iýen naharyna, içen çayyna çenli pula öwrüp, baha kesipdir.
- - Jemi 450 manat!
- Garyp Aksananyň ýanynda gaty utanypdy.
- - Bolýar!- diýip, ol gaty utanyp , burç ýaly gyzaran ýüzüni sypjakladyp aýtdy. Soň ýatylýan otaga girip çykdy.
- - Me, baş ýüz manat, ýöne
- Olýa Garybyň elinden ýüzlükleri kakyp aldy.
- - Ýüzüňi babaly görsün! Haram meýit. Ol işikden dazyrdap çykyp gitdi.
- Şondan soň Garyp Aşgabada geleninde Bibi ejäni görmäge bardy.
- - Işik ýapykdy. Ol işigi kakdy. Penjireden Mämmed aganyň ýüzi göründi.
- - Näme gerek?- diýip, ol işigi açman Garyba ümledi.
- -Men Bibi eje bilen bir salamlaşayyn- diýip geldim.
- Mämmed aga ýüzüni çytdy.
- - Ýok, ol gitdi! diýen manyda elini demirgazyga salgady. Şol pursat onuň gapdlyndan sary saçly ýaş aýal hem Garyba seretdi-de, soň gaýra çekildi. Ýöne olar işigi açmadylar.
- Garyp Bibi ejä getiren sowgatlaryny näme etjegini bilmän daşky derwezäniň ýanynda bir salym aýak çekdi.
- Herne, onuň bagtyna, Gulýanyň aňyrdan gelyäni görünäýdi. Onuň ýanynda bir ýigit bardy.
- Gulýa Garyp bilen salamlaşdy. Garyp onuň ýanyndaky ýygyde elini uzadanda, Ony tok uran ýaly boldy. Ol bu uzyn ýigidi tanady. Ol birwagt wokzalda Garybyň kurtkasyňy aljak bolan iki ýigidiň biridi.
- - Tanyş bol, Arzik!- diýip, Gulýa buýsançly ýylgyrdy.- Halaşýan oglanym!

- Biz gaty tanyş!- diýip, Garyp gaharly aýtdy.- Me, şulary Bibi gelnejä getirdim.Menden salam aýt.
- Aryp üçin, şeýdip, Bibi gelnejeler sahnasy ýapylypdy.

37.

Ýakynda, Honçagülün ogly Durdy gullukdan gelipdi.

Ol Bir gün Garyparyň öýüne geldi.

- Sen meniň çagalyk dostum bolaňsoň, senň ýanyňa geldim.Maňa basyr-ýussursyz, dogryňy aýt. Bibigül nähili maşgala. Men şoň öýlenjek.
- Garyp Durdynyň daýanykly synasyna, ejesine meňzäp duran syrly,owadan gözlerine ak, elek ýüzüne seretdi.
- Onuň adamsam- bolmaly.
- Men onuň bilen Moskwadan tä Aşgabada gelýänçä gürleşip geldim. Ol Moskwada birine durmuşa çykypdyr.Oňuşmandyr.“Içýär, aýala ýaramaýar“ diýdi.Men ony öňem gowy görýärdim. Oňa-da meniň ýaly biri gerek.Şol bolsa, maňa gyz gerek däl.Onuň özem:“Men-gyz. Ol meýit ýanyma gelmedi „ diýdi.Garyp bu täzelige geň galdy.Ýöne Myrr, onuň yhlasy ýadyna düşüp, gynandy.
- Sen näme, Bibigüli bileňokmy? Onýyl bile okadyg-a.Adam ýalňyşman bolmaz.Alsaň, oňarýaň.Ýöne men bir zat diýmäýin.Özüň çöz, Durdy..
- Durdy ýerinden turdy.
- Maňa seniň şu sözüň gerek.Onuň özem:“Garyp meniň Moskwadaky ýagdaýymy gowy bilýändir!“ –diýdi. Onda men gudaçylyga adam iberiberjek.
- Men oňa kän belet däl, Durdy. Özüň gör. Gepleşen bolsaňyz, dilleşen bolsaňyz, men näme diýip bilerin.
- Üç –dört gün geçensoň, Durdy ýene geldi.Ol gije , adam aýdy ýygnaýança, Garyp bilençäý başynda, gürleşip oturdy.
- Bibigül salam aýtdy.- diýip, ýerinden turup, gaýtjak bolanda aýtdy.-Nesip bolsa, geljek şenbe, toý!
- Durdy Garybyň ýüzüne seredip, agyr oýurgandy.Garyp oňa karz pul gerekdir öýtdi.- Näme, Durdy?- diýip sorady.
- Durdy egnini gysdy.
- Birigün daga, toý üçin oduna gidýäs. Toýüçin bir maşyn odun gerek. Adammyz azyrak. _Ol ýene boşnuny burdy.- Kime aýtsak, işim bar – diýýäýär.Sen , gaýrat edip, gidip bilmezmikäň/
- Garyp oýlandy.
- Näme gitmän.Wah, meniň islän zadym şo-da!
- Durdy begenip, gelip, ony gujaklady.- Sagja bol, dost jan, toýuňda gaýtsyn.- Durdy halymsyrady.- Şu ejemiň dili gursun. Näme gepleýänin bilmän, bütün obany bize duşman edip goýupdyr.Adamlar mendenem ýüzüni sowýar. Sag bol onda, geljek şenbe daňdan sagat dördür“...
- Garyp begenip, düşegine geçdi.
- Häk, daglar şu wagt juda owadandyr. Käkilikler saýraşmasy janyňy alyp barýandyr.Itburun gyzarandyr...

- X X

- X

Inda Mihaýlowna gelip gidenden soň, bir aý töweregidi. Ertir oduna gidilmeli gije işik kakylady.

Garyp süýji ukusyndan oýandy.

- Kimsiň?
- Garyp jogaba garaşman işigi açdy.
- - Çyrany ýakma. Garyp. Bu men-Baýram!
- Garyp hem begendi hem geň galdy.
- - Adymy tutma, gel, gürrüň bar. Olar şol ýerde çommaldylar.

Baýram gussaly, gaharly gürlledi.

-Garyp „daýylar seniň üçin edil oda- köze düşü durlar. Bir gaty erbet zadyň alamat-a bar. Olar maňa-da aýdanoklar. Meb ýöne ysyranyň gördüm. Gijelerine, seniň obadaşlaryňy edaralaryna çagyrypýarmyşlar. Öz- ä gowulygyň alamat-a däl. Sen barada öz-ä. Galanyňa özüň düşüner. Gaty gizlinmiş, bu bir!

Ikinjisi, Sen Selbä hat ýaz. Onam maňa gowşur...

Baýram Garybyň eline bukja gowşurdy

- Şu haty oka. Özüň düşünersiň.
- Üçünjiden, hiç ýere gitme, gitme! Toýa-da gitme, ýasa-da gitme, myhmançylyga-da gitme. Hiç kim bilen gaharlanyşma, Hiç kim bilen gürlleşme., gürlleşme.
- Garybyň ýadyna Durda beren söz düşdi. Dag, oduna gitmek meselesi düşdi, öýne ol Baýrama hç zat diýmedi.
- -, „Men ony Baýrama aýdyp durmaýyn. „Adam lebizden, koý bogazybdan...“ diýipdirler. Toý boljagy çyn. Toýa odun getirmelidigiçyn. Durdy maňa ýalan sözlemez...“
- Baýram, edil oda gelen ýaly bolup çaltam yzyna dolandy. Ol bir köneje maşyn bilen gelen eken.
- Garyp ony ugradyp, içeri girip çyrany ýakdy. Ol Selbiniň hatyny tanady. Bukjany açyp, dik duran yerinden haty okady.
- „Salam Baýram!
- Sag gurgunmysyňyz? Başlyklyk bilen öwrenişýärmisiňiz? Baýram, gaýrat ediň.
- Baýram, dogan, men Garyby hiç tapyp bilemok. Moskwa yzyndan üç saparü gitdim. Öýlerine baryp ejesiniň ýanynda ençe gün ýaşadym. Gaty gowy ejesi bar eken. Hat goýdum. Ol neresse her sapar yzymdan gelende, men ýok bolýan. Gahary gelýändir.
- Ýöne men Garypsyz, indi ýeke sagadm ýaşap biljek däl. „Baýram! Garyp-Aýym-Günüm!
- Sen düşün, Baýram, Men ony öz ömrümdebn müň, million esse artk görýän. Ejesi ýogalypdyr. Oňa häzir men gerek. Ýöne ony men nireden tapaýyn. Sen şony sakla. Moskwa gitdim, ol obada diýdiler. Men-ä barsam, olam ýene gitse, men ýekşenbe günü barjak.
- Sag bol, dogan. Gaýrat edip, meniň şu ýekşenbede gelýänimi Garybaýetir. Hudaý şu sapar bir ýolumyzy aýra salmasyn.

- Salam bilen, Selbi“.
- Garyp hatdaky aý-gün hasabyndan çen tutdy.
- - Nesip bolsa, birigün gelýär, Selbim.
- Ol haty bagryna basyp,tä , daňdan Durdy gelip oýarýança, irkilmedi.
- Selbim, görüşýänçäk, mähribanym.
- Garyp geýindi , agşamdan taýýarlap goýan paltasyny, azygyny aldy. Hary jübüsine salyp, uçup diýen ýaly daş çykdy.
- ... Garyp häzir başynda nä günleriň bardygyny bilmeýärdi.
- Agşam Baýram oňa „Hiç ýere gitme. Seniň obadaşlaryňy gijeden gije çagyýarlar. Diýende, mamlady.Ýöne, näme gürrüň edýänlerini bilemokk“diýende, ol ýalan sözleýärdi.
- Türkmenistanyň Howpsuzlyk guramasynyň başlygynyň Serhet işleri boýunça orunbasary polkownik Ýuriý Kozlowskiniň hut özi ony ýanyna, Aşgabada çagyryp, ony Moskwadan SSSR Howpsyzlyk komitetinden gelen gaty gizlin çözgüt bilen tanyş edipdi.
- Ol hatyň daşyndan hem, Garyp Nuryllaýewiň amerikan razwetkasynyň juda howply agentidigini, daşary ýurtlaryň SSSR-i, ýoldaş Brežnýewi, Syýasy býuronyň agzalaryny, SSKP- ni Garybyň ýazan wejera kitabyna Nobel baýraýny beren bolup, indem ony SSSR-iň garşysyny ulanjak bolýandyklaryny
- , özüniňem muňa kepil bolup durýandygyny üsti-üstüne goşup, Garybyň hem daşary ýurda gaçyp gitjek bolýandygyny, oňa gaty gizlinlik bilen taýýarlyk görýändigini, şonuň üçin tutuş ýurt üçin gaty howply bu adamdan juda ägä bolmalydygyny ýanjap-ýanjap, Baýramy ýagşy ynandyrypdy. Häzir oňa tutuş obanyň gözegçilik edýändiginem duýdurypdy.
- Kozlowskiniň ABŞ-da bolan bir waka üçin Garyb örän ýigrenýändigini,Baýrama aýtmandy.O hut Garyp sebäpli daşary ýurtdaky düşewüntli, abraýly işinden harby derejelerinden polkowniklige çenli düşürilip, temmi hökmünde Türkmenistana eçirileninden, bu yssy, b şow ýurta indi itiňart aýagyndan suw içýändiginden Baýramyň habary ýokdy.
- Ol öz aryny Garydan almak üçin, gije-gündiz diýmän iş görýärdi. Ol bu işe, Garybyň synpdaşlary Hutdyny,Durdy, onuň kakasyny, obadaşlaryny çekipdi. Olar bu işi berjaý etmegi ilik-düwme öwrenipdiler. Bu iş hut Kozlowskiniň ýolbaşçylygynda, hut , şu gün berjaý edilmelidi.
- Bu günki Maşynly oduna gaýtmaklyk,Garyp üçin ömrüniň säheri boldy. Ol çagalyk döwri gezen belent daglaryny, owadan depelerini hezil edip synlady. Käkilikleriň täsin saýraşmasy onuň dünýäsini çäykady.
- Ol maşynyň üstünde ertir on dokuz ýaşynyň dolýandygyny ýatlady. Şonda ol Selbiniň hut , näme üçin ertir, ýekşenbe gününü saýlandygyny düşündi.
- Meşynyň üstünde Durdy, Hutdy, ýene-de üç sany jahyl, megerem , ýa esger, ýa esgerlikden ýaňy boşan, eşikleri özlerine halpaň bolup duran oglanlar bardy. Olaryň hem gözi töweregindedi.Maşynyň sesinden başga , hiç kimden ses çykanokdy.Garybyň salamyny hiç kim almady.Hutdy ýüzçni sowýardy.
- Garyp Selbini ýatlady.

- - Selbim, gelyärmiň?!- diýip, ol pyşyrdap aýtdy. Wagtdan öňe gidip, boljak şirinden näzik duşuşygy ýatlamak islemedi. Gaýta wagtyň yzyna gidip, özüne ýagşylyk eden , özüniň şu günlere, Seolbi bilen bagtly döwran sürjek günlerine ýetmegine hemaýat een adamlary ýene bir sapar ýatlady.
- Ejesiniň mydama, ýzüni bileli bäri,hesret-den, gussadan dolup duraan gözlerini ýatlady.
- Hutdynyň tälim örediýini, Durdynyň köwşüni dözmeýişini,Aşgabada sowuk, garly günde ýyrtyk köwüşli baryşyny, Selbiniň, Akgülüň, Şasenemiň, Baýramyň gadyrdanlygyny birin-birin ýatlady.
- Bibigülüň“kirli, ýetimçe, ýer çeken diýip hüňürdeýşi gulagynda ýaňlandy...
- „Meniň ýanyma gelyänçäň, bar, köwşüni oňar, meýit...”
- Garyp gapdaldaky ara daglara garap,ýylgyrdy.
- Inda Mihaýlownany, Aleksandr Alekseýewiç MihaýlowyPimenowy, student ýoldaşlaryny ýeke-ýekeden göz önüne getirdi.
- NikolaýTihonoňny pygamberlik sahatyny, Resul Gamzatowyň, Twardowskiniň guýma-gursak agraslygyny,akademik Fedorowyň sahatlylygyny,Otes Andreýiň gazaplylygyny Aksananyň näzijekligini, özüne çenelen pyçagy öz bagryna sünçdüren Şura daýzany Babajany,, eziz Şyhym agany ýekän-ýekän ýatlady.Olaryň ählisine Taňrydan uzak ýaş diledi.
- Onuň ýadyna Nýu-York, Iwanow bilen Kozlowskiý düşdi. Olardan sag-aman sypanyna şükür edip , begendi.
- -Nesip bolsa, Selbim bilen toý tutsam, baryny toýumyza çagyraryn. Baryndan, baryndan razy men
- - Düşmeli!- Maşyn saklandy.
- Eýran döwleti bilen SSSR atly beýik imperiýanyň arasyny bölýän bu serhet juda sada göründi. Belent-belent pürslere çüýlenen iki sany tikenekli sim diýäýmeseň, başga bir üýtgeşik zat ýokdy.
- - Pasportlaryňyzy ýygnap, maňaberiň.Häliden kabinada oturan daýaw, murtly adamy Garyp birhilije tanyş görse-de, tanamady.
- - Hany seniň pasportyň?
- - Meniň pasportymy komotetdäkiler alyp galypdylar.- diýip, Garyp zastawanyň naçalnigine jogap berdi.
- Durdy, Hutdy, kabinada oturan adam, zastawanyň naçalnigi zastawanyň kontoryna girdiler.Durdy yzyna gelip, maşyna çykdy-da, goşaltasyndan ikiçüýşe arak alyp, olaryň hersini bir eline alyp,ýene yzyna gitdi..
- Ýarym sagatlar töwergindenolar yzyna iki sany awtomatly ýaş esgeri tirkäp, gaýdyp geldiler-de, maşyna mündüler.Serhediň agaç derwezeleri açylan badyna, ýük maşyny Eýran döwletinebalan uly şahyrdy, tot-tozan turuzyp, urpak gumly ýol bilentüwdürilip gitdi.
- Maşyn öwrümlije deräniň kerkawlyja kertine burnuny diräp, saklandy.
- Aňyrsy, Eýran! Şuýerden ýygyň oduny- diýip, eli awtomatly esgerleriň biri gygyrdy.- Aňyrlygyna gitmek bolanok!..
- Bu derede näçe ýygsaň kerkaw bardy. Wsähel salymdan deräniň içinden palta sesleri goh turzup başlady.

- Hutdy deräniň eňregindäki kerkaw düýbünüň daşyna geçdi.)Onuň urşy çaltdy,daýawdy.
- Gary paltasyny bir gyrada goýup, oglanlaryň çapýan kerkawyny maşynyň ýanyna daşaýardy. Sähel salymdan maşynyň golaýyna ep-esli kerkaw üýşdi.
- - Garyp, gel, meniň çapan odunlaryny maşynyň ýanyna daşa, soň bir çay içeliň- diýip, Hutdy, Bibigülünkä meňzäp duran derli, ak ýüzünisypjakladyp aýtdy.
- Garyp Hutdynyň çapan odumalaryny düşelgä daşamak niýeti bilen, derä dyrmaşyp başlady. Onuň aýagynyň astyndan syçran ownuk daşlar şahyrap başlady. Garyp deräniň üstüne çykyp,, ýaňy birki ädim ädenden:
- - Stoý!Gaçma! Dur!- diýip, kimdir biriniň aýylgançdan elhenç , jynssyz sesi tutuş töweregi tısgindirip gitdi.- Soňam, awtomaryň elhenç tatyrdysy bu sese ziňk edip , yzyna öwüriljek bolan Garybyň kükregine çekip çydardan juda agyr ýalyňly gülleler petir bolup bezeldi.- Garyp Hutdynyň eline niredendir bir yerlerden düşen awtomatdan özüne bakan ot saçylýandygyny görüp galdy.
- Ýöne nämäniň nämedigine düşünmän, kükreginden zogdurylyp gaýdýan ýyly ana barmaklaryny boýan Garyp, janhowluna erbet бүкүldi-de üýşüp duran odunyň üstüne düňderilip gaýtdy. Ol smanyňçym-pytyrak bolan ýaşyl syrçasyny, aşakda gara tumşugyny açyp duran äpet ýüpek gurçugynyň „Boldy!“Boldy! „Gutardy!“ diýip heşelle kakýan Honçagülün, ejesiniň peträp duran gamly gözleriniň gördi-de, şol ýüpek gurçugynyň guýy ýaly garaňky, gap-gara damagyna taýyp gitdi...

- **X X**

- **X**

Şol gije Garyby atmaga gatnaşanlaryň Düýşüne bir keremli gudrat girdi-de ýowuzlyk bilenälemi sarsdyryp:

Siz ony näme üçin öldürdiňiz. Ol Allanyň umytlarynyň ak guwy dälmi?- diýip - jogap sorady. Ol jogap soranlaryň ählisiniň demi takga çykdy.

38.

Gadymy Garaböwüriniň düýbünde bir wagt dikilen, indi ýagyşa- öagmyra, yssa-sowga dargap galan sakçy çatmasynyň ilersindäki belent baýra dör sany adam haýaljakdan dyrmaşyp barýardy. Yssy howa, ýaşy bir çene baran aýalyň güne derlän bişen ýüzi, agyr haşlamasy onuňonuň agyr ýürek agyrsyndan ejir çekýändigini duýduryp durdy, Ýöne olaryň erjellik bilen ýokary dyrmaşmasy, gyzyklanma döredýärdi.

Şonuň aşakda bir toplumyk goýun bakyp ýören oglanjykolara bakan ýüwürdi-de, birdenem kürtdürip durdy.

BU ýat, geology, biology, gezendemi näme diýjeklerini bilmän, kime meňzetjeklerini bilip bolmaýan adamlar baýryň üstündäki üstiýadygärliklije gubyryň başyna çökdüler.

Bu şol, on alty ýaşyndan dünýäni haýran galdyran şo-ol Garbyň mazarydy. Ol gadymy Garaböwürde, pessaý akýan Sumbar çayyna. Ilerki gara daglarasessiz-üýnsiz garap, bu eziz topragy bagryna basyp, älem ümsümligine garylyp ýatyrdy.

Ýer ýumruklap, “Garyb! “Garb Garyb žan! “-diýip bagyryplar eňreýän aýal bolsa, belli rus terjimesi Industriýa Mihaýlowna Kazlowskaýady. Onuň gapdalynda gözüne ýaş aýlap oturanlar är-aýal Rerihlerdi. Olaryň gapdalyndaky juda näzikden owadan zenan Ingady. Rerih bir gapdalda gözlerini jikge4dip, geň galyp oturab oglanjyga ýaşly gözleri bilen seretdi.

- Oglum, hany, bari gel. Hany sen aýt! Bu kimiň mazary?
- Oglanjyk:
- - Garypmy, nämemi ady!- diýdi.- Bir tentegräk adamn eken-läý –diýdi.- Eýrana gaçjak bolanda serhetçi esgerler atanmyşmy.
- - Ol barada başga zat bileňizokmy?
- - Ýok-laý, hiç kimem bilenog-a.
- Wah, beýikleriň ykbaly ykbaly hemişe şeýle bolýandyr! Olar öz halkyny dünýäniň depesine çykarýarlar. Öz halky bolsa ony tanamaýaram tanamak islemeýärem...
- Inda Mihaýlowna eňredi.
- - On sekiz ýaşynda garyp, biçäre bolup ölen oglum. Men seniň ejeň bolup aglaýyn. uýaň bolup aglaýyn.
- Goja rerih jübüsinden sap altyn harplar bilen ýazylyp, elli dile terjime edilen “Ak guwlary atmaň! “ kitabyňy çykardy-da mazaryň başujunda goýdy. Soňam, yzyna garaman baýyrdan, belent düşüp gitdi.
- Hawa, Garaböwüriniň ilersindäki belent baýryň üstünde bir mazar ýer bagyrtlap ýatyr. Kimdir bir öwrenje skulptoryň ýasan, böwründen geçen ak guw mazaryň üstüne asyl-asyl bolup ýatyr. Onuň aşagynda bu ýerde ýatanyňady hemem doglan ýyly : Garyp Nurullaýew. Nobel hem-de Lenin baýraklarynyň lowuýaty, şahyr. (1948- 1965) diýilip, gazylyp ýazylypdyr. Onuň aşagyna-da:

„Ak guwlary atmaň, soň bir gün bizem,
Ak guw bolup gelsek, atmazlar ýaly..“

Diýlip ýazylypdyr.

Garaböwüriniň selen şemaly, şol ýazgyny ogşap-ogşap, soň onuň manysyny, Näzik tuhuny alyslardan alyslara alyp gidipdur, alyp gidip dur. Soňam: Adamlar! Eziz adamlar. Ak guwlary atmaň! Atmaň, atmaň diýip tutuş älemiň dilinde pyşyrdap ýören ýaly!..

Soňy.

Baýramaly sanatorisi, oktýabr, 2004-nji ýyl.

-

- Leýlisaç

Ulugyza meňzeş keşbiň,
Didaryň didara meňzeş.
Düşüp, girdabyna yşkyň
Dideleriň zara meňzeş.

Zülpleriň döküpsiň tar-tar,
Hany saçujyňaň bagy.
Säherleň aglaýaň zar-zar,
Gelenokmy intizaryň.

Gel, seniň derdiň alayyn,
Öpeýin saçyň şelpesin.
Leýlä telwas mežnun deýin,
Öz ilime äkideýin, dilberim.

Ýöri, ak ata mundürip,
Türkmen ilime baraly.
Bol gözel sähraň maraly,
Leýlisaç başyn yrady.

Garagum

Gyrmyz donly, ak telpekli, gyr atly,

Yigit çapyp bapýar damar-ganymda,
Eger ol saklansa, ýüregim togtar,
Saklaň ony, Garagum.

Keten köýnek, altyn gupba, syratly,
Gözel läle kakýar şirin janymda,
Bu niçiksi gudrat,neneňsi ahwal.
Niräň bilbili ol, Garagum.

Ak alada dikilen öýüň töründe,
Hem namazyň hem dutaryň nagmasy.
Ony diňleý,gözleý-gözleý ýörün men,
Ol kimleň umydu, kimleň nalasy.

Göbегim gömülen ojaklar hany,
Hany dogan, hany kábäň ýañagy.
Derli maňlaýyňdan öpmek isleýän,
Getir derdiň, hasratyňa ýanaýyn.

Uly dünýälere, imperiýalara,
Işigim sensiň, Garagum.
Men uçup gideýin alys ýerlere,
Ýöne sensiz karar tapmaz ýüregim.
Saňa dolanaryn, soňam aýaňda,

Bakylyga dönüp, uka bataryn.
Men şeýle oýlanýan owalda-başda,
Öz Garagumyny söýmedik ogul,
Söýüp bilmez watanyň.

888.Garagum

Gyrmyz donly, ak telpekli, gyr atly,
Yigit çapyp bapýar damar-ganymda,
Eger ol saklansa, ýüregim togtar,
Saklaň ony, Garagum.

Keten köýnek, altyn gupba, syratly,
Gözel läle kakýar şirin janymda,
Bu niçiksi gudrat,neneňsi ahwal.
Niräň bilbili ol, Garagum.

Ak alada dikilen öýüň töründe,
Hem namazyň hem dutaryň nagmasy.

Ony diňleý,gözleý-gözleý ýörün men,
Ol kimleň umydu, kimleň nalasy.

Göbegim gömülen ojaklar hany,
Hany dogan, hany kábäň ýañagy.
Derli maňlaýyňdan öpmek isleýän,
Getir derdiň, hasratyňa ýanaýyn.

Uly dünýälere, imperiýalara,
Işigim sensiň, Garagum.
Men uçup gideýin alys ýerlere,
Ýöne sensiz karar tapmaz ýüregim.
Saňa dolanaryn, soňam aýaňda,

Bakylyga dönüp, uka bataryn.
Men şeýle oýlanýan owalda-başda,
Öz Garagumyny söýmedik ogul,
Söýüp bilmez watanyň.

889.Russiýanyň mawy gözli asmany

Rusiýanyň mawy gözli asmany,
Meni göresiň gelýändir seniň.
Meňem seni juda göresim gelýär.
Russiýaň al ýañakly lälesi,
Meni göresiň gelýändir seniň.
Meňem saňa atygsaýar ýüregim.

Rusyň jennet deý ýaşyl didary,
Tokaýlaň içinden akýan derýalar.
Meniň didelermiň hasraty-zary,
Ýüregimi üzüp-üzüp barýalar.

Ýaşyla boýalan käller, öleňler.
Seni gorap, atam ýatyr goýnuňda.
Barsam, tirsegine galar ölenlem.
Menden özge barjak ýokdur kowmunda.

Ruhuňda bardyr olaň ruhy,
Olar rus ýeri bolup ýatandyr,
Ýöne ýere söýmeýän men Rusy,
Atam ýatan ýerler, maňa Watandyr.

Şonuň üçin mawy gözli asmanyň,

Al ýaňak lälede bulduran ruh.
Seni söýüp, küýsöp, owsun atýaryn,
Hem seni bagryma basáýyn, Rus.

Russiýanyň mawy gözli asmany,
Russiýanyň mawy gözli gözeli,
Ezizim, garşyla, men saňa barýan..

890.Berýoza

Mymyk şemal öwsen çagy,
Hüwdüle, uýam, bu topragy.
Goýnuňda esger mazary,
Hüwdüle, uýam, bu topragy.

Güneş nurun sepelände,
Yazlar süňňünde erände,
Asman gözýaşyn elände,
Hüwdüle, uýam, bu topragy.

Men saňa dogan diýeýin,
Zemine oýan diýeýin,
Enem yzlanda inerin,
Hüwdüle, uýam, bu topragy.

Boýnuňda tylla egmesi,
Leýlisaçlaryň jorasy,
Rusyň ak berýozasy,
Hüwdüle, uýam, bu topragy.

Men seniň göwnüň bolaýyn,
Men seniň höwrüň bolaýyn,
Dogan, eý, eziz doganym,
Hüwdüle, uýam, bu topragy.

--Russiýanyň mawy gözli asmany

Rusiýanyň mawy gözli asmany,
Meni göresiň gelýändir seniň.

Meňem seni juda göresim gelýär.
Russiýaň al ýaňakly lälesi,
Meni göresiň gelýändir seniň.
Meňem saňa atygsaýar ýüregim.

Rusyň jennet deý ýaşyl didary,
Tokaýlaň içinden akýan derýalar.
Meniň didelermiň hasraty-zary,
Ýüregimi üzüp-üzüp barýalar.

Ýaşyla boýalan käller, öleňler.
Seni gorap, atam ýatyr goýnuňda.
Barsam, tirsegine galar ölenlem.
Menden özge barjak ýokdur kowmunda.

Ruhuňda bardyr olaň ruhy,
Olar rus ýeri bolup ýatandyr,
Ýöne ýere söýmeýän men Rusy,
Atam ýatan ýerler, maňa Watandyr.

Şonuň üçin mawy gözli asmanyň,
Al ýaňak lälede bulduran ruh.
Seni söýüp, küýsöp, owsun atýaryn,
Hem seni bagryma basáýyn, Rus.

Russiýanyň mawy gözli asmany,
Russiýanyň mawy gözli gözeli,
Ezizim, garşyla, men saňa barýan..

890.Berýoza

Mymyk şemal öwsen çagy,
Hüwdüle, uýam, bu topragy.
Goýnuňda esger mazary,
Hüwdüle, uýam, bu topragy.

Güneş nurun sepelände,
Yazlar süňňünde erände,
Asman gözýaşyn elände,
Hüwdüle, uýam, bu topragy.

Men saňa dogan diýeýin,
Zemine oýan diýeýin,

Enem yzlanda inerin,
Hüwdüle, uýam, bu topragy.

Boýnuňda tylla egmesi,
Leýlisaçlaryň jorasy,
Rusyň ak berýozasy,
Hüwdüle, uýam, bu topragy.

Men seniň göwnüň bolaýyn,
Men seniň höwrüň bolaýyn,
Dogan, eý, eziz doganym,
Hüwdüle, uýam, bu topragy.

891.Aýdym

Belent ýañlan, Aýdym! Eý, eziz dostum.
Bu Watanyň süňňi durşuna gandyр.
Ony gorap ölsem, taşlaman postun,
Ezizlerim senden kerem alýandyр.

Sen diriler üçin.Ölüler üçin,
Älemi dolduryp ýañlan, agla sen.
Şu günlerde ýaşap bakylyk guçan,
Beýik halkyň beikdigne nama sen.

Sen hüwdüle derýalary, daglary.
Bagtly halkym süýji uka batanda.
Ýurdumda dynçlygyň ýaýnan çaglary,
Mukaddeslik uçup gaýtsyn Watanma.

Hüwdüle, namys diýp, armanly ýumlan,
Ezizogullaryň mazary ýatan.
Indem sümmüleriň perleri ýaýlan,
Sähralary, bir çetinde Gün batan,
Ýaýlalary bir çetindeGün dogan,
Ýañlan beýik Aýdym, hüwdüle, dogan.

892.Söýgi

Men seniñ demiñi duýdum,
Kämillik tapdym.
Sen meni ene deý, emdirdiñ süýdüň,
Tämizlik tapdym.

Men ak nura çümdüm,
Seniñ goýnuňda, söýgi.
Indi çaga däldigime düşündim,
Seniñ oýnuňda , söýgi.

Bir gyzyň al ýañagyna çayylyp,
Garazülpi hallarynda taýanda.
Men Haka sygynyp, Haky çagyryp,
Dyza çökdim seniñ alnyňda söýgi.

Seň gözleň agynda, garasynda men,
Bagrymyň göz açan ýarasynda sen,
Gyzlaň köşek gözi—çyrasynda sen,
Ölüm-diriligiň gyrasynda men.

Hem bagtym sen, hem derdimsen,nädeýin,
Mežnun hasratynda jowlaýan Leyli.
Meniň öýüm, meniň öýüm senñ demiñ,
Sen beýik şatlyk hem älem deý gaýgy.

Men seniñ dünýäňden gidip bilemok,
Özüň berdiñ, aldyň onuň açaryn.
Sen otsuz ýandyryp, sessiz çawan ok,
Eý , meň ýaşayşym, eý, meň ajalym.
Söýgi!

893.Rus zenany

Sen Russuýaň uýasy sen,
Hem keramat nusgasy.
Kalpda jahan sahawaty,
Gözünde rus nusgasy.

Dünýäni saklap duran sen,
Dünýä seniñ eginleñe,
Labyryny atypdyr.
Eger sen bolmasaň,

Dünýä birwagt weýran bolup giderdi.
Eý, mähriban rus zenany.

Sen ýazlary doguran,
Eziz rus enesi.
Ýagşylygy doguran,
Haýyryň näzik söýesi.

Rusuň derdimiz derdiň,
Bar şatlygýz seniňki.
Ýoksyrdasyň, perzendiň,
Dünýäň lälesi seňki.
Dünýäň balasy seňki.
Dünýä gelip, başyn goýup dyzyňa,
Dyňç alýa.
Älem gelip başyn goýup, uzuňa,
Ynjalýa.

Emma sen ýataňok, dyňç alaňok sen,
Rusyň derdine gözleýäň melhem.
Rus ynç alýança ynç alaňok sen,
Agralýar aladaň. Agralýar gerden.
Rus dyňç alýança dyňçalaňoksen.

Eý, rus zenany. Eý zziz zenan,
Sen dirikäň rus bagtly, penaly.
Gel, men seniň gözleriňden öpeýin,
Eý, haýyryň baýdagy. Rus zenany.

995.Men siziň ogluňyz

Ynsan könlün sähelçe zat ýiladýar,
Juda köp zat gerek däl-ä adama.
Men siziň ogluňyz, didarňyza zar,
Şoň üçin şygrymy iberýän saňa.

Bir gije ýatyrkaň gussadan ýaňa,
Ýüregiň gysanda okarsyň diýip.
Bu dünýe şeýle bir, şeýe bir ýowuz,
Gaty köp zat gerek däldir adama,
Şeýdip, mähribanym, ýetersiň daňa.

Men siziň ogluňyz, perzentsiz bolsaň,
Derdiňi alaýyn, balaň deregne.
Ikimiz bagtly bolarys onsoň,
Men melhem bolaýyn ähli derdiňe,
Men şerbet bolaýyn, ene, ýüregňe,
Ilki meniň şu şygrymy oka sen,
Menem seniň özüň ýaly ýeke men.

Men seniň öz ogluň, gijeler tenha,
Seniň derdiň ýüregime dökülýär.
Umytlaryň umydymda kök urýar.
Didaryň köňlümde sallançak gurýar,
Eý umydy öçen, gözleri girýan,
Menem, ine şu şygryma beslenip,
Seniň parlap duran dünýäňe barýan.

Ikimiz birdiris, baky hem bile,
Bu meň perzent sözüm, ogullyk andym.
Seň bile direldim, seň bile ýandym,
Seniň gussalaryň meňki, ezizim,
Şatlyklarym saňa sadaga, kerem.
Men seniň perzendiň, men seniň ogluň.
Ine, şu şygrymy seň üçin ýazdym.
Mähriban enem.

996.Sen geldiň

Sen gelgiň...
Eý, diriligiň dermany,
Begenjimden gözýaşlarda eredim.
Sen pynhan duýgulaň esrek derýasy,
Süňňümi yradyň, ruhum elediň.

Sen gelmersiň öýdüp gamlanyp ýördüm,
Namart bolup gussalaryň alynda.
Sen geldiň, öňküden agraldy derdim,
Durun ýanyp, gara gözleň alynda.

Didäm gujaklaýar, ruhum öpýär,
Emma bary düýş deý, ruhuň ahy by.
Sowuklygňa ersgin duýgulam öçýär,
Ah, seň derdiň meni aljak ahyry.

Nurly roýuň, şugla çümen didäni,

Meni ýakmak üçin ýaradan Allam,
Şeýdip, ýanar yşkym ajal bijämi,
Seň adyňa öwrüp janymy alýa.
Sen geldiň!..
12.10.2005.

897. Her kimiň öz aýdymy bar...

Her kimsäň öz agysy bar,
Aýdymy bar her bendäniň.
Her hasratyň awusy bar,
Gaýgysy bar her ynjanyň.

Bary aýdyma siňendir,
Agy bolup, umyt bolup.
Her köňlün özi bilendir,
Aýdymy saralyp, solup.

Jahyl wagty, juwan wagty,
Ganaty bolan şol aýdym.
Ýüz solup, gan sowan wagty,
Hasasy bolan şol aýdym.

Götär gider ganatynda,
Allanyň alnyna çenli.
Hasrat aglar halatynda,
Gussa çümmdir erenleri.

Soň çykyp ýagty jahana,
Seçeläp gözde ýaşyny.
Agtarar güýzi-bahary,
Büdüräp şoň mazaryna.
25.09.2006.

898. Guwlar

Yşkym düşdi ganatyna bu guwlaň,
Bu guwlaň gözünde göwnüm dolandy.
Arkalaň göçünde ruhum dogran,
Olar maňa ýa uýamy, doganmy?

Siz olary adaty guş öýütmäň,
Keramat diýp alnyňyza sylyň-da,
Bu bir hikmet, alla kessin, öwüt däl,
Namaz okaň şol ak guwlaň synynda.

Yşkym düşdi didaryna şol guwlaň,
Şemal degdi bagryň sönen közüne.
Soň duýman galdym men dyzym uranym.
Urmanyma olaň „mawy kölüne“.

Gurhan-Kerimi deý senasy pynhan.
Guwlar, men bilmedim, gör, kimleň zary.
Bu guwlary goraň, soň bir gün bizem,
Guw bolup dolansak, atmazlar ýaly.
20.11.1993.

899. Gül

Näzik leblerinde dem terpenip dur,
Gülgün ýañaklaňda buldurap hesel.
Gabygyňda posa, her kirpigiň nur,
Didaryň dygladyp, didämi keser.

Men jennetiň aşna boldum adyna,
Gije höwesimde, gündiz zarymdan.
Paşyrdaýan demiň dadan badyma,
Düşündim, ezizim, hany-manym sen.

Duýgulaň jylawy gitdi elimden,
Söýdümde päkize demiňde ýandym.
Men söýginiň gaflatynda irkile,
Ine, bu gün seni ysgap oýandym.

Bu güýz wysalyňy wada berenok,
Ýöne, bilýän, sowularsyň deňimden.
Men seniň päk eşretiňe degemok,
Soň ysgasaň tapylaryn demiňden.

Men seniň yşgyňa düşdüm, direldim,
Indi sensiz ne çäräm bar bu gyşda.
Belkikäte düýşleriňe girerin,
Şonda aljak posam üçin bagyşla.
21.11.1993.

900.Şahyr hakynda

Şahyr elwan gunçalaryň aşygy,

Säher şahyr üçin meýli käsedir.
Aýly giye aýlamasa başyny,
Al şerapdan bulgur götär käte bir.

Şahyrlar biçäre, şahyr –neresse,
Ýöne bürgüt kysym, serleri belent,
Sen şahyryň gamly gözne seretme,
Şahyryň dag ýaly başyna seret.

Dünýäde baky däl adam diýen zat,
Gün geçer, aý geçer, şahyram garrar.
Şahyrlardan galmaz pul, baýlyk, binýat,
Galar otly şygyr, hem-de çoh arman.
15.10.1969.